

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»

Τίτλος διπλωματικής μελέτης: «Η συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία
ΔΩΔΩΝΗ και η συμβολή της στην ανάπτυξη της περιοχής»

Αδαμαντία Λαζάνη
ΑΜ: 26102

Τριμελής επιτροπή:

Επιβλέπων

ΟΛ.ΚΛΗΜΗ-ΚΑΜΙΝΑΡΗ
ΛΕΚΤΟΡΑΣ

Κ.ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Μ.ΒΑΜΒΑΚΑΡΗ
ΛΕΚΤΟΡΑΣ

ΑΘΗΝΑ, 2009

Πίνακας Περιεχομένων:

Περίληψη	5
Summary	6
Εισαγωγή.....	7
ΜΕΡΟΣ Α' :	10
Φυσιογνωμία της περιοχής των Ιωαννίνων	10
A.1. Εισαγωγικά.....	11
A.2. Προσδιορισμός εννοιών	13
A.3. Γεωγραφικός και γεωφυσικός ορισμός.....	13
A.4. Αρχιτεκτονική και πολιτιστική κληρονομιά	16
A.5. Οικονομική εξέλιξη-Ευρωπαϊκή Ενοποίηση	17
A.6. Παράγοντες βιωσιμότητας	20
A.6.1.Προτεραιότητα.: Δημιουργία ελκυστικού περιβάλλοντος για προσέλκυση και παραμονή πληθυσμού	20
A.6.2.Προτεραιότητα: Υποστήριξη του επιχειρηματικού πνεύματος, της καινοτομίας και της οικονομίας της γνώσης	23
A.6.3.Προτεραιότητα: Ανθρώπινο δυναμικό και απασχόληση	24
A.6.4.Προτεραιότητα: Αστική διακυβέρνηση και νέες μορφές χωρικής οργάνωσης	25
A.7. Έρευνα και αποτελέσματα	27
A.7.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά	27
A.7.2. Χλωρίδα και πανίδα, περιβάλλοντας χώρος	27
A.7.3. Αρχιτεκτονική και πολιτιστική κληρονομιά	28
A.7.4. Φαινόμενα παγκοσμιοποίησης.....	29
A.7.5. Οικονομικά/ Επιχειρησιακά μέτρα και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση	30
A.8. Συμπεράσματα	39
ΜΕΡΟΣ Β' :	41
Το γάλα και η γαλακτοκομία της περιοχής.....	41
B.1. Το γάλα και η γαλακτοκομία στην Ελλάδα	42
B.1.1. Εισαγωγή του καθεστώτος των ποσοστώσεων στην Ελλάδα (1984-1992) ..	42
B.1.2. Ελληνικός Οργανισμός Γάλακτος- ΕΛ.Ο.Γ. (1993-1999)	43
B.1.3. Η γαλακτοκομία και οι συνεταιρισμοί	44
B.2. Η τυροκομία στην Ελλάδα	46
B.2.1. Παραγωγή και αγορά	47
B.2.2. Πωλήσεις Παραγωγικών Επιχειρήσεων Τυροκομικών Προϊόντων.....	50

B.2.3. Ανάλυση στρατηγικών ομάδων.....	51
B.2.4. Ανάλυση μοντέλου των 5 δυνάμεων του Porter (5 P's).....	53
B.2.5. Προοπτικές κλάδου τυροκομίας.....	55
B.3. Η κτηνοτροφία στην Ήπειρο.....	56
B.4. Παράγοντες ανάπτυξης και βιωσιμότητας των κτηνοτροφικών συνεταιρισμών στις ορεινές περιοχές	59
B.4.1. Ιστορικά.....	59
B.4.2. Εξέλιξη	63
B.5. Μεταβλητές.....	65
B.5.1. Τεχνολογία	65
B.5.2. Τοπικοί θεσμοί (local institutions)	66
B.5.3. Ανθρώπινο και υλικό κεφάλαιο	68
B.5.4. Παρακίνηση και συμμετοχή.....	68
B.5.6. Κτηνιατρική παρακολούθηση	70
B.5.7. Πολιτικές πρακτικές-Νομοθεσία.....	72
B.5.8. Νέοι και κατάρτιση στον αγροτικό τομέα.....	74
B.5.9. Land use management	78
B.5.10. Κτηνοτροφές και εγκαταστάσεις	79
B.5.11. Είδος αιγοπροβάτων.....	80
B.5.12. Παράγοντες που παρεμποδίζουν την ανάπτυξη της περιοχής.....	80
ΜΕΡΟΣ Γ' :	83
Η συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ.....	83
Γ.1. Εισαγωγικά	84
Γ.2. Ιστορικά της Αγροτικής Βιομηχανίας Γάλακτος Ηπείρου ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε.....	86
Γ.3. Εταιρικό Προφίλ.....	88
Γ.3.1. Αποστολή.....	89
Γ.3.2. Διοίκηση	90
Γ.3.3. Μέτοχοι.....	90
Γ.3.4. Οικονομικά Αποτελέσματα	91
Γ.3.5. Η διάκριση στην Ποιότητα	92
Γ.4. Οι μέτοχοι-συνεταιρισμοί της ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε.	93
Γ.4.1. Ε.Α.Σ. Ιωαννίνων.....	93
Γ.4.2. Ε.Α.Σ. Πωγωνίου.....	94
Γ.4.3. Ε.Α.Σ. Πρεβέζης.....	94
Γ.4.4. Ε.Α.Σ. Θεσπρωτίας.....	95
Γ.4.5. Ε.Α.Σ. Άρτας-Φιλιππιάδας	97
Γ.5. Συμβολή της ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε. στη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη της περιοχής της	

Ηπείρου.....	98
Γ.5.1. Σύγχρονα προβλήματα και εξέλιξη της γαλακτοβιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε.	99
Γ.6. Συμπεράσματα.....	102
 ΜΕΡΟΣ Δ' :	104
Έρευνα και αποτελέσματα	104
Δ.1. Έρευνα πεδίου	105
Δ.1.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά	106
Δ.1.2. Χαρακτηριστικά επαγγέλματος.....	108
Δ.1.3. Υποστήριξη από Υπουργεία, Περιφέρεια, Νομαρχία, Τοπική κοινότητα και ΔΩΔΩΝΗ.....	109
Δ.1.4. Σημαντικότητα παραγόντων συγκράτησης κτηνοτρόφων στην περιοχή....	111
Δ.1.5. Κατάσταση κτηνοτροφικού τομέα στην περιοχή.....	111
Δ.1.6. Η γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ.....	112
Δ.2. Ανάλυση SWOT.....	118
Δ.3. Στατιστική ανάλυση και συμπερασματολογία	121
Δ.3.1. Σύγκριση ομάδων	121
Δ.3.2. Σύγκριση κατηγορικών μεταβλητών (categorical variables)	124
Δ.3.3. Αριστοποίηση Pareto.....	133
Δ.3.4. Ανάλυση σε συστάδες (Cluster analysis)	137
Δ.3.5. Ανάλυση παραγόντων (Factor Analysis)	140
Δ.3.6. Γραμμική Παλινδρόμηση (Regression)	142
Δ.3.7. Δυναμική Λογιστική Παλινδρόμηση (Binary Logistical Regression)	149
Συμπεράσματα	155
 Βιβλιογραφία – Αρθρογραφία	164
Διαδικτυακές πηγές.....	171
Παράρτημα.....	173

Περίληψη

Η συγκεκριμένη διπλωματική μελέτη έχει ως θέμα τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ και τη συμβολή της στην ανάπτυξη της περιοχής. Στόχος της είναι να διερευνήσει τους παράγοντες που υποστηρίζουν τη συγκράτηση του κτηνοτροφικού πληθυσμού της περιοχής του νομού Ιωαννίνων και να διαπιστώσει εάν η ύπαρξη της συνεταιριστικής γαλακτοβιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ συνέβαλλε και συνεχίζει να συμβάλλει στην επιλογή παραμονής του κτηνοτρόφου στον τόπο του.

Αρχικά η περιοχή προς εξέταση αναλύθηκε βάσει της φυσιογνωμίας της και των τοπικών της χαρακτηριστικών. Αναφέρθηκαν τα βασικότερα επιχειρησιακά προγράμματα υποστήριξης του πληθυσμού της περιοχής και εξήχθησαν σημαντικά συμπεράσματα για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική κατάσταση της περιοχής, κατόπιν έρευνας ερωτηματολογίων.

Κατόπιν αναλύθηκε διεξοδικά η συνεταιριστική δομή της γαλακτοβιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ και αξιολογήθηκαν τόσο τα προτερήματα, όσο και τα μειονεκτήματα αυτής της δομής. Παρουσιάσθηκε το εταιρικό προφίλ της ΔΩΔΩΝΗ και εξετάσθηκε η συμβολή της στη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής.

Στο επόμενο μέρος της μελέτης έγινε μια παρουσίαση του τρίπτυχου «κτηνοτροφία-γαλακτοκομία-τυροκομία», ώστε να επισημανθεί ο κλάδος δραστηριοποίησης τόσο της ΔΩΔΩΝΗ όσο και των κτηνοτρόφων και να γίνει αντιληπτός ο χώρος δράσης των παραπάνω σε επιχειρηματικό επίπεδο. Πραγματοποιήθηκε αναλυτική βιβλιογραφική ανασκόπηση των παραγόντων που επιδρούν στην ανάπτυξη και βιωσιμότητα των κτηνοτροφικών συνεταιρισμών στις ορεινές περιοχές.

Αφού εξετάσθηκαν εμπειρικές μελέτες, συντάχθηκε ειδικό ερωτηματολόγιο και με τη χρήση στατιστικών πακέτων έγινε επεξεργασία των δεδομένων στο πλαίσιο τόσο της περιγραφικής και μονομεταβλητής στατιστικής (relative frequency, chi-square test of independence), όσο και στο πλαίσιο της πολυμεταβλητής στατιστικής ανάλυσης, με διαχωρισμό ανεξάρτητων και εξαρτημένων μεταβλητών. Συγκεκριμένα εφαρμόσθηκε γραμμική παλινδρόμηση και δυαδική λογιστική παλινδρόμηση για τον προσδιορισμό των μεταβλητών που είναι στατιστικά σημαντικές για τα διάφορα μοντέλα. Επίσης πραγματοποιήθηκαν αναλύσεις αριστοποίησης Pareto, ανάλυση σε συστάδες (cluster analysis) και ανάλυση παραγόντων (factor analysis).

Summary

This study concerns the co-operative milk-industry DODONI and its contribution to the rural growth. It aims to investigate the factors which support the rural population for remaining in the region and to discover if the existence of the regional co-operation DODONI has contributed to that cause.

Initially the region was analysed based upon its physiognomy and its local characteristics. The basic entrepreneurial programmes for supporting the rural economy were presented and important factors concerning the economic, social and cultural situation of the region were concluded after a questionnaire survey.

The co-operative structure of the milk-industry DODONI was thoroughly analysed, followed by the presentation of the pros' and cons' of that structure. Then we presented the business profile of DODONI and its contribution to the sustainable development of the area.

The next part of the study presents the three-part "animal-farming – milk-industry – cheese-industry" in order to show the business environment of not only DODONI, but also of the local animal-farmers'. An analytical bibliographical approach to the latter was presented, followed by the search of the factors which affect the growth and sustainability of the rural co-operative farming businesses at mountain regions.

After the empirical study, a specific questionnaire was designed and with the use of statistical software the data was processed through variate and multi-variate analysis (relative frequency, chi-square test of independence), by separating the important from the less important factors. We used the linear regression model and the binary logistical regression model to describe the important factors. Lastly we presented Pareto's analysis, Cluster analysis and Factor analysis in order to export important outcomes for the survey.

Εισαγωγή

Παρόλο που δεν υπάρχει σαφής ορισμός σχετικά με τις «περιθωριοποιημένες» (marginal) περιοχές της Ευρώπης, από τα πρώτα κείμενα της Επιτροπής της Ε.Ε. ορίζονται οι «λιγότερο ανεπτυγμένες» περιοχές, με την Οδηγία των λιγότερο ευνοημένων περιοχών (Less Favoured Directive, EEC, 1975). Οι «λιγότερο ευνοημένες» περιοχές είναι περιοχές που έχουν περιορισμένες χρήσεις γης λόγω υψομέτρου, μικρής καλλιεργητικής περιόδου, απόκρημνου ανάγλυφου και άγονου εδάφους, πράγματα που οδηγούν σε μικρή παραγωγικότητα της περιοχής. Αυτές οι περιοχές είναι κατάλληλες για κτηνοτροφία, με παράλληλη διατήρηση των βοσκοτόπων (Apostolopoulos and Rogdakis, 1996). Η Ήπειρος είναι μία από αυτές τις ορεινές και «λιγότερο ευνοημένες» περιοχές (βλ. Παράρτημα, Εικόνα 1).

Για την ανάπτυξη του κτηνοτροφικού τομέα στην περιοχή, τόσο η τοπική κοινότητα, όσο και το κράτος ενίσχυσαν κατά καιρούς τη δημιουργία συνεταιρισμών, οι οποίοι θα δρουν με στόχο το όφελος των συνεργατών, υποστηρίζοντας το κτηνοτροφικό εισόδημα και την παραμονή των κτηνοτρόφων στην περιοχή. Η Αγροτική Βιομηχανία Γάλακτος Ηπείρου «Δωδώνη» Α.Ε. αποτελεί μια από τις εύρωστες επιχειρήσεις του κλάδου της τυροκομίας και γαλακτοκομίας, δίνοντας μια σημαντική ώθηση στην οικονομία και ανάπτυξη της περιοχής των Ιωαννίνων και της περιφέρειας Ηπείρου.

Τα τελευταία χρόνια η ένταση του ανταγωνισμού και η πίεση στον κλάδο της γαλακτοκομίας έχουν οδηγήσει σε πληθώρα διενέξεων των κτηνοτρόφων με τις διοικήσεις των συνεταιρισμών και των εταιριών του κλάδου, με αποτέλεσμα να ανακυκλώνεται μια προβληματική κατάσταση στην περιοχή. Έτσι, το κίνητρο για την ενασχόληση με την παρούσα κατάσταση είναι η προσπάθεια ανάλυσης των παραγόντων που επιδρούν στην απόφαση του κτηνοτρόφου να παραμείνει στον τόπο του και η απόπειρα εύρεσης της αποτελεσματικότητας του συνεταιρισμού ΔΩΔΩΝΗ, ως μέσο συγκράτησης του πληθυσμού της περιοχής των Ιωαννίνων.

Σκοπός της συγκεκριμένης μελέτης είναι να διερευνήσει τους παράγοντες που υποστηρίζουν τη συγκράτηση του κτηνοτροφικού πληθυσμού της περιοχής του νομού Ιωαννίνων και να διαπιστώσει εάν η ύπαρξη της συνεταιριστικής

γαλακτοβιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ συνέβαλλε και συνεχίζει να συμβάλλει στην επιλογή παραμονής του κτηνοτρόφου στον τόπο του. Επίσης γίνεται μια απόπειρα καταγραφής των παραγόντων που επιδρούν στην απόφαση του κτηνοτρόφου να παραμείνει στην περιοχή, χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ.

Η μεθοδολογία που θα ακολουθηθεί θα είναι η εξής: θα χρησιμοποιηθούν βιβλιογραφικές πηγές, ξένα και ελληνική αρθρογραφία καθώς και έρευνες και στοιχεία από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία και την ICAP. Αφού εξετασθούν οι εμπειρικές μελέτες, θα συνταχθεί ειδικό ερωτηματολόγιο και με τη χρήση των στατιστικών πακέτων (Minitab και Statgraphics) θα γίνει επεξεργασία των δεδομένων.. Με βάση τις εμπειρικές μελέτες και τα στατιστικά δεδομένα, θα δημιουργηθεί μοντέλο παλινδρόμησης, τα αποτελέσματα του οποίου θα μας οδηγήσουν συμπερασματικά στους παράγοντες που επιδρούν στην απόφαση του κτηνοτρόφου να παραμείνει στην περιοχή, χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ.

Στην εργασία ακολουθούν οι παρακάτω ενότητες:

- Στο πρώτο μέρος θα πραγματοποιηθεί ανάλυση της περιοχής των Ιωαννίνων βάσει της φυσιογνωμίας της και των τοπικών της χαρακτηριστικών. Θα αναφερθούν τα επιχειρησιακά προγράμματα υποστήριξης του πληθυσμού της περιοχής και θα παρουσιασθούν τα αποτελέσματα έρευνας ερωτηματολογίου για την ανάλυση της κατάστασης σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο.
- Στο δεύτερο μέρος της μελέτης θα γίνει μια παρουσίαση του τρίπτυχου «κτηνοτροφία-γαλακτοκομία-τυροκομία», ώστε να επισημανθεί ο κλάδος δραστηριοποίησης τόσο της ΔΩΔΩΝΗ όσο και των κτηνοτρόφων και να γίνει αντιληπτός ο χώρος δράσης των παραπάνω σε επιχειρηματικό επίπεδο, με παράλληλη αναλυτική βιβλιογραφική ανασκόπηση των παραγόντων που επιδρούν στην ανάπτυξη και βιωσιμότητα των κτηνοτροφικών συνεταιρισμών στις ορεινές περιοχές. Τα συμπεράσματα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση θα βοηθήσουν καταλυτικά στην σφαιρική προσέγγιση της μελέτης και στην εξαγωγή ορθών συμπερασμάτων.
- Στο τρίτο μέρος θα αναλυθεί διεξοδικά η συνεταιριστική δομή της γαλακτοβιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ και θα αξιολογηθούν τόσο τα προτερήματα, όσο και τα μειονεκτήματα αυτής της δομής. Παρουσιάζεται το εταιρικό προφίλ της ΔΩΔΩΝΗ και εξετάζεται η συμβολή της στη βιώσιμη ανάπτυξη

της περιοχής.

- Στο τέταρτο μέρος υπάρχει η στατιστική ανάλυση και συμπερασματολογία. Αφού εξετάσθηκαν οι εμπειρικές μελέτες, συντάχθηκε ειδικό ερωτηματολόγιο και με τη χρήση στατιστικών πακέτων έγινε επεξεργασία των δεδομένων στο πλαίσιο της περιγραφικής, μονομεταβλητής και πολυμεταβλητής στατιστικής ανάλυσης, με διαχωρισμό ανεξάρτητων και εξαρτημένων μεταβλητών. Θα πραγματοποιηθούν έλεγχοι χ^2 , αριστοποίηση Pareto, ανάλυση σε συστάδες, ανάλυση παραγόντων και γραμμική και δυαδική λογιστική παλινδρόμηση. Θα ακολουθήσουν τα σημαντικά πορίσματα και συμπεράσματα της μελέτης.
- Τέλος, θα αναφερθούν οι βιβλιογραφικές πηγές, τα άρθρα και οι διαδικτυακές πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για την εκπόνηση της εργασίας, όσο και οι έλεγχοι από τα session windows των στατιστικών πακέτων και ο πίνακας των δεδομένων με τις αντίστοιχες συχνότητες.

ΜΕΡΟΣ Α' :

Φυσιογνωμία της περιοχής των Ιωαννίνων

A.1. Εισαγωγικά

Η πόλη των Ιωαννίνων είναι η πρωτεύουσα της Ηπείρου και το μεγαλύτερο εμπορικό, πνευματικό και πολιτισμικό κέντρο της Βορειοδυτικής Ελλάδας. Τα Ιωάννινα βρίσκονται 440 χλμ. από την Αθήνα και 295 χλμ. Από τη Θεσσαλονίκη, στη δυτική όχθη της λίμνης Παμβώτιδας, σε υψόμετρο 480 μέτρων και ανάμεσα σε ψηλές κορυφές (<http://ioannina.uoi.gr/>).

Το κάστρο του Αλή Πασά, το νησάκι της κυρά-Φροσύνης, το μαντείο της Δωδώνης, αλλά και το σύγχρονο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, αποτελούν σημεία αναφοράς της πόλης που συνδυάζει το παραδοσιακό με το σύγχρονο, τις νέες πραγματικότητες με την ιστορική μνήμη, τη φυσική ομορφιά με την ανάπτυξη. Στο αρχαιολογικό μουσείο Ιωαννίνων υπάρχουν τα ευρήματα-μάρτυρες της ανθρώπινης παρουσίας και δράσης στην Ήπειρο από την παλαιολιθική εποχή μέχρι και τα ρωμαϊκά χρόνια. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν τα εκθέματα από το χώρο της Δωδώνης, όπου βρισκόταν το αρχαιότερο μαντείο του ελληνικού κόσμου.

Στο «νησάκι» των Ιωαννίνων, ένα από τα ελάχιστα στον κόσμο κατοικούμενα νησιά λίμνης, μπορεί κανείς να επισκεφτεί τα βυζαντινά μοναστήρια και να θαυμάσει έξοχες τοιχογραφίες της εποχής με ιδιαίτερη τεχνοτροπία και θέματα. Στο νησάκι βρίσκεται και το σπίτι - ύστατο καταφύγιο του Αλή Πασά (Μελάς Σ., 1972). Ο θρύλος του, άρρηκτα δεμένος με την τραγική μοίρα της κυρά-Φροσύνης, ζωντανεύει στις όχθες της λίμνης, στα στενά δρομάκια του μεσαιωνικού κάστρου της πόλης των Ιωαννίνων, καθώς και στην ακρόπολη, όπου βρίσκονται ο τάφος και το σεράι του, σήμερα βυζαντινό μουσείο. Παραδοσιακά εργαστήρια ασημοουργίας και χρυσοχοΐας, που στο παρελθόν άνθισαν και ήταν διάσημα σε Ανατολή και Δύση, λειτουργούν μέχρι σήμερα.

Η σύγχρονη εξέλιξη εκφράζεται με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, τα νοσοκομεία της Πόλης, το Ναυταθλητικό Κέντρο, την Εγνατία Οδό, το αεροδρόμιο, τα υδροπλάνα, την αλματώδη εμπορική ανάπτυξη και την εξάπλωση της πόλης.

Για τον προσδιορισμό των δεικτών βιωσιμότητας της περιοχής των Ιωαννίνων θα πρέπει να γίνει μια αρχική αναφορά τόσο στο φυσικό και υλικό κεφάλαιο της περιοχής- ώστε να καθοριστούν τα «οικολογικά όρια» και να προσδιορισθεί το τρέχον σύστημα διαχείρισης της βιωσιμότητας της περιοχής, όσο και στην βιώσιμη κοινότητα (sustainable community) των Ιωαννίνων, με την έννοια της υγείας, εκπαίδευσης, πρόνοιας και της πολιτιστικής και οικονομικής αναβάθμισης της περιοχής, ώστε να ανταποκρίνεται στην πορεία της σχεδιαζόμενης αστικής βιώσιμης ανάπτυξης.

Οι έννοιες της κοινωνικής δικαιοσύνης, της προστασίας της βιοποικιλότητας

και των τοπικών φυσικών πηγών αλλά και της μείωσης στην κατανάλωση της ενέργειας ενισχύουν το πλαίσιο της αυτοδυναμίας των τοπικών κοινωνιών (self-reliance) και βοηθούν στην ενδυνάμωση των τοπικών οικονομιών, προάγοντας έτσι μια περιβαλλοντικά βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη (ΠΒΟΑ) (Μπίθας, 2001) στην περιοχή.

Για τα Ιωάννινα, το ανθρώπινο κεφάλαιο και οι χρήσεις γης αποτελούν σημαντικά στοιχεία που ενισχύουν τη βιωσιμότητα της περιοχής, μόνο όμως όταν αυτά συνυφαίνονται με μια στέρεη οικολογική συνείδηση, μια πολιτική ολοκλήρωσης και ένα γενικότερο αστικό management μέσα από συνεργασία και συμμετοχή όλων των κοινωνικών φορέων.

A.2. Προσδιορισμός εννοιών

Η φυσιογνωμία μιας πόλης είναι μια έννοια πρωτεύική, που έχει πολλές και διαφορετικές εκφάνσεις ανά χώρο και χρόνο. Έτσι κάθε πόλη ξεχωρίζει από τη μοναδική της φυσιογνωμία, η οποία διαμορφώνεται από τη γεωγραφική θέση, την πολιτιστική κληρονομιά, την ιστορία, τις εδαφοκλιματολογικές συνθήκες και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα των κατοίκων και της τοπικής κοινωνίας.

Προσδιορίζοντας την έννοια του **χώρου** και του **τόπου**, η βιβλιογραφία αναφέρει ότι ο χώρος αποτελεί μια αφηρημένη έννοια και από μόνος του δεν έχει χαρακτήρα ούτε ιδιαίτερη φυσιογνωμία (Στεφάνου, 2000), ενώ ο τόπος αποτελεί ένα μοναδικό χωρικό γεγονός (Rossi, 1987) και έχει χαρακτήρα ο οποίος συγκροτείται από το σύνολο των χαρακτηριστικών των μορφών κάθε είδους που σχετίζονται μαζί του (Guadary, 1991).

Η **φυσιογνωμία** όμως σαν έννοια διαμορφώνεται όχι μόνο από τον χώρο και τον τόπο- τα γεωγραφικά και γεωφυσικά στοιχεία της-αλλά και από τα πολιτικο-κοινωνικο-οικονομικά συστήματα που διαπότισαν τον χώρο και τον τόπο με τα αισθήματα της συλλογικής συνείδησης και πολιτισμού. Ουσιαστικά η φυσιογνωμία μας πόλης είναι αποτέλεσμα της τοποθεσίας και της ιστορικής της εξέλιξης (Sienkowska, 1990). Αναφέρεται δηλαδή στον τρόπο με τον οποίο μια ανθρώπινη ομάδα αξιοποίησε τόσο τις δικές της αρετές όσο και τις αρετές του χώρου μέσα στον οποίο εγκαταστάθηκε, έδρασε και ανέπτυξε ένα βαθμό συλλογικής συνείδησης, ένα βαθμό συνείδησης της πόλης, βαθμό πολιτισμού (Στεφάνου, 1999).

Έτσι παρατηρούμε ότι η φυσιογνωμία είναι μια έννοια άμεσα συνυφασμένη με τον άνθρωπο. Για τον προσδιορισμό της φυσιογνωμίας της πόλης των Ιωαννίνων (και κάθε πόλης) χρειάζεται να παρατηρηθεί ο δομημένος χώρος ως ανάπτυγμα μιας έκφρασης, μέσα από όλες τις ανθρώπινες αισθήσεις και κατόπιν να ακολουθούν οι ιδεολογικής και συναισθηματικής φύσεως εντυπώσεις (Μητούλα, 2003).

A.3. Γεωγραφικός και γεωφυσικός ορισμός

Ο νομός Ιωαννίνων συνορεύει από τον βορρά με την Αλβανία, από την ανατολή με τους νομούς Καστοριάς, Κοζάνης, Γρεβενών, Τρικάλων, από τον νότο με τους νομούς Άρτας και Πρέβεζας και δυτικά με το νομό Θεσπρωτίας (βλ.

Παράρτημα, Εικόνα 2). Έχει έκταση 4.990 τ.χιλ. και 147.304 κατοίκους.. Ο νομός χωρίζεται σε τέσσερις επαρχίες: Δωδώνης, Μετσόβου, Κόνιτσας και Πωγωνίου με πρωτεύουσα το Δελβινάκι (www.live-pedia.gr).

Το χαρακτηριστικό του νομού είναι το ορεινό έδαφος. Τον διασχίζουν πολλές οροσειρές που σχηματίζουν στενές και μακριές κοιλάδες. Η πιο μεγάλη από αυτές είναι η κοιλάδα της Πίνδου, που αρχίζει από την Αλβανία με το Γράμμο και συνεχίζεται προς Νότο με τα όρη Σμόλικας, Βασιλίτσα, Μαυροβούνι και κάτω από το Μέτσοβο με την ονομασία νότια Πίνδος - με τα όρη Λάκμος (Περιστέρι) και Αθαμανικά όρη (Τζουμέρκα). Οι άλλες τρεις οροσειρές βρίσκονται δυτικά της Πίνδου και διασχίζουν την περιοχή από βορειοδυτικά προς νοτιοανατολικά. Η πρώτη από αυτές αποτελείται από τα βουνά Δούσκος (Μερόπη), Τύμφη (Γκαμήλα), Μιτσικέλι. Η δεύτερη, πιο δυτικά από την πρώτη, αποτελείται από τα βουνά Τσαμαντά (Μουργκάννα) και τα βουνά του Σουλίου.

Μεγάλοι ποταμοί είναι: ο Αώος, που πηγάζει βόρεια από το Μέτσοβο και στα ελληνοαλβανικά σύνορα δέχεται τα νερά του Σαραντάπορου εισερχόμενος στο αλβανικό έδαφος, ο Καλαμάς (Θύαμης), που βρίσκεται μεταξύ Μιτσικελίου και Κατσιδιάρου, εισερχόμενος στο νομό Θεσπρωτίας, ο Αχέρων, γνωστός από την ελληνική μυθολογία, που ξεκινά από τα όρη του Σουλίου, ο Λούρος και ο Αραχθος που πηγάζουν από τον Τόμαρο και χύνονται στον Αμβρακικό κόλπο

Το λεκανοπέδιο Ιωαννίνων είναι η μεγαλύτερη πεδινή έκταση της Ηπείρου και ενώ διαιρεί το νομό σε δυο ενιαία τμήματα βόρεια και νότια, παράλληλα ενώνει μεσευρωπαϊκά και μεσογειακά γεωγραφικά, κλιματικά και οικολογικά στοιχεία, ανάμεσα στα οποία ξεχωρίζουν το ποικιλότροπο κλίμα, η διαφορετική χλωρίδα και πανίδα. Το λεκανοπέδιο συνδυάζει το ζεστό και ήπιο μεσογειακό με το βροχερό και δριμύ μεσευρωπαϊκό κλίμα, δηλαδή μεγάλες βροχοπτώσεις το χειμώνα και καταιγίδες το καλοκαίρι. Οι χιονοπτώσεις παλαιότερα ήταν έντονες και κάλυπταν το έδαφος αρκετές μέρες, τα τελευταία χρόνια όμως έχουμε μεγαλύτερη ηλιοφάνεια και λιγότερο χιόνι.

Τα Ιωάννινα είναι πρωτεύουσα της Ηπείρου και βρίσκονται στο βορειοδυτικό τμήμα της χώρας σε υψόμετρο 480μ, είναι κτισμένα στη δυτική ακτή της λίμνης Παμβώτιδας. Η απόσταση από την Αθήνα, διαμέσου Ρίου, είναι 435χλμ και διαμέσου Τρικάλων-Μετσόβου 533χλμ. Από την Πάτρα απέχουν 261χλμ και από την Ηγουμενίτσα 104χλμ, ενώ από τα Αλβανικά σύνορα 65χλμ.

Η πόλη των Ιωαννίνων (βλ. Παράρτημα, Εικόνα 3) έχει 57.701 κατοίκους (Ε.Σ.Υ.Ε.). Είναι κτισμένη στη νοτιοδυτική όχθη της λίμνης που έχει το ίδιο όνομα σήμερα, αλλά στην αρχαιότητα ονομαζόταν Παμβώτιδα. Βρίσκεται στη μέση του οροπεδίου που περιβάλλεται από τα βουνά Μιτσικέλι, Δρίσκο, Ολύτσικα, Μπιζάνι.

Σήμερα τα Γιάννενα είναι η καρδιά της Ηπείρου. Είναι μια ζωντανή πολιτεία, γεμάτη ζωή και κίνηση, πνευματική και εμπορική. Οι διάφοροι εθνικοί ευεργέτες ίδρυσαν πνευματικά κέντρα, όπως την Καλλάνειο Σχολή, τη Ζωσιμαία Ακαδημία κ.ά. και συνέβαλαν στην πνευματική κίνηση της βορειοδυτικής Ελλάδας. Τα Γιάννενα είναι μεγάλο εμπορικό και τουριστικό κέντρο της Ηπείρου με καλό συγκοινωνιακό δίκτυο, οδικό και αεροπορικό. Η λίμνη, το αρχαίο θέατρο της Δωδώνης, το περίφημο σπήλαιο (που ανακαλύφθηκε τυχαία το 1940) έχουν αξιοποιηθεί τουριστικά και προσδίδουν στην πόλη αξιόλογη τουριστική κίνηση.

A.4. Αρχιτεκτονική και πολιτιστική κληρονομιά

Η Ήπειρος διαθέτει πολλά μνημεία από όλες τις ιστορικές περιόδους, την προϊστορική, αρχαϊκή, κλασική, ρωμαϊκή, βυζαντινή και μεταβυζαντινή (βλ. Παράρτημα, Εικόνα 4). Παράλληλα, έχει μια ισχυρή παράδοση στα γράμματα και τις τέχνες, ειδικά στην αρχιτεκτονική, η οποία συντηρείται μέχρι σήμερα (Wiseman and Zachos, 2003). Η συνέχεια αυτής της παράδοσης των γραμμάτων και των τεχνών, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, ως πυρήνα γνώσης και πολιτισμού.

Η πολιτιστική κληρονομιά και το φυσικό κάλλος της Ηπείρου αποτελούν τους βασικούς παράγοντες που δικαιώνουν την εστίαση στις πολιτικές για την υγίη και αειφόρο τουριστική της ανάπτυξη, τις προσπάθειες για την ανάπτυξη και την αναβάθμιση της περιοχής που έχει περιορισμένες δυνατότητες, λόγω γεωγραφικής απομόνωσης και γεωμορφολογίας.

Στην απομόνωση και την υστέρηση στην ανάπτυξη της Ηπείρου συνετέλεσε κυρίως η καθυστερημένη απελευθέρωσή της - το 1913 για τα Ιωάννινα - σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ελλάδα (Μελάς, 1972). Αυτή η αργοπορία στην απελευθέρωσή της είχε, επιπλέον, ως συνέπεια οι Ηπειρώτες Εθνικοί Ευεργέτες, ένα εξαιρετικά σημαντικό κεφάλαιο για την ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας, να μη μπορέσουν να προσφέρουν την υποστήριξή τους στη γενέτειρά τους και να στρέψουν τη βοήθειά τους στην ήδη απελευθερωμένη Ελλάδα, με τη δέσμευση όμως ότι η Πολιτεία θα προσφέρει στην Ήπειρο, όταν απελευθερωθεί, ανάλογη υποστήριξη.

Η προσφορά των Ηπειρωτών Ευεργετών αναγνωρίζεται από όλους και είναι ανεκτίμητη για την ανάπτυξη των Γραμμάτων, των Τεχνών και των Επιστημών. Οι πιο επιφανείς ευεργέτες, με χρονολογική σειρά, παρουσιάζονται στο Παράρτημα (βλ. Παράρτημα, Εικόνα 5).

Έτσι, το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο, το Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο, η Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων, η Γεννάδιος Βιβλιοθήκη, το Αστεροσκοπείο Αθηνών, η Ακαδημία Αθηνών, το Αρσάκειο Παρθεναγωγείο, η Ριζάρειος Εκκλησιαστική Σχολή, το Ζάππειο Μέγαρο, το Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών, το Καλλιμάρμαρο Παναθηναϊκό Στάδιο, αποτελούν μέρος της τεράστιας πολιτιστικής κληρονομιάς, που άφησαν οι Ηπειρώτες Εθνικοί Ευεργέτες. Για την περιοχή της Ηπείρου η παράδοση της αγάπης για τα Γράμματα, τις Τέχνες και τις

Επιστήμες, παραμένει αναλλοίωτη μέχρι σήμερα
(<http://greekuniversityreform.wordpress.com/2008/07/31/neotmima/>).

Η περιοχή των Ιωαννίνων με το ιδιαίτερο τοπίο της λίμνης δείχνει τη σημασία του τοπίου για την αισθητική και την μοναδικότητα και ιδιαιτερότητα του χώρου (Christofidis et al, 2005). Η πόλη των Ιωαννίνων ξεχωρίζει αρχιτεκτονικά λόγω των περίτεχνων σοκακιών με τα μαγαζιά, του πλακόστρωτου δρόμου γύρω από την Παμβώτιδα λίμνη (ο οποίος επεκτείνεται διαρκώς), το νησί και το σπίτι του Αλή Πασά. Κυρίως όμως ξεχωρίζει για το μοναδικό αρχιτεκτονικό σχεδιασμό των κατοικιών, με μπαλκόνια που εξέχουν (χαγιάτια), και χρησιμοποίηση πέτρας και ξύλου ως βασικά υλικά για την κατασκευή παραδοσιακών κατοικιών.

Τα Γιάννενα φημίζονται επίσης για την πολιτιστική τους κληρονομιά, τα περίφημα πανηγύρια σε όλο τον νομό Ιωαννίνων, αλλά και για τα παραδοσιακά τους προϊόντα. Ξεκινώντας από την μαγειρική, γνωστός είναι ο γιαννιώτικος μπακλαβάς και τα λουκούμια, καθώς και κάθε είδους πίτας-με κυρίαρχη την σπανακόπιτα και την κοτόπιτα. Στην πόλη υπάρχουν αμέτρητα μαγαζιά και εργαστήρια που ασχολούνται με τον τομέα της ζαχαροπλαστικής και μαγειρικής, τα οποία υποστηρίζονται από τις τοπικές καφετέριες και εστιατόρια που προάγουν την ιδιαίτερη μαγειρική των Ιωαννίνων. Συνάμα στη μαγειρική κυρίαρχα είναι τα αιγοπρόβεια προϊόντα, το γάλα και το τυρί. Ιδιαίτερα η ηπειρώτικη φέτα φημίζεται για την ιδιαίτερη γεύση της και την μοναδική ποιότητά της.

Τα παραδοσιακά τραγούδια με το κλαρίνο αποτελούν επίσης σημαντικό μέρος της πόλης, καθώς υπάρχουν αμέτρητοι εμπορικοί πάγκοι κοντά στην Παμβώτιδα λίμνη, οι οποίοι πωλούν και διαφημίζουν την ηπειρώτικη μουσική, παίζοντας συνέχεια κασέτες και CD με παραδοσιακά τραγούδια, και συνθέτοντας ένα μοναδικό τοπίο ήχου στην περιοχή. Τέλος, σημαντικότατο στοιχείο της πόλεως είναι η αργυροχρυσοχοΐα. Τα εργαστήρια αργυροχρυσοχοΐας και χαλκογραφίας βρίσκονται στην λεγόμενη «παλιά αγορά», ανάμεσα από τα πλακόστρωτα σοκάκια με τα μαγαζιά. Πολλά «είδη λαϊκής τέχνης» πωλούνται στα γύρω μαγαζιά

A.5. Οικονομική εξέλιξη-Ευρωπαϊκή Ενοποίηση

Βασική ασχολία των κατοίκων είναι η κτηνοτροφία που είναι και ο σημαντικότερος πόρος ζωής (Νιτσιάκος, 1995). Το ίδιο σπουδαία είναι και η γεωργία και τα δάση. Η βιομηχανία είναι ασήμαντη και η βιοτεχνία, αν και αναπτυγμένη, δεν αποδίδει σπουδαία κέρδη, το ίδιο και η οικοτεχνία λαϊκής τέχνης. Από τα

κτηνοτροφικά προϊόντα σπουδαιότερη είναι η παραγωγή τυριού και βουτύρου, από τα γεωργικά του λυκίσκου, του καλαμποκιού και του καπνού. Γενικά ο νομός Ιωαννίνων μαζί με το νομό Θεσπρωτίας είναι οι φτωχότερες περιοχές της Ηπείρου και της Ελλάδας.

Η Ήπειρος είναι η πιο ορεινή περιφέρεια της Ελλάδας, αφού οι ορεινές περιοχές καλύπτουν το 70% και οι πεδινές μόνο το 15% της συνολικής της έκτασης. Είναι, επίσης, από τις πλέον αραιοκατοικημένες περιφέρειες, αφού η πυκνότητα πληθυσμού είναι εξαιρετικά χαμηλή, 40,5 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, ενώ ο αντίστοιχος μέσος όρος της χώρας είναι 79,7. Ο πληθυσμός της Ηπείρου, σύμφωνα με την απογραφή του 2001, ανέρχεται στις 353.820 (www.esye.gr). Από το σύνολο του πληθυσμού περίπου το 1/3 κατοικεί στα αστικά κέντρα, τα Ιωάννινα, την Άρτα, την Πρέβεζα και την Ηγουμενίτσα. Η σύγκριση των στοιχείων της απογραφής του 1981 και του 2001 δείχνει ότι ο αστικός πληθυσμός παρουσιάζει τάσεις αύξησης, ο αγροτικός πληθυσμός τάσεις μείωσης και καλύπτει το 59% του συνόλου, ενώ ο ημιαστικός πληθυσμός τάσεις μικρής ανόδου και καλύπτει στο 10% του συνόλου.

Το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας Ηπείρου παρουσιάζει, επίσης, μεγάλη απόκλιση από το μέσο όρο του συνόλου της χώρας. Συγκεκριμένα, το έτος 1994 ανέρχεται στο 64,3% του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕΠ της χώρας, με συνέπεια η Ήπειρος να κατέχει την τελευταία θέση στις 13 Περιφέρειες της χώρας. Είναι όμως άξια επισήμανσης η πρόοδος που έχει συντελεστεί κατά την περίοδο 2000-2004, αφού η μέση ετήσια μεταβολή του ΑΕΠ είναι 11.2%, ενώ στο σύνολο της Χώρας 10.6%. Ο μεγαλύτερος μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ εντοπίζεται στο Ν. Ιωαννίνων, 13,4%, και είναι μάλιστα ο μεγαλύτερος σε όλη την επικράτεια κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο^{1b}. Αυτό δείχνει ότι ο Νομός Ιωαννίνων αποτελεί το βασικό πόλο ανάπτυξης, ο οποίος καλύπτει άλλωστε κατά το έτος 2004 το 77,1% του ΑΕΠ της ευρύτερης Περιφέρειας Ηπείρου.

Ο Περιφερειακός Εθνικός Συνοπτικός Δείκτης Καινοτομίας στην Περιφέρεια Ηπείρου είναι ο 3ος υψηλότερος μεταξύ των 13 περιφερειών της χώρας, ποσοστό 89%, το οποίο υπολείπεται μόνο της Αττικής, 139%, και της Κρήτης, 104%, υπερέχει όμως έναντι πολλών Περιφερειών, όπως της Κεντρικής Μακεδονίας (83%), της Δυτικής Μακεδονίας (81%) και της Δυτικής Ελλάδας (72%). Η άνοδος του δείκτη αυτού οφείλεται αναμφίβολα στις δραστηριότητες, κυρίως την έρευνα και την καινοτομία του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, όπως επίσης και στο ΤΕΙ Ηπείρου, το Τεχνολογικό Πάρκο και το BIC Ηπείρου (βλ. Παράρτημα, Εικόνα 6).

Οι επιχειρηματικές υποδομές επιγραμματικά είναι οι εξής (Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος):

- Περιφερειακό Ενεργειακό Κέντρο Ηπείρου
- Κέντρο Επιχείρησης και Καινοτομίας (BIC ΗΠΕΙΡΟΥ)
- Κέντρο Επιχειρηματικής και Τεχνολογικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου (Κ.Ε.Τ.Α.)
- Επιστημονικό και Τεχνολογικό Πάρκο Ιωαννίνων
- Θερμοκοιτίδα επιχειρήσεων του επιστημονικού και τεχνολογικού πάρκου Ιωαννίνων
- Βιομηχανικές Περιοχές και Βιομηχανικά Πάρκα Περιφέρειας Ηπείρου

Τα τρία σημαντικότερα προγράμματα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας του ΠΕΠ Ηπείρου 2000-2006 ήταν (Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΠΕΠ Ηπείρου):

- ❖ Μέτρο 1.2. «Επέκταση των υποδομών και εκσυγχρονισμός των επιχειρήσεων»
 - 5 εγκ.προτάσεις-προϋπολογισμός 27.913.017,78€
- ❖ Μέτρο 3.2. «Ενίσχυση των υποδομών και της επιχειρηματικότητας – ανταγωνιστικότητας στον τριτογενή τομέα – αξιοποίηση των φυσικών πόρων»
 - 11 εγκ.προτάσεις-προϋπολογισμός 13.462.428,24€
- ❖ Μέτρο 5.1. «Ανάπτυξη της γυναικείας απασχόλησης και επιχειρηματικότητας – προώθηση της ισότητας των δύο φύλων»
 - 87 επιχ. Σχέδια-προϋπολογισμός 16.437.566,48€

Σημαντική συμβολή στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής είχε και η κοινοτική πρωτοβουλία Leader +, με το 45,1% του συνολικού προϋπολογισμού της περιφ.Ηπείρου να συγκεντρώνεται στο Ν. Ιωαννίνων, στον οποίο αντιστοιχεί το 45,67% των ενταγμένων προτάσεων, αλλά και ο αναπτυξιακός νόμος 3299/04, ο οποίος επιχορήγησε 27,7 εκατομμύρια € στον νομό, σε πάνω από 67 δικαιούχους.

(Για περισσότερες πληροφορίες και πίνακες σχετικά με την επιχειρηματικότητα στην περιφέρεια Ηπείρου, βλ. Παράρτημα, Πηγές και στοιχεία: Η Επιχειρηματικότητα στην περιφέρεια Ηπείρου).

Η πόλη των Ιωαννίνων βοηθά επιχειρηματικές και συνεταιριστικές δράσεις, όπως ο συνεταιρισμός «Δωδώνη» και η συνεταιριστική τράπεζα Ιωαννίνων (βλ. Παράρτημα, Εικόνα 7) και φημίζεται για τις συνεταιριστικές της επιτυχίες στον τομέα της κτηνοτροφίας. Με τα νέα προγράμματα θα ενισχυθούν περισσότερο οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις και θα υποστηριχθεί η επιχειρηματική ανάπτυξη της πόλεως με παράλληλη άνοδο του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων.

A.6. Παράγοντες βιωσιμότητας

Ο κρίσιμος ρόλος των πόλεων σε σχέση με τη βιώσιμη ανάπτυξη φαίνεται μέσα από τη διπλή τους επίδραση στο περιβάλλον: από τη μία είναι η επίδραση των πόλεων στην υποβάθμιση του ευρύτερου φυσικού χώρου που τις περιβάλλει και από την άλλη είναι η συμβολή τους στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική πρόοδο του ανθρώπου (Βαΐου et al, 2000). Η πόλη των Ιωαννίνων έχει έναν ενισχυμένο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό ρόλο ως προς τα χωρικά συστήματα που πολώνει (την ευρύτερη δηλαδή περιοχή των Ιωαννίνων) και επομένως συνδέεται με την καθιέρωση τους ως κέντρα εξυπηρέτησης αλλά και ως πεδίο επένδυσης ή απασχόλησης και κατοίκησης του αγροτικού πληθυσμού της περιοχής (Οικονόμου και Πετράκος, 1999).

Οι παράγοντες βιωσιμότητας της περιοχής προκειμένου να επιλυθούν έχουν μεταφραστεί ως προτεραιότητες σχεδίου βιώσιμης αστικής ανάπτυξης της περιοχής, το οποίο βασίζεται στους εξής άξονες (πηγή: ΕΥΔ ΠΕΠ Ηπείρου, Μονάδα Α):

- *Άξονας: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας*
- *Άξονας: Βελτίωση της προσπελασιμότητας και των υπηρεσιών γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος*
- *Άξονας: Αναβάθμιση και προστασία του περιβάλλοντος και πρόληψη κινδύνων*
- *Άξονας: Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης*
- *Άξονας: Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της δημόσιας διοίκησης*
- *Άξονας: Ενίσχυση της διασυννοριακής, της διακρατικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας*

Με βάση τα παραπάνω δημιουργήθηκε το ερωτηματολόγιο της εργασίας, το οποίο βασίστηκε στους παραπάνω άξονες και στις παρακάτω δράσεις:

A.6.1. Προτεραιότητα.: Δημιουργία ελκυστικού περιβάλλοντος για προσέλκυση και παραμονή πληθυσμού

Δράση: Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος με την ταυτόχρονη αναβάθμιση των περιοχών επιτυγχάνεται μέσα από την ανάπλαση των δημόσιων χώρων, τις επενδύσεις σε μονάδες επεξεργασίας λυμάτων, την διαχείριση των αποβλήτων, την

σωστή διαχείριση της κυκλοφοριακής συμφόρησης με την ορθολογική χρήση δημοσίων μέσων μεταφοράς και την αποτελεσματική χρήση της ενέργειας (Μπίθας, 2001).

Δράση: Βελτίωση της Προσβασιμότητας

Η βελτίωση της προσβασιμότητας επιτυγχάνεται με μια σειρά δράσεων όπως: η αποτελεσματική διαχείριση των αστικών μεταφορών - με συντονισμό του σχεδιασμού της κατασκευής και της χωροταξικής οργάνωσης του συστήματος μεταφορών της πόλης και της γύρω περιοχής, η υλοποίηση ενός προσιτού συστήματος δημόσιων μεταφορών με βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους και σύνδεση των διαφόρων τρόπων μεταξύ τους, η ενθάρρυνση της χρήσης ποδηλάτου και των εναλλακτικών ήπιων μορφών μεταφοράς (Beatley, 2000). Κατά τον σχεδιασμό των μεταφορών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ηλικιωμένοι, οι νέοι και τα άτομα με μειωμένη κινητικότητα, ώστε να διευκολύνεται η πρόσβαση στην απασχόληση & τις υπηρεσίες καθώς και η αυτονομία των ατόμων

Δράση: Πρόσβαση στις Υπηρεσίες

Για να γίνουν τα Ιωάννινα και οι οικισμοί του Λεκανοπεδίου περιοχή ανταγωνιστική και ελκυστική, θα πρέπει να επενδύσουν σε σύγχρονες, αποτελεσματικές και προσιτές υπηρεσίες, οι οποίες να είναι και ηλεκτρονικά προσβάσιμες. Τέτοιες υπηρεσίες είναι η υγειονομική περίθαλψη, οι κοινωνικές υπηρεσίες, η εκπαίδευση και η δημόσια διοίκηση (Βαΐου et al, 2000).

Οι υπηρεσίες αυτές πρέπει να αναπτύσσονται αλλά και να προσαρμόζονται στις τρέχουσες & μελλοντικές δημογραφικές αλλαγές και κυρίως στην γήρανση του πληθυσμού. Η φύλαξη των παιδιών είναι ένα ζήτημα ιδιαίτερης σημασίας για να έχουν την δυνατότητα οι ενήλικες να εργάζονται και για να προωθείται η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Πρέπει να εξασφαλίζεται στους πολίτες που κατοικούν σε υποβαθμισμένες περιοχές η εύκολη πρόσβαση στις υπηρεσίες, με την δημιουργία μιας μονάδας για το σύνολο του αστικού πληθυσμού στην υποβαθμισμένη περιοχή (Beatley, 2000). Σημαντικό στοιχείο ανάπτυξης αποτελεί η χρησιμοποίηση των δυνατοτήτων των νέων τεχνολογιών ώστε να δώσουν αποτελεσματικές και καινοτόμες λύσεις στον τομέα των Δημοσίων Υπηρεσιών υγείας, διοίκησης και εκπαίδευση.

Δράση: Πολιτισμός

Οι πόλεις πρέπει να προωθούν ένα ζωντανό πολιτισμό, ο οποίος να βασίζεται στην προσφορά υποδομής - όπως τα πολιτιστικά και επιστημονικά κέντρα, τα μουσεία, οι βιβλιοθήκες- καθώς και στην διατήρηση της πολιτιστικής, ιστορικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (Στεφάνου, 2000).

Η υποδομή αυτή θα πρέπει να συνδυάζεται με ένα πρόγραμμα πολιτιστικών δραστηριοτήτων που θα ενισχύει την αίσθηση ταυτότητας του τοπικού πληθυσμού. Εξ' άλλου ο πολιτισμός και ο πολιτιστικός τουρισμός αποτελούν τομείς ταχείας ανάπτυξης και συμβάλουν στην δημιουργία συνδέσμων ανάμεσα στους πληθυσμούς διαφορετικής προέλευσης και ενισχύουν την ένταξη μεταναστών και νεοφερμένων στην πόλη.

Ενδεικτικά έργα, που επιτυγχάνουν τους στόχους των Δράσεων, είναι:

- ο Δημιουργία Μητροπολιτικού Πάρκου (στρατόπεδο Βελισαρίου)
- ο Δημιουργία συστήματος διάθεσης υγρών αποβλήτων παραλίμιων οικισμών
- ο Δημιουργία μονάδας ανακύκλωσης
- ο Δημιουργία θεματικού πάρκου περιβαλλοντικής εκπαίδευσης
- ο Δημιουργία γραμμής τραμ
- ο Υπόγεια σύνδεση οδών Μακαρίου Παπανδρέου
- ο Δημιουργία «παραλίας» στην λίμνη, ποδηλατοδρόμου & χώρων θέας και αναψυχής
- ο Δημιουργία δικτύου αστικής συγκοινωνίας με χρήση φιλικών προς το περιβάλλον mini bus
- ο Πεζοδρόμηση ευαίσθητων ζωνών της πόλης
- ο Δημιουργία χώρων στάθμευσης
- ο Αστική σύνδεση οικιστικών κέντρων λεκανοπεδίου
- ο Ολοκλήρωση ευρυζωνικής σύνδεσης σε όλο το λεκανοπέδιο
- ο Εφαρμογή τηλεβοήθειας στο σπίτι
- ο Δημιουργία δύο νέων τύπου αστικών κέντρων Υγείας
- ο Δημιουργία κέντρου Αλτσχάιμερ
- ο Δημιουργία παιδικού σταθμού στην ΒΙΠΕ
- ο Ανάδειξη πολιτιστικών μνημείων Κάστρου
- ο Ανάδειξη εβραϊκής συνοικίας
- ο Δημιουργία κέντρου τουριστικής πληροφόρησης

- Ανάδειξη Μονών νήσου
- Κατασκευή κωπηλατοδρομίου

A.6.2. Προτεραιότητα: Υποστήριξη του επιχειρηματικού πνεύματος, της καινοτομίας και της οικονομίας της γνώσης

Καθοριστικό σημείο για την ανταγωνιστικότητα του αστικού συστήματος αποτελεί η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, δημιουργώντας ένα περιβάλλον που υποστηρίζει ενεργά τις πρωτοβουλίες καινοτομίας, τα επιχειρηματικά δίκτυα και αναβαθμίζει το σύστημα προσφοράς τεχνολογικών υπηρεσιών και καινοτομιών (Beatley, 2000), στο οποίο τα Ιωάννινα διαθέτουν το σημαντικό πλεονέκτημα της παρουσίας εκπαιδευτικών- τεχνολογικών – ερευνητικών ιδρυμάτων.

Δράση: Μέτρα υπέρ των μικρομεσαίων και μικρών επιχειρήσεων καθώς και ειδικές μορφές επιχειρηματικότητας

Η υποστήριξη και η προώθηση των επιχειρήσεων απαιτεί βελτίωση των οικονομικών υποδομών μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι μεταφορές, η προσβασιμότητα, η ανακαίνιση των κτιρίων, η ίδρυση βιομηχανικών πάρκων, φυτώριων επιχειρήσεων και εμπορικών κέντρων (Beatley, 2000).

Οι επιχειρήσεις χρειάζονται παροχή συμβουλών και υπηρεσιών, βοήθεια για την επιλογή & την αποτελεσματική αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών, κέντρα σχετικά με τις ΤΠΕ, υποστήριξη στον τομέα της διαχείρισης, του marketing, των εξαγωγών και των εμπορικών υπηρεσιών.

Καθοριστικό στοιχείο ενίσχυσης των επιχειρήσεων αποτελεί η προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των τοπικών εταίρων - επιχειρήσεις, επιμελητήρια, Πανεπιστήμιο, ΜΚΟ & ιδρύματα κατάρτισης - οι δυνατότητες ανταλλαγής γνώσεων & εμπειριών – η διοργάνωση εργαστηρίων, φόρουμ, εκθέσεων κ.λπ. - που συμβάλλουν αποτελεσματικά στην επικοινωνία μεταξύ των πιθανών εταίρων (Μπίθας, 2001).

Η βελτίωση της πρόσβασης στις πηγές χρηματοδότησης απαιτεί εταιρικές σχέσεις μεταξύ των τοπικών αρχών, των επενδυτών & των παροχών υπηρεσιών και διευκολύνει την συγκέντρωση των χρηματοδοτικών μέσων που προορίζονται να ικανοποιήσουν τις τοπικές ανάγκες. Στα μέσα αυτά περιλαμβάνονται επιδοτήσεις, μικροπιστώσεις, εγγυητικά κεφάλαια καταμερισμού κινδύνου, δάνεια, κεφάλαια

ενδιάμεσης χρηματοδότησης, παροχή συμβουλών και κατάρτιση. Οι πόλεις μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην συνεργασία με τις περιφερειακές και τις εθνικές χρηματοδοτικές πρωτοβουλίες.

Η συνεργασία με ειδικές ομάδες, όπως οι νέοι επιχειρηματίες και οι γυναίκες επιχειρηματίες ή επιχειρηματίες που προέρχονται από μειονεκτούσες ομάδες, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό στοιχείο στήριξης των επιχειρήσεων (Δαουτόπουλος et al, 2002).

Δράση: Χρήση της καινοτομίας και της οικονομίας της γνώσης

Στις πόλεις πρέπει να δημιουργούνται προϋποθέσεις που θα προσελκύουν και θα διατηρούν τους «εργάτες της γνώσης» και κυρίως τους κατοίκους που είναι πτυχιούχοι.

Οι προϋποθέσεις αυτές επιτυγχάνονται όταν οι πόλεις ενθαρρύνουν την συμμετοχή τους σε προγράμματα έρευνας και τεχνολογίας, υποστηρίζουν την εισαγωγή τεχνολογικών καινοτομιών, συντονίζουν τις συμπράξεις επιχειρήσεων - πανεπιστημίων - ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και Τεχνολογικών Πάρκων (Οικονόμου και Πετράκος, 1999) . Επίσης όταν υποστηρίζουν την ταχεία υιοθέτηση των οικολογικών καινοτομιών και των συστημάτων διαχείρισης του περιβάλλοντος.

Ενδεικτικά έργα, τα οποία εμπίπτουν στις ανωτέρω Δράσεις, είναι:

- ο Αναβάθμιση της σχολής αργυροχρυσοχοΐας του ΟΑΕΔ σε ΙΕΚ & στην συνέχεια σε τμήμα ΤΕΙ, σε σχολή σχεδιασμού και παραγωγής ακριβού κοσμήματος.
- ο Ανάπτυξη προγράμματος ενίσχυσης εξαγωγών με παράλληλη επιδότηση πρόσληψης συμβούλων εξαγωγών.
- ο Επιδότηση μετεγκατάστασης επιχειρήσεων σε ορισμένες Θεματικές Περιοχές (κοσμηματοπωλείων, διασκέδασης, βιβλιοπωλείων, λαϊκής τέχνης).
- ο Δημιουργία τοπικού συμφώνου ποιότητας που αφορά μικρά καταλύματα και χώρους εστίασης στο λεκανοπέδιο.
- ο Δημιουργία εκθεσιακού κέντρου για την οργάνωση εκθέσεων τεχνολογίας.
- ο Δημιουργία Κέντρου Έρευνας και Τεχνολογίας

A.6.3. Προτεραιότητα: Ανθρώπινο δυναμικό και απασχόληση

Στις νέες συνθήκες, τα Ιωάννινα θα πρέπει να βασίσουν την στρατηγική ανάπτυξή τους στην καινοτομία, την γνώση και την παραγωγή διαφοροποιημένων

προϊόντων ποιότητας. Κλειδί για την επιτυχία είναι η ποιότητα και οι δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού της που επιτυγχάνεται με την βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου και την κατάρτιση των πολιτών και των εργαζομένων

Δράση: Δράσεις βελτίωσης του εκπαιδευτικού επιπέδου και της κατάρτισης

Για την αύξηση της απασχόλησης απαιτείται εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση με πολλούς τρόπους. Χρειάζεται να ενισχυθεί η δια βίου μάθηση, να γίνει αναγνώριση της άτυπης εκπαίδευσης, να ενισχυθεί η ποιότητα και η ελκυστικότητα της επαγγελματικής κατάρτισης καθώς και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στις εκπαιδευτικές υποδομές.

Απαιτείται εκπαίδευση των εργαζομένων στις υπηρεσίες - κυρίως των ξενοδοχείων και των εστιατορίων, στους τομείς της λιανικής πώλησης, του καθαρισμού και των οικοδομικών και τεχνικών έργων.

Σημαντικό στοιχείο είναι η βελτίωση της απασχολησιμότητας εκείνων των ομάδων του πληθυσμού που αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες δυσχέρειες για την πρόσβαση τους στην απασχόληση, π.χ. νέοι επιστήμονες, γυναίκες, εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας, άτομα με αναπηρίες.

Ενδεικτικά έργα, τα οποία εμπίπτουν στην ανωτέρω Δράση, είναι:

- Εφαρμογή προγραμμάτων κατάρτισης για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων
- Δημιουργία πάρκου – ζώνης εγκατάστασης επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών

A.6.4. Προτεραιότητα: Αστική διακυβέρνηση και νέες μορφές χωρικής οργάνωσης

Δράση: Αποτελεσματική διακυβέρνηση για την υλοποίηση της αστικής ανάπτυξης

Η βιώσιμη αστική ανάπτυξη είναι και μακρά και πολύπλοκη διαδικασία, για την επιτυχία της οποίας απαιτείται μια ολοκληρωμένη προσέγγιση.. Απαιτείται η ύπαρξη συνεκτικού και μακροπρόθεσμου προγράμματος για κάθε ένα από τους παράγοντες βιώσιμης ανάπτυξης και απασχόλησης (Οικονόμου και Πετράκος, 1999).

Απαιτείται κινητοποίηση όλων των συντελεστών, του ιδιωτικού τομέα, του τοπικού πληθυσμού, της τοπικής περιφερειακής και εθνικής Κυβέρνησης, των Συλλόγων και των ΜΚΟ, ώστε να συμμετέχουν στον προγραμματισμό, την

υλοποίηση και την αξιολόγηση της αστικής ανάπτυξης (Δαουτόπουλος et al, 2002). Είναι εξ ίσου σημαντική η συμμετοχή των απόδημων της περιοχής. Οι συντελεστές αυτοί προσφέρουν νέες ικανότητες και παρέχουν στο σχέδιο νομιμοποίηση. Άλλος σημαντικός παράγων επιτυχίας είναι η εκπόνηση συντονισμένων στρατηγικών σε επίπεδο ευρύτερου πολεοδομικού συγκροτήματος. Χρειάζεται διαχείριση της διεπαφής αστικής και αγροτικής ζώνης. Ο συντονισμός έχει ιδιαίτερη σημασία στις περιαστικές ζώνες. Για την επιτυχία απαιτείται η χρησιμοποίηση γνώσεων που αποκτήθηκαν από άλλες πόλεις που εφήρμοσαν ανάλογα προγράμματα.

Ενδεικτικά έργα, τα οποία εμπίπτουν στην ανωτέρω Δράση, είναι:

- Εφαρμογή προγράμματος ανταλλαγής εμπειριών - ορθών πρακτικών και συμμετοχή σε αντίστοιχα δίκτυα άλλων χωρών
- Δημοσιότητα και προβολή της περιοχής των Ιωαννίνων, των αναπτυξιακών κινήτρων, της βελτίωσης της ποιότητας ζωής και των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας
- Δημιουργία αρχείου μεταναστών Ηπειρωτικής καταγωγής

(<http://www.sustainablemeasures.com/Indicators/ChecklistItself.html>)

Η Περιφέρεια Ηπείρου στις αρχές του έτους και στα πλαίσια του ΕΣΠΑ 2007-2013 (Δ' ΚΠΣ) πρότεινε ένα Σχέδιο με κεντρικό στόχο την ανάδειξη του αστικού και περιαστικού συγκροτήματος των Ιωαννίνων σε «διαπεριφερειακό και υπερεθνικό πόλο ανάπτυξης». Το Σχέδιο στοχεύει όχι στην υποκατάσταση/ακύρωση του σχεδιασμού των επιμέρους φορέων αλλά στην κάλυψη/αντιμετώπιση προβλημάτων που προκύπτουν από την έλλειψη συντονισμού μεταξύ της πόλης και των πέριξ αυτής οικισμών. Θεωρεί θετικό στοιχείο την εκπόνηση του Ρυθμιστικού ενώ κρίνει απαραίτητη την εκπόνηση Αναπτυξιακών Σχεδίων για όλους τους τομείς που αφορούν την σχετική περιοχή. Το κόστος υλοποίησης εκτιμάται στα 380 εκ. ευρώ. (http://www.ioanninasynergasia.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=80&Itemid=30)

A.7. Έρευνα και αποτελέσματα

Για την έρευνα του πρώτου μέρους της διπλωματικής μελέτης δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο (βλ. Παράρτημα, Ερωτηματολόγιο έρευνας φυσιογνωμίας πόλης), το οποίο αξιολογεί τα στοιχεία που συνθέτουν τη φυσιογνωμία της πόλεως των Ιωαννίνων, όπως τα βλέπουν διάφορες κοινωνικές ομάδες της περιοχής. Το ερωτηματολόγιο της περιγραφικής αυτής έρευνας αποτελείται από 31 ερωτήσεις και απαντήθηκε μετά από προσωπική έρευνα από 65 άτομα, δείγμα ικανό για να βγάλουμε στατιστικά ασφαλή συμπεράσματα (κανονική κατανομή).

A.7.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Οι αρχικές ερωτήσεις αφορούσαν στον προσδιορισμό των δημογραφικών χαρακτηριστικών των ατόμων που συμμετείχαν στην μελέτη. Αναλυτικότερα, συμμετείχαν 33 γυναίκες και 32 άνδρες, ηλικίας άνω των 18, που γνωρίζουν την περιοχή των Ιωαννίνων κατά 12,30%* από καταγωγή, κατά 1,53% ως απλοί επισκέπτες, κατά 7,69% ως παλαιότεροι κάτοικοι (πάνω από 10 χρόνια) και κατά 78,46% ως τωρινοί μόνιμοι κάτοικοι της περιοχής.

Σίγουρα η γνώμη των τωρινών μόνιμων κατοίκων της περιοχής βαραίνει περισσότερο τα αποτελέσματα της έρευνας, πράγμα ορθό και επιθυμητό, αλλά παράλληλα δεν παραγκωνίζεται η γνώμη των υπόλοιπων «επισκεπτών» της πόλης, η οποία συχνά μπορεί να είναι πιο αντικειμενική και λιγότερο προκατειλημμένη.

A.7.2. Χλωρίδα και πανίδα, περιβάλλοντας χώρος

Η πρώτη ερώτηση της έρευνας αφορούσε τον προσδιορισμό του χαρακτηριστικότερου φυτού της περιοχής των Ιωαννίνων. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (51%) θεωρεί το πουρνάρι ως το χαρακτηριστικότερο φυτό τόσο της πόλης, όσο και της ευρύτερης περιοχής των Ιωαννίνων. Ακολουθούν ο πλάτανος (32%), η βελανιδιά (14%) και ο φτελιάς (3%). Το χαρακτηριστικότερο ζώο της

* Τα ποσοστά παρουσιάζονται με δεκαδική προσέγγιση.

περιοχής βρέθηκε ότι είναι τα αιγοπρόβατα (45%), πράγμα αναμενόμενο βάση της βιβλιογραφίας που υποδείχνει μια σημαντική σύνδεση των ιωαννιτών με την κτηνοτροφία, και ιδιαίτερα την κτηνοτροφία αιγοπροβάτων. Ακολουθούν ο αετός (11%), και τα πουλερικά (9%). Το 80% των ερωτηθέντων θεωρεί σημαντικότερο και χαρακτηριστικότερο περιβάλλοντα χώρο της περιοχής τα γύρω βουνά (Μιτσικέλι, Περιστερί, Τόμαρος) και πολύ λιγότερο τις γύρω περιοχές. (Τζουμέρκα: 12%, Βίκος: 5%, Μπιζάνι: 3%). Αυτό επιβεβαιώνεται και από τη βιβλιογραφία, δεδομένου ότι τα Ιωάννινα είναι ένα λεκανοπέδιο που περιστοιχίζεται από βουνά που συνθέτουν το μοναδικό τοπίο της περιοχής.

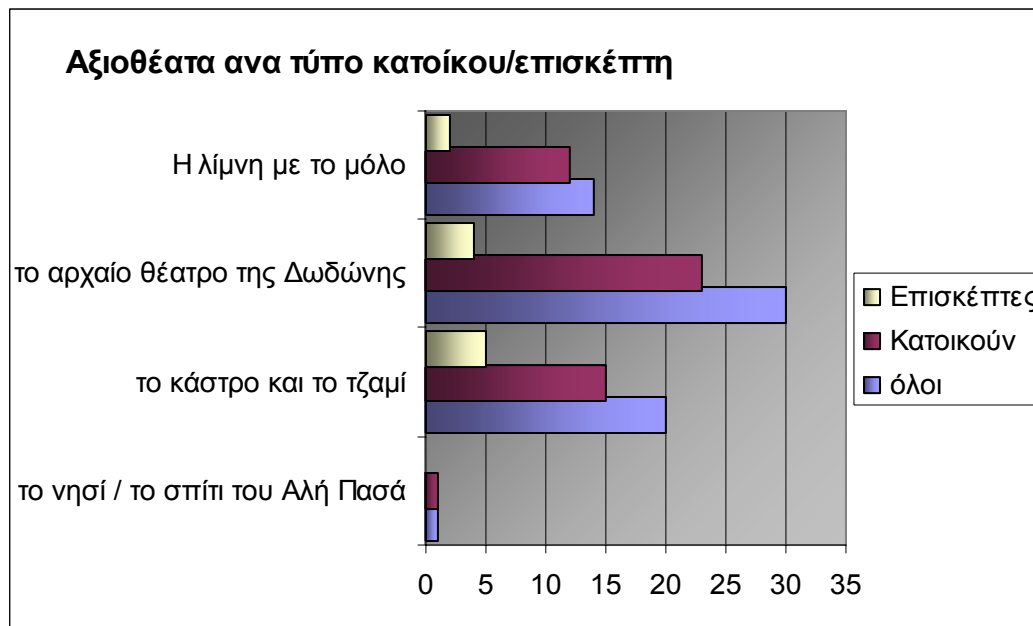
A.7.3. Αρχιτεκτονική και πολιτιστική κληρονομιά

Στην έρευνα ακολούθησαν ερωτήσεις σχετικά με την αρχιτεκτονική κληρονομιά και τον πολιτισμό-την παράδοση στην πόλη των Ιωαννίνων.

Το σημαντικότερο αξιοθέατο της περιοχής των Ιωαννίνων βρέθηκε ότι είναι το αρχαίο θέατρο της Δωδώνης (30%), το οποίο αν και απέχει από την πόλη, θεωρείται από τους περισσότερους κατοίκους ως μέρος της πόλης και της ιστορίας των Ιωαννίνων. Στη δεύτερη θέση των αξιοθέατων ήρθε το κάστρο και το τζαμί (συμπεριλαμβανομένου του λεγόμενου Ιτζ-Καλέ) (20%), τα οποία εκπροσωπούν φανερά άλλη εποχή της πόλεως των Ιωαννίνων, ενώ τρίτη θέση έχει η λίμνη με το μόλο (14%). Τελευταία ήρθε το νησί και το σπίτι του Αλή Πασά (2%).

Σημαντικότατο πόρισμά σ' αυτό το σημείο μας δίνει η συσχέτιση με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά. Οι μόνιμοι κάτοικοι των Ιωαννίνων συνηγορούν στην άποψη ότι το αρχαίο θέατρο της Δωδώνης είναι το σημαντικότερο αξιοθέατο των Ιωαννίνων, όμως οι επισκέπτες της περιοχής θεωρούν το κάστρο και το τζαμί ως τα σημαντικότερα αξιοθέατα, ακολουθούμενα από το θέατρο της Δωδώνης και τη λίμνη με το μόλο.

Γράφημα 1-Αξιοθέατα ανά τύπο κατοίκου/ επισκέπτη

Η περιοχή των Ιωαννίνων για τους περισσότερους ξεχωρίζει αρχιτεκτονικά από τα περίτεχνα γεφύρια της (69%), ενώ τα σοκάκια με τα μαγαζιά (11%) και οι εκκλησίες με τα μοναστήρια (11%) έρχονται ισόβαθμα στη δεύτερη θέση. Μόλις το 9% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι τα Γιάννενα ξεχωρίζουν από τον πλακόστρωτο δρόμο γύρω από την Παμβώτιδα λίμνη.

Όσον αφορά την πολιτιστική κληρονομιά, παρατηρούμε ότι τα Ιωάννινα ξεχωρίζουν σημαντικότερα από την αργυροχρυσοχοΐα (38%) και δευτερευόντως από τα δημοτικά τραγούδια (γνωστά και ως «ηπειρώτικα»)(21%). Αντίθετα τα πανηγύρια και οι χοροί (6%) έρχονται σε πολύ χαμηλότερη στάθμη με βάση το ερωτηθέν δείγμα.

A.7.4. Φαινόμενα παγκοσμιοποίησης

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες, με ποσοστό 44,61% θεωρούν ότι η περιοχή των Ιωαννίνων αλλάζει λόγω των προβλημάτων αστικοποίησης/ συγκέντρωσης στο κέντρο της πόλης, πράγμα το οποίο φαίνεται και από τη βιβλιογραφική έρευνα (στοιχεία Ε.Σ.Υ.Ε.). Στη συνέχεια οι ερωτηθέντες θεωρούν ως αίτιο της μεταβολής της περιοχής την κακή πολεοδομική της διάταξη και την έλλειψη αστικού σχεδιασμού (35,38%).

Γράφημα 2-Αιτίες μεταβολής του περιβάλλοντος της περιοχής

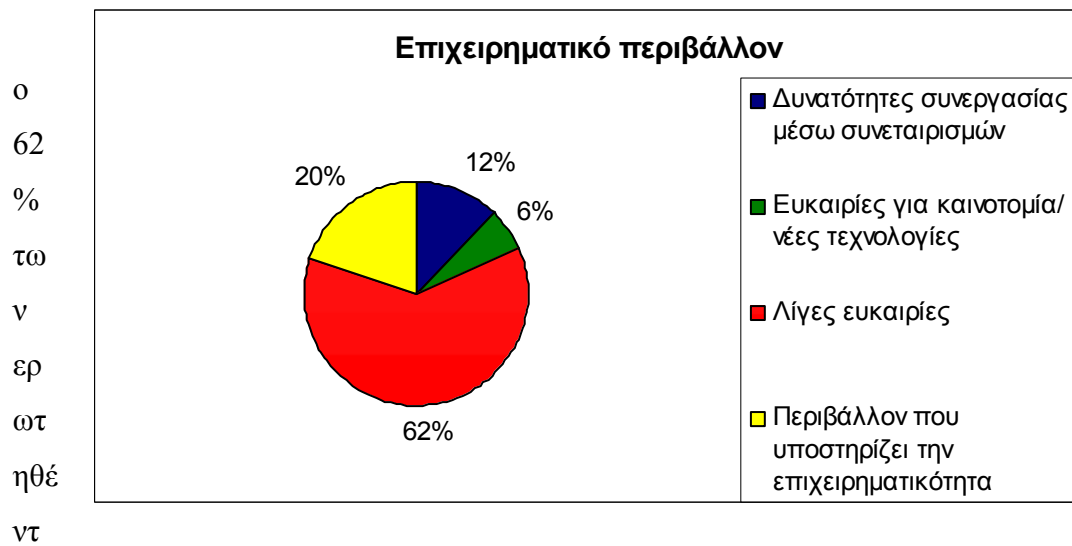
Οι λεγόμενοι «πυκνωτές φυσιογνωμίας» (τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής, που την ξεχωρίζουν και την διαφοροποιούν από τις υπόλοιπες) και οι εξέχουσες φυσιογνωμίες της περιοχής που παρουσιάστηκαν στην βιβλιογραφία επιβεβαιώνονται από την έρευνα, ως εξής:

Η Λίμνη Παμβώτιδα είναι το ιδιαίτερο και μοναδικό χαρακτηριστικό των Ιωαννίνων (54%), ακολουθούμενη από την αργυροχρυσοχοΐα (22%) και την γνωστή φέτα «Δωδώνη» (22%). Τα Ιωάννινα ξεχωρίζουν για το μοναδικό τοπίο και την ξεχωριστή αισθητική που δημιουργείται από τη λίμνη και τον περιβάλλοντα χώρο της. Η σημαντική επίδραση του Αλή Πασά φαίνεται από το γεγονός ότι το 37% των ερωτηθέντων τον θεωρεί εξέχουσα φυσιογνωμία για τα Ιωάννινα, ακολουθούμενο από τον Παύλο Βρέλλη, με ποσοστό 32%. Ακολουθεί ο Ευάγγελος Αβέρωφ με 20% και ο δήμαρχος Κωνσταντίνος Φρόντζος με 11%.

A.7.5. Οικονομικά/ Επιχειρησιακά μέτρα και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση

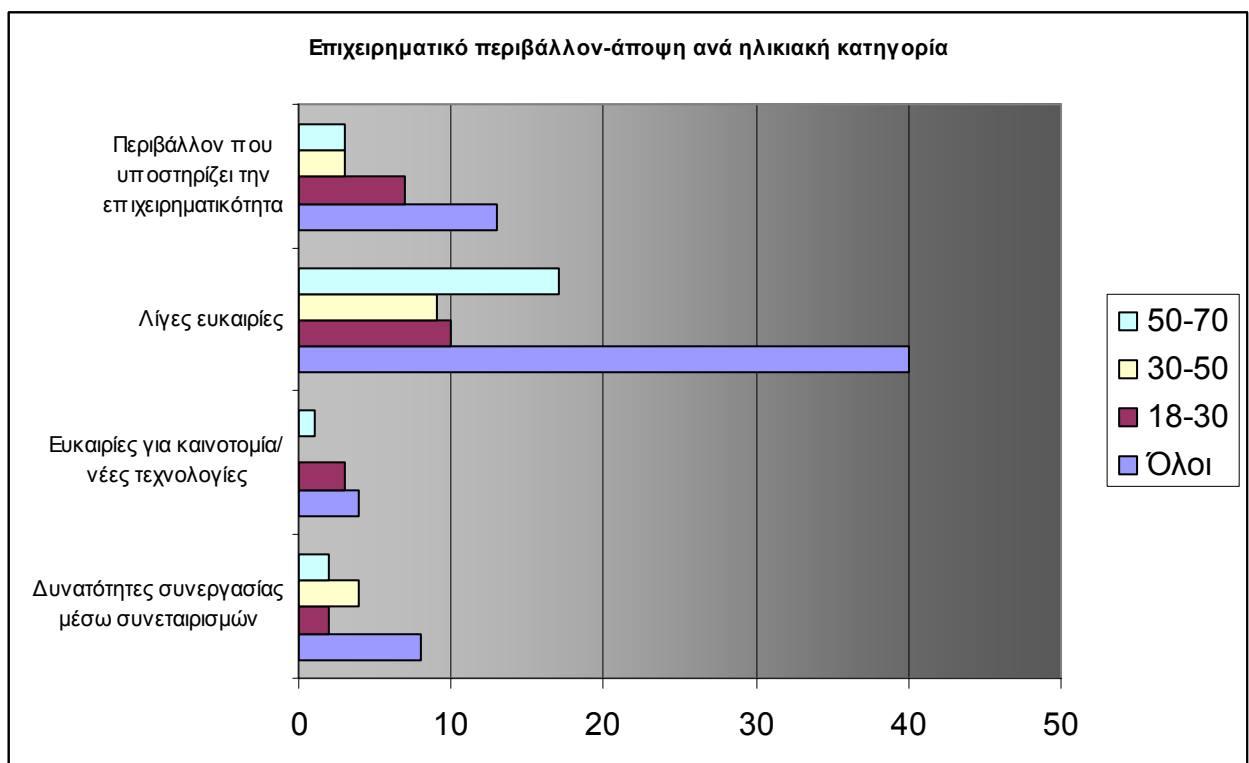
Ο βασικός τομέας επιχειρηματικής δραστηριότητας της περιοχής είναι κατά 46,15% η γαλακτοβιομηχανία και κατά 41,54% η κτηνοτροφία. Παρατηρούμε και εδώ τη σημαντικότητα ενίσχυσης της γαλακτοβιομηχανίας και της κτηνοτροφίας για τους κατοίκους, αλλά και τους επισκέπτες της περιοχής των Ιωαννίνων.

Γράφημα 3-Επιχειρηματικό περιβάλλον της περιοχής

ων υποστηρίζει ότι το επιχειρηματικό περιβάλλον στα Ιωάννινα προσφέρει λίγες ευκαιρίες. Εδώ αξίζει να δούμε το ποσοστό αυτό συγκριτικά με τα δημογραφικά στοιχεία, όπου παρατηρούμε τα εξής:

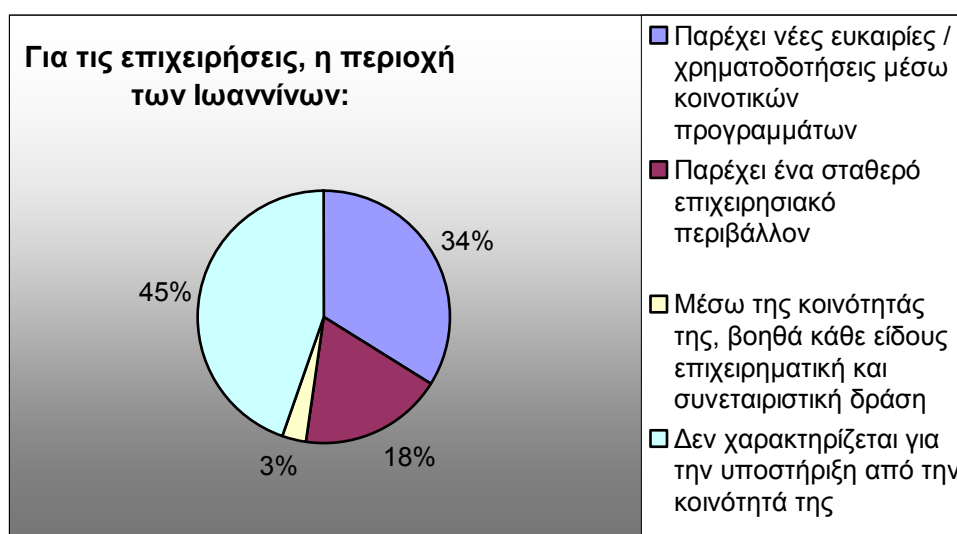
Γράφημα 4-Επιχειρηματικό περιβάλλον της περιοχής ανά ηλικιακή κατηγορία

Οι περισσότεροι απαισιόδοξοι είναι οι ηλικίες από 50-70 και 18-30, οι οποίοι πιστεύουν ότι υπάρχουν λίγες επιχειρηματικές ευκαιρίες στην περιοχή. Οι νέοι (18-30) πιστεύουν στις ευκαιρίες για καινοτομία μέσω νέων τεχνολογιών, ενώ η ηλικιακή

κατηγορία 30-50 πιστεύει στις δυνατότητες συνεργασίας μέσω συνεταιρισμών.

Γράφημα 5-Ευκαιρίες για επιχειρηματικότητα στην περιοχή

Παραπάνω παρατηρείται ότι το 45% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η κοινότητα των Ιωαννίνων δεν υποστηρίζει τις επιχειρηματικές δράσεις, ενώ το 34% θεωρεί τα κοινοτικά προγράμματα ως τρόπο ενίσχυσης των επιχειρήσεων στην περιοχή.

Ως ενίσχυση των παραπάνω έρχεται η άποψη του 86% των ερωτηθέντων ότι η Εγνατία Οδός ήταν η βασικότερη ενίσχυση από την Ε.Ε. και τα κοινοτικά κονδύλια για την περιοχή, παρά το γεγονός ότι υποστηρίχθηκαν πολλά ευρωπαϊκά προγράμματα, τα οποία αναφέρθηκαν στη βιβλιογραφία (βλ. Παράρτημα, Γράφημα 6).

Τα προγράμματα που θεωρήθηκαν ότι χρηματοδοτήθηκαν από την Ε.Ε. για την ενίσχυση της περιοχής αφορούν κυρίως προγράμματα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, με βάση το 33% των ερωτηθέντων, και δευτερευόντως προγράμματα διάπλασης του πρασίνου και της πόλης (22%). Παρατηρούμε ότι ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό -28%- θεωρεί ότι η Ε.Ε. δεν έχει βοηθήσει στην ανάπτυξη της περιοχής των Ιωαννίνων, πράγμα το οποίο δικαιολογείται από την ελλιπή ενίσχυση της ευρύτερης περιφέρειας Ηπείρου που παρουσιάστηκε στη βιβλιογραφία.(βλ. Παράρτημα, Γράφημα 7)

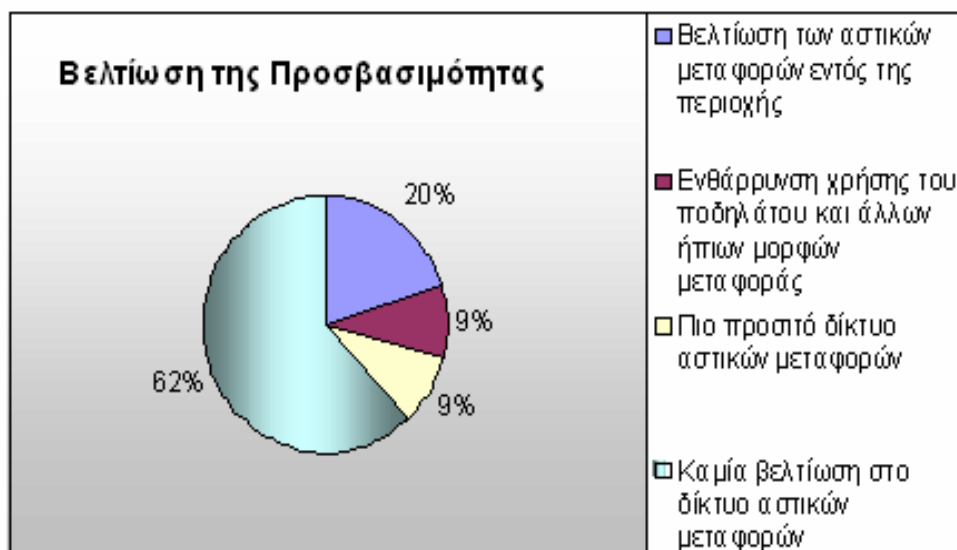
Αναφορικά με τις ερωτήσεις σχετικά με τις προτεραιότητες του σχεδίου βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, τα αποτελέσματα είναι τα εξής:

Η πλειονότητα (61%) των ερωτηθέντων θεωρεί ίδια ή καλύτερη την

προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής. (βλ. Παράρτημα, Γράφημα 8)

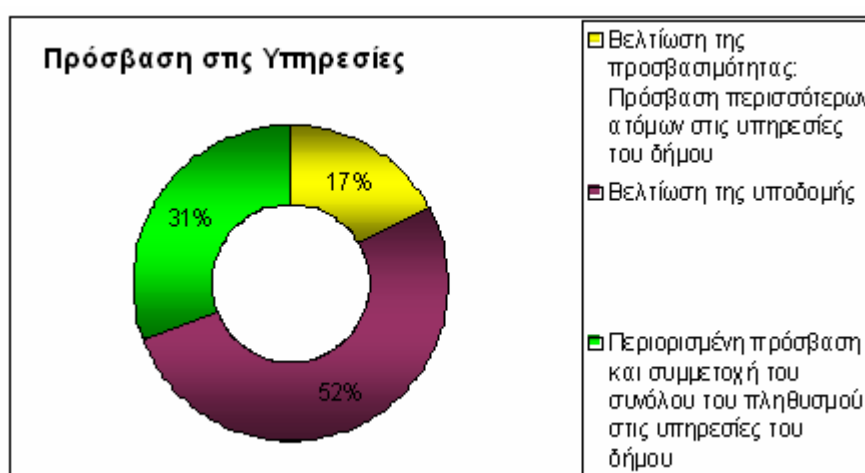
Παρακάτω, όσον αφορά την προσβασιμότητα είναι ιδιαίτερα αρνητικό για τη βιωσιμότητα της περιοχής το γεγονός ότι το 62% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι δεν υπάρχει καμία βελτίωση στο δίκτυο αστικών μεταφορών.

Γράφημα 9- Τρόποι βελτίωσης της προσβασιμότητας της περιοχής

πρόσβαση στις Υπηρεσίες (δημόσιος τομέας της περιοχής) είναι σαφέστατα καλύτερη, αφού το 52% των ερωτηθέντων παρατήρησε βελτίωση της υποδομής. Και πάλι όμως το ποσοστό 31% που παρατηρεί περιορισμένη πρόσβαση θα πρέπει να προβληματίσει τους ιθύνοντες της περιοχής.

Γράφημα 10- Τρόποι βελτίωσης της πρόσβασης στις υπηρεσίες

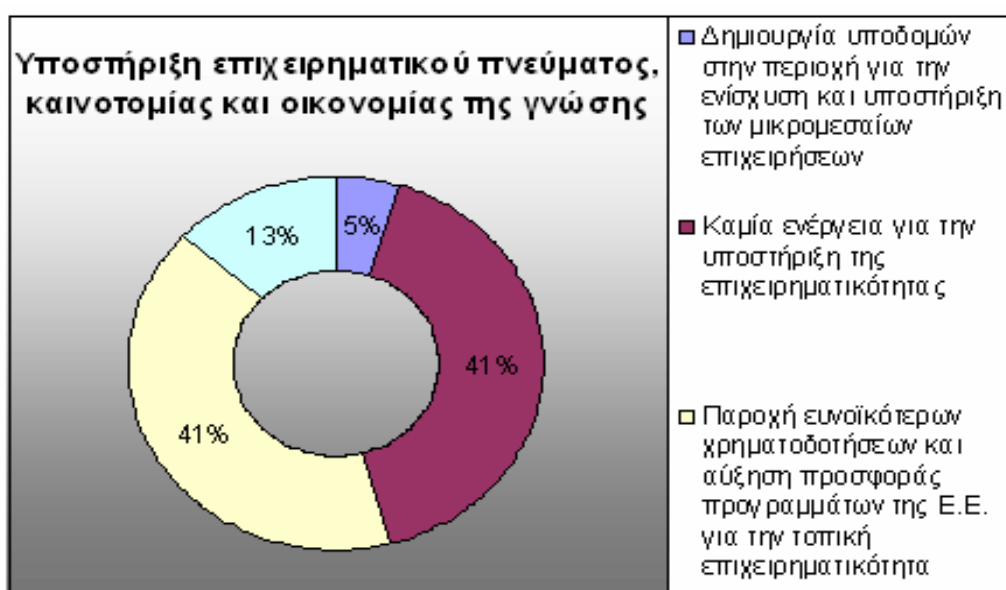

Οι ερωτηθέντες θεωρούν κατά πλειοψηφία ότι τα έργα (κωπηλατοδρόμιο, πολιτιστικά έργα, δημιουργία Μητροπολιτικού Πάρκου) βοήθησαν ή θα βοηθήσουν

στην ανάπτυξη και αναβάθμιση της πολιτισμικής κουλτούρας στην περιοχή των Ιωαννίνων. (βλ. Παράρτημα, Γράφημα 11)

Παρακάτω παρατηρείται το οξύμωρο σχήμα να ισοβαθμούν τα ποσοστά μεταξύ των ερωτηθέντων που θεωρούν ότι δεν έχει γίνει καμία ενέργεια για την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας, και αυτών που θεωρούν ότι η Ε.Ε. έχει βοηθήσει την τοπική επιχειρηματικότητα. Σίγουρα αυτό δείχνει την έλλειψη ενημέρωσης των πολιτών σχετικά με τα προγράμματα της Ε.Ε. για την ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων της περιοχής.

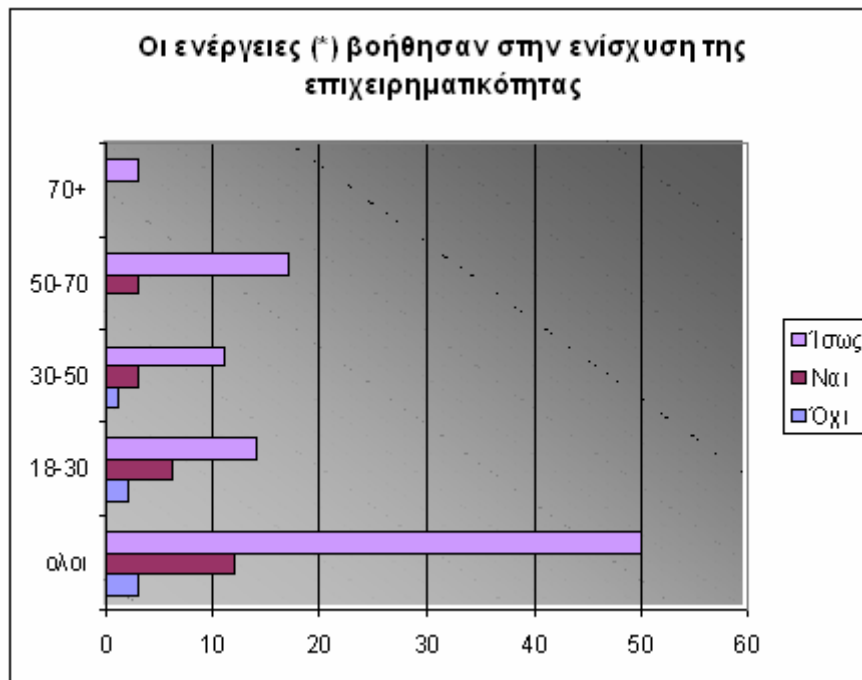
Γράφημα 12-Υποστήριξη της επιχειρηματικότητας

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί ότι ενέργειες όπως (*) η αναβάθμιση της σχολής αργυροχρυσοχοΐας, η επιδότηση μετεγκατάστασης επιχειρήσεων σε ορισμένες Θεματικές Περιοχές (κοσμηματοπωλείων, διασκέδασης, βιβλιοπωλείων, λαϊκής τέχνης) και η δημιουργία τοπικού συμφώνου ποιότητας που αφορά μικρά καταλύματα και χώρους εστίασης στο λεκανοπέδιο περισσότερο βοήθησαν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας της περιοχής.

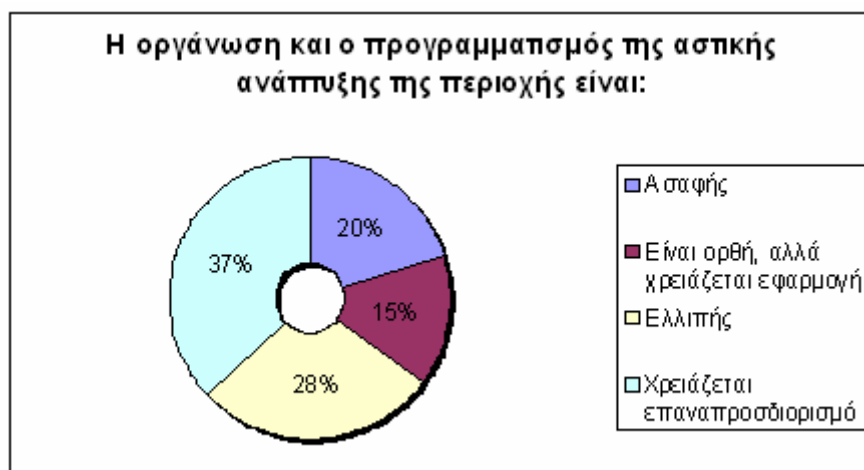
Περισσότερο θετική είναι η ηλικιακή κατηγορία των 18-30, αλλά και των 50-70, ενώ γενικότερα η αρνητική στάση στις παραπάνω ενέργειες είναι περιορισμένη.

Γράφημα 13-Υποστήριξη της επιχειρηματικότητας

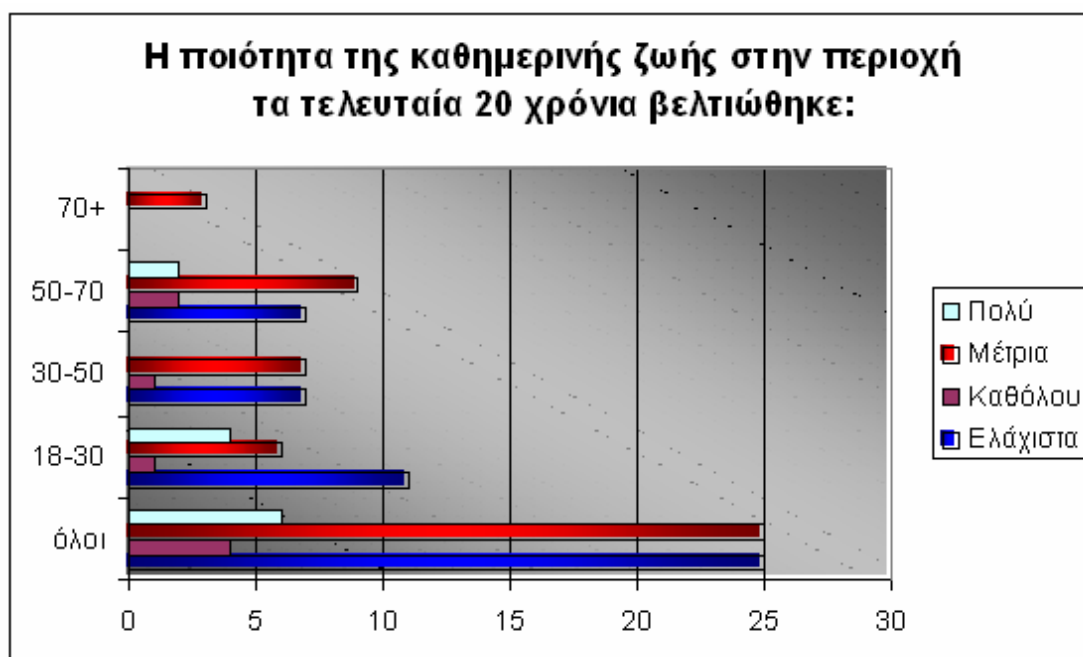
Σχετικά με το ανθρώπινο δυναμικό και την απασχόληση, ένα ποσοστό 65% θεωρεί ότι τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης δεν έπαιξαν ρόλο στην απασχόληση, ένα ποσοστό 29% θεωρεί ότι δεν προσέφεραν βελτίωση στην μείωση της ανεργίας, ενώ ένα ποσοστό 9% θεωρεί ότι η ανεργία μειώθηκε χάρη στα προγράμματα αυτά.

Γράφημα 14-Οργάνωση και προγραμματισμός αστικής ανάπτυξης της περιοχής

Η πλειοψηφία θεωρεί απαραίτητο τον επαναπροσδιορισμό της αστικής ανάπτυξης της περιοχής και τονίζει την ελλιπή εφαρμογή του στην περιοχή των Ιωαννίνων.

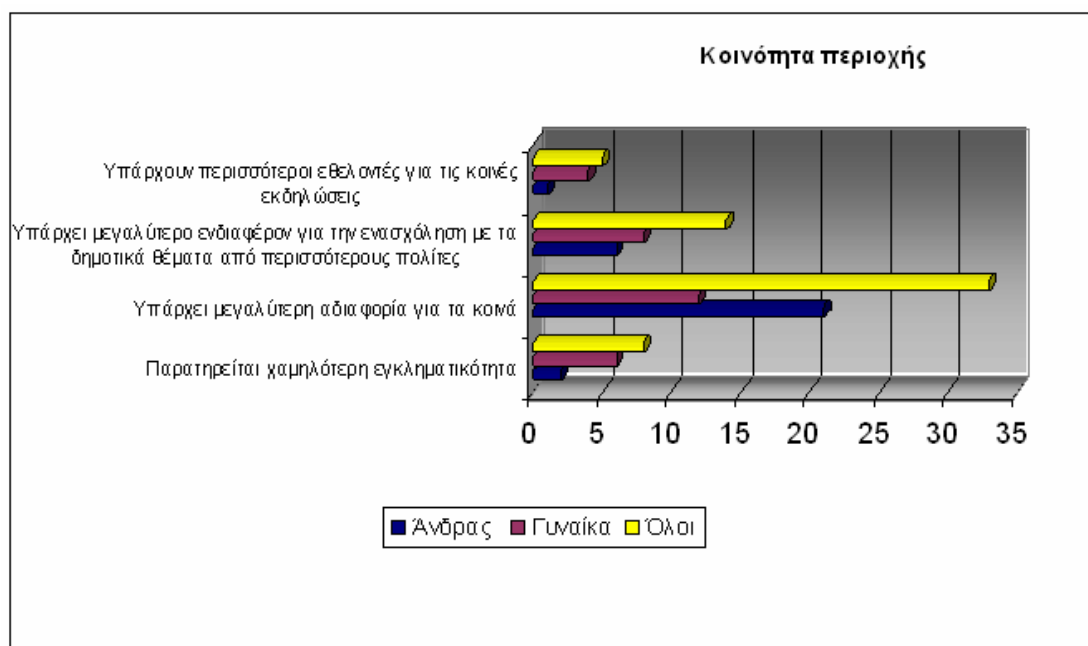
Γράφημα 15-Ποιότητα καθημερινής ζωής της περιοχής

Στο παραπάνω ραβδόγραμμα παρατηρείται ότι το δείγμα των ερωτηθέντων κατά πλειοψηφία είναι αρνητικό απέναντι στη βελτίωση της καθημερινής ζωής στην περιοχή. Πιο θετικά βλέπουν την κατάσταση οι ηλικιακές κατηγορίες 18-30 και 50-70, ενώ όλοι διατηρούν μια περισσότερο μέτρια άποψη σχετικά με τη βελτίωση της ποιότητας τα τελευταία 20 χρόνια στην περιοχή.

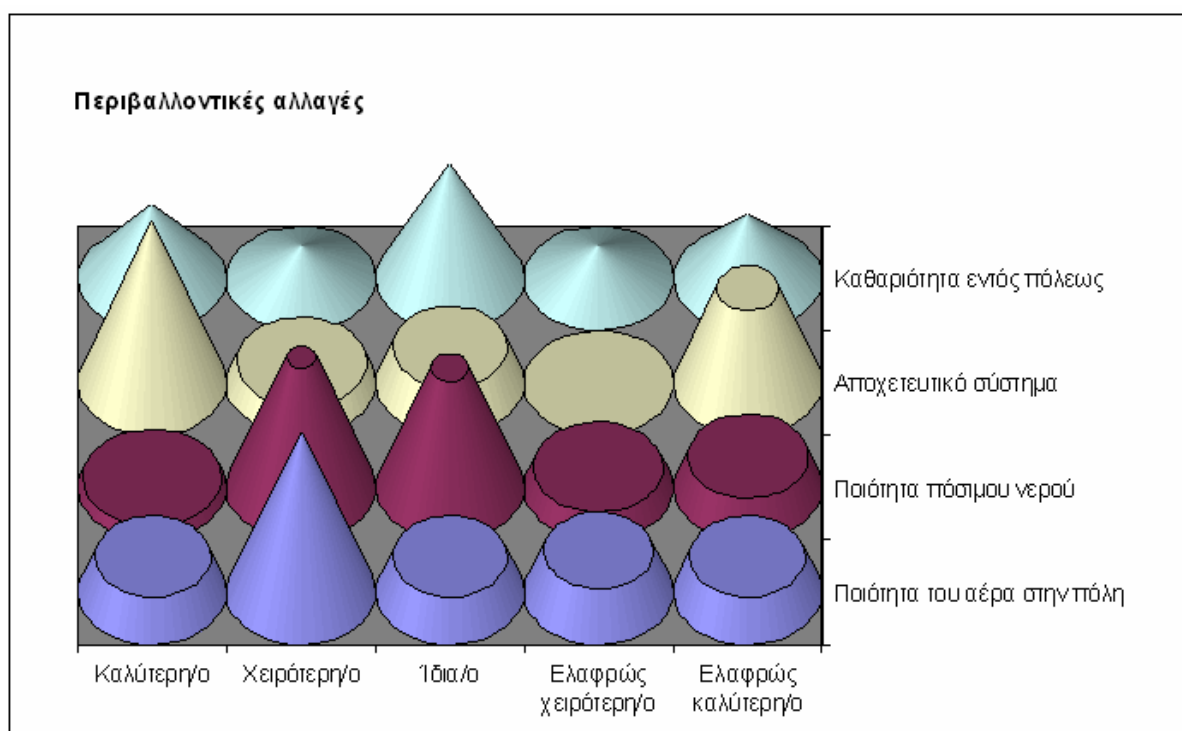
Το 60% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η αστική κοινότητα της περιοχής των Ιωαννίνων έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια οικονομικά, καθώς υπάρχει οικονομική δυσχέρεια που επιδεινώνεται συνεχώς. (βλ. Παράρτημα, Γράφημα 16). Παράλληλα όμως, ένα 40% περίπου του δείγματος θεωρεί ότι υπάρχουν λιγότερα άτομα κάτω από το όριο της φτώχειας, έχει βελτιωθεί το γενικό επίπεδο ζωής και η εύρεση κατοικίας έχει γίνει ευκολότερη και οικονομικότερη. Έτσι παρατηρείται ότι σίγουρα υπάρχει μια γενικότερη οικονομική δυσχέρεια, που όμως δεν έχει εμποδίσει τη συνολική ανάπτυξη της αστικής κοινότητας της περιοχής τα τελευταία 20 χρόνια.

Γράφημα 17-Περιγραφή κοινότητας περιοχής

Όσον αφορά την εξέλιξη της κοινότητας, έχει ενδιαφέρον να ελεγχθεί η άποψη ανάλογα με το φύλο των ερωτηθέντων. Παρατηρείται ότι οι περισσότεροι άνδρες θεωρούν ότι υπάρχει μεγαλύτερη αδιαφορία για τα κοινά της περιοχής, ενώ οι γυναίκες «μοιράζονται» ανάμεσα στις κατηγορίες της χαμηλότερης εγκληματικότητας, του ενδιαφέροντος και της αδιαφορίας για τα κοινά.

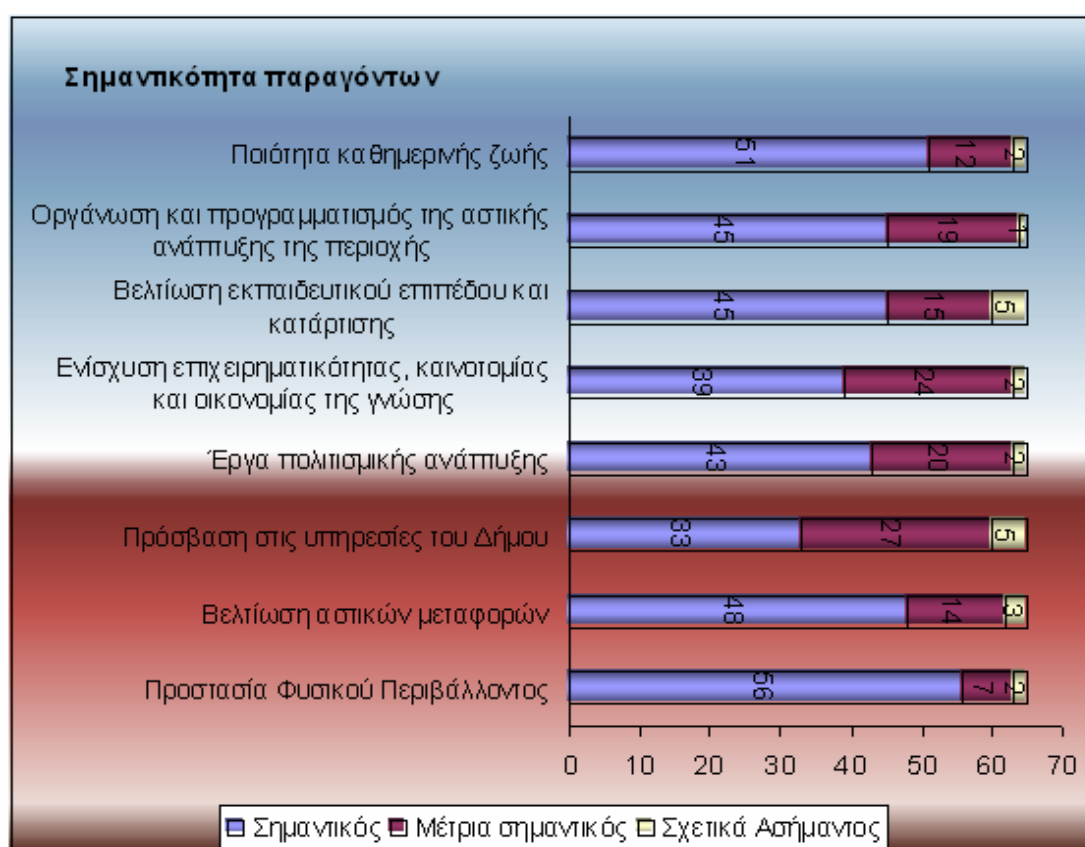
Γράφημα 18-Περιβαλλοντικές αλλαγές

Όσον αφορά τις περιβαλλοντικές αλλαγές, οι ερωτηθέντες κατά πλειοψηφία θεωρούν την καθαριότητα εντός πόλεως ίδια και καλύτερη και το αποχετευτικό σύστημα καλύτερο και ελαφρώς καλύτερο. Όμως την ποιότητα του πόσιμου νερού οι περισσότεροι την θεωρούν χειρότερη ή ίδια, ενώ την ποιότητα του αέρα στην πόλη των Ιωαννίνων σαφώς χειρότερη.

Η τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου αφορούσε την σημαντικότητα για τους ερωτηθέντες των παρακάτω παραγόντων: προστασία φυσικού περιβάλλοντος, βελτίωση αστικών μεταφορών, πρόσβαση στις δημοτικές υπηρεσίες, έργα πολιτισμικής ανάπτυξης, ενίσχυση επιχειρηματικότητας, καινοτομίας και οικονομίας της γνώσης, βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου και κατάρτισης, οργάνωση και προγραμματισμός της αστικής ανάπτυξης της περιοχής, ποιότητα καθημερινής ζωής.

Γράφημα 19-Σημαντικότητα παραγόντων ανάπτυξης

Η πλειοψηφία θεωρεί σημαντικότερους τους παράγοντες «προστασία φυσικού περιβάλλοντος», «ποιότητα καθημερινής ζωής» και «βελτίωση αστικών μεταφορών». Παρατηρούμε έτσι ότι οι κάτοικοι της περιοχής έχουν περιβαλλοντική συνείδηση και απτές απαιτήσεις σχετικά με το περιβάλλον της περιοχής τους. Αυτοί οι παράγοντες

σαφέστατα επιδρούν σημαντικά στη βιωσιμότητα της περιοχής και γι' αυτό δε θα πρέπει να παραγκωνίζονται.

Ιδιαίτερα σημαντική για τη μελέτη ήταν η ερώτηση που αφορούσε στην προσωπική ενασχόληση του ερωτηθέντος με τα κοινά, δηλαδή κατά πόσο είναι ο ερωτηθέν ενεργό μέλος της κοινότητας των Ιωαννίνων. Το 12,30% απάντησε καταφατικά ότι ασχολείται ενεργά με τα κοινά, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία (47,69%) απάντησε ότι ενημερώνεται μεν, αλλά δεν ασχολείται ενεργά με την κοινή ζωή της πόλης. Ένα ποσοστό 9,20% δήλωσε ότι δεν ασχολείται καθόλου με τα κοινά, ενώ το 30,77% δήλωσε ότι ασχολείται μόνο με τα θέματα που τους αφορούν άμεσα.

Έτσι παρατηρείται ότι οι ενεργοί πολίτες αποτελούν το 43,77% των ερωτηθέντων, πράγμα το οποίο δείχνει ένα έλλειμμα ενεργών πολιτών στην πόλη των Ιωαννίνων, κάτι το οποίο σαφέστατα θα πρέπει να προβληματίζει την κοινότητα.

A.8. Συμπεράσματα

Από την παραπάνω βιβλιογραφική προσέγγιση και τα αποτελέσματα της μελέτης 65 ερωτηματολογίων, με ταυτόχρονη προσωπική έρευνα, παρουσιάστηκαν δεδομένα και στοιχεία τα οποία συνεισφέρουν στην καλύτερη θεώρηση της φυσιογνωμίας της περιοχής των Ιωαννίνων. Παράλληλα παρουσιάζονται στοιχεία σύγχρονα της φυσιογνωμίας της πόλης, όπως η οικονομική και επιχειρησιακή κατάσταση, τα νέα ευρωπαϊκά προγράμματα και οι απόψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την μεταβολή των συνθηκών ζωής του αστικού περιβάλλοντος (και ουσιαστικά της φυσιογνωμίας ως δυναμική έννοια), τα οποία έδωσαν αποτελέσματα τα οποία διαμορφώνουν μια νέα προσέγγιση στη φυσιογνωμία της πόλης.

Από την παραπάνω ανάλυση μπορούμε να αντλήσουμε σημαντικά συμπεράσματα. Πρώτον ότι οι απόψεις των μόνιμων κατοίκων για την πόλη τους διαφέρουν σημαντικά από τις απόψεις των επισκεπτών. Το δεύτερο συμπέρασμα είναι ότι τα στατιστικά στοιχεία επιβεβαιώνουν τις απόψεις των κατοίκων σχετικά με την κατάσταση στην πόλη τους και στην ευρύτερη περιοχή. Ιδιαίτερα στο θέμα της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης, είναι φανερό ότι σημαντικά έργα υποδομής είναι απαραίτητα και αναγνωρίζονται από το ευρύ κοινό (π.χ. Εγνατία Οδός), ενώ τα Ευρωπαϊκά Προγράμματα ανάπτυξης του τοπίου θα πρέπει να ενισχυθούν ώστε να

αναδεικνύουν περισσότερο το φυσικό κάλλος της περιοχής.

Σημαντικό συμπέρασμα όμως είναι και η τοποθέτηση των κατοίκων και επισκεπτών σχετικά με την αρχιτεκτονική και πολιτιστική κληρονομιά. Στις ερωτήσεις αυτές παρατηρείται μια αρμονία απόψεων, πράγμα το οποίο συνηγορεί στην άποψη ότι τα Ιωάννινα έχουν μια ιδιαίτερη και μοναδική φυσιογνωμία, που διαμορφώνεται όχι μόνο από τα μνημεία και την ιστορία της περιοχής, το ξεχωριστό τοπίο και κλίμα, αλλά και από την ιδιαίτερη ιδιοσυγκρασία των μελών που συνθέτουν την κοινωνία της.

Η τοποθέτηση των ερωτηθέντων απέναντι στην οικονομική και βιοποριστική κατάσταση της περιοχής είναι συγκεκριμένη και ξεκάθαρη. Η πλειοψηφία παρατηρεί μειωμένη υποστήριξη της επιχειρηματικότητας από την πολιτεία και την Ε.Ε., ενώ πολλοί θεωρούν τα προγράμματα κατάρτισης ανέργων αναποτελεσματικά. Η αρνητική άποψη των ερωτηθέντων σχετικά με την κατάσταση φαίνεται και από το γεγονός ότι οι περισσότεροι παρατηρούν μια γενική αδιαφορία για τα κοινά και μια μέτρια βελτίωση της ποιότητας της ζωής στην περιοχή.

Ιδιαίτερα σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι ερωτηθέντες δεν είναι σίγουροι για την αποτελεσματικότητα των έργων που εκτελούνται από την πολιτεία και διατηρεί επιφυλακτική στάση απέναντί τους. Το ερωτηθέν δείγμα όμως φαίνεται αρκετά συνειδητοποιημένο ως προς την ανάγκη βελτίωσης της αστικής διακυβέρνησης και δημιουργίας σχεδίων αστικής ανάπτυξης της περιοχής από την πολιτεία, προκειμένου να προωθηθεί μια βιώσιμη αστική ανάπτυξη της περιοχής.

ΜΕΡΟΣ Β' :

Το γάλα και η γαλακτοκομία της περιοχής

B.1. Το γάλα και η γαλακτοκομία στην Ελλάδα

Οι εγκαταστάσεις κτηνοτροφίας προβάτων και αιγών στην Ελλάδα, σύμφωνα με την τελευταία έρευνα, απαριθμούν περίπου τις 300.000, με το μέσο μέγεθος των εγκαταστάσεων να είναι περίπου 84 πρόβατα και 99 αίγες. (Hadjigeorgiou et al, 1998). Τα ζώα αυτά χρησιμοποιούνται για διττό σκοπό: την παραγωγή γάλακτος και κρέατος (συχνά και μαλλιού) (Apostolopoulos et al, 1990). Στη συγκεκριμένη μελέτη, θα ασχοληθούμε μόνο με τον τομέα γαλακτοπαραγωγής των προβάτων και αιγών, καθώς αυτός ο τομέας αφορά άμεσα την κτηνοτροφία στην περιοχή και την ανάπτυξη του συνεταιρισμού ΔΩΔΩΝΗ. Η χώρα μας έχει το μεγαλύτερο αναλογικό ποσοστό γαλακτοπαραγωγών αιγοπροβάτων στην Ευρώπη, με ποσοστό που αγγίζει το 95% του συνολικού πληθυσμού αιγοπροβάτων.

Η τελευταία απογραφή στην Ελλάδα έδειξε περίπου 9.200.000 πρόβατα και 5.600.000 αίγες, τα οποία καταναλώνουν περίπου 10,5 εκατομμύρια τόνους βρώσιμης ύλης (Hadjigeorgiou and Papavasiliou, 1998) και συνεισφέρουν στο 45% της συνολικής αξίας της ζωικής παραγωγής ή στο 15% της συνολικής αξίας της ελληνικής αγροτικής παραγωγής.

Το 75% του αιγοπρόβειου γάλακτος χρησιμοποιείται στην παραγωγή τυριών και μεγάλο μέρος του υπολοίπου για ιδιοκατανάλωση από τους παραγωγούς. Αντίστοιχοι παράγοντες με εκείνους που επηρεάζουν την ζήτηση του κρέατος επηρεάζουν και τη ζήτηση του αιγοπρόβειου γάλακτος. Η εισοδηματική ελαστικότητα ζήτησης για το αιγοπρόβειο γάλα είναι 1,0 (Εμμανουήλ et al, 1998). Στην ελληνική αιγοπροβατοτροφία γαλακτοπαραγωγής απασχολούνται περίπου 200.000 οικογένειες που ζουν από την άσκηση αυτού του δύσκολου και επίπονου επαγγέλματος, ενώ η παραγωγή γάλακτος κυμαίνεται σε 1,1 εκ. τόνους και αντιπροσωπεύει το 25% της ευρωπαϊκής παραγωγής.

B.1.1. Εισαγωγή του καθεστώτος των ποσοστώσεων στην Ελλάδα (1984-1992)

Όταν θεσπίστηκε το σύστημα των ποσοστώσεων το 1984, στην Ελλάδα κατανεμήθηκαν 588.000 τόνοι-472.000 τόνοι για παραδιδόμενες ποσότητες γάλακτος στις βιομηχανίες και 116.000 τόνοι για τις απευθείας πωλήσεις (20% της συνολικής ποσότητας). Η εθνική ποσότητα αναφοράς μειώθηκε στους 583.000 τόνους το 1985-

1986 και μέχρι το 1992 ακολούθησε μείωση περίπου 2%. Λόγω των σημαντικών παραμέτρων που αγνοήθηκαν κατά τον καθορισμό της εθνικής ποσότητας αναφοράς (αριθμός παραγωγών γάλακτος, ποσοστό αγροτικού πληθυσμού Ελλάδας σε σχέση με Ε.Ε., κτλ.), οι ποσοστώσεις δεν ανταποκρινόταν ούτε στις πραγματικές ανάγκες, ούτε στην πραγματική παραγωγή της χώρας (Θεοδορίδη, 2008).

Το παραπάνω δημιούργησε αρκετά προβλήματα στην εγχώρια παραγωγή γάλακτος, ενώ παράλληλα τα κίνητρα για τον εκσυγχρονισμό και την επέκταση των παραγωγικών μονάδων μέσα από τους κανονισμούς 355/77 (που αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό 866/900) και 797/85 (που αντικαταστάθηκε από τον κανονισμό 2328/91) ήταν τελείως αντιφατικά και δυσπρόσιτα για τον μέσο έλληνα γαλακτοπαραγωγό.

B.1.2. Ελληνικός Οργανισμός Γάλακτος- ΕΛ.Ο.Γ. (1993-1999)

Το ελληνικό γάλα προοριζόταν αποκλειστικά για νωπό παστεριωμένο γάλα, δηλαδή δεν προοριζόταν για την παραγωγή γαλακτοκομικών προϊόντων για τα οποία ίσχυαν τα μέτρα παρέμβασης από την Ε.Ε. (όπως το βούτυρο, αποκορυφωμένο γάλα σε σκόνη, τυριά) και επιπλέον ο συνολικός όγκος της εγχώριας παραγωγής ήταν μικρός συγκρινόμενος με τις τεράστιες ποσότητες που παράγονταν από την Ε.Ε (Θεοδορίδη, 2008).

Με τη μεταρρύθμιση του 1992 η Ελλάδα κατάφερε να αυξήσει την συνολική της ποσόστωση κατά 100.000 τόνους (από 530,5 χιλιάδες τόνους το 1992-1993 σε 630,5 χιλιάδες τόνους το 1993-1994) (Κανονισμός Ε.Κ., αριθ. 1560/93). Αυτή η αύξηση έδωσε μια πνοή στην ελληνική αγορά, ενώ έγινε αφορμή για την ίδρυση του ΕΛ.Ο.Γ., για την πλήρη συμμόρφωση και την αυστηρή εφαρμογή του νέου καθεστώτος.

Το 1993 ιδρύεται ο Ελληνικός Οργανισμός Γάλακτος (ΕΛ.Ο.Γ.), ένας διοικητικά και οικονομικά ανεξάρτητος οργανισμός, ΝΠΙΔ εποπτευόμενο από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Έργο του είναι η παρακολούθηση της διαχείρισης του συστήματος των ποσοστώσεων γάλακτος, ο συντονισμός και η εφαρμογή των κοινοτικών προγραμμάτων βελτίωσης της ποιότητας του γάλακτος καθώς και των λοιπών γαλακτοκομικών προϊόντων, η διαχείριση του καθεστώτος των παραδοσιακών προϊόντων γάλακτος και η άσκηση συμβουλευτικού ρόλου προς το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για θέματα που αφορούν στον τομέα

του γάλακτος (Νόμος 2127/93 όπως τροποποιήθηκε με τον Νόμο 2332/95).

Ο ΕΛΟΓ είναι υπεύθυνος:

- Να τηρεί μητρώο παραγωγών και κατόχων ατομικών ποσοτήτων αναφοράς
- Να ενημερώνει τους παραγωγούς για πιθανές αλλαγές στις ατομικές ποσότητες αναφοράς τους
- Να διαβιβάζει στην Επιτροπή, πριν από την 1^η Φεβρουαρίου κάθε έτους, τις ποσότητες οι οποίες έχουν οριστικά μετατραπεί μετά από αίτηση των παραγωγών μεταξύ των ατομικών ποσοτήτων αναφοράς των «παραδόσεων» και των «απευθείας πωλήσεων»
- Να παίρνει τα κατάλληλα μέτρα για την ενημέρωση των παραγωγών και των αγοραστών για τα μέτρα, τις διατάξεις και τις κυρώσεις που προβλέπονται από την μη τήρηση των μέτρων και των διατάξεων.

B.1.3. Η γαλακτοκομία και οι συνεταιρισμοί

Ο κλάδος της επεξεργασίας γάλακτος στην Ελλάδα προπολεμικά ήταν ανύπαρκτος. Κατά το 1950-60 η αναγκαιότητα δημιουργίας βιομηχανιών γάλακτος έγινε επιτακτική, με αποτέλεσμα να παραγκωνισθεί η έως τότε αυτοκατανάλωση της παραγωγής γάλακτος. Η τάση αυτή προσέκρουε επίσης στις μικρές κτηνοτροφικές μονάδες που διατηρούσαν οι κτηνοτρόφοι, στην απόσταση των μονάδων αυτών από τα αστικά κέντρα, καθώς και στην ιδιομορφία του προϊόντος. Σ' αυτές τις όχι και τόσο ευνοϊκές συνθήκες που η συγκέντρωση γάλακτος για διάθεση και μεταποίηση ήταν αρκετά πολυδάπανη, το ιδιωτικό κεφάλαιο δεν έδειξε το απαιτούμενο ενδιαφέρον για την ανάληψη μιας τέτοιας δραστηριότητας. Έτσι, ανέλαβαν αρχικά τη δραστηριότητα οι αγροτικοί συνεταιρισμοί. Επειδή τα οικονομικά μέσα ήταν ανεπαρκή για την ανάληψη μιας τέτοιας εργασίας, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί συνεργάστηκαν με την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος (ΑΤΕ) στη δημιουργία γεωργικών βιομηχανιών επεξεργασίας γάλακτος (Κρουσταλλάκη-Μπεβεράτου, 1990).

Κατά τη δεκαετία 1950-1960 ιδρύθηκαν αρκετές συνεταιριστικές επιχειρήσεις σε συνεργασία με την ΑΤΕ όπως η ΑΣΠΡΟ, ΑΣΤΥ, ΑΓΝΟ, ΕΒΟΛ. Στη δεκαετία 1960-1970 δημιουργούνται οι πρώτες ιδιωτικές και συνεταιριστικές μονάδες μεγάλης κλίμακας παραγωγής (ΔΕΛΤΑ, ΜΕΒΓΑΛ). Κατά το διάστημα αυτό υπήρχαν στην Ελλάδα 1420 τυροκομεία, και παρατηρείται μια μείωση του αριθμού τους, με παράλληλη όμως αύξηση της δυναμικότητάς τους και αύξηση της παραγωγής

γάλακτος.

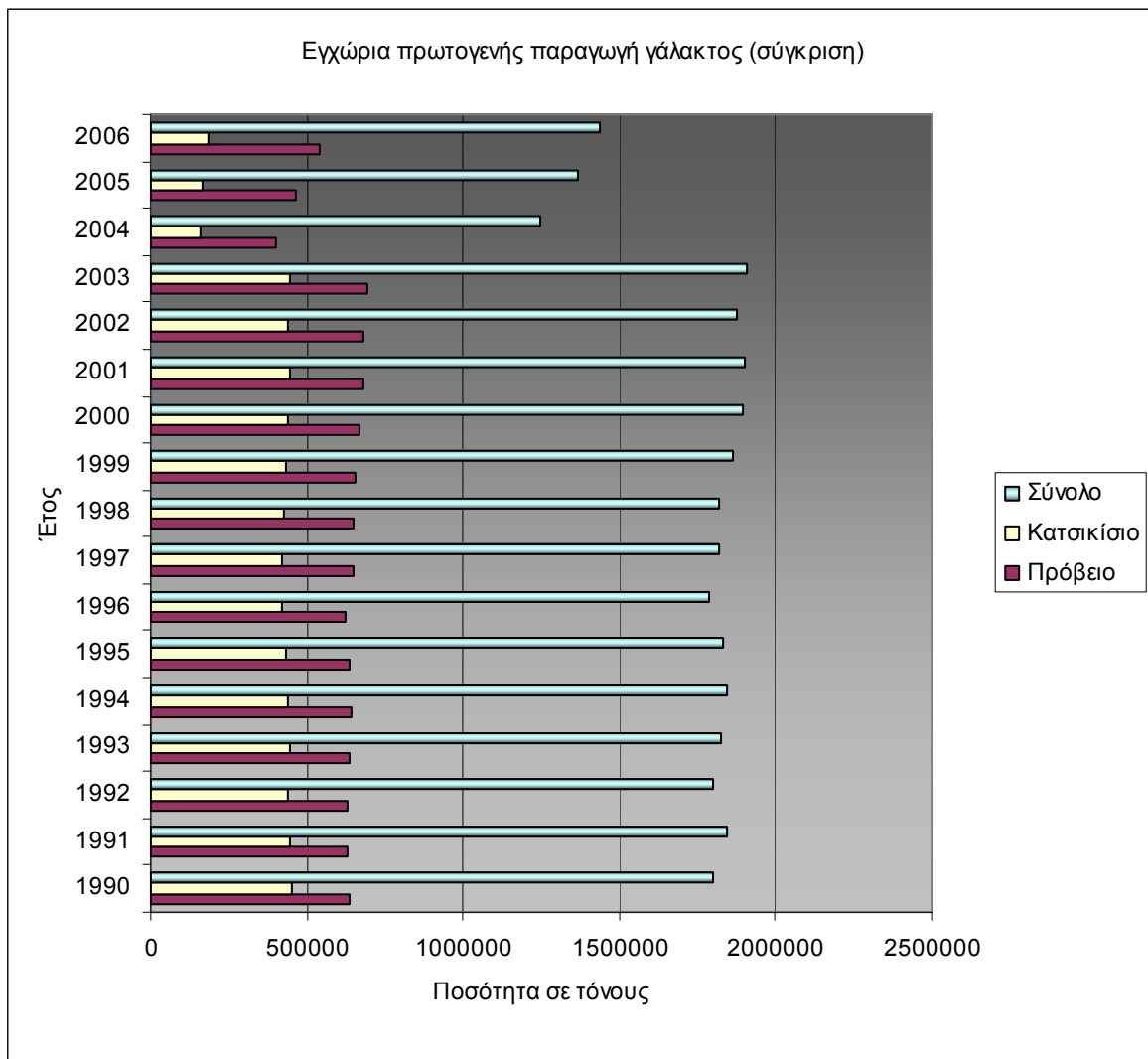
Το 1970-1980 ιδρύεται από 14 συνεταιριστικές γαλακτοβιομηχανίες η ΣΥΝΕΡΓΑΛ Α.Ε., ιδρύεται η ΦΑΓΕ και εισέρχεται στη χώρα η πολυεθνική NESTLE Ελλάς. Το 1980 υπήρχαν συνολικά εκτός από τις βιομηχανίες γάλακτος, 1159 τυροκομεία που επεξεργάζονταν 523.000 τόνους γάλακτος (Κρουσταλλάκη-Μπεβεράτου, 1990). Απ' αυτά τα 53 ήταν συνεταιριστικά, μικρής δυναμικότητας, και επεξεργάζονταν το υπόλοιπο 86%. (βλ. Παράρτημα, Πίνακας 1).

Από τις 20 επιχειρήσεις συνεταιριστικού ενδιαφέροντος οι 3 είναι κοινοπραξίες συνεταιρισμών με την ΑΤΕ και οι 7 Α.Ε. με τη συμμετοχή της ΑΤΕ. Στον πίνακα 9(βλ. Παράρτημα, Πίνακας 2) αναλύεται η σύνθεση των συνεταιριστικών βιομηχανιών παραγωγής παστεριωμένου γάλακτος και λοιπών προϊόντων γάλακτος στη χώρα μας (στοιχεία 1983, Πηγή: Διεύθυνση Συνεταιρισμών ΑΤΕ, 1985, Αναλύσεις κλάδων γεωργικών βιομηχανιών, ΑΤΕ, 1986).

Στον πίνακα 10(βλ. Παράρτημα, Πίνακας 3) παρουσιάζεται η εγχώρια πρωτογενής παραγωγή γάλακτος (όλων των τύπων) στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις για το χρονικό διάστημα 1990-2006, σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Γεωργικής Ανάπτυξης & Τροφίμων και του Ελληνικού Οργανισμού Γάλακτος (ΕΛΟΓ). Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του πίνακα, από το 1997 έως και το 2003 παρουσιάζεται διαχρονική αύξηση (μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής 0,79%), με τη συνολική πρωτογενή παραγωγή γάλακτος να ανέρχεται σε 1908,9 χιλιάδες τόνους το 2003 έναντι 1821,1 χιλιάδες τόνων το 1997. Τα επόμενα έτη εμφανίζεται μια πτώση της εγχώριας παραγωγής, η οποία όμως οφείλεται στα προσωρινά (υποεκτιμημένα) μεγέθη παραγωγής του αιγοπρόβειου γάλακτος.

Από το παρακάτω συγκριτικό διάγραμμα παρατηρούμε ότι το πρόβειο γάλα σε σχέση με το κατσικίσιο αντιστοιχεί σε μεγαλύτερο κομμάτι της συνολικής εγχώριας πρωτογενής παραγωγής γάλακτος. Επίσης παρατηρούμε μια διαχρονική σταθερότητα στην παραγόμενη ποσότητα πρόβειου γάλακτος, πράγμα το οποίο δείχνει μια σταθερή αγορά για το συγκεκριμένο είδος, σε σχέση με το σύνολο της παραγωγής το οποίο παρουσιάζει διακυμάνσεις (άρα το αγελαδινό γάλα κυρίως παρουσιάζει διακυμάνσεις). Μια τελευταία παρατήρηση είναι και η σταθερότητα στο κατσικίσιο γάλα, πράγμα λογικό δεδομένου ότι το πρόβειο και κατσικίσιο γάλα ακολουθούν παρόμοιες και παράλληλες συνθήκες παραγωγής και κατανάλωσης-χρήσης.

Γράφημα 19-Εγχώρια πρωτογενής παραγωγή γάλακτος (1990-2006)

B.2. Η τυροκομία στην Ελλάδα

Τα τυροκομικά προϊόντα καταλαμβάνουν σημαντική θέση στις διατροφικές προτιμήσεις του έλληνα καταναλωτή και ως εκ τούτου παρουσιάζουν αυξημένη ζήτηση, επηρεαζόμενα ως ένα βαθμό από την τιμή και το διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών. Η διαφημιστική προβολή (βλ. Παράρτημα, Εικόνα 8) συμβάλλει στη γνωστοποίηση των εμπορικών σημάτων των βιομηχανικών εταιρειών και στη δημιουργία επώνυμης ζήτησης και πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο από τις μεγάλου μεγέθους επιχειρήσεις, οι οποίες διαθέτουν εκτεταμένο δίκτυο διανομής. Παρόλα αυτά η ζήτηση των τυριών συνδέεται περισσότερο με κατηγορίες-είδη τυριών, ή περιοχές προέλευσης και λιγότερο με συγκεκριμένα εμπορικά σήματα

εταιρειών (ICAP, 2007).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της τελευταίας Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών της ΕΣΥΕ, η μέση μηνιαία δαπάνη των νοικοκυριών για τυροκομικά προϊόντα κάλυπτε το 8,38% της συνολικής μηνιαίας δαπάνης για είδη διατροφής. Το μεγαλύτερο μέρος της δαπάνης αφορά τα μαλακά τυριά. Σε όρους ποσότητας, η μέση μηνιαία αποκτηθείσα ποσότητα τυριών ανά νοικοκυριό ήταν στο επίπεδο των 3,5 κιλών.

B.2.1. Παραγωγή και αγορά

Η αγορά των τυροκομικών προϊόντων είναι κατακερματισμένη και περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό παραγωγικών επιχειρήσεων, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων είναι μικρού μεγέθους. Στον κλάδο αναπτύσσεται έντονος ανταγωνισμός, ιδιαίτερα μεταξύ των μεγάλων εταιρειών και των εγχώριων επιχειρήσεων με τα εισαγόμενα προϊόντα.

Η κλάδος των τυροκομικών προϊόντων είναι κατακερματισμένος, με αποτέλεσμα ακόμα και οι μεγάλοι μεγέθους εταιρείες να καταλαμβάνουν μικρά μερίδια επί της συνολικής αγοράς. Η εταιρεία Τυράς ΑΕ απέσπασε μερίδιο της τάξης του 6,5% στη συνολική αγορά το 2006, ακολουθούμενη από τη ΔΩΔΩΝΗ Α.Β.Γ.Η. ΑΕ με 4,5% και την Ήπειρος ΑΕΒΕ με 2-2,5%. Αξιόλογη παρουσία στον κλάδο κατέχουν επίσης οι εταιρείες Μεβγάλ ΑΕ και Κολιός ΑΕ, η εταιρεία ΦΑΓΕ Βιομηχανία Επεξεργασίας Γάλακτος ΑΕ καθώς και ο Όμιλος Vivartia (μέσω της Βίγλα Ολύμπου ΑΕΒΕ) (ICAP, 2007).

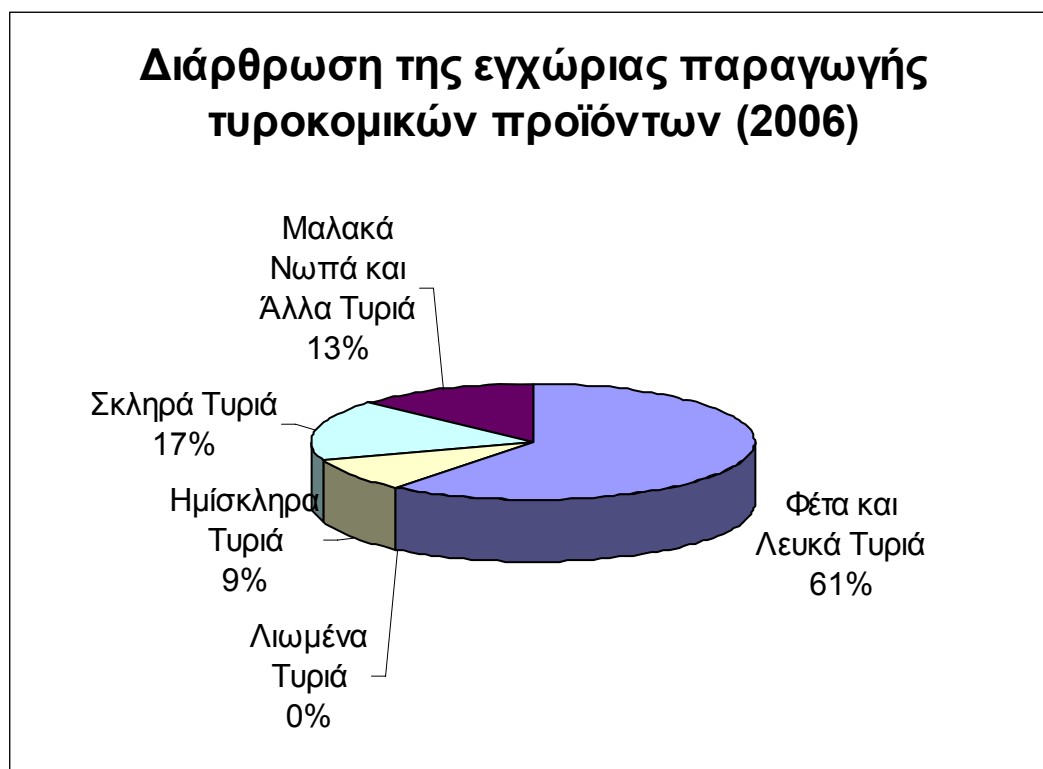
Η συνολική εγχώρια παραγωγή τυροκομικών προϊόντων κινήθηκε ανοδικά το χρονικό διάστημα 1993-2006, με μέσο ετήσιο ρυθμό ανόδου 1,8% και ανήλθε σε 234 χιλιάδες τόνους το 2006, από 185,7 χιλιάδες τόνους το 1993. Ειδικότερα η παραγωγή των βιομηχανικών επιχειρήσεων ακολούθησε ανοδική πορεία το εν λόγω διάστημα, με μέσο ετήσιο ρυθμό αύξησης 3,4% και εκτιμάται ότι διαμορφώθηκε σε 170 χιλιάδες τόνους το 2006, έναντι 110 χιλιάδων τόνων το 1993 (ICAP, 2007).

Η κατηγορία «φέτα και λευκά τυριά» καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μερίδιο στη συνολική εγχώρια παραγωγή τυροκομικών προϊόντων από τις βιομηχανικές επιχειρήσεις (59-66% περίπου τη χρονική περίοδο 1998-2006). Ακολουθούν τα «σκληρά τυριά» (αιγοπρόβεια και αγελαδινά) με 12-17,4%, τα «μαλακά νωπά και άλλα τυριά» με 12,8-14,4% και τα «ημίσκληρα τυριά» (αιγοπρόβεια και αγελαδινά)

με 6,4-10,1%.

Το παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζει τη διάρθρωση της εγχώριας παραγωγής τυροκομικών προϊόντων για το 2006.

Γράφημα 20-Διάρθρωση της εγχώριας παραγωγής τυροκομικών προϊόντων

Παρατηρούμε ότι η φέτα και τα λευκά τυριά κατέχουν το μεγαλύτερο μερίδιο στη συνολική παραγωγή τυροκομικών προϊόντων. Αυτό όμως ισχύει και διαχρονικά, όπως φαίνεται στον πίνακα 4 του παραρτήματος (βλ. Παράρτημα, Πίνακας 4).

Η φέτα και τα λευκά τυριά κατέχουν διαχρονικά το μεγαλύτερο μερίδιο στη συνολική παραγωγή τυροκομικών προϊόντων. Ειδικότερα, το ποσοστό συμμετοχής αυτών στο σύνολο της παραγόμενης ποσότητας από τις βιομηχανικές επιχειρήσεις κυμάνθηκε μεταξύ 58,9-65,9% την περίοδο 1998-2006. Η παραγωγή της εν λόγω κατηγορίας κινήθηκε γενικά ανοδικά το διάστημα 1998-2006, με εξαίρεση το 2000 και το 2003, με μέσο ετήσιο ρυθμό 1,8%.

Μεταξύ των κυριότερων παραγωγικών επιχειρήσεων τυροκομικών προϊόντων, συγκαταλέγεται η Τυράς ΑΕ καθώς απέσπασε μερίδιο της τάξης του 13% επί της παραγωγής τυριών από τις βιομηχανικές επιχειρήσεις το 2006. Η Δωδώνη ΑΒΓΗ ΑΕ κατέλαβε μερίδιο παραγωγής της τάξης του 8,5-9%, ακολουθούμενη από την εταιρεία Ήπειρος ΑΕΒΕ με μερίδιο παραγωγής 4,5% το ίδιο έτος.

Τα ελληνικά τυριά απέσπασαν το 67,7%-74,9% της συνολικής κατανάλωσης

το διάστημα 2000-2006. Ειδικότερα η κατηγορία «φέτα, τελεμές και μαλακά τυριά» κάλυψε το 49,7%-53,2% της συνολικής κατανάλωσης τυριών, ακολουθούμενα από τα ημίσκληρα και σκληρά τυριά (12,2%) και τα τυριά τυρογάλακτος (5,7%).

Ο πίνακας 5 (βλ. Παράρτημα) παρουσιάζει την εξέλιξη της εγχώριας παραγωγής τυροκομικών προϊόντων, από τις βιομηχανικές επιχειρήσεις και τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, το διάστημα 1993-2006. Η συνολική εγχώρια παραγωγή τυροκομικών προϊόντων εμφανίζει διακυμάνσεις διαχρονικά, ωστόσο σε γενικές γραμμές ήταν αυξητική και διαμορφώθηκε σε 234.000 τόνους το 2006, από 185.682 τόνους το 1993 (ICAP, 2007).

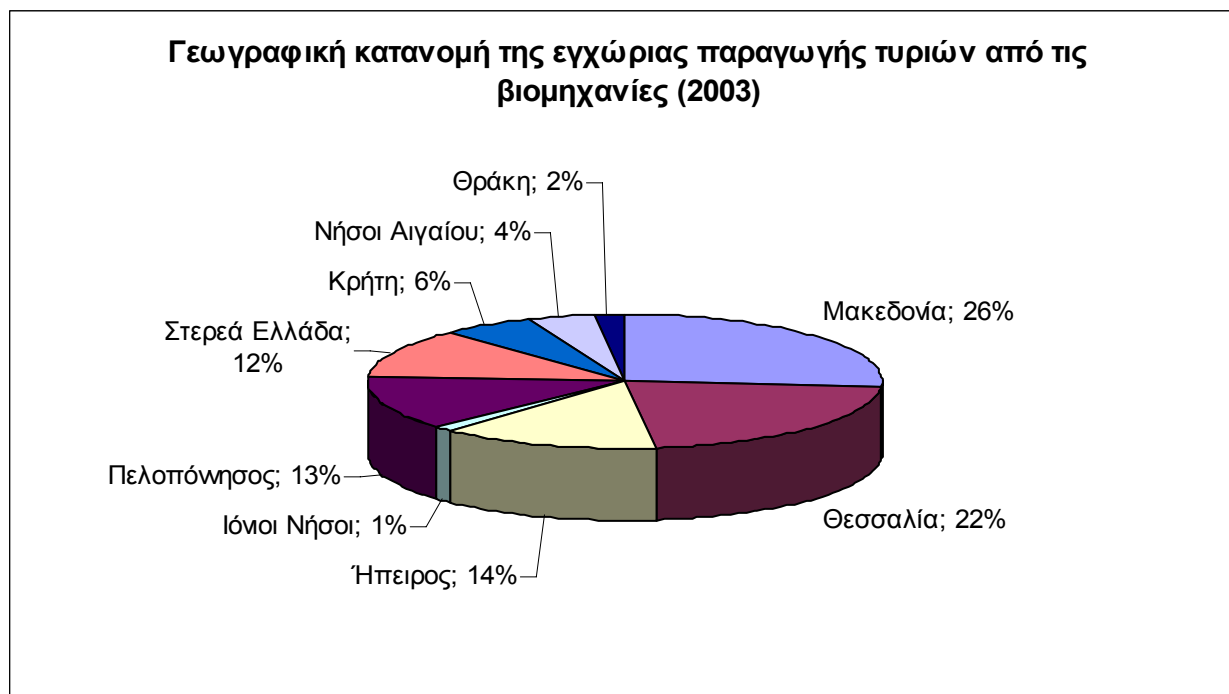
Παρατηρούμε ότι η παραγωγή τυροκομικών από τις βιομηχανικές επιχειρήσεις ακολούθησε ανοδική πορεία με μέσο ετήσιο ρυθμό ανόδου 3,4% (1993: 109.982 τόνοι, 2006: 170.000 τόνοι). Σε αντίθεση με τις βιομηχανικές επιχειρήσεις, οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις παρουσίασαν αρκετές διακυμάνσεις κατά το χρονικό διάστημα 1993-2001. Την περίοδο 2002-2006 εκτιμάται ότι η παραγωγή των γεωργικών εκμεταλλεύσεων κυμάνθηκε μεταξύ 64.000-70.800 τόνων.

Έτσι η άνοδος του συνόλου της παραγωγής τυροκομικών προϊόντων την περίοδο 1993-2006 οφείλεται κυρίως στη διεύρυνση της παραγωγής των βιομηχανικών επιχειρήσεων, το μερίδιο παραγωγής των οποίων αυξήθηκε από 59,2% το 1993 σε 72,6% το 2006. Αντίθετα το μερίδιο παραγωγής των γεωργικών εκμεταλλεύσεων συρρικνώθηκε με την πάροδο του χρόνου και διαμορφώθηκε σε 27,4% το 2006.

Όσον αφορά τις περιοχές παραγωγής τυροκομικών προϊόντων, παρατηρούμε στο παρακάτω διάγραμμα από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ότι το μεγαλύτερο μέρος της βιομηχανικής παραγωγής προέρχεται από τη Μακεδονία, της οποίας το μερίδιο παραγωγής ανήλθε σε 25,3% το 2003, ακολουθούμενη από τη Θεσσαλία με ποσοστό συμμετοχής στη συνολική παραγωγή 22,1%. Η Ήπειρος κάλυψε το 13,8% της παραγωγής τυροκομικών προϊόντων, ακολουθούμενη από την Πελοπόννησο και τη Στερεά Ελλάδα.

Γράφημα 21-Γεωργική κατανομή εγχώριας παραγωγής τυριών από τις βιομηχανίες

(Πηγή: ICAP, 2007)

Β.2.2. Πωλήσεις Παραγωγικών Επιχειρήσεων Τυροκομικών Προϊόντων

Στον παρακάτω πίνακα (ICAP, 2007) παρουσιάζονται οι πωλήσεις των πέντε μεγαλύτερων επιχειρήσεων παραγωγής τυροκομικών προϊόντων για το χρονικό διάστημα 2002-2006, σε σχέση με το σύνολο των πωλήσεων όλων των εταιρειών του κλάδου.

Πίνακας 6-Πωλήσεις εταιρειών παραγωγής τυροκομικών προϊόντων

<i>Πωλήσεις εταιρειών παραγωγής τυροκομικών προϊόντων (2002-2006)</i>					
Επωνυμία	2006	2005	2004	2003	2002
ΦΑΓΕ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΑΛΑΚΤΟΣ Α.Ε.	321811000	319301000	352799000	335849188	321026141
ΜΕΒΓΑΛ Α.Ε.	176909919	176007060	173288519	164274868	153645709
ΤΥΡΑΣ Α.Ε.	99449022	140747473	111722920	94877679	70575600

ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε.	99095000	97880000	95162000	87658354	84098377
ΑΓΡΟΤΙΚΗ					
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ					
ΓΑΛΑΚΤΟΣ					
ΗΠΕΙΡΟΥ					
ΚΟΛΙΟΣ Α.Ε.	85578176	78769154	69525353	69007612	73522481
ΣΥΝΟΛΟ	1098846559	1099698995	1061966790	991972221	949107417

Παρατηρούμε ότι η συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ κατέχει σταθερά την τέταρτη θέση στο χώρο, με μερίδιο πωλήσεων της τάξης του 9,02% το 2006.

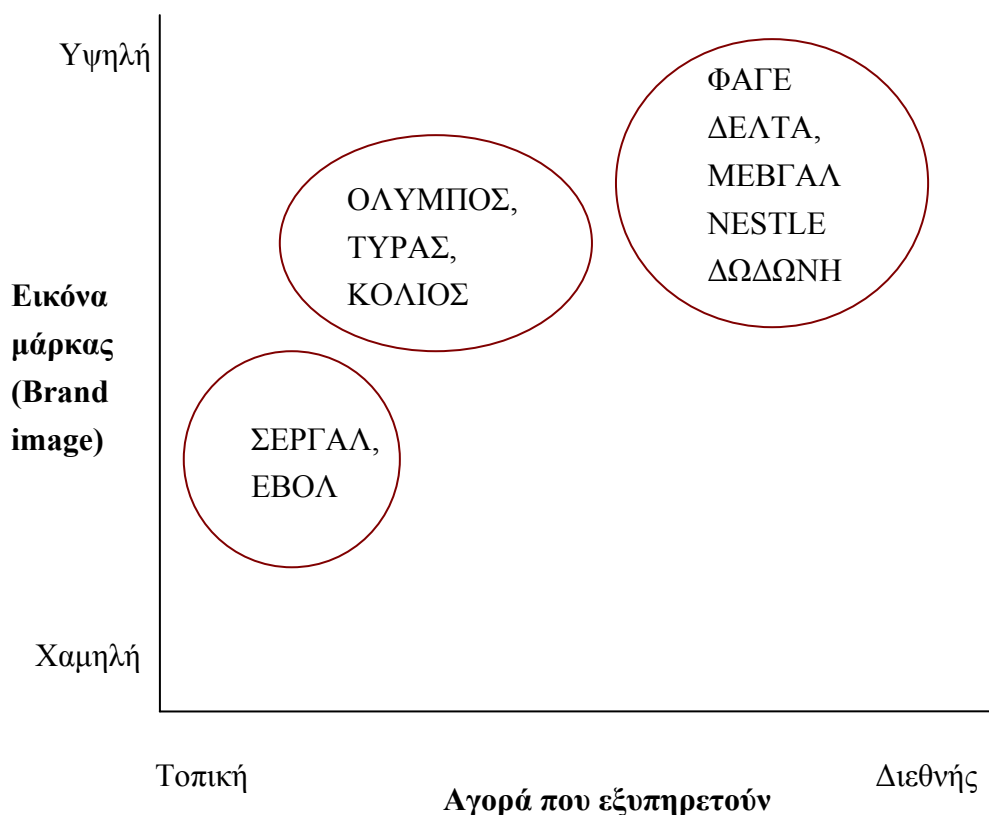
B.2.3. Ανάλυση στρατηγικών ομάδων

Η έννοια των στρατηγικών ομάδων (strategic groups) αναπτύχθηκε από τον Hunt (1972) στο πλαίσιο μιας διδακτορικής διατριβής του στο Harvard και αναφέρεται στην ύπαρξη ομάδων επιχειρήσεων της ίδιας βιομηχανίας, οι οποίες έχουν παρόμοια στρατηγικά χαρακτηριστικά και επομένως βρίσκονται σε περισσότερο άμεσο ανταγωνισμό μεταξύ τους, από όσο οι επιχειρήσεις της ίδιας βιομηχανίας με διαφορετικά στρατηγικά χαρακτηριστικά (Σιώμοκος, 2004). Οι στρατηγικές ομάδες αναπτύχθηκαν ως έννοια προκειμένου να εξηγήσουν και να περιγράψουν την ενδοβιομηχανική (intraindustry) δομή, δηλαδή ένα επίπεδο μεταξύ της συγκεκριμένης επιχείρησης και ολόκληρης της βιομηχανίας.

Τα στρατηγικά χαρακτηριστικά διαφέρουν από βιομηχανία σε βιομηχανία, αλλά ορισμένα, όπως τα παρακάτω (Lancaster et al, 1993) είναι τα πλέον συνηθισμένα:

- Πολιτική τιμολόγησης
- Θέση κόστους
- Μείγμα μάρκετινγκ (marketing mix)
- Κανάλια διανομής
- Μέγεθος επιχείρησης
- Γεωγραφική κάλυψη πωλήσεων
- Αριθμός τμημάτων αγοράς που στοχεύονται
- Βαθμός χρήσης ικανότητας παραγωγής
- Χαρακτηριστικά προϊόντος
- Χαρακτηριστικά παραγωγής

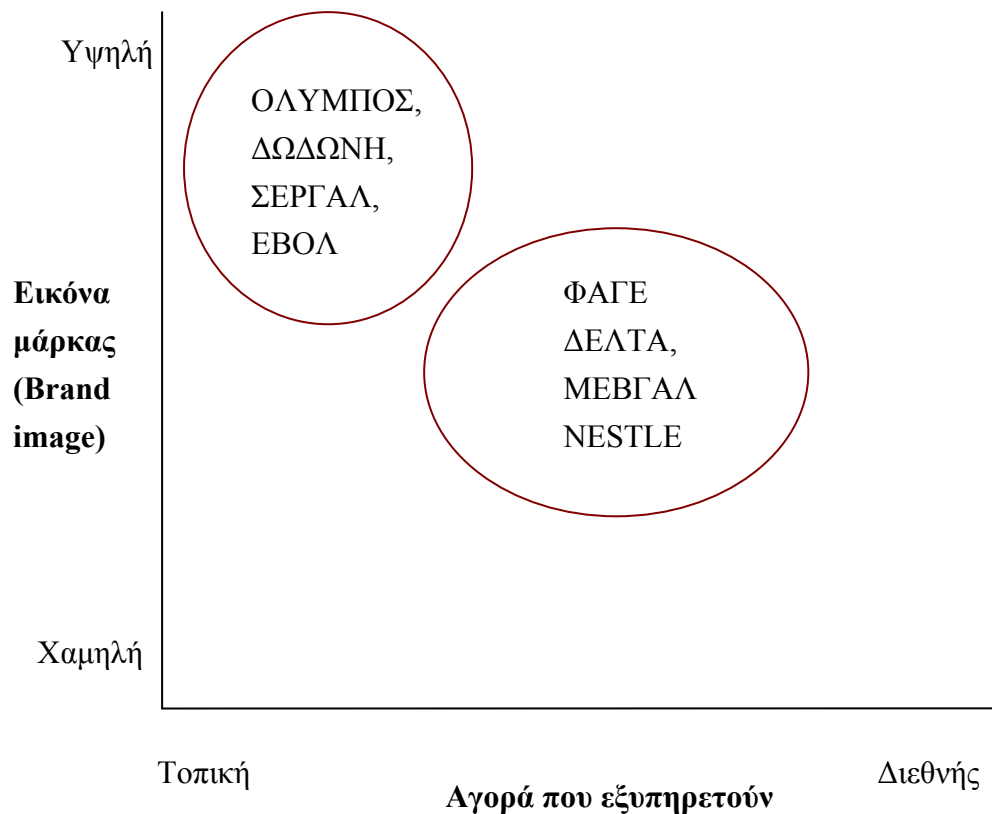
Γράφημα 22-Σχήμα των βασικών στρατηγικών ομάδων για το βιομηχανικό κλάδο της τυροκομίας.

Παρατηρούμε ότι στον κλάδο της τυροκομίας η ΔΩΔΩΝΗ έχει να συναγωνιστεί εταιρείες όπως η ΦΑΓΕ και η ΔΕΛΤΑ, οι οποίες έχουν ισχυρή εικόνα μάρκας (brand name) και εξυπηρετούν μια διεθνή αγορά, με πωλήσεις τυροκομικών πέρα από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ΔΩΔΩΝΗ έχει ισχυρό ανταγωνισμό σ' αυτό τον κλάδο, αφού συναγωνίζεται με εταιρείες που έχουν μεγαλύτερα κανάλια διανομής και διαθέτουν περισσότερους πόρους για ενίσχυση της προώθησης των προϊόντων τους.

Στο παρακάτω σχήμα για το βιομηχανικό κλάδο της γαλακτοκομίας, η κατάσταση είναι διαφορετική για τη ΔΩΔΩΝΗ. Εδώ η ΔΩΔΩΝΗ έχει να ανταγωνιστεί με τις μεγάλες βιομηχανίες γάλακτος, αλλά έχει ισχυρότερο όνομα (brand name) στην τοπική αγορά. Επίσης, επειδή στοχεύει μόνο στην τοπική αγορά, έχει αναπτύξει καλύτερο δίκτυο πωλήσεων και διανομών σε σχέση με τους ανταγωνιστές της.

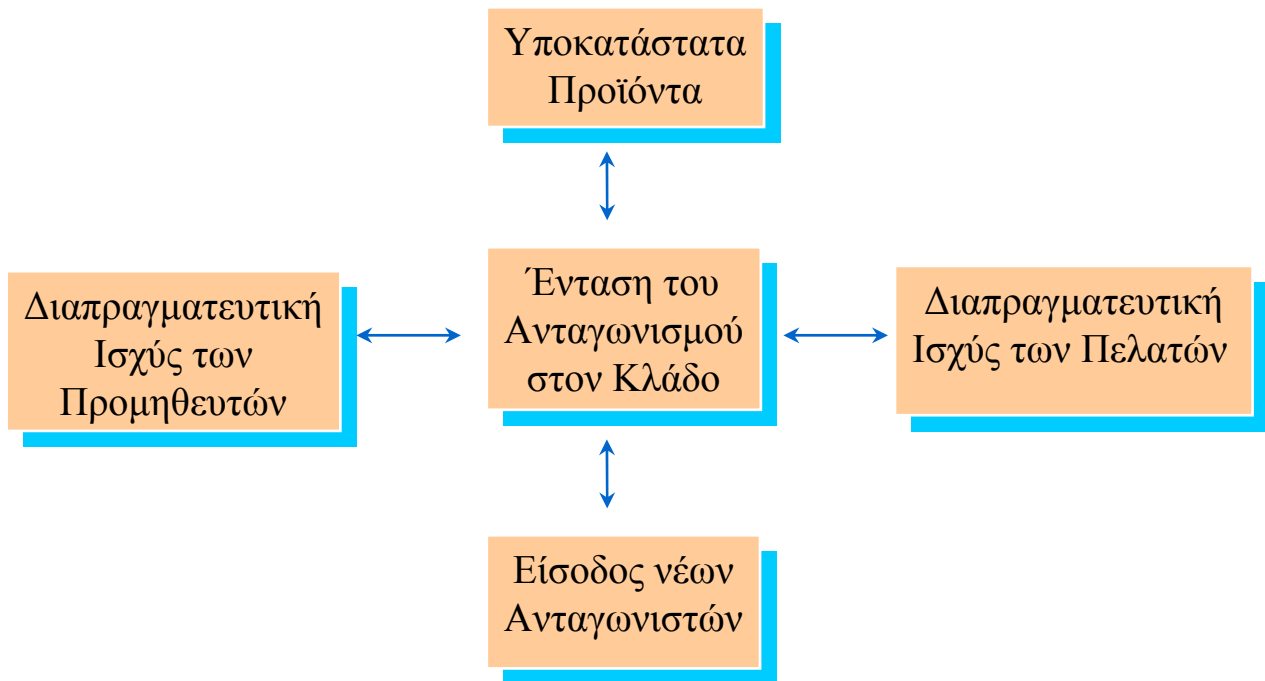
Γράφημα 23-Σχήμα στρατηγικών ομάδων για το βιομηχανικό κλάδο της γαλακτοκομίας.

B.2.4. Ανάλυση μοντέλου των 5 δυνάμεων του Porter (5 P's)

Το μοντέλο των 5 δυνάμεων του Porter (Porter, 2000) αναπτύχθηκε για να εξηγήσει τις πέντε βασικές αιτίες – «δυνάμεις» - που επιδρούν στον ανταγωνισμό στον κλάδο, όπως φαίνεται στο γράφημα 24. Για τον κλάδο των τυροκομικών, οι δυνάμεις αυτές διαμορφώνονται ως εξής:

Γράφημα 24-Σχήμα των 5 P's του Porter

- Υποκατάστατα προϊόντα: Τα τυροκομικά προϊόντα της ΔΩΔΩΝΗ έχουν πληθώρα υποκατάστατων. Το γεγονός ότι έχουν χαρακτηριστεί ως Π.Ο.Π. προϊόντα σαφέστατα τους δίνει προβάδισμα σε σχέση με τους ανταγωνιστές της, όμως κινδυνεύει και από τα τυροκομικά προϊόντα ξένων επιχειρήσεων που κατακλύζουν την εγχώρια αγορά.
- Διαπραγματευτική Ισχύς των Πελατών: Οι πελάτες εντός της Ελλάδας έχουν μεγάλη διαπραγματευτική ισχύ όσον αφορά τα γαλακτοκομικά. Εκτός της χώρας, οι πελάτες έχουν ακόμα μεγαλύτερη δύναμη, εφόσον μπορούν να καλύψουν την ανάγκη τους με μεγαλύτερο εύρος προϊόντων. Για τη ΔΩΔΩΝΗ, οι περισσότεροι πελάτες είναι «πιστοί», με αποτέλεσμα να έχουν μικρότερη διαπραγματευτική ισχύ, λόγω του γεγονότος ότι θεωρούν το προϊόν ως μοναδικό. Όμως πελάτες της ΔΩΔΩΝΗ δεν είναι μόνο άτομα: Από τη στιγμή που η ΔΩΔΩΝΗ διοχετεύει τα προϊόντα της (ή τη μεγαλύτερη γκάμα των προϊόντων της) στα μεγάλα αστικά σουπερμάρκετ, η διαπραγματευτική ισχύς των πελατών της είναι ιδιαίτερα ισχυρή.
- Είσοδος νέων ανταγωνιστών: Ιδιαίτερα στις μέρες μας εισέρχονται συνέχεια εταιρείες που φέρνουν φθηνότερα και ποιοτικώς καλύτερα προϊόντα. Από Δανία και Ελβετία ο ανταγωνισμός εντείνεται, με αποτέλεσμα ο κλάδος της τυροκομίας να παρουσιάζει ολοένα και μεγαλύτερες εισαγωγές για τη χώρα μας. Αυτό σαφέστατα

επιδρά και στην κατάσταση των πωλήσεων και κερδών της ΔΩΔΩΝΗ.

- Διαπραγματευτική ισχύς των προμηθευτών: Οι προμηθευτές της ΔΩΔΩΝΗ είναι ουσιαστικά τα μέλη των τοπικών Ε.Α.Σ. και οι τακτικοί και περιοδικοί συνεργάτες της. Οι κτηνοτρόφοι αυτοί έχουν περιορισμένη διαπραγματευτική ισχύ και συνήθως παρέχουν τα γάλατά τους σε αρκετά χαμηλές τιμές. Η ΔΩΔΩΝΗ έχει τη φήμη ότι είναι η δικαιότερη στην τιμολογιακή πολιτική απέναντι στους κτηνοτρόφους του κλάδου, πράγμα το οποίο σίγουρα είναι υπό εξέταση στις μέρες μας.
- Ένταση του ανταγωνισμού στον κλάδο: Ο κλάδος της τυροκομίας έχει ιδιαίτερα υψηλό ανταγωνισμό, όχι μόνο από τις εγχώριες εταιρείες, αλλά και από εταιρείες που εισάγουν συσκευασμένα και τυποποιημένα προϊόντα.

B.2.5. Προοπτικές κλάδου τυροκομίας

Ο κλάδος των τυροκομικών προϊόντων αποτελεί μέρος του ευρύτερου κλάδου των γαλακτοκομικών προϊόντων, η ανάπτυξη του οποίου τις τελευταίες δεκαετίες έχει οδηγήσει στην επίτευξη υψηλού παραγωγικού δυναμικού, καθώς και στην επέκταση του εύρους των προϊόντων του. Στον παραγωγικό τομέα των τυροκομικών προϊόντων, η εγχώρια αγορά χαρακτηρίζεται από ευρεία διασπορά, με την ύπαρξη μεγάλου αριθμού μικρομεσαίων επιχειρήσεων (οι περισσότερες τοπικής εμβέλειας) καθώς και ορισμένων μεγάλων βιομηχανιών.

Το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι μεσαίου και μικρού μεγέθους επιχειρήσεις εστιάζεται στην έλλειψη κεφαλαίων (για πραγματοποίηση επενδύσεων σε μηχανολογικό εξοπλισμό, για αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των παραγωγικών τους εγκαταστάσεων και τυποποίηση των παραγόμενων προϊόντων), αλλά και στις μηδενικές δαπάνες προώθησης των προϊόντων τους με σκοπό την προσέγγιση ενός ευρύτερου καταναλωτικού κοινού. Εκτός αυτού, αντιμετωπίζουν δυσχέρειες στην ανάπτυξη ενός εκτεταμένου δικτύου διανομής, με αποτέλεσμα να διοχετεύουν τα προϊόντα τους κυρίως ή αποκλειστικά στην τοπική αγορά (ICAP, 2007).

Όσον αφορά την Ήπειρο και την γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ, παρατηρούμε ότι κατέχει σημαντικό ρόλο στον κλάδο της τυροκομίας και έχει μια σταθερά αυξητική παραγωγή τα τελευταία 10 έτη. Ιδιαίτερα η ΔΩΔΩΝΗ είναι από τους μεγαλύτερους παραγωγούς τυροκομικών προϊόντων στη χώρα μας και συντελεί σημαντικά στην κατάταξη του νομού Ηπείρου στην τρίτη θέση στην παραγωγή τυροκομικών προϊόντων στη χώρα μας.

B.3. Η κτηνοτροφία στην Ήπειρο

Ο κτηνοτροφικός πλούτος της περιοχής της Ηπείρου έχει τις ρίζες του από την ιστορία (343 π.Χ.) όπου Ηλειακές αποικίες εκμεταλλεύτηκαν την βλάστηση της περιοχής με τους αειθαλές θάμνους για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας (Δάκαρης, 1976). Το βροχερό κλίμα της Ηπείρου, με ετήσια βροχόπτωση 1.000-1.700 χιλιοστά, ευνοεί την ανάπτυξη των δασών και των λιβαδιών. Επίσης οι βροχές δεν περιορίζονται μόνο το φθινόπωρο και το χειμώνα, αλλά είναι άφθονες και την άνοιξη και εξακολουθούν αραιότερες τον καλοκαίρι, με ποσοστό 7,5-10% της ετήσια βροχής. Αυτό βοηθά σημαντικά στη διατήρηση της χλόης που χρησιμεύει για βόσκηση (Δάκαρης, 1976).

Το κλίμα και οι ευνοϊκές βιοκλιματικές συνθήκες όμως συντέλεσαν και στην νομαδική φύση της κτηνοτροφίας στην περιοχή: για να εκμεταλλευθούν την άνιση κατανομή των οικονομικών πηγών (χόρτο και δάση), οι βοσκοί μετακινούνται το φθινόπωρο από τα ορεινά στις παράλιες πεδιάδες και την άνοιξη από τα χειμαδιά στα ορεινά.

Η πιο πρόσφατη απογραφή της κτηνοτροφίας στη χώρα μας έγινε το 2000 από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (www.statistics.gr). Βάσει της απογραφής (ο πίνακας 7 και το Γράφημα 25 παρατίθεται στο Παράρτημα) η Ήπειρος διαθέτει το 10,82% του συνολικού αριθμού προβατοειδών στη χώρα μας και το 6,19% του συνολικού αριθμού αιγών. Επόμενες καταμετρήσεις του 2006 (ΕΣΥΕ) έδειξαν τους αριθμούς εκμεταλλεύσεων με προβατοειδή ανά περιφέρεια που παρουσιάζονται στον Πίνακα 8 του Παραρτήματος. Παρατηρούμε ότι η Ήπειρος έρχεται τρίτη στην κατάταξη του συνόλου των εκμεταλλεύσεων, με πρώτη την περιφέρεια Κρήτης (που έχει και τον μεγαλύτερο αριθμό εκμεταλλεύσεων από 500 και άνω εκμεταλλεύσεις).

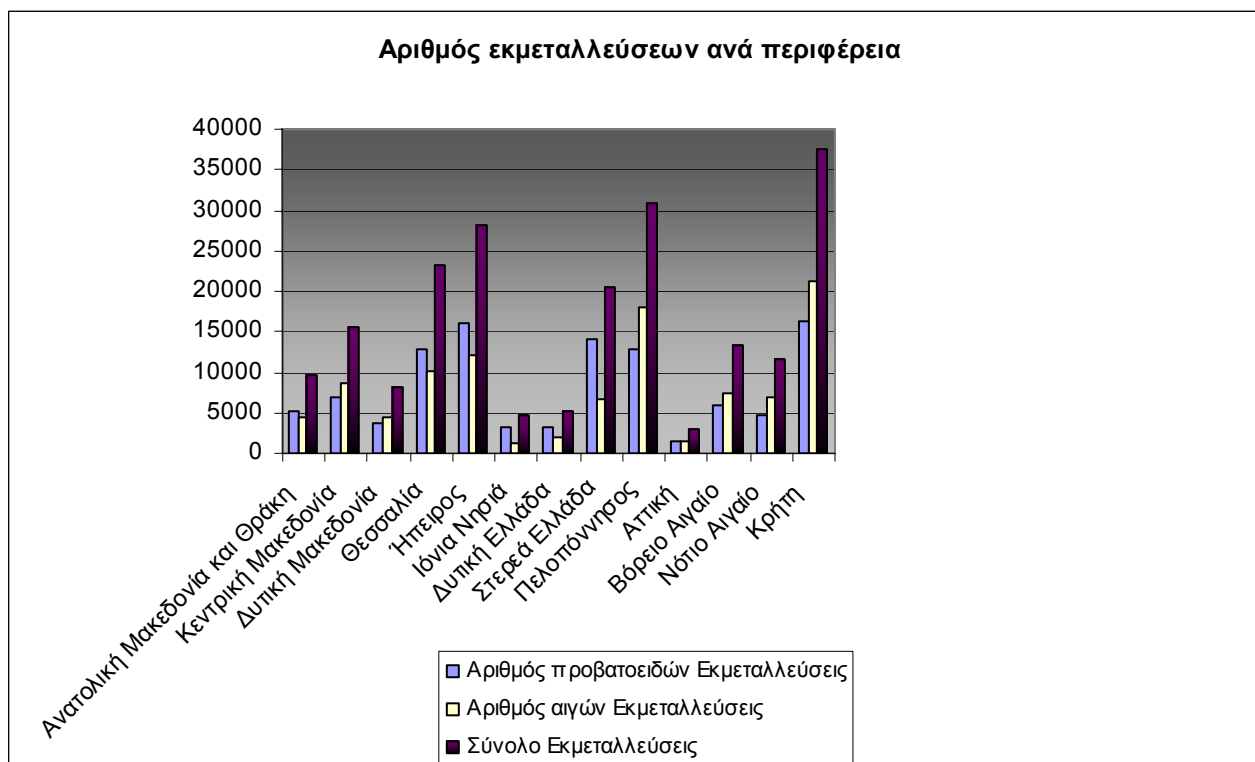
Στο Παράρτημα παρατίθενται οι πίνακες 9 και 10 της ΕΣΥΕ σχετικά με τις βασικές κατηγορίες προβατοειδών και αιγών ανά περιφέρεια το 2006. Παρατηρούμε ότι η Ήπειρος υστερεί σημαντικά στις αίγες και στα πρόβατα γαλακτοπαραγωγής σε σχέση με περιφέρειες όπως η Κρήτη, η Θεσσαλία, η Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Αυτό σίγουρα υποδηλώνει μια έλλειψη υποδομών και επενδύσεων στο χώρο, αλλά και λόγω του χαμηλότερου ποσοστού συνολικού πληθυσμού που ασχολείται με την κτηνοτροφία στην περιοχή. Σαφέστατα τα παραπάνω δεδομένα θα πρέπει να αναλογισθούν με κριτήρια όπως πληθυσμιακή πυκνότητα, κτηνοτρόφοι ανά

περιφέρεια, και άλλα, προκειμένου να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα.

Μολαταύτα η κτηνοτροφία στην περιοχή της Ηπείρου παραμένει ένας σημαντικός κλάδος ενασχόλησης και απασχόλησης, όπως βλέπουμε από τα παραπάνω δεδομένα. Συγκρίνοντας μάλιστα τις καταμετρήσεις της ΕΣΥΕ από το 2000 μέχρι το 2006 παρατηρούμε αύξηση του συνολικού αριθμού εκμεταλλεύσεων στην περιοχή. Ο αριθμός των εκμεταλλεύσεων είναι μεγάλος (συνολικά 125.000 χιλιάδες εκμεταλλεύσεις προβάτων και 160.000 εκμεταλλεύσεις αιγών), ενώ η πολυπληθέστερη κατηγορία και στους δυο τύπους ζώων είναι εκμεταλλεύσεις με 10 έως 50 κεφάλια (συνολικά 79.828 κεφάλια). Στα κατσίκια οι μικρές εκμεταλλεύσεις (1-9 ζώα) συνιστούν το 66% του συνολικού αριθμού εκμεταλλεύσεων.

Η τεχνολογική υποδομή των αιγοπροβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων της χώρας (ζωικό κεφάλαιο, οργάνωση, διαχείριση, εγκαταστάσεις) θεωρείται από πολλούς επιστήμονες γεωπόνους ανεπαρκής (Εμμανουήλ et al, 1998). Παρόλο που τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σημαντικά βήματα στη ζώνη συλλογής του γάλακτος, η εξασφάλιση υγιεινών συνθηκών στη συλλογή και μεταφορά του γάλακτος είναι προβληματική, με επιπτώσεις στη διαδικασία τυροκόμησης και στο τελικό κόστος του προϊόντος.

Γράφημα 26-Αριθμός εκμεταλλεύσεων ανά περιφέρεια

Το παραπάνω διάγραμμα βασίζεται στα δεδομένα της απογραφής του 2000. Συγκρινόμενο με τα αποτελέσματα των ερευνών του 2006 (14419 εκμεταλλεύσεις προβατοειδών) και του 2005 (9384 εκμεταλλεύσεις αιγών) παρατηρούμε ότι στα έξι περίπου χρόνια εφαρμογής των κοινοτικών προγραμμάτων έχουν αυξηθεί οι εκμεταλλεύσεις από 23.803 σε 28.078, μια αύξηση της τάξεως του 17,96%.

B.4. Παράγοντες ανάπτυξης και βιωσιμότητας των κτηνοτροφικών συνεταιρισμών στις ορεινές περιοχές

B.4.1. Ιστορικά

Η εξέλιξη της ορεινής κτηνοτροφικής κοινότητας μπορεί να γίνει κατανοητή μόνο στη βάση των οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών διαδικασιών που έχουν λάβει χώρα στην ευρύτερη κοινωνία της οποίας μέρος αποτελεί η κοινότητα. Οι ισχύουσες σήμερα παραγωγικές σχέσεις και η κοινωνική συγκρότηση που τις χαρακτηρίζει είναι προϊόντα συγκεκριμένων ιστορικών διαδικασιών.

Η κοινωνική διάσταση που επικρατεί στις ημινομαδικές κτηνοτροφικές κοινότητες σήμερα εξηγείται σε μεγάλο βαθμό με βάση τις εξελίξεις που έλαβαν χώρα στον αγροτικό χώρο στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα. Η αγροτική μεταρρύθμιση αποτελεί τομή στην ιστορία του αγροτικού ζητήματος στην Ελλάδα, καθώς έθεσε τέρμα σε μια ιστορική εποχή που χαρακτηρίστηκε από ένα συγκεκριμένο αγροτικό κοινωνικοοικονομικό σχηματισμό, το «τσιφλίκι» (Νιτσιάκος, 1995).

Το «τσιφλίκι» προέκυψε κάτω από ιδιαίτερες κοινωνικές συνθήκες: Η γη που δόθηκε σε μπέηδες, Οθωμανούς και χριστιανούς αποτέλεσε τη μεγάλη ιδιοκτησία στον κάμπο. Οι μπέηδες μοίρασαν τη γη στους λίγους τσιφτσήδες (ζεγγίτες). Το τσιφλίκι, όρος που σημαίνει αρχικώς την έκταση γης που μπορούσε να οργώσει ένα ζεύγος βοδιών σε μια μέρα, συνήθως αποτελούνταν από ένα μόνο χωριό και τη γύρω από αυτό καλλιεργήσιμη γη. Επίσης η κυριαρχία του Αλή- Πασά των Ιωαννίνων το 1758 επέφερε πολλές αλλαγές στην δομή της κτηνοτροφίας. Όταν ο Αλή- Πασάς τοποθετήθηκε από την Πύλη στην θέση του ντερβεντζή (δηλαδή αρχηγός του σώματος για την ασφάλεια των οδικών αρτηριών και των ορεινών διαβάσεων) άρχισε και η ανάμειξη των Τούρκων στις υποθέσεις των ορεινών χωριών και των δραστηριοτήτων τους.

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα αρχικά από την πλευρά της Ηπείρου, πολλές οικογένειες στην περίοδο της μεγάλης ακμής του Αλή- Πασά να αναγκαστούν να εγκαταλείψουν τα χωριά τους- τη Χειμάρα της Β. Ηπείρου, το Συρράκο, τους Καλαρίτες, το Ματσούκι- και να εγκατασταθούν στα χωριά της Πίνδου. Τελικά και αρκετά από τα πιο αδύναμα βλαχοχώρια του Ασπροποτάμου, υπέκυψαν και έγιναν τσιφλίκια του Αλή- Πασά και των γιων του. Άλλοι από τους κατοίκους των χωριών

αναγκάστηκαν να πληρώνουν ενοίκιο για να βόσκουν τα κοπάδια τους στα προγονικά λιβάδια, όπως οι κάτοικοι του Περτουλίου, της Πύρρας, του Αγίου Νικολάου, του Δροσοχωρίου, του Γαρδικίου και της Αθαμανίας, ενώ άλλοι αναγκάστηκαν να τα εγκαταλείψουν (http://www.dimosaithikon.gr/dimos2_gr.asp?tpage=dimos2).

Λόγω της κυριαρχίας του Αλή Πασά και της μακροχρόνιας παραμονής των Οθωμανών στην περιοχή της Ηπείρου, οι κτηνοτροφικές κοινωνίες ήταν κλειστές και αποκομμένες από την υπόλοιπη Ελλάδα με αποτέλεσμα να παραμείνουν για πολύ καιρό αμετάβλητες ως προς τις δομές τους και τις τεχνικές παραγωγής. Τόσο η οικόσιτη όσο η νομαδική ή η κτηνοτροφία διατήρησαν για μεγάλο διάστημα τον γνήσιο χαρακτήρα του παραδοσιακού βίου (<http://www.oktonia.com/download.php?file=6346.pdf>). Και εδώ διαμορφώθηκαν μορφές συνεταιρισμού ανάμεσα στον ιδιοκτήτη του ποιμνίου και τον βοσκό, γνωστές ως «κολιγιά» ή «σεμπριά». Η ζωή των κτηνοτρόφων, όπως και αυτή των γεωργών, χαρακτηριζόταν από δυσκολίες και απαιτούσε θυσίες. Τα χαρακτηριστικά αυτά ένωναν τους αγρότες και τους βοηθούσαν να έχουν κατανόηση και να αναπτύσσουν μεταξύ τους το αίσθημα της αλληλεγγύης. Εκτός, λοιπόν, από καθαρά οικονομικές συναλλαγές, αναπτύσσονταν μεταξύ τους και ουσιαστικές κοινωνικές σχέσεις.

Παρατηρούμε με τα παραπάνω ότι η γεωργία και η κτηνοτροφία υπήρξαν, κατά την προβιομηχανική περίοδο, οι κύριες οικονομικές δραστηριότητες για την ορεινή Ήπειρο, που συμπλήρωναν η μία τη λειτουργία της άλλης - όπως άλλωστε συνέβαινε και σε ολόκληρη τη Μεσόγειο - κατά τρόπο που να εξασφαλίζεται η πλήρης εκμετάλλευση των φυσικών πόρων. Η πλήρης εκμετάλλευση αυτής της σχέσης «αντιθετικής συμπληρωματικότητας», όπως έχει καθιερωθεί να ονομάζεται, ανάμεσα στη γεωργία και την κτηνοτροφία, συνέβη όταν η έγγεια ιδιοκτησία πήρε τη μορφή του τσιφλικιού και συνακόλουθα το «τσελιγγάτο» έγινε η βασική κτηνοτροφική μονάδα (<http://www.tedklarisas.gr/nomos/preeco.php>).

Το «τσελιγγάτο» εμφανίστηκε αρχικά στον ορεινό κορμό της χώρας: Άγραφα, Πίνδος, Όλυμπος, όταν Σαρακατσάνοι και βλάχοι νομάδες ένωναν τα κοπάδια τους, συνήθως από πρόβατα, σε κοινή διαχείριση που πήρε το όνομα «τσελιγκάτο» (Αρσενίου, 1972; Mavrogiannis, 1975). Προέκυψε μέσα από μια σχέση συμπληρωματικότητας και αλληλεξάρτησης με το σχηματισμό του τσιφλικιού. Τη συμπληρωματικότητα ανάμεσα στους δύο αυτούς σχηματισμούς συνιστούσε ιδιαίτερα η χρήση χέρσων εκτάσεων τσιφλικιών από τσελιγκάτα ως βοσκοτόπων (Νιτσιάκος, 1995). Το σύστημα οργάνωσης της παραγωγής στο τσιφλίκι

χαρακτηριζόταν από τις εκτατικές καλλιέργειες κυρίως σιτηρών και από την ενοικίαση μεγάλων εκτάσεων σε τσελιγκάτα για βόσκηση (Καραβίδας, 1975).

Το καθεστώς των τσιφλικιών και ιδιαίτερα οι συνθήκες ενοικίασης εκτάσεων για χειμερινή χρήση είχαν σημαντικές επιπτώσεις στις κοινωνικοοικονομικές σχέσεις των ημινομαδικών κτηνοτροφικών κοινοτήτων. Οι βοσκήσιμες εκτάσεις των τσιφλικιών αποτελούσαν χωρικές ολότητες και ενοικιάζονταν σε ολόκληρα τσελιγκάτα (Βεργόπουλος, 1975). Γύρω από τους πυρήνες των πλούσιων κτηνοτρόφων συσπειρωνόταν ένας αριθμός μικροϊδιοκτητών κτηνοτρόφων («σμίχτες») και τσομπάνηδων για να εξασφαλίσουν τις απαραίτητες συνθήκες επιβίωσής τους (Νιτσιάκος, 1995).

Το τσελιγκάτο υπήρξε ένας οικονομικός συνεταιρισμός, του οποίου κεντρικός πυρήνας ήταν μια εκτεταμένη οικογένεια, οικονομικά εύρωστη, που διέθετε σημαντικά κοπάδια (κάποτε ξεπερνούν τα 15000 «κεφάλια»). Μ'αυτή την οικογένεια συνεταιριζόταν ένας αριθμός άλλων συζυγικών οικογενειών ή άλλων εκτεταμένων με μικρότερες οικονομικές δυνατότητες (<http://www.041.gr/sarakatsanoi/zygogiannis.htm>). Οι συνεταιριζόμενες οικογένειες είχαν μεταξύ τους σχέσεις συγγένειας ή εξ αγχιστείας, δεν αποκλείεται όμως να μην υπήρχε και κανένας βαθμός συγγένειας (βλ. Παράρτημα, Εικόνα 9). Ακόμα, τσοπάνηδες χωρίς κοπάδια εντάσσονταν κι αυτοί στο τσελιγκάτο. Οι ενώσεις σχημάτιζαν μεγάλα κοπάδια που διαχειριζόταν συλλογικά όλοι οι βοσκοί και οι οικογένειές τους, μοιράζοντας στο τέλος το σύνολο των απολαβών. Οι συνήθως αγράμματοι κτηνοτρόφοι δεν είχαν γραπτούς κανόνες και καταστατικά, όμως εφήρμοζαν πολλές αρχές του συνεργατισμού σε πνεύμα καλής πίστης (Παπαγεωργίου, 2007). Πέντε παράγοντες έχουν συμβάλει στη δημιουργία του τσελιγκάτου (<http://www.041.gr/sarakatsanoi/zygogiannis.htm>):

1. Η έλλειψη διαθέσιμων βοσκότοπων. Επειδή οι περισσότεροι βοσκοί δεν είχαν κτήματα, ήταν υποχρεωμένοι να νοικιάζουν τα απαραίτητα βοσκοτόπια για τα κοπάδια τους. Τα ενοίκια όμως έφθαναν σε επίπεδα απρόσιτα για τους «μικρούς» κτηνοτρόφους. Έτσι μόνο οι πλούσιοι κτηνοτρόφοι μπορούσαν να αντιμετωπίσουν αυτή την κατάσταση με αποτέλεσμα οι μικροί να συνεταιρίζονται μαζί τους και να γίνονται «σμίχτες».
2. Η ανάγκη χρηματοδότησης των μικρών κτηνοτρόφων. Όταν το εισόδημα είναι μικρό, ο μικρός κτηνοτρόφος κατάφευγε στο χωρικό τοκογλύφο, από τον

οποίο ήταν αδύνατο να ξεφύγει. Αντίθετα, το τσελιγκάτο χρηματοδοτούσε τα μέλη του χωρίς τόκο. Έτσι αποτελούσε τη μόνη λύση για όσους είχαν μεγάλη ανάγκη.

3. Η έλλειψη εργατικών χεριών των μεγάλων οικογενειών. Όταν η εκτεταμένη οικογένεια δε διέθετε επαρκές εργατικό δυναμικό για την επιμέλεια των κοπαδιών, συνεταιριζόταν με άλλους κτηνοτρόφους, που είχαν λιγότερα κοπάδια αλλά μεγάλο αριθμό ατόμων που θα εργάζονταν όλοι μαζί.
4. Η δυσκολία της συντήρησης σχέσεων με τον έξω κόσμο, δηλαδή την περιβάλλουσα κοινωνία. Οι απλοί βοσκοί δεν μπορούσαν να εξασφαλίζουν αυτές τις σχέσεις, γιατί έπρεπε να είναι συνεχώς κοντά στα κοπάδια τους, αλλά και γιατί ήταν αγράμματοι και δεν είχαν κοινωνική εμπειρία. Αντίθετα, οι εκτεταμένες οικογένειες μπορούσαν να προετοιμάζουν κάποιον από τα μέλη τους γι' αυτό το σκοπό και τον κάνουν αρχηγό-διαχειριστή.
5. Η ανάγκη της άμυνας και της συνεργασίας για την εκμετάλλευση των ζώων. Όπως στην εκτεταμένη οικογένεια, έτσι και τα μέλη του τσελιγκάτου ανέπτυξαν μεταξύ τους πνεύμα αλληλεγγύης. Έτσι το τσελιγκάτο έπαιρνε μια μορφή ομαδικής ζωής που εξασφάλιζε τη συνεργασία και την υπεράσπιση των συμφερόντων της ομάδας.

Το ανθρώπινο δυναμικό του τσελιγκάτου επιμεριζόταν ιεραρχικά σε διάφορους ρόλους: Στην κορυφή βρισκόταν ο *τσέλιγκας*, ως επικεφαλής και υπεύθυνος για όλες τις δραστηριότητες του τσελιγκάτου. Σε πολλά μέρη επονομαζόταν και ως ο κεχαγιάς (αρχιτσέλιγκας), δηλαδή αυτός που καθόριζε που θα στηνόντουσαν τα καλύβια-το μέρος που θα «κόνευαν» (<http://www.anampra.gr/websites/sar/pages/00010050/005.html>). Εκπροσωπούσε το τσελιγκάτο έναντι τρίτων κλείνοντας συμφωνίες (ενοικίαση βοσκοτόπων, πώληση γάλακτος), ήταν υπόλογος στις Αρχές του κράτους, καθόριζε τα καθήκοντα των μελών, φρόντιζε για τη διαβίωσή τους είχε την αποκλειστική ευθύνη για την προμήθεια προϊόντων από την αγορά και την αρμοδιότητα για τις πιστωτικές λειτουργίες με τους *σμίχτες* και τους *τσοπάνους*. Πριν από κάθε μετακίνηση ο τσέλιγκας, μαζί με τους αρχηγούς των οικογενειών του τσελιγκάτου, έκανε τους λογαριασμούς και μοίραζε τα κέρδη με κριτήριο τον αριθμό των ζώων που διέθετε ο καθείς. Από την πλευρά τους οι τσοπάνηδες έπαιρναν τη προσυμφωνημένη «ρόγα» (μισθό), με την προϋπόθεση πάντα ότι θα απέμενε ένα χρηματικό ποσό μετά από τον υπολογισμό των πιστώσεων

που είχαν καταγραφεί στον προσωπικό τους λογαριασμό. Έπονταν οι *σμίχτες*, αρχηγοί των οικογενειών που κατείχαν καίριες θέσεις στην παραγωγική διαδικασία. Ακολουθούσαν τα μέλη των οικογενειών που συμμετείχαν σε διάφορες δραστηριότητες. Τελευταίος εργασιακός παράγοντας ήταν οι *τσοπάνηδες*, ως έμμισθοι (Θανόπουλος et al, 2002).

Χαρακτηριστικά παραδείγματα, νομαδικού βίου στον ελλαδικό χώρο, αποτέλεσαν οι Σαρακατσάνοι και οι Βλαχόφωνοι. Οι πρώτοι, επικέντρωσαν το επαγγελματικό τους ενδιαφέρον αποκλειστικά στην κτηνοτροφία, ενώ οι δεύτεροι ασχολήθηκαν περισσότερο με τη διαχείριση των κτηνοτροφικών προϊόντων, γεγονός που στη συνέχεια τους οδήγησε στη δημιουργία μιας εμπορευματικής τάξης. Στο τσελιγκάτο της νομαδικής και ημινομαδικής κτηνοτροφίας απαντάται ο συνεταιρισμός στην πρωτόγονη μορφή του. Παρόμοιους συνεταιρισμούς συναντάμε σε πολλές περιοχές της Ελλάδος όπως οι *σμίχτες*, οι *σερμπιές*, τα *μιτάτα*, τα *παραδιάρικα* και τα *κοινάτα*.

B.4.2. Εξέλιξη

Αντίθετα με διάφορες τάσεις που εξιδανικεύουν το τσελιγκάτο, αποδίδοντάς του έναν κοινωνικά αρμονικό και οικονομικά δίκαιο χαρακτήρα, στην πραγματικότητα το τσελιγκάτο ήταν ένας εκμεταλλευτικός κοινωνικοοικονομικός σχηματισμός βασισμένος σε πελατειακές σχέσεις, όπου πλούσιοι κτηνοτρόφοι χρησιμοποιούσαν την οικονομικά πλεονεκτική τους θέση για να χειραγωγούν κοινωνικά και πολιτικά ολόκληρες ομάδες από φτωχές οικογένειες (Νιτσιακός, 1995). Αυτή η οικονομική και κοινωνική κυριαρχία ενός μικρού αριθμού τσελιγκάδων πάνω στην πλειοψηφία των μελών της κοινότητας, δημιούργησε ένα είδος κοινωνικής πόλωσης στη δομή της. Η πόλωση αυτή επιδεινώθηκε λόγω των επικρατουσών κοινωνικοπολιτικών συνθηκών, μέχρι την αρχή της αγροτικής μεταρρύθμισης του 1917.

Η αγροτική μεταρρύθμιση που ξεκίνησε το 1917 και διήρκησε ορισμένες δεκαετίες, αποσκοπούσε κυρίως στην κατάργηση του συστήματος των τσιφλικιών, την απαλλοτρίωση της γης και τη διανομή της στους αγρότες. Η διανομή της τσιφλικικής γης στους αγρότες κατά μικρούς κλήρους συνοδεύτηκε από την εισαγωγή της εντατικής καλλιέργειας σε αντίθεση με την εκτατική που χαρακτήριζε το τσιφλίκι,

θέτοντας έτσι ουσιαστικά προβλήματα στην άσκηση της ημινομαδικής κτηνοτροφίας (Καραβίδας, 1978). Με τη μείωση των βοσκοτόπων ανέβηκαν κατακόρυφα τα ενοίκια.

Η υπονόμευση της ημινομαδικής κτηνοτροφίας, λόγω των παραπάνω εξελίξεων, δημιούργησε ένα σημαντικό οικονομικό και κοινωνικό πρόβλημα, το οποίο προσπάθησαν να λύσουν οι κυβερνήσεις με νόμους προστασίας των κτηνοτρόφων σχετικά με τα ενοίκια βοσκοτόπων (νόμος 4818 της 14/16 Ιουλίου 1930) και εξασφάλισης βοσκής για τους ημινομάδες κτηνοτρόφους (διάταγμα 1223 της 3 /4 Μαΐου 1938) (Campbell, 1964).

Τα μέτρα αυτά, σε συνδυασμό με τις πιστωτικές παροχές από το κράτος κατά τη μεταβατική περίοδο από την αγροτική μεταρρύθμιση ως και τον εμφύλιο, βοήθησαν στη βελτίωση των συνθηκών ζωής των κτηνοτρόφων, αλλά και στην ανεξαρτητοποίηση αρκετών σε σχέση με τους «δυνατούς» της κοινότητας.

Έτσι τα τσελιγκάτα άρχισαν να αντικαθίστανται από πιο δίκαιες μορφές συνεργατισμού, όπου πολλοί κτηνοτρόφοι της ίδιας ή παρόμοιας οικονομικής δυνατότητας εκμεταλλεύονταν από κοινού και σε βάση ισοτιμίας και καθολικής συμμετοχής τα μέσα παραγωγής τους (Νιτσιάκος, 1995). Με την παρέμβαση του κράτους, η εσωτερική ανισότητα και εκμετάλλευση στην κοινότητα εξαλείφθηκαν σε μεγάλο βαθμό, και οι κτηνοτρόφοι σήμερα είναι ίσοι μεταξύ τους, όχι μόνο επειδή κανείς ανάμεσά τους δεν μπορεί να διαφοροποιηθεί μέσω της κτηνοτροφίας, αλλά και επειδή ο καθένας τους μπορεί να κατέχει ένα βιώσιμο κοπάδι μέσω των δανειοδοτικών ευκολιών. Όμως παρά την ανεξαρτησία τους, όλοι εξαρτώνται από εξωτερικούς παράγοντες προκειμένου να ανταποκρίνονται στην σύγχρονη απαίτηση του ελεύθερου ανταγωνισμού. Και πάλι δημιουργείται η ανάγκη για συνεργατικότητα.

Παρατηρούμε ότι ιστορικά υπάρχει η ανάγκη συνεργασίας στον τομέα της κτηνοτροφίας στις ορεινές περιοχές. Όμως η ανάγκη αυτή πρέπει να υποστηριχθεί από παράγοντες που συντελούν στην μακρόχρονη βιωσιμότητά της και στην ενστέρνιση της συνεργατικής φιλοσοφίας ως μέσο ωφέλιμο για την τοπική ανάπτυξη και την οικονομική άνθιση της περιοχής.

Οι εξωγενείς μεταβλητές, που μπορεί να επιδράσουν στα παραπάνω, είναι σίγουρα οι σύγχρονες τεχνολογίες, υποστηρικτικές πολιτικές τόσο κρατικές, κοινοτικές, όσο και τοπικές και η αλλαγή στην νοοτροπία των μεμονωμένων ατόμων.

B.5. Μεταβλητές

Παρακάτω θα παρουσιασθούν οι βασικές μεταβλητές που επιδρούν στη δημιουργία, ανάπτυξη και βιωσιμότητα των συνεταιριστικών δράσεων στις ορεινές κοινότητες, τα μέλη των οποίων έχουν ως κύρια ενασχόληση την κτηνοτροφία. Οι παράγοντες αυτοί προκύπτουν κατόπιν ενδελεχούς βιβλιογραφικής έρευνας όχι μόνο από ελληνική αρθρογραφία, αλλά και από διεθνείς πηγές, οι οποίες επιτρέπουν μια σφαιρικότερη θεώρηση των παραγόντων. Ορεινές κτηνοτροφικές περιοχές άλλων χωρών και διαφορετικά κτηνοτροφικά συστήματα συνεργασίας δίνουν μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα σχετικά με τις μεταβλητές που επιδρούν στις συνεταιριστικές δράσεις των κτηνοτρόφων της Ηπείρου.

B.5.1. Τεχνολογία

Όσον αφορά την τεχνολογία, σημαντικότερη είναι η σύγχρονη συνεισφορά των τοπικών παραγωγών στην ανατροφοδότηση των επιστημόνων σχετικά με τις ανάγκες για νέα υλικά και μηχανήματα (Durant, 1999). Με βάση τη συνεργατική φιλοσοφία, στο παρελθόν χρησιμοποιούνταν η λεγόμενη Συμμετοχική Τοπική Ενίσχυση (*Participatory Rural Appraisal* (PRA)), η οποία ενισχούσε το συμμετοχικό management (group management) των τοπικών και κοινών πόρων (Farrington, 1997). Αυτό συμπεριλάμβανε τις αγροτικές περιοχές που χρησιμοποιούνταν για βοσκή, τις εγκαταστάσεις και τα μηχανήματα που είναι απαραίτητα για τους κτηνοτρόφους. Όμως με την χρήση της PRA στις Ασιατικές χώρες βρέθηκε ότι δεν υπάρχει πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες και στην νέα γνώση διοίκησης επιχειρήσεων.

Η σύγχρονη τάση για την επίλυση του προβλήματος είναι η στρατηγική επικοδομητικού υπολογισμού τεχνολογιών -constructive technology assessment (CTA), η οποία προτείνει ένα ευρύτερο σχέδιο υιοθέτησης τεχνολογιών μέσα από τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών σε όλη τη διαδικασία, από το σχεδιασμό, μέχρι και την υλοποίηση, στο πλαίσιο πάντα των αρχών της βιωσιμότητας (Schot, 2001). Η CTA στοχεύει στην διαμόρφωση διαδικασιών τοπικής τεχνολογικής ανάπτυξης με τρόπο συμμετρικό προς την τοπική ανάπτυξη και χρησιμοποιεί τις αρχές της προσδοκίας (anticipation), της ελαστικότητας (reflexivity) και της κοινωνικής μάθησης (social learning) για την επίλυση της τεχνολογικής αναβάθμισης των τοπικών συνεργατικών παραγωγών.

B.5.2. Τοπικοί θεσμοί (local institutions)

Σημαντικότερος παράγοντας είναι οι τοπικοί θεσμοί (local institutions) και η συμμετοχή τους στην ενεργοποίηση της τοπικής κοινωνίας (Uphoff, 2000). Οι τοπικοί θεσμοί στο πλαίσιο της βιώσιμης γεωργίας περιλαμβάνουν τους εξής έξι τύπους (Pretty, 1995):

- ω Τοπικές οργανώσεις
- ω Ομάδες διαχείρισης τοπικών πόρων
- ω Ομάδες αγροτικής έρευνας
- ω Ομάδες αγροτικής συνεργασίας (farmer to farmer extension groups)
- ω Ομάδες πιστωτικής διαχείρισης
- ω Ομάδες καταναλωτών

Οι τοπικοί θεσμοί λαμβάνουν αποφάσεις σε επίπεδο ομάδας, κοινότητας και τοπικότητας (group level, community level, locality level), με τον τρόπο που φαίνεται στην εικόνα 10 (βλ. Παράρτημα, Εικόνα 10):

Οι τοπικοί θεσμοί συνεισφέρουν στα εξής (Uphoff, 2000):

- ω Στην κινητοποίηση πόρων και στον ορισμό των χρήσεών τους με στόχο την μακροχρόνια παραγωγική δραστηριότητα
- ω Στη χρησιμοποίηση της βαθύτερης γνώσης των τοπικών καταστάσεων για την βέλτιστη χρήση των πόρων
- ω Στην επίλυση των προβλημάτων πρώτα σε επίπεδο τοπικό, χωρίς να χρειαστεί η αναγωγή τους σε υψηλότερα κλιμάκια (νομαρχία, περιφέρεια, ανώτερο management)
- ω Στην παρακολούθηση των αναγκών σε πόρους και στην άμεση και περισσότερο προσεκτική ως προς το κόστος διαχείρισή τους (χάρη στην εγκαθίδρυση τοπικού συστήματος λήψης αποφάσεων – local decision making).
- ω Στην καλύτερη διαχείριση της συμπεριφοράς των ατόμων, λόγω των γνώσεων των τοπικών κοινωνικών νορμών.
- ω Στην ενθάρρυνση των ατόμων μέσα από τους τοπικούς θεσμούς να δημιουργούν κοινές προσδοκίες με μακροχρόνιο ορίζοντα και να τους υποστηρίζουν πάνω από το προσωπικό και ατομικό συμφέρον.

Όπως παρατηρούμε από το σχήμα (βλ. Παράρτημα, Εικόνα 11), οι αποφάσεις που λαμβάνονται από τους δύο τομείς της οικονομίας (ιδιωτικό και δημόσιο) δεν μπορούν να καλύψουν το ευρύ φάσμα των τοπικών θεσμών, οι οποίοι λειτουργούν με βάση τον *συνεργατικό τομέα* της οικονομίας (participatory sector).

Ο συνεργατικός τομέας βρίσκεται ανάμεσα από τους δύο τομείς της οικονομίας και είναι ίδιος με τον δημόσιο στο σημείο της λήψης αποφάσεων οι οποίες λαμβάνονται με βάση το κοινό συμφέρον, ενώ είναι όμοιος με τον ιδιωτικό στο ότι αποφεύγει τη «γραφειοκρατία» που συχνά περιορίζει τις διαδικασίες λήψης και εφαρμογής αποφάσεων (Edwards, 2000). Διαφέρει από το δημόσιο τομέα στην έλλειψη εξουσίας υποστήριξης των αποφάσεων – και στην ανάλογη σύγκρουση που αυτή προκαλεί – ενώ διαφέρει από τον ιδιωτικό στο γεγονός ότι δε θεωρεί τη μεγιστοποίηση του κέρδους ως κριτήριο επιτυχίας (Uphoff, 2000).

Η συνεργασία ιδιαίτερα στον τομέα της αγροτικής οικονομίας έχει επιδείξει σημαντικά αποτελέσματα, καθώς αλλάζει την νοοτροπία των αγροτών σχετικά με την διαχείριση των πόρων τους, σχετικά με την αναβάθμιση της ποιότητας των προϊόντων και υπηρεσιών τους, αλλά και σχετικά με την επίπτωση που έχει η τοπική σύμπτωση στην ουσιαστική βελτίωση τους εισοδήματός τους (Francis et al, 1997). Η δημιουργία συνεργατικών κύκλων (clusters) συντελεί στην βιώσιμη ανάπτυξη στον τομέα της γεωργίας και της κτηνοτροφίας.

Η συνεργασία σε τοπικό επίπεδο μπορεί να λάβει χώρα όχι μόνο σαν επιχειρηματική δράση, αλλά και σαν δύναμη βελτίωσης του επιπέδου ζωής και του πολιτισμού της περιοχής. Με αυτό τον τρόπο συνδέει τόσο το κάθε μεμονωμένο άτομο με το τοπικό σύνολο, όσο και το τοπικό σύνολο με άλλα σύνολα σε διάφορα επίπεδα (Uphoff, 1993; Grootaert, 1998).

Έτσι βρίσκουμε πέντε στοιχεία στην συνεργατικότητα (Pretty and Ward, 2001):

1. Τοπικοί σύνδεσμοι (local connections) – ισχυροί δεσμοί μεταξύ ατόμων μέσα στην τοπική κοινότητα
2. Σύνδεσμοι μεταξύ τόπων (local-local connections) – οριζόντιες σχέσεις μεταξύ των τοπικών συνδέσμων και μεταξύ των τοπικών κοινοτήτων
3. Τοπικοί και εξωτερικοί σύνδεσμοι – κάθετες σχέσεις μεταξύ των τοπικών ομάδων και εξωτερικών οργανισμών, με μονόδρομη ή αμφίδρομη επικοινωνία
4. Σύνδεσμοι μεταξύ εξωτερικών παραγόντων (external-external connections) – οριζόντιες σχέσεις μεταξύ εξωτερικών οργανισμών που οδηγούν σε

συνεργασίες των εξωτερικών παραγόντων

5. Εξωτερικοί σύνδεσμοι (external connections) - ισχυρές σχέσεις μεταξύ ατόμων εντός των εξωτερικών οργανισμών

B.5.3. Ανθρώπινο και υλικό κεφάλαιο

Έρευνα (D' Souza et al, 1993) έδειξε ότι το ανθρώπινο κεφάλαιο και τα χαρακτηριστικά του – όπως η ηλικία και το επίπεδο μόρφωσης του παραγωγού- παίζουν καταλυτικό ρόλο στην ανάπτυξη βιώσιμης αγροτικής συνεργασίας. Παράλληλα, συντελεστές όπως το μέγεθος της καλλιεργήσιμης έκτασης και του πιστωτικού ορίου του αγρότη φάνηκε ότι παίζουν εξίσου σημαντικό ρόλο. Στην περίπτωση των κτηνοτρόφων, σημαντικότερος παράγοντας είναι επίσης το μέγεθος των εγκαταστάσεων για την βοσκή και φύλαξη των κοπαδιών Αυτό αιτιολογείται από την φύση της σύγχρονης αγροτικής παραγωγής, η οποία απαιτεί την ταυτόχρονη χρήση υλικών, τεχνολογιών και ανθρώπινης εργασίας προκειμένου να λειτουργεί ολοκληρωμένη η αλυσίδα της αγροτικής παραγωγής.

Έρευνα του 2000 (Siegmunt-Schultze and Rischkowsky, 2000) έδειξε ότι η πιθανότητα διατήρησης προβάτων αυξάνεται με την αύξηση του νοικοκυριού-της οικογένειας και μειώνεται με την αύξηση του βαθμού μόρφωσης. Επίσης σε ανάλογη έρευνα βρέθηκε ότι το χαμηλό ποσοστό μόρφωσης των παραγωγών οδηγεί στην έλλειψη συνεργατισμού για την περιοχή των ορεινών κτηνοτρόφων, παρά τις ενισχύσεις της Ε.Ε. στις ομάδες παραγωγών (Apostolopoulos, 1996). Αυτό δρα πολλαπλασιαστικά στην υστέρηση της ανάπτυξης συνεργατικών επιχειρήσεων και στην ανάπτυξη της κτηνοτροφίας ως βιώσιμη δραστηριότητα στην περιοχή. Σχετικά με την οικογένεια, αυτή παίζει σημαντικό ρόλο για τη διαχείριση και συγκράτηση του κτηνοτροφικού πληθυσμού (Apostolopoulos, 1998), καθώς η κτηνοτροφία αποδεικνύεται να είναι «οικογενειακή υπόθεση». Σημαντικό ρόλο παίζει και ο βαθμός προσδοκίας των νέων βοσκών σχετικά με την εξέλιξη του επαγγέλματος και τις δυνατότητες αύξησης του εισοδήματός τους μέσω νέων πρακτικών.

B.5.4. Παρακίνηση και συμμετοχή

Υπάρχουν, και συνεχώς δημιουργούνται, νέα μοντέλα παρακίνησης και συμμετοχής για τον χώρο της αγροτικής παραγωγής (π.χ. PRGA project inventory,

2002). Στην χώρα μας όλα τα νέα μοντέλα χρησιμοποιούνται με τον όρο «συμβουλευτική γεωργία». Το σημαντικό όμως για τον τομέα της κτηνοτροφίας και της παραγωγής γάλακτος είναι περισσότερο η ανάπτυξη τεχνολογίας που θα παρέχει την απαραίτητη ανατροφοδότηση (feedback) για την καλυτέρευση της κατάστασης, παρά η χρήση στεγνών μοντέλων παρακίνησης. Αυτού του είδους η παρακίνηση ονομάζεται «λειτουργική συμμετοχικότητα» (“functional participation”), καθώς ασχολείται με την αύξηση της αποτελεσματικότητας της ήδη υπάρχουσας διαδικασίας ανάπτυξης (Pretty, 1994; Ashby, 1996).

Υπάρχουν επίσης έρευνες που υποστηρίζουν την ενθάρρυνση των αγροτών μέσω της ανάπτυξης νέων δυνατοτήτων και τρόπων αλλαγής και επίδρασης στις αποφάσεις που λαμβάνονται στα ανώτερα επίπεδα, ιδιαίτερα στις συμμετοχικές δράσεις. Με αυτό τον τρόπο δημιουργείται μια σφαιρικότερη στοχοθεσία που μπορεί να δράσει καταλυτικά στην διαδικασία ανάπτυξης, καθώς γεφυρώνει τις προσωπικές διαφορές και αλλάζει τις σχέσεις ιεραρχίας στον τομέα των αποφάσεων. Αυτού του είδους η παρακίνηση ονομάζεται «ενδυνάμωση» (“empowering”) (Okali et al., 1994; Mikkelsen, 1995; Ashby, 1996).

Η λειτουργική και η ενδυναμωτική συμμετοχικότητα μπορούν να λειτουργήσουν παράλληλα ή και δανειζόμενες στοιχεία η μία από την άλλη. Έρευνες έχουν καταλήξει σε πέντε «καταστάσεις» συμμετοχής (Biggs and Farrington, 1991), οι οποίες αργότερα τυποποιήθηκαν με βάση το άτομο που λαμβάνει τις αποφάσεις σε κάθε περίπτωση. Με βάση την έρευνα, βρέθηκαν δύο βασικές κατηγορίες ατόμων που λαμβάνουν απόφαση στις αγροτικές συμμετοχικές δραστηριότητες παραγωγής (Lilja and Ashby, 1999),

- οι «επιστήμονες», που περιλαμβάνουν εξωτερικούς παράγοντες, επίσημους φορείς έρευνας, επιστημονικό προσωπικό και υπουργεία, νομαρχίες, περιφέρειες, δήμους, κτλ.
- οι «αγρότες», που περιλαμβάνουν τους αγρότες και όσους λειτουργούν στην άμεση παραγωγή

Οι πέντε «καταστάσεις» της συμμετοχής στον αγροτικό τομέα είναι οι εξής (Johnson et al, 2003):

- ❖ **Conventional-Κοινή συμμετοχή** (χωρίς την συμμετοχή των αγροτών), με την λήψη αποφάσεων αποκλειστικά στα χέρια των επιστημόνων, χωρίς επικοινωνία με τους αγρότες
- ❖ **Consultative-λειτουργική συμμετοχή**, όπου οι επιστήμονες λαμβάνουν τις

αποφάσεις, αλλά μετά από οργανωμένη επικοινωνία με τους αγρότες και γνωρίζοντας τις απόψεις τους μέσα από μονόδρομο διάλογο. Όμως οι απόψεις των αγροτών δεν είναι δεσμευτικές ως προς τις αποφάσεις των επιστημόνων.

❖ **Collaborative-συνεργατική συμμετοχή**, όπου η εξουσία λήψης αποφάσεων μοιράζεται εξίσου σε αγρότες και επιστήμονες, με αμφίδρομη επικοινωνία και δέσμευση των αποφάσεων από τις δύο μεριές εξίσου.

❖ **Collegial-ισχυρή ενδυναμωτική συμμετοχή**, όπου οι αγρότες λαμβάνουν τις αποφάσεις συλλογικά σαν όργανα ή σαν ενώσεις αγροτών και επικοινωνούν συμβουλευτικά με τους επιστήμονες, μέσα όμως από μονόδρομη επικοινωνία που δε δεσμεύει τις αποφάσεις των αγροτών.

❖ **Farmer experimentation** (χωρίς συμμετοχή επιστημόνων), όπου οι αγρότες λαμβάνουν τις αποφάσεις χωρίς καμία επικοινωνία με τους επιστήμονες.

Παρατηρούμε ότι το ποιος λαμβάνει τις αποφάσεις επιδρά σημαντικά στην παρακίνηση και συμμετοχή των αγροτών. Η παροχή γεωργικών συμβούλων σίγουρα είναι απαραίτητη και επιθυμητή, όμως η επιλογή της «κατάστασης» συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων είναι αποτέλεσμα τόσο κοινωνικών, όσο και εξωτερικών παραγόντων και πολλές φορές, ιδιαίτερα στην Ελλάδα, καθορίζεται από εξωγενούς παράγοντες (Ε.Ε., υπουργείο ανάπτυξης, κ.α.)

B.5.6. Κτηνιατρική παρακολούθηση

Στην Ε.Ε. και στις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες εφαρμόζεται ο υποχρεωτικός δημόσιος κτηνιατρικός έλεγχος, προκειμένου να διασφαλισθούν τόσο οι κτηνοτρόφοι-αγρότες, όσο και οι καταναλωτές.

Στην Ελλάδα ο δημόσιος κτηνιατρικός έλεγχος γίνεται μέσω των κτηνιατρικών υπηρεσιών, από την μεριά της παραγωγής (έλεγχος της ποιότητας του γάλακτος και των κρεάτων), ενώ οι Υγειονομικές Υπηρεσίες σε συνεργασία με το Κρατικό Χημείο διενεργούν δειγματοληπτικούς ελέγχους στην αγορά για να διασφαλίσουν ότι δεν έχουν διοχετευθεί ακατάλληλα γαλακτοκομικά ή παρεμφερή προϊόντα. Υπάρχουν κτηνιατρικές υπηρεσίες του Υπουργείου Αγροτικής ανάπτυξης και τροφίμων και Κτηνιατρικές Υπηρεσίες των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων.

Τα άτομα που εργάζονται εκεί ανήκουν στις κατηγορίες των Κτηνιάτρων (κυρίως) των Τεχνολόγων Ζωικής Παραγωγής, των Χημικών, των Τεχνολόγων

Δημόσιας Υγείας και Κτηνιατρικών Εργαστηρίων και του Βοηθητικού Προσωπικού. Αυτοί αναλαμβάνουν την εκτέλεση των απαραίτητων κτηνιατρικών ελέγχων σε επίπεδο χώρας, που υπαγορεύονται τόσο από την Εθνική όσο και από την Κοινοτική νομοθεσία, ενώ παράλληλα εκτελούνται εποχιακοί έλεγχοι για τη μεγαλύτερη διασφάλιση της ποιότητας των γαλακτοκομικών και παρεμφερών προϊόντων (www.minagric.gr).

Όμως νέες έρευνες ιδιαίτερα σε περιοχές της Αφρικής (Hopkins and Short, 2002) συνεχώς επισημαίνουν την ανάγκη δημιουργίας κτηνιατρικών υπηρεσιών που βασίζονται στην **τοπική περιοχή (community-based animal health workers ή CAHWs)**, καθώς κάτι τέτοιο έχει θετικά αποτελέσματα για τις κοινότητες που βασίζονται στην κτηνοτροφία (Catley, 1999).

Ο θεσμός των CAHWs ανήλθε από την ανάγκη των βοσκών στην κτηνοτροφία για άμεση παρακολούθηση της μοναδικής πηγής εισοδήματός τους και κατ'επέκταση την βασική πηγή βιωσιμότητας της τοπικής περιοχής. Ορισμένοι χρησιμοποιούν και την ορολογία «ξυπόδητοι κτηνίατροι» (barefoot vets) (Halpin, 1981). Στις αρχές του 1970 η Παγκόσμια Τράπεζα (World Bank) υποστήριξε την απαραίτητη παρουσία παρα-κτηνιατρικών υπηρεσιών (“grassroots level para-veterinarians”) σε όλους τους συνεταιρισμούς κτηνοτροφικών παραγωγών (de Haan and Nissen, 1985), πράγμα το οποίο είχε μεγάλη επίπτωση στους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Από τότε διάφοροι φορείς ανέπτυξαν και βελτίωσαν τον θεσμό, όπως διάφοροι ΜΚΟ της Αφρικής και της Νοτιοανατολικής Ασίας (Leidl, 1996). Οι σχέσεις μεταξύ των βασικών συμμετεχόντων στο πρόγραμμα CAHW's φαίνονται στην εικόνα 12 του Παραρτήματος.

Οι ερευνητές ζήτησαν τις εξής πληροφορίες σχετικά με τους τοπικούς κτηνοτρόφους (Hopkins and Short, 2002):

- ❖ Ιστορικό της τοπικής κοινότητας
- ❖ Συστήματα βιωσιμότητας
- ❖ Σύστημα κτηνοτροφικής παραγωγής
- ❖ Κτηνοτροφική παραγωγή και περιορισμοί
- ❖ Ασθένειες των ζώων
- ❖ Αλλαγές που χρειάζονται για την ένταξη στο πρόγραμμα CAHWs
- ❖ Στις κτηνιατρικές υπηρεσίες (ποιότητα, προσβασιμότητα, πόροι)
- ❖ Αύξηση γεννήσεων και μείωση θνησιμότητας
- ❖ Παραγωγικότητα ζώων και βέλτιστη χρήση των προϊόντων τους

- ❖ Βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των κτηνοτρόφων
- ❖ Παρακίνηση χάρη στο πρόγραμμα
- ❖ Απόψεις της τοπικής κοινότητας σχετικά με το πρόγραμμα

Με βάση την παραπάνω έρευνα, οι βασικοί παράγοντες για βιώσιμες και αποτελεσματικές κτηνιατρικές υπηρεσίες τοπικού χαρακτήρα (community –based) είναι (Leyland and Catley, 2002):

- Η συνειδητοποίηση των παραγωγών του κτηνιατρικού προβλήματος
- Η συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων με άμεσο τρόπο σε όλους τους τομείς της υπηρεσίας: στον καθορισμό των προβλημάτων, τη σχεδίαση, την παροχή χρόνου και πόρων, τα κριτήρια επιλογής των CAHWs, τη διαρκή εκπαίδευση, τη συνεργασία με τις δημόσιες κτηνιατρικές υπηρεσίες, κ.α.
- Η υγιής οικονομική διαχείριση του συστήματος
- Η εφαρμογή πολιτικών και στρατηγικών από την πολιτεία προκειμένου να υποστηριχθούν οι τοπικές κοινότητες για την εφαρμογή του συστήματος, αλλά και να ενισχυθούν με τα απαραίτητα μέσα (φάρμακα, εργαστήρια, κτλ.).

B.5.7. Πολιτικές πρακτικές-Νομοθεσία

Η πολιτεία σίγουρα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και βιωσιμότητα του αγροτικού τομέα, καθώς οι αποφάσεις και οι δράσεις της έχουν άμεση επίπτωση τόσο οικονομικά, όσο και κοινωνικά στις περιοχές όπου κυριαρχεί η αγροτική παραγωγή. Η αγροτική νομοθεσία περιλαμβάνει διατάξεις που αφορούν κυρίως στην αγροτική ασφάλιση και στην αγροτική αποκατάσταση. Στην αγροτική αποκατάσταση, εκτός από την αποκατάσταση με στενή έννοια (αγροτική αποκατάσταση προσφύγων, αποκατάσταση κτηνοτρόφων, διανομές κτημάτων), περιέχονται ο Αγροτικός Κώδικας και το αγροτικό κτηματολόγιο (Μακρής, 2001).

Η «συνεταιριστική νομοθεσία», η «αγροτική νομοθεσία» και όλο το νομοθετικό πλαίσιο που περικλείει τον αγροτικό τομέα αφορούν άμεσα τη βιωσιμότητα των παραγωγών. Στο συνονθύλευμα των νόμων που διέπουν την κτηνοτροφική παραγωγή περιλαμβάνονται αναπτυξιακοί νόμοι, δασικοί νόμοι, ακόμη και πολεοδομικές διατάξεις σχετικά με τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις. Με το νέο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) – 2007-2013 και τα Επιχειρησιακά

Προγράμματα για την περιοχή της Ηπείρου, αναμένεται πολλές άστοχες διατάξεις να αλλαχθούν, και παράλληλα να ενισχυθεί ο κτηνοτροφικός τομέας της Ηπείρου με περισσότερα κοινοτικά και δημόσια κονδύλια (<http://www.espa.gr/espa.asp>).

Με αυτό τον τρόπο γίνεται αντιληπτός ο σημαντικότερος ρόλος των κυβερνήσεων στη βελτίωση του κανονιστικού περιβάλλοντος στον τομέα της γεωργίας, καθώς οι κυβερνήσεις είναι ακριβώς αυτές που λαμβάνουν τελικά τις πολιτικές αποφάσεις στο πλαίσιο του Συμβουλίου Υπουργών (<http://www.epp-ed.org/press/el/pressdelegel.asp>).

Στα πλαίσια της Ε.Ε., έχει επισημανθεί η ανάγκη να καταστεί το ρυθμιστικό περιβάλλον της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) κατανοητό και προσιτό στους ευρωπαίους αγρότες. Ειδικότερα, κρίνεται αναγκαία η απλοποίηση και μείωση του όγκου του κοινοτικού κεκτημένου μέσω της ενοποίησης, κωδικοποίησης και ανασύνταξης της ευρωπαϊκής νομοθεσίας. Στόχος αυτής της προσπάθειας θα πρέπει να είναι η διευκόλυνση της πρόσβασης των αγροτών στα προγράμματα της ΚΑΠ, η ευκολότερη εφαρμογή τους, καθώς και η μείωση του χρόνου και του κόστους για τις εθνικές διοικητικές αρχές και τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Επιπλέον, ιδιαίτερη ευθύνη για την πρακτική εφαρμογή των πολιτικών αποφάσεων, τις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ και ιδιαίτερα του καθεστώτος ενιαίας ενίσχυσης έχουν και οι εθνικές διοικήσεις, οι οποίες θα μπορούσαν να μειώσουν σημαντικά τα διοικητικά βάρη των αγροτών, αλλά αυτό εξαρτάται από αποφάσεις και επιλογές των κρατών μελών (<http://www.epp-ed.org/press/el/pressdelegel.asp>).

Συγκεκριμένα στη χώρα μας σχετικά με την αγροτική ανάπτυξη ισχύουν τα παρακάτω (http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leg/index_el.htm):

- **Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 του Συμβουλίου, της 17ης Μαΐου 1999** για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) και για την τροποποίηση και κατάργηση ορισμένων κανονισμών
- **Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2603/1999 της Επιτροπής της 9ης Δεκεμβρίου 1999**, για τη θέσπιση μεταβατικών κανόνων όσον αφορά τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης που προβλέπεται από τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 του Συμβουλίου
- **Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 445/2002 της επιτροπής, της 26ης Φεβρουαρίου**

2002, περί λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 του Συμβουλίου για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)

- **Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1783/2003 του Συμβουλίου, της 29ης Σεπτεμβρίου 2003**, για τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)
- **Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 817/2004 της Επιτροπής, της 29ης Απριλίου 2004** σχετικά με τους λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 του Συμβουλίου για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ)

B.5.8. Νέοι και κατάρτιση στον αγροτικό τομέα

Στις νέες συνθήκες που διαμορφώνονται, οι ασχολούμενοι με τον αγροτικό τομέα, αλλά και γενικότερα οι κάτοικοι των αγροτικών περιοχών έχουν να αντιμετωπίσουν μια σειρά προκλήσεων σχετικά με την παραγωγική διαδικασία, που επιδρούν ουσιαστικά στην οικονομική τους κατάσταση, με κυριότερη την αλλαγή της νοοτροπίας που κυριαρχεί. Ιδιαίτερα έχει αποδειχθεί ότι συνεταιριστικές δραστηριότητες δεν έχουν γερά θεμέλια, αν δε στηρίζονται στην επιμόρφωση και στην κατάρτιση των μελών κάθε συνεταιριστικής μορφής (Αποστολόπουλος, 2006). Ο Έλληνας αγρότης, θα πρέπει, από αποδέκτης - επιδοτήσεων που είναι σήμερα να εξελιχθεί σε διαχειριστή – γεωργικής εκμετάλλευσης, σε επιχειρηματία αγρότη, ικανό να παράγει ποιοτικά προϊόντα, με σεβασμό στο περιβάλλον και να είναι ανταγωνιστικός στην αγορά (http://www.ogeeka-dimitra.org.gr/nea/doc/omilia_gk_061204.doc).

Η αλλαγή της νοοτροπίας, είναι απαραίτητη, δυστυχώς όμως δεν μπορεί να γίνει από την μια μέρα στην άλλη. Απαιτούνται συντονισμένες πρωτοβουλίες που με την βοήθεια της εκπαίδευσης/ κατάρτισης μπορούμε να φέρουν θετικά αποτελέσματα. Όμως είναι απαραίτητο να επισημάνουμε ότι στον Ευρωπαϊκό χώρο, αλλά κυρίως στη χώρα μας, δεν υπάρχει αυθόρμητη ζήτηση ένταξης σε προγράμματα εκπαίδευσης/ κατάρτισης στον αγροτικό τομέα, παρά το γεγονός ότι και οι ίδιοι οι παραγωγοί παραδέχονται τις σοβαρές ελλείψεις που έχουν σε τεχνογνωσία.

Οι αγρότες που κατοικούν σε απομονωμένες περιοχές αντιμετωπίζουν

δυσκολίες στην πρόσβαση και παρακολούθηση επιμορφωτικών προγραμμάτων και είναι γενικά πιο απαισιόδοξοι για το μέλλον της γεωργίας, όπως καταδεικνύει έρευνα που διεξήχθη στη Βουλγαρία, την Κύπρο, την Ελλάδα και τη Ρουμανία και εντάσσεται στο συγχρηματοδοτούμενο από την Ε.Ε. πρόγραμμα FarmForward (<http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12333&subid=2&tag=9464&pubid=324112> 6). (βλ. Παράρτημα, Εικόνα 13) Τα αποτελέσματα της μελέτης θα τροφοδοτήσουν την ανάπτυξη μιας πλατφόρμας ηλεκτρονικής εκμάθησης και υλικού υποστήριξης στα επόμενα στάδια του προγράμματος.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τους μήνες Μάιο με Ιούλιο 2008, σε συνολικό δείγμα 131 εργαζόμενων στον αγροτικό τομέα και 89 εκπαιδευτών. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας οι περισσότεροι εργαζόμενοι στον αγροτικό τομέα έχουν (<http://www.farmforward.eu/>):

- ❖ Πολύ περιορισμένη γνώση σε θέματα τεχνολογίας, πληροφορικής και επικοινωνίας.
- ❖ Περιορισμένη πρόσβαση σε υπολογιστές και διαδίκτυο.
- ❖ Τα μαθήματα κατάρτισης που έχουν παρακολουθήσει ήταν βασισμένα, κυρίως, στην παραδοσιακή διδασκαλία που γίνεται σε τάξεις με γραπτό ή/και οπτικοακουστικό υλικό.

Οι κυριότερες αιτίες για την «απαξίωση» της γεωργικής εκπαίδευσης είναι :

- Η γεωργική εκμετάλλευση σήμερα κατά κανόνα κληρονομείται, χωρίς τούτο να εξαρτάται από το επίπεδο γνώσεων των παραγωγών. Ο νέος ξέρει ότι θα κληρονομήσει την οικογενειακή γεωργική εκμετάλλευση, με συνέπεια η εκπαίδευσή του να μην σχετίζεται με αυξημένες πιθανότητες εύρεσης εργασίας. Στο γεωργικό τομέα, στον οποίο κυριαρχεί ο οικογενειακός χαρακτήρας των εκμεταλλεύσεων, η αύξηση της παραγωγικότητας συνεπάγεται μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων και/ή αύξηση της μερικής απασχόλησης. Είναι συνεπώς αναπόφευκτο, όταν συνταξιοδοτείται ένας παραγωγός που έχει ως κύρια απασχόληση τη γεωργία, η εκμετάλλευσή του να συγχωνεύεται με μια άλλη ή αυτός που τον διαδέχεται να εργάζεται σε αυτήν με μερική απασχόληση.
- Η ενασχόληση με τη γεωργία (στην ευρύτερη της έννοια) κάθε άλλο παρά ελκυστική είναι για τους νέους. Είναι συχνά λύση ανάγκης, και όχι συνειδητή επαγγελματική επιλογή. Προς τη γεωργία προσανατολίζονται κυρίως οι νέοι, που είτε δεν έχουν την δυνατότητα να σπουδάσουν, είτε δεν βρίσκουν

επαγγελματική αποκατάσταση σε κάποιο άλλο κλάδο της οικονομίας. Είναι λίγες οι περιπτώσεις που η άσκηση του αγροτικού επαγγέλματος αποτελεί επιλογή ζωής.

- Οι νέες γυναίκες, εκείνες που διαθέτουν υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, μετακινούνται μαζικά προς τα αστικά κέντρα. Αυτό προκάλεσε μια ασυνήθιστη διάρθρωση του πληθυσμού, με ασυνήθιστα υψηλό αριθμό ηλικιωμένων και άγαμων ανδρών και με μικρό αριθμό γυναικών. Το φαινόμενο αυτό τείνει να αποδυναμώσει τον οικονομικό, πολιτισμικό και κοινωνικό ιστό των αγροτικών κοινωνιών και να διαγωνιστεί μέχρι την οριστική εγκατάλειψη των αγροτικών περιοχών. Υπολογίζεται ότι σήμερα μόνο το 10% των κατόχων γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι γυναίκες. Η διεύρυνση του ρόλου των γυναικών στη διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι αναπόφευκτη και ζωτικά αναγκαία.
- Το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο της πλειοψηφίας των ασχολούμενων με το αγροτικό επάγγελμα και οι συγκριτικά υψηλότεροι ρυθμοί παραίτησης των μαθητών μετά την υποχρεωτική εκπαίδευση που εμφανίζουν οι αγροτικές περιοχές.

Η άσκηση όμως, της γεωργίας (στην ευρύτερη της έννοια), στις σύγχρονες συνθήκες όπως αυτές διαμορφώνονται στο άκρως ανταγωνιστικό και διαρκώς μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον, απαιτεί από τον παραγωγό τουλάχιστον να είναι σε θέση να υιοθετήσει τις σύγχρονες γνώσεις και τις καινοτομίες στην παραγωγή. Είναι ξεκάθαρο ότι οι ελλείψεις σε εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελούν σημαντικούς αρνητικούς παράγοντες στην σωστή άσκηση του γεωργικού επαγγέλματος με συνέπεια να υπονομεύεται τόσο η προσπάθεια του κάθε παραγωγού να γίνει ανταγωνιστικός στην αγορά, όσο και η γενικότερη προσπάθεια για εκσυγχρονισμό και ανάπτυξη του αγροτικού χώρου της χώρας μας που μπορεί να μειώσει σημαντικά την ανεργία τόσο στις περιοχές αυτές όσο και στις αστικές περιοχές με τη μείωση της εσωτερικής μετανάστευσης.

Η κατάσταση μπορεί να βοηθηθεί με τις εξής προτάσεις και μέτρα άμεσα και έμμεσα που έχει διατυπώσει η Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τους νέους γεωργούς και για το πρόβλημα της ανάληψης των εκμεταλλεύσεων στην ευρωπαϊκή γεωργία (<http://www.oke.gr/greek/OKE13.HTM>):

1. Διαρθρωτικά μέτρα και ειδικότερα **ενισχύσεις εγκατάστασης και επενδυτικές ενισχύσεις** για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των

γεωργικών παραγωγών, που να αποβλέπουν στο να τεθούν επικεφαλής των γεωργικών δράσεων νέοι που θα είναι σε θέση να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα της γεωργίας. Το κοινοτικό καθεστώς υπέρ των νέων γεωργών περιλαμβάνει δύο χωριστές κατηγορίες ενισχύσεων:

- ❖ Τις ενισχύσεις για την εγκατάσταση καθ' αυτήν
- ❖ Τις συμπληρωματικές επενδυτικές ενισχύσεις για τις νέες επενδύσεις
- ❖ Ενισχύσεις για την επαγγελματική κατάρτιση των νέων γεωργών.

2. Στα συνοδευτικά μέτρα που αποφασίστηκαν στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ περιλαμβάνεται το κοινοτικό καθεστώς ενισχύσεων για την **πρόωρη συνταξιοδότηση**. Το καθεστώς αυτό ευνοεί την αντικατάσταση, την αναδιάρθρωση και τη βελτίωση της οικονομικής βιωσιμότητας των υφισταμένων εκμεταλλεύσεων. Ως εκ τούτου, μπορεί να εξασφαλίσει καλύτερους όρους και για την εγκατάσταση των νέων γεωργών και για την ανάπτυξη της γεωργικής εκμετάλλευσης.
3. Τα προαναφερθέντα ειδικά μέτρα υπέρ των νέων γεωργών δεν μπορούν να εξασφαλίσουν από μόνα τους την ικανοποίηση των αναγκών των νέων οι οποίοι αποφασίζουν να ζήσουν και να εργασθούν στην ύπαιθρο. Χρειάζεται μια ευρύτερη προσέγγιση μέσα από την **πολιτική αγροτικής ανάπτυξης** η οποία ασκείται με τα περιφερειακά προγράμματα της ΕΕ. Τα προγράμματα αυτά πρέπει να στηρίζουν την απόκτηση ικανοτήτων, την υλοποίηση καινοτόμων προγραμμάτων επίδειξης, τις ανταλλαγές εμπειριών και τη μεταφορά τεχνογνωσίας μέσω ενός ευρωπαϊκού δικτύου αγροτικής ανάπτυξης.
4. Η κατάρτιση των νέων γεωργών, και κυρίως όταν αυτοί είναι τέκνα γεωργών, έχει ζωτική σημασία για να κατέχουν τις σύνθετες τεχνικές και λογιστικές γνώσεις της διαχείρισης μιας γεωργικής εκμετάλλευσης. Πρέπει κυρίως υλοποιηθούν **νέες μορφές κοινοτικών προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης** που θα συνδέονται με το περιβάλλον, ώστε να μάθουν οι νέοι να αξιοποιούν την περιβαλλοντική διάσταση στις αποφάσεις τους και να συνειδητοποιήσουν το ρόλο τους στη διατήρηση της ποιότητας του περιβάλλοντος.
5. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει συνάψει στενές σχέσεις με τις **οργανώσεις νέων γεωργών** για να διευκολύνει την πληροφόρηση και τον προβληματισμό τους, με τη βοήθεια σεμιναρίων, συνεδριάσεων και επισκέψεων πληροφόρησης.

6. Πέρα από τις καθαρά κοινοτικές παρεμβάσεις, η Επιτροπή ασκεί και μια πολιτική "**ηθικής πειθούς**" καλώντας τα κράτη-μέλη να λάβουν ορισμένα συγκεκριμένα μέτρα.
7. Μια άλλη κατηγορία εθνικών παρεμβάσεων τις οποίες επικροτεί η Επιτροπή αφορά **οικονομικά μέτρα**: φόρος κληρονομιάς, φορολογία, δυσκολίες στην παροχή πίστωσης. Συγκεκριμένα υποστηρίζει ότι η εκτίμηση των δυσκολιών των νέων που εγκαθίστανται στο γεωργικό επάγγελμα δείχνει ότι στις περισσότερες περιπτώσεις πρόκειται για τα ίδια εμπόδια που αντιμετωπίζουν και οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις κατά το ευαίσθητο στάδιο της διαδοχής: φόρος κληρονομιάς, φορολογία, δυσκολίες στην παροχή πίστωσης. Θα πρέπει να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα ώστε να διευκολύνεται η μεταβίβαση των επιχειρήσεων και ιδίως των γεωργικών επιχειρήσεων. Πρέπει επίσης να γίνει σύσταση στα κράτη μέλη να εξετάσουν, στο πλαίσιο της διαμόρφωσης της οικονομικής πολιτικής τους, τη δυνατότητα παροχής **απαλλαγών ή φορολογικών μειώσεων** κατά τη μεταβίβαση των γεωργικών επιχειρήσεων, καθώς αυτό συντελεί στην βιωσιμότητα περισσότερων επιχειρήσεων. Η επιβίωση περισσότερων επιχειρήσεων με τη σειρά της συμβάλλει στο να μειωθούν οι απώλειες οικονομικής δραστηριότητας και θέσεων απασχόλησης και στη διατήρηση μιας πηγής φορολογικών εσόδων και κοινωνικών εισφορών.

B.5.9. Land use management

Η συμπληρωματική συμμετοχή των κτηνοτρόφων σχετικά με αποφάσεις διαχείρισης και χρήσης γης επιφέρει κυρίως θετικά αποτελέσματα, καθώς βοηθά στην ουσιαστική κατηγοριοποίηση της περιοχής με βάση τη χρήση της (farm utilization) (Girard et al, 2001). Για την χρήση γης είναι απαραίτητη όχι μόνο η τοπική συμμετοχή και επικοινωνία, αλλά και η δημόσια και κρατική αρωγή μέσω των νόμων και διατάξεων που θα βασίζονται στο λεγόμενο «χωρικό management» (space management). Παράλληλα όμως με τα παραπάνω, χρειάζεται η σωστή διαχείριση των φυσικών πόρων της περιοχής (natural resource management – NRM), αναγνωρίζοντας την ανομοιογένεια των περιοχών, αλλά και των κοινωνικών και τοπικών καταστάσεων (Barr and Cary, 2000). Έρευνες σχετικά με την κτηνοτροφία και την τυροκομία (Abdelali-Martini and Aw-Hassan, 2004) έδειξαν ότι οι λόγοι που

επιδρούν σημαντικά στην παραγωγή τυροκομικών έχουν άμεση σχέση με την χρήση γης και το περιθώριο κέρδους του προϊόντος (βλ. Παράρτημα, Πίνακας 11).

Σχετικά με τη διαχείριση γης, είναι σημαντικό να αναφερθούμε στις επιπτώσεις της εκτροφής αιγοπροβάτων στις ορεινές περιοχές και στην επίδραση της εκτροφής στο τοπικό περιβάλλον. Στο παρελθόν αρκετοί υποστήριζαν τη θέση ότι η εκτροφή αιγών δρα αρνητικά και εξαντλεί τις πηγές των ορεινών εκτάσεων και δασών. Αυτή η άποψη έχει απορριφθεί από την ιστορική εξέλιξη της εκτροφής των αιγών και της αρμονικής συνυπάρξεώς τους με το ορεινό περιβάλλον (Apostolopoulos et al, 1985, Apostolopoulos, 1988). Έτσι υπεύθυνες για την μείωση των δασών και την συστηματική υποβάθμιση του ορεινού περιβάλλοντος είναι πρωτίστως οι λανθασμένες πολιτικές διαχείρισης του τοπικού περιβάλλοντος παρά η εκτροφή των ζώων αυτή καθαυτή.

B.5.10. Κτηνοτροφές και εγκαταστάσεις

Σχετικά με τις εγκαταστάσεις και τα μηχανήματα, στις σύγχρονες μονάδες εφαρμόζονται αρχές του λεγόμενου management αγροτικών μηχανημάτων -“farm machinery management”- το οποίο συνδυάζει οικονομικές αρχές όπως το κόστος και η αποδοτικότητα με μηχανικές εξελίξεις όπως νέες τεχνολογίες και χρήση τεχνικών βελτιστοποίησης της δυναμικότητας των μηχανημάτων, με στόχο την ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση της παραγωγής (Hunt, 2001).

Τα ερευνητικά αποτελέσματα σχετικά με την ορθή διαχείριση της κτηνοτροφικής παραγωγής και τη διασφάλιση ενός σταθερού εισοδήματος για την κτηνοτροφική οικογένεια υποδεικνύουν ότι εκτός από τις εγκαταστάσεις και τα μηχανήματα για παστερίωση και καθαρισμό του γάλακτος, μείζονος σημασίας είναι και η εξασφάλιση φθηνής συμπληρωματικής τροφής για τα ζώα (Apostolopoulos and Gidarakou, 1990; 1991).

Οι τροφές που χρησιμοποιούνται για την βόσκηση των αιγοπροβάτων βρίσκονται με πέντε βασικούς τρόπους (Alexandridis, 1998):

- Βοσκότοποι καλλιέργειας (herbage pastures), όπου αγρότες δίνουν μέρος της καλλιέργειας για την βόσκηση των κοπαδιών για ορισμένους μήνες το χρόνο.
- Ιδιωτικοί βοσκότοποι (private pastures with shrubs), ο οποίοι έχουν κυρίως θάμνους λόγω της εντατικής και συνεχούς βοσκής όλο το χρόνο.
- Κοινοί βοσκότοποι (communal pastures), οι οποίοι έχουν ιδιαίτερα μικρή

απόδοση λόγω εντατικής βοσκής. Αυτοί χρησιμοποιούνται κυρίως στην Ήπειρο και στις ορεινές περιοχές.

- Χωράφια Δημητριακών (cereal fields), τα οποία χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ζωοτροφών
- Χωράφια παραγωγής αχύρου (alfalfa fields), τα οποία χρησιμοποιούνται επίσης για την παραγωγή ζωοτροφών.

Στις περισσότερες περιπτώσεις οι ζωοτροφές για τον χειμώνα αγοράζονται από εταιρείες παραγωγής ζωοτροφών ή από τον συνεταιρισμό της περιοχής. Οι ποιότητες των ζωοτροφών σαφέστατα ποικίλλουν και είναι σημαντικότατος ο ποιοτικός έλεγχός τους από τους αρμόδιους φορείς, προκειμένου να προληφθούν προβλήματα στη διατροφική αλυσίδα. Στην Ελλάδα είναι πολύ λίγες οι περιπτώσεις εφαρμόζουν το σύστημα των χωραφιών δημητριακών για την παραγωγή κτηνοτροφών, όμως την άνοιξη και το καλοκαίρι εφαρμόζεται εντατικά το σύστημα των βοσκοτόπων για τη συμπληρωματική βοσκή των ζώων, που διασφαλίζει μια καλύτερη ποιότητα στη διατροφή τους.

B.5.11. Είδος αιγοπροβάτων

Έρευνες (Conington et al, 2001) έχουν δείξει ότι το είδος των αιγοπροβάτων που χρησιμοποιούνται για την κτηνοτροφία στις ορεινές περιοχές παίζει σημαντικό ρόλο για την διευκόλυνση ή παραγκώνιση της κτηνοτροφίας στην περιοχή. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να επιλέγονται είδη αιγοπροβάτων με κατάλληλα χαρακτηριστικά που εναρμονίζονται με τη συνολική παραγωγή της περιοχής και τις συνθήκες του κτηνοτρόφου. Στον πίνακα 12 του Παραρτήματος παρουσιάζονται τα «ιδανικά» χαρακτηριστικά (Conington et al, 2001) των προβάτων για ορεινή κτηνοτροφία.

B.5.12. Παράγοντες που παρεμποδίζουν την ανάπτυξη της περιοχής

Είναι γνωστό ότι η περιοχή της Ηπείρου διαθέτει εξαιρετικά *συγκριτικά πλεονεκτήματα* όσον αφορά το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, απaráμιλλο φυσικό κάλος, πολιτιστικό και πολιτισμικό πλούτο. Επίσης γνωστό είναι ότι η περιοχή παρουσιάζει μεγάλη εξειδίκευση και δυνατότητες στον τομέα της

κτηνοτροφίας, μεγάλες δυνατότητες για ανάπτυξη βιολογικής καλλιέργειας και παραγωγή επώνυμων γεωργικών προϊόντων καθώς και δυνατότητες ανάδειξης ποιοτικού και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Όμως, σύμφωνα με την 3^η Έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή, οι βασικοί περιφερειακοί δείκτες για την Ήπειρο σε σχέση με την Ελλάδα (βλ. Παράρτημα, Πίνακας 13 για τους βασικούς περιφερειακούς δείκτες), την Ευρώπη των 15 και την Ευρώπη των 25 δείχνουν ότι η θέση της Ηπείρου στον ευρωπαϊκό χώρο παραμένει αδύναμη, παρά το γεγονός ότι από το 1994 παρατηρήθηκε βελτίωση της θέσης της Περιφέρειας καθώς και ότι κατά τις προηγούμενες περιόδους πραγματοποιήθηκαν αισθητά βήματα ανάπτυξης.

Άρα υπάρχει και μια σημαντική κατηγορία παραγόντων, οι οποίοι είναι παράγοντες που δρουν όχι βοηθητικά, αλλά ανασταλτικά για την ανάπτυξη των ορεινών κτηνοτροφικών κοινοτήτων. Αυτοί οι παράγοντες είναι κυρίως (ΕΣΣΑ Ηπείρου, 2005):

- Η τάση για αστικοποίηση. Η περιφέρεια των Ιωαννίνων αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα εξ' αιτίας της μεγάλης αστυφιλίας όχι μόνο προς την πρωτεύουσα, αλλά και προς την πόλη των Ιωαννίνων, η οποία συγκεντρώνει ολοένα και περισσότερο πληθυσμό από την περιφέρεια Ηπείρου. Αυτό σαφέστατα επιδρά και στην ορεινή κτηνοτροφία, καθώς η ύπαρξη εργατικών χεριών στα βοσκοτόπια και στις εγκαταστάσεις είναι απαραίτητη.
- Η κατανομή ΑΕΠ σ' όλους τους Νομούς, πλην των Ιωαννίνων, η οποία παρουσιάζει μείωση. Το εισόδημα του μέσου ηπειρώτη σαφέστατα είναι πολύ πιο περιορισμένο σε σχέση με τα εισοδήματα άλλων περιοχών της Ελλάδας. Κάτι τέτοιο επιδρά στην ορεινή κτηνοτροφία, όχι μόνο από την πλευρά της τοπικής προσφοράς (μείωση επιχειρήσεων του χώρου, κ.α.), αλλά και από την πλευρά της τοπικής ζήτησης (μείωση ζήτησης της περιοχής για γαλακτοκομικά και κτηνοτροφικά προϊόντα). Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες προσπαθούν να αντιμετωπισθούν μέσω των διαφόρων ευρωπαϊκών προγραμμάτων που ενισχύουν τη σύγκλιση στον τομέα του ΑΕΠ.
- Το περιορισμένο δίκτυο μεταφορών της περιοχής. Η ολοκλήρωση των δικτύων μεταφορών αναμένεται να συμβάλλει στη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων

- Οι νέες τεχνολογίες. Η περιοχή της Ηπείρου υστερεί σημαντικά στην εφαρμογή νέων τεχνολογιών και στην ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών. Η ανάπτυξή τους αναμένεται να συμβάλλει στη μείωση της ανάγκης μετακινήσεων και να διευκολύνει την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες ακόμη και από τις πιο απομακρυσμένες περιοχές
- Η έλλειψη χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, που υποβαθμίζει το αστικό και φυσικό περιβάλλον σ' όλη την Περιφέρεια και δημιουργεί ποικίλα προβλήματα στους κτηνοτρόφους, ιδιαίτερα στο θέμα των βοσκοτόπων.
- Η προβληματική δημόσια διοίκηση. Ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης και η εισαγωγή νέων τεχνολογιών στις Υπηρεσίες και η κατάρτιση των στελεχών, θα οδηγήσουν στην αύξηση της προσβασιμότητας όλων των πολιτών της Περιφέρειας και κυρίως των κατοίκων απομακρυσμένων περιοχών, όπως των ορεινών κτηνοτρόφων, στις βασικές Υπηρεσίες

Σαφέστατα οι παραπάνω παράγοντες αποτελούν τροχοπέδη σε κάθε δράση των κτηνοτροφικών ορεινών κοινοτήτων και θα πρέπει να γίνουν σημαντικά βήματα για την επίλυσή τους. Αναγνωρίζουμε ότι διάφοροι μακρο-οικονομικοί παράγοντες (ΑΕΠ, ανεργία, πληθωρισμός) δεν είναι δυνατόν να θεραπευθούν εύκολα. Όμως θα πρέπει να δρομολογηθεί η πορεία επίλυσής τους από την Πολιτεία. Παράλληλα για την ενίσχυση των κτηνοτροφικών κοινοτήτων στις ορεινές περιοχές της Ηπείρου, θα πρέπει να γίνουν επενδύσεις σε έργα υποδομής, όπως δρόμοι και τηλεπικοινωνίες, τα οποία έργα θα δώσουν νέα πνοή τόσο στο χώρο όσο και στο επάγγελμα του κτηνοτρόφου, ενώ παράλληλα θα προσελκύσουν νέους στον τομέα της κτηνοτροφίας.

ΜΕΡΟΣ Γ' :

Η συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ

Γ.1. Εισαγωγικά

Το Νοέμβριο του 2000 οι ελληνικοί αγροτικοί συνεταιρισμοί συμπλήρωσαν έναν αιώνα παρουσίας στην οικονομική και κοινωνική ζωή της Ελλάδας, αφού στις 12 Νοεμβρίου 1900 είχε ιδρυθεί με τη μορφή σωματείου (εξαιτίας της έλλειψης ειδικής συνεταιριστικής νομοθεσίας), το «Μετοχικό Γεωργικό Ταμείο Αλληλοβοήθειας» στον Αλμυρό Βόλου. Η κίνηση αυτή σηματοδότησε, έστω και με καθυστέρηση σε σχέση με τις λοιπές ευρωπαϊκές χώρες, την απαρχή των αγροτικών συνεταιρισμών στην ελληνική ύπαιθρο (Πατρώνης και Παπαγεωργίου, 2003).

Οι συνεταιρισμοί ανήκουν στην «Κοινωνική Οικονομία» ή στο λεγόμενο Τρίτο Τομέα της οικονομίας, πέρα δηλαδή από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό. (Τότσης, 1985; CIRIEC, 2000). Ερέθισμα για την ίδρυση συνεταιρισμού αποτελεί η ανάγκη επίλυσης προβλημάτων τα οποία δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσει το άτομο μεμονωμένα, ενώ μπορούν να ξεπεραστούν συλλογικά. Τέτοια προβλήματα, παραλλαγμένα κατά τόπους και χρονικές περιόδους, προκύπτουν συνεχώς στη ζωή των ανθρώπων για αυτό και ο θεσμός του συνεταιρισμού διατηρείται στην επικαιρότητα. (Κρουσταλλάκη-Μπεβεράτου, 1990)

Ο θεσμός του συνεταιρισμού, ο οποίος στη διάρκεια του 20ού αιώνα επιχείρησε να συντονίσει τις παραγωγικές προσπάθειες αλλά και να εκφράσει τις αγωνίες και τις ελπίδες του αγροτικού κόσμου, ο οποίος έγινε αντικείμενο εξωτερικών παρεμβάσεων και θεσμικών τροποποιήσεων (ανάλογα με τον εκάστοτε διαμορφούμενο συσχετισμό των κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων στη χώρα), αλλά κυρίως απεδείχθη ένα από τα αποτελεσματικότερα μέσα άσκησης της κρατικής αγροτικής πολιτικής στην ελληνική ύπαιθρο (Σινίκης, 2006)

Στην κορυφή του συστήματος μέσων και οργάνων κρατικής παρέμβασης βρέθηκε από το 1929 η Αγροτική Τράπεζα, η Τράπεζα της Ελλάδας (στο μέτρο που διοχέτευε χρήματα στην ΑΤΕ) και το Υπουργείο Γεωργίας με τα χρήματα του προϋπολογισμού (Σακελλαρόπουλος, 1992). Στη χώρα μας, το Κράτος προώθησε μέσω της νομοθεσίας το συνεταιριστικό θεσμό, κυρίως στις αγροτικές περιοχές, για την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα παραγωγής. Η αρχική αυτή προώθηση οδήγησε σε έντονη κρατική εποπτεία που πολλές φορές έφθασε μέχρι και «κρατική κηδεμονία» των συνεταιρισμών μέσω των μηχανισμών της εποπτείας και της

αγροτικής πίστης. Έτσι, η στάση του Κράτους μεταβλήθηκε σε επιζήμια παρεμβατική για τον θεσμό (Κλήμη-Καμινάρη, 2006).

Η Αγροτική Βιομηχανία Γάλακτος Ηπείρου «Δωδώνη» Α.Ε. αποτελεί εξαίρεση στην αρνητική κρατική παρέμβαση στους συνεταιρισμούς, αφού έχει διατηρήσει, παρά τον εταιρικό χαρακτήρα της, την πολιτική συνεργασίας και αλληλεπίδρασης με τα μέλη της. Επίσης, αποτελεί μια από τις εύρωστες επιχειρήσεις του κλάδου, δίνοντας μια σημαντική ώθηση στην οικονομία και ανάπτυξη της περιοχής των Ιωαννίνων και της περιφέρειας Ηπείρου (www.ate.gr).

Γ.2. Ιστορικά της Αγροτικής Βιομηχανίας Γάλακτος Ηπείρου ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε.

Η Αγροτική Βιομηχανία Γάλακτος Ηπείρου ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε. ιδρύθηκε στις 17-4-1963 από την ΑΤΕ και τις 6 Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών της Ηπείρου. Η ΔΩΔΩΝΗ ιδρύθηκε σαν μια μικρή μονάδα παστερίωσης φρέσκου γάλακτος, η οποία αρχικά εξυπηρετούσε αποκλειστικά τις ανάγκες των κατοίκων της πόλης των Ιωαννίνων συλλέγοντας αγελαδινό γάλα από μικρές μονάδες της περιοχής. Πήρε την ονομασία της από το αρχαίο θέατρο της Δωδώνης, περιοχής η οποία αποτελεί σημαντικό κέντρο συλλογής του αιγοπρόβειου γάλακτος.

Οι Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών της Ηπείρου που συμμετέχουν στην εταιρεία διασφάλισαν τη μακροχρόνια συνεργασία των κτηνοτρόφων και των προμηθευτών γάλακτος, προωθώντας στο Διοικητικό Συμβούλιο της εταιρείας τα αιτήματα και τις προτάσεις τους. Αυτό διασφάλισε μια δικαιότερη κατανομή των κερδών (ως μορφής πλεονασμάτων για τις ενώσεις αγροτικών συνεταιρισμών) και δημιούργησε κλίμα εμπιστοσύνης, αλληλεγγύης και συνεργασίας μεταξύ των παραγωγών και της εταιρείας, η οποία ακόμη και σήμερα δρα ουσιαστικά για την εξυπηρέτηση όσο το δυνατόν περισσότερο των κτηνοτρόφων της περιοχής.

Τα μέλη του συνεταιρισμού ΔΩΔΩΝΗ εξασφάλισαν την μοναδική ποιότητα των προϊόντων της εταιρείας, φροντίζοντας για την εκμετάλλευση των ποιοτικότερων μεθόδων για την παρασκευή προϊόντων γάλακτος, φροντίζοντας παράλληλα στην δημιουργία κλίματος διατήρησης της ποιότητας σε όλα τα στάδια της παραγωγής, από την προμήθεια και μεταφορά του γάλακτος μέχρι την διανομή των προϊόντων στα καταστήματα. Όλοι οι συνεργαζόμενοι με την εταιρία, μέσω των συνεταιρισμών και με την αρωγή της Αγροτικής Τράπεζας, δημιούργησαν και εφάρμοσαν προγράμματα Ολικής Ποιότητας και Διασφάλισης της Ποιότητας, τα οποία λειτούργησαν αποδοτικά χάρη στον συνεταιριστικό χαρακτήρα της εταιρείας (Παπαγεωργίου, 2007). Επίσης, χάρη στην πίεση των εργαζομένων και των μελών της εταιρείας, δημιουργήθηκαν και προωθήθηκαν ευρωπαϊκά και διεθνή προγράμματα ποιοτικής αναβάθμισης και προστασίας της μοναδικότητας των προϊόντων της εταιρείας (Π.Ο.Π., κτλ.) .Σημαντικοί σταθμοί σε αυτή τη πορεία υπήρξαν τα τελευταία χρόνια η πραγματοποίηση επένδυσης για εγκατάσταση και λειτουργία μιας από τις μεγαλύτερες στο κόσμο υπεραυτόματες γραμμές παραγωγής

Φέτας και η κατασκευή κατάλληλων καλουπιών παραγωγής, ώστε να εμφανίζεται ανάγλυφο πάνω στο τυρί το σήμα της εταιρίας.

Μέσα από μια πορεία συνεχούς ανάπτυξης, που βασίστηκε στην καθιέρωση των πλέον υψηλών προτύπων ποιότητας στην τυροκομία μέσω της συνεχούς τεχνολογικής πρωτοπορίας, στην επιτυχημένη εφαρμογή απολαυστικών παραδοσιακών γευστικών συνταγών, στο σεβασμό του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά και το προσανατολισμό στις ανάγκες και τις προτεραιότητες του καταναλωτή, η ΔΩΔΩΝΗ έχει καθιερωθεί σαν η κορυφαία σε δυναμικότητα παραγωγής και πωλήσεις εταιρία τυροκομικών ειδών της χώρας (βλ. Παράρτημα, Εικόνες 14 και 15).

Γ.3. Εταιρικό Προφίλ

Η Αγροτική Βιομηχανία Γάλακτος Ηπείρου ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε. έχει ως ιστορική έδρα του συνεταιρισμού της την Κοινότητα «Άγιος Ιωάννης» του Δήμου Πασσαρώνος του νομού Ιωαννίνων της περιφέρειας Ηπείρου. Σήμερα έδρα της εταιρείας είναι τα γραφεία της στα Ιωάννινα, Ταγματάρχη Κωστάκη 1, Ιωάννινα. Η εταιρία δραστηριοποιείται στον ευρύτερο κλάδο των γαλακτοκομικών προϊόντων και ειδικότερα στην παραγωγή και εμπορία φέτας, σκληρών τυριών, γιαούρτης και την παραγωγή και διάθεση φρέσκου παστεριωμένου γάλακτος. (<http://www.dodoni.eu/Home/FinancialInfo/ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ%20ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ%20ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ%202007.pdf>).

Αποκλειστική δραστηριότητα της εταιρίας είναι η αγορά και η επεξεργασία γάλακτος για την παραγωγή και την εμπορία γαλακτοκομικών προϊόντων. Κατά το έτος 2006 η ΔΩΔΩΝΗ επεξεργάστηκε πάνω από 80.000 τόνους γάλα. Η αξιοποίηση της πρώτης ύλης γίνεται κατά 60% για παραγωγή Φέτας η οποία διατίθεται σε πολλές συσκευασίες, κατά 25% για την παραγωγή νωπών προϊόντων (εμφιαλωμένο φρέσκο γάλα, γιαούρτι, ανθότυρο, μυζήθρα, κρέμα και βούτυρο), και κατά 15% για παραγωγή σκληρών τυριών (κεφαλογραβιέρα, γραβιέρα πρόβεια και αγελάδος, κεφαλοτύρι, πεκορίνο και γίδινο).

Το μετοχικό κεφάλαιο της εταιρίας είναι 10.739.287 € ενώ το σύνολο ιδίων κεφαλαίων την 31-12-2006 ανέρχεται σε 20.522.539 €. Οι εγκαταστάσεις της εταιρίας συμπεριλαμβανόμενων και των σταθμών συγκέντρωσης και πρόψυξης γάλακτος καλύπτουν εκτάσεις 137.800μ² η δε κτιριακή εγκατάσταση καλύπτει περίπου 26.100μ² σε ιδιότητα ακίνητα.

Η ΔΩΔΩΝΗ προμηθεύεται γάλα από 9.000 παραγωγούς - κτηνοτρόφους, συναλλάσσεται με 350 προμηθευτές και 1200 πελάτες, ενώ απασχολεί 215 μόνιμους εργαζομένους, 200 εποχιακούς και 200 παραλήπτες γάλακτος, παίζοντας έτσι έναν καθοριστικό ρόλο στην οικονομική δραστηριότητα της περιφέρειας Ηπείρου. Ο αριθμός του απασχολούμενου προσωπικού για το 2006 ανήλθε σε 409 άτομα (2005: 373 άτομα). Η εταιρία εφαρμόζει το σύστημα ελέγχου διαδικασιών HACCP και είναι πιστοποιημένη για όλα τα στάδια της παραγωγικής της διαδικασίας σύμφωνα με το πρότυπο διασφάλισης ποιότητας ISO 9001/2000 και τα συστήματα υγιεινής και ασφάλειας τροφίμων BRC και IFS

(<http://www.dodoni.eu/Home/Company/Profile/Default.xml.aspx?Language=1>).

Η εταιρία συγκαταλέγεται ανάμεσα στις μεγαλύτερες Ελληνικές γαλακτοκομικές μονάδες από άποψη οικονομικών μεγεθών και είναι η κορυφαία εξαγωγική εταιρία στο τομέα των τυροκομικών προϊόντων. Κατά το έτος 2006 οι πωλήσεις ανήλθαν σε 99,2 εκατομμύρια € και τα καθαρά κέρδη προ φόρων ξεπέρασαν τα 5,4 εκατομμύρια €, ενώ εξήχθηκε περίπου το 20% της ετήσιας παραγωγής φέτας και σκληρών τυριών.

Γ.3.1. Αποστολή

Με βάση τις αρχές της εταιρείας, αποστολή της είναι η σταθερή και διαχρονικά αυξανόμενη ανάπτυξη της εταιρίας ως συνιστώσα της οικονομικής ευρωστίας της περιφέρειας της Ηπείρου και ευρύτερα της Εθνικής οικονομίας.

Παρατηρούμε ότι η αποστολή της εταιρείας είναι άμεσα συνυφασμένη με τους στόχους ανάπτυξης της περιφέρειας Ηπείρου, πράγμα λογικό, δεδομένου ότι η εταιρεία αποτελεί όργανο ουσιαστικά έμμεσης κρατικής παρέμβασης για την ανάπτυξη της περιοχής, ως θυγατρική της Αγροτικής Τράπεζας. Όμως κάτι τέτοιο δεν αντίκειται στους στόχους των μελών του συνεταιρισμού, οι οποίοι δρουν επικουρικά, ενισχύοντας την ανάπτυξη της εταιρείας μέσα από την συλλογική εργασία. Οι Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών, ως μέλη της διοίκησης της εταιρείας, συμμερίζονται την αποστολή της και δηλώνουν την πρόθεση υποστήριξης και αναβάθμισης των στόχων της.

Ο βασικότερος στόχος της ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε. (www.ate.gr) είναι η βελτιστοποίηση της αποδοτικότητας της εταιρίας στα πλαίσια του ανταγωνισμού με επιμέρους στόχους:

- Τη στήριξη του μετώπου της ζώνης γάλακτος
- Την επαρκή απόδοση στους μετόχους
- Τη στήριξη της διαχρονικής ανάπτυξης της εταιρίας

Η εταιρεία όμως ταυτόχρονα αναγνωρίζει την προσπάθεια όλων των παραγωγών για καλύτερη ποιότητα και τακτική προμήθεια της πρώτης ύλης (γάλα), προσπαθώντας να δώσει μια ικανοποιητική τιμή στους προμηθευτές γάλακτος, αναλογικά πάντα με τον ανταγωνισμό. Έτσι, με στόχο τη στήριξη του μετώπου στη

ζώνη γάλακτος, ουσιαστικά εκφράζεται η πρόθεση της εταιρείας, κατόπιν συναπόφασης με τα μέλη του συνεταιρισμού, να ενισχύει το αγροτικό εισόδημα των Ηπειρωτών κτηνοτρόφων, δίνοντας μεγαλύτερες τιμές για την προμήθεια γάλακτος από αυτές του ανταγωνισμού, παρά την ένταση και πίεση των ανταγωνιστών της.

Παράλληλα, ο στόχος της επαρκούς απόδοσης στους μετόχους δείχνει το ενδιαφέρον της εταιρείας για απόδοση και οικονομική ευρωστία. Οι μέτοχοι φυσικά - 67,77% η Αγροτική Τράπεζα και 32,23% οι Ενώσεις Συνεταιρισμών- λόγω της φύσης τους (κρατικός φορέας και συνεταιριστικές ενώσεις) ενδιαφέρονται πρωτίστως για τη βελτίωση του επιπέδου ζωής του ηπειρώτη κτηνοτρόφου και για την διασφάλιση μιας βιώσιμης ανάπτυξης της εταιρείας στην περιοχή, και δευτερευόντως για τις ισχυρές οικονομικές αποδόσεις της εταιρείας. Όμως, με δήλωση του προέδρου του Δ.Σ. της εταιρείας, κ. Δρούγκα, η ΔΩΔΩΝΗ επιβάλλεται να εστιάσει στη μείωση του κόστους, προκειμένου να αντιμετωπίσει τις έντονες πιέσεις του ανταγωνισμού στον χώρο της γαλακτοβιομηχανίας.

Για τον στόχο της συνεχούς ανάπτυξης της εταιρείας δρουν καταλυτικά οι σχέσεις της ΔΩΔΩΝΗ με τους συνεταιρισμούς. Με τη διασφάλιση της πρώτης ύλης (γάλα) σε λογικές τιμές, η εταιρεία χρειάζεται την αρωγή και βοήθεια όλων των κατοίκων της περιφέρειας, προκειμένου να αντεπεξέλθει στις ισχυρές πιέσεις του ανταγωνισμού. Γι' αυτό βασικός μοχλός της εταιρείας είναι ο σεβασμός στον καταναλωτή και στις απαιτήσεις του για φυσικά, αγνά, γευστικά και ποιοτικά τυροκομικά και γαλακτοκομικά προϊόντα.

Γ.3.2. Διοίκηση

Η εταιρία διοικείται από πενταμελές Διοικητικό Συμβούλιο. Ο πρόεδρος της εταιρείας διορίζεται από την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, ενώ στο Δ.Σ. συμμετέχουν εκπρόσωποι από όλες τις ομάδες μετόχων της εταιρείας (βλ. Παράρτημα, Πίνακας 14)

Γ.3.3. Μέτοχοι

Στη ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε. συμμετέχει κατά το μεγαλύτερο ποσοστό η Αγροτική Τράπεζα, οπότε η εταιρεία θεωρείται θυγατρική της ΑΤΕ, όμως σημαντικό ρόλο παίζουν οι Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών, οι οποίες κατέχουν το 32,23% της

εταιρείας και δρουν καταλυτικά στις σχέσεις μεταξύ εταιρίας και εργαζομένων, και εταιρείας και προμηθευτών.

Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται τα ακριβή ονόματα και ποσοστά συμμετοχής των μετόχων στη ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε.

Πίνακας 15-Μέτοχοι της ΔΩΔΩΝΗ και ποσοστά συμμετοχών τους

<i>A/A</i>	<i>ΜΕΤΟΧΟΙ</i>	<i>ΠΟΣΟΣΤΟ %</i>
1	ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ	67,77%
2	Ε.Α.Σ. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	24,78%
3	Ε.Α.Σ. ΑΡΤΑΣ-ΦΙΛΙΠΠΙΑΔΑΣ	0,55%
4	Ε.Α.Σ. ΠΩΓΩΝΙΟΥ	2,90%
5	Ε.Α.Σ. ΠΡΕΒΕΖΗΣ	2,40%
6	Ε.Α.Σ. ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	1,60%
	ΣΥΝΟΛΟ	100,00

(Πηγή: <http://www.dodoni.eu/Home/Company/Profile/Default.xml.aspx?Language>)

Γ.3.4. Οικονομικά Αποτελέσματα

Ο κύκλος εργασιών της εταιρείας (βλ. Παράρτημα, Γράφημα 27) ανήλθε το 2006 στο ποσό των 99,095 εκατ. € έναντι 97,880 εκατ. € του 2005 παρουσιάζοντας αύξηση κατά 1,24%. Αναφορικά με το κόστος πωλήσεων, αυτό παρέμεινε σε σταθερά επίπεδα και διαμορφώθηκε κατά το 2006 σε 83,912 εκατ. € έναντι 83,654 εκατ. € το 2005. Το σημαντικότερο ποσοστό επί του κόστους (περίπου 80%) αναφέρεται σε κόστος αγοράς της Α' ύλης δηλαδή του γάλακτος. Τα μικτά κέρδη αυξήθηκαν από 14,226 εκατ. € το 2005, σε 15,183 εκατ. € το 2006, σημειώνοντας μεταβολή της τάξης του 6,73% και διαμορφώνοντας το μικτό περιθώριο σε 15,32% έναντι 14,53% το 2005 (βλ. Παράρτημα, Γράφημα 28). Μετά την αφαίρεση των εξόδων Διάθεσης, Διανομής, Διοίκησης, Χρηματοοικονομικών και Αποσβέσεων, τα καθαρά κέρδη προ φόρων ανήλθαν σε 5,365 εκατ. € έναντι των 4,651 εκατ. € του 2005, παρουσίασαν δηλαδή μια αύξηση της τάξης του 15,35% βελτιώνοντας σημαντικά το περιθώριο καθαρού κέρδους το οποίο ανήλθε σε 5,41% έναντι 4,75% που ήταν το 2005.

Γ.3.5. Η διάκριση στην Ποιότητα

Η ποιότητα της εταιρείας και του εμπορικού σήματος «ΔΩΔΩΝΗ» έχει επιβραβευτεί επανειλημμένα με διακρίσεις από σημαντικούς φορείς τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, γεγονός, που επιβεβαιώνει τη βαθιά εμπιστοσύνη των καταναλωτών. Σημαντικότερες διακρίσεις για την εταιρία αποτελούν:

- **1991 Κεντρική Ένωση Επιμελητηρίων Ελλάδος** - Βραβείο Εξαγωγών για τα εξαγωγικά επιτεύγματα της τελευταίας τριετίας
- **1993 Euro market Award EMRC - Βρυξέλλες EEC A'** Βραβείο ποιότητας
- **1997 Εμπορικό & Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αθηνών** - Πρώτο Βραβείο Επώνυμου Προϊόντος για την επιτυχή προώθηση των επώνυμων προϊόντων της εταιρίας στην αγορά.
- **1999 Επιμελητήριο Ιωαννίνων** - Τιμητικό Δίπλωμα ως την μεγαλύτερη εξαγωγική επιχείρηση - μέλος του Εμπορικού Επιμελητηρίου Ιωαννίνων, συμβάλλουσα με τη προσφορά της στην εδραίωση και εμπέδωση του επιμελητηριακού θεσμού στην Ήπειρο και ιδιαίτερα στα Ιωάννινα.
- **Business Initiative Directions, Texas - USA** - Α' Αμερικάνικο Βραβείο αναγνώρισης για την αποδοτικότητα
- **2003 World Cheese Awards & British Cheese Board** - Α' Βραβείο στην κατηγορία τυριών ΠΟΠ
- **2005 NASFT Product Awards Competition** - Τιμητική Διάκριση
- **Superbrands 2005** - Βράβευση ως Εξέχουσα Επωνυμία στην Ελληνική Αγορά

Γ.4. Οι μέτοχοι-συνεταιρισμοί της ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε.

Γ.4.1. Ε.Α.Σ. Ιωαννίνων

Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Ιωαννίνων αποτελεί τον δεύτερο μεγαλύτερο μέτοχο της ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε., με ποσοστό συμμετοχής 24,78%. Ιδρύθηκε το 1928 με έδρα τα Ιωάννινα (Χ. Τρικούπη 38), με βασικό στόχο τη λειτουργία οινοποιείου για την εκμετάλλευση των αμπελιών της ευρύτερης περιοχής.

Σήμερα η ΕΑΣ Ιωαννίνων έχει 132 μέλη-συνεταιρισμούς και 8.769 φυσικά μέλη, με αριθμό μερίδων 137. Η αξία της μερίδας είναι 1.000 € και το συνεταιριστικό κεφάλαιο ανέρχεται στα 137.000 €. Η Ένωση διοικείται με ΔΣ στο οποίο συμμετέχουν μέλη από όλους τους συμμετέχοντες συνεταιρισμούς, έχει Πρόεδρο (κ. Τσιάρας Κωνσταντίνος) και Διευθυντή (κ. Βαϊμάκης Βασίλειος).

Οι βασικές δραστηριότητες της ΕΑΣ Ιωαννίνων είναι η λειτουργία Οινοποιείου, η λειτουργία ξηραντηρίων αραβοσίτου και η εμπορία ζωοτροφών, λιπασμάτων, γεωργικών φαρμάκων, μηχανημάτων και γεωργικών εφοδίων. Τα προϊόντα παραγωγής της ΕΑΣ Ιωαννίνων διοχετεύονται στην ευρύτερη περιοχή των Ιωαννίνων και παρέχονται σε όλα τα μέλη-συνεταιρισμούς. Παράλληλα η ΕΑΣ Ιωαννίνων συμμετέχει στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Κοινοτικών Επιδoteύσεων.

Τα κύρια προϊόντα της Ένωσης είναι το κρασί και τα αποστάγματα, τα οποία διοχετεύει κυρίως στην εγχώρια αγορά, με μικρές εξαγωγές σε χώρες της Ευρώπης. Η Ένωση παράγει οίνους λευκούς Ονομασίας Προέλευσης Ανωτέρας Ποιότητας με την επωνυμία «ΖΙΤΣΑ» και φροντίζει ώστε να προβλέπεται η πιστοποίηση των διαδικασιών στο Οινοποιείο κατά ISO 9000 και η εφαρμογή συστήματος HACCP.

Απασχολεί 50 άτομα μόνιμο προσωπικό στο Οινοποιείο και στις εγκαταστάσεις Διοίκησης, εκ των οποίων οι 25 είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ/ΤΕΙ και είχε το 2006 έναν κύκλο εργασιών στα 7.780.355 €. Τα στοιχεία της ΕΑΣ Ιωαννίνων αναφέρονται στον Πίνακα 16 του Παραρτήματος).

Γ.4.2. Ε.Α.Σ. Πωγωνίου

Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Πωγωνίου αποτελεί το δεύτερο συνεταιριστικό μέτοχο που συμμετέχει στο μετοχικό κεφάλαιο της ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε.. Ιδρύθηκε το 1940 και αποτελείται από 16 μέλη-συνεταιρισμούς και 1014 φυσικά μέλη. Έδρα της είναι το Καλπάκι Ιωαννίνων. Μοναδική δραστηριότητα της Ένωσης από το 1991 μέχρι σήμερα είναι η επεξεργασία αγελαδινού γάλακτος για την παραγωγή σκληρού τυριού προς όφελος της γαλακτοβιομηχανίας «ΔΩΔΩΝΗ». Την πρώτη ύλη (αγελαδινό γάλα και άλλα γάλατα) προμηθεύεται από τη γαλακτοβιομηχανία. Γι'αυτή τη δραστηριότητα, η Ένωση έχει πιστοποιηθεί κατά **ΕΛΟΤ 1416 (HACCP)** με πεδίο εφαρμογής "Παραγωγή σκληρών τυριών".(<http://209.85.135.104/search?q=cache:UsRTfhc2KXkJ:www.q-d.gr/news.html+%CE%95%CE%91%CE%A3+%CE%A0%CF%89%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%BF%CF%85&hl=el&ct=clnk&cd=8&gl=gr>)

Σήμερα η Ένωση αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα ύπαρξης, καθώς το διοικητικό συμβούλιο της «Δωδώνη Α.Ε.», αποφάσισε φέτος να μη δώσει στην Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Πωγωνίου γάλα προς επεξεργασία για λογαριασμό της βιομηχανίας, όπως από το 1991 μέχρι τώρα συνέβαινε, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει άμεσα να χαθεί η μοναδική δραστηριότητα που είχε η Ένωση. Η απόφαση του ΔΣ να μην ανανεώσει τη σύμβαση - συνεργασία, δικαιολογήθηκε από το ΔΣ λόγω του ότι η «ΔΩΔΩΝΗ» έχει αρκετά αδιάθετα αποθέματα σε σκληρά τυριά. Το πρόβλημα έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις, καθώς διακυβεύονται οι θέσεις εργασίας των μόνιμων και εποχικών υπαλλήλων της Ένωσης. (<http://www.naftemporiki.gr/news/story.asp?id=1437297>). Τα στοιχεία της ΕΑΣ Πωγωνίου αναφέρονται στον Πίνακα 17 του Παραρτήματος.

Γ.4.3. Ε.Α.Σ. Πρεβέζης

Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Πρεβέζης κατέχει το 2,40% του μετοχικού κεφαλαίου της ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε.. Ιδρύθηκε το 1930 και αριθμεί 69 συνεταιρισμούς-μέλη με 169 αριθμούς μερίδων (αξία μερίδας 7.924,00€). Το συνεταιριστικό κεφάλαιο είναι 1.339.156€, ενώ τα φυσικά μέλη που συμμετέχουν στην ΕΑΣ είναι 6.503. Η Ε.Α.Σ. Πρέβεζας έχει ως έδρα το Φόρος Πρεβέζης και

διοικείται από Δ.Σ. με πρόεδρο τον Ντούσκα Δημήτριο και Διευθυντή τον Λετσό Γεώργιο.

Οι βασικές δραστηριότητες της Ε.Α.Σ. είναι η τυποποίηση ελαιολάδου (επίσης παράγει βιολογικό εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο με την επωνυμία 'ΚΙΟΥΠΙ') και η παραγωγή βρώσιμων ελαίων, η εκμετάλλευση συσκευαστηρίου οπωροκηπευτικών – εσπεριδοειδών, ψυγείων και ξηραντηρίων αραβοσίτου και η λειτουργία εδαφολογικού και φυλλοδιαγνωστικού εργαστηρίου. Παράλληλα αναλαμβάνει την λογιστική εξυπηρέτηση των συνεταιρισμών-μελών της και τη συμμετοχή στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Επιδοτήσεων (ΟΣΔΕ).

Απασχολεί 161 άτομα εκ των οποίων 111 σε μόνιμη βάση, και έχει ένα κύκλο εργασιών της τάξεως των 21.013.621 €. Στον πίνακα 18 (βλ. Παράρτημα) αναφέρονται συνοπτικά τα στοιχεία της Ένωσης.

Γ.4.4. Ε.Α.Σ. Θεσπρωτίας

Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Νομού Θεσπρωτίας κατέχει το 1,60% των μετοχών της ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε.. Έδρα της Ένωσης είναι η Ηγουμενίτσα, ενώ με βάση το καταστατικό της, η Ένωση μπορεί να ιδρύει παραρτήματα μέσα στην περιφέρεια της για την πληρέστερη εκπλήρωση των σκοπών της. Η περιφέρεια της Ένωσης καταλαμβάνει τα διοικητικά όρια του Νομού Θεσπρωτίας και την περιφέρεια του Αγροτικού Συνεταιρισμού Κυψέλης του Νομού Πρεβέζης.

Η Ένωση ιδρύθηκε το 1973 και αριθμεί τα 58 μέλη συνεταιρισμούς (5.236 φυσικά μέλη). Ο αριθμός των μερίδων το 2003 ανερχόταν στις 170, με αξία μερίδας 1.500€, ενώ το συνολικό συνεταιριστικό κεφάλαιο στα 255.000€.

Οι βασικές δραστηριότητες της Ένωσης είναι η εμπορία αγροτικών προϊόντων (καλαμπόκι, ακτινίδια, μανταρίνια, πορτοκάλια, βρώμη, κριθάρι, ελαιόλαδο), η εμπορία γεωργικών εφοδίων (μηχανημάτων, φαρμάκων, σπόρων, λιπασμάτων, ζωοτροφών) και η εμπορία ειδών βιοτικής ανάγκης (supermarket). Επίσης αναλαμβάνει την λειτουργία Ομάδας Παραγωγών εσπεριδοειδών και τη συμμετοχή της στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Επιδοτήσεων (ΟΣΔΕ). Τα βασικά χαρακτηριστικά της Ένωσης αναφέρονται στον Πίνακα 19 (βλ. Παράρτημα).

Σκοπός της Ένωσης είναι ο συντονισμός και η ενίσχυση του έργου των Αγροτικών Συνεταιρισμών που είναι τα μέλη της. Η Ένωση για την εκπλήρωση του

σκοπού, με βάση το καταστατικό της
(<http://www.geocities.com/easthes/frames.html>):

1. Παρέχει στα μέλη της κάθε συνδρομή και φροντίζει για τον εφοδιασμό τους με τα αγαθά που είναι απαραίτητα για την πρωτογενή και δευτερογενή παραγωγή τους.
2. Φροντίζει για την διακίνηση, διαφήμιση και εμπορία των προϊόντων των μελών της μέσα στα γενικά πλαίσια της εμπορίας κάθε προϊόντος.
3. Φροντίζει για την ίδρυση και την λειτουργία κέντρων επαγγελματικής και συνεταιριστικής επιμόρφωσης των μελών της.
4. Πρακτορεύει στην περιφέρεια της τις ασφαλιστικές εταιρίες, που η πλειονότητα των μετοχών κατέχεται από Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις ή και την ΑΤΕ.
5. Πρακτορεύει στην περιφέρεια της τους Οργανισμούς ασφάλισης αγροτικής παραγωγής και κεφαλαίων.
6. Οργανώνει και παρέχει στα μέλη της κάθε είδους τεχνική βοήθεια για τη διευκόλυνση και βελτίωση της παραγωγής ή τη μείωση του κόστους της.
7. Διαδίδει τον θεσμό του συνεταιρισμού στο γεωργικό πληθυσμό της περιφέρειας της, φροντίζει για την μελέτη και διερεύνηση συνεταιριστικών και γεωργικών θεμάτων, που ενδιαφέρουν την περιφέρεια της και διαφωτίζει τα μέλη της και τις αρμόδιες αρχές και Υπηρεσίες και γενικά εφαρμόζει όλα τα νόμιμα μέσα για την ανάπτυξη της συνεταιριστικής συνειδήσεως στους γεωργούς.
8. Συνιστά υπηρεσία λογιστικής εξυπηρέτησης των συνεταιρισμών και φροντίζει για τις νομικές τους υποθέσεις, εφ' όσον ζητηθεί.
9. Συμβουλεύει και παρέχει κάθε βοήθεια στους συνεταιρισμούς κατά την σύστασή τους και σε όλες τις λεπτομέρειες της διαχείρισης και των εργασιών τους. Εκδίδει σχέδια κανονισμών εργασιών και άλλα έντυπα που περιέχουν οδηγίες προς τους συνεταιρισμούς.
10. Τηρεί και ενημερώνει ειδικούς φακέλους για όλους τους συνεταιρισμούς της περιφέρειας της, σύμφωνα με το άρθρο 35 παρ. 7 Ν.2169/93 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με τον Ν.2181/94 και καταρτίζει και τηρεί στατιστικά στοιχεία για τους συνεταιρισμούς της περιφέρειας της.
11. Αναλαμβάνει τη συγκέντρωση, επεξεργασία, μεταποίηση, συσκευασία,

τυποποίηση, αποθήκευση, συντήρηση, διακίνηση και εμπορία των προϊόντων και υποπροϊόντων των παραγωγών της περιφέρειας της, στο εσωτερικό ή το εξωτερικό, συνεργαζόμενοι με άλλες ομοιόβαθμες ή ανωτέρου βαθμού συνεταιριστικές οργανώσεις για την επίτευξη αυξημένης διαπραγματευτικής δυνάμεως και καλύτερων όρων.

12. Μεσολαβεί για την ικανοποίηση των οικονομικών αναγκών των μελών της, βρίσκοντας τα αναγκαία οικονομικά μέσα.

Γ.4.5. Ε.Α.Σ. Άρτας-Φιλιππιάδας

Η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Άρτας-Φιλιππιάδας κατέχει το μικρότερο ποσοστό, μόλις 0,55% των μετοχών της ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε.. Έδρα της Ένωσης είναι η Άρτα, και έτος ίδρυσής της το 1923. Η Ένωση έχει 96 μέλη-συνεταιρισμούς με 118 αριθμό μερίδων (αξία μερίδας 1.500€) και αξία συνεταιριστικού κεφαλαίου 177.000€. Σ' αυτή συμμετέχουν 14.842 φυσικά μέλη. Η Ένωση απασχολεί 66 άτομα εκ των οποίων τα 43 σε μόνιμη βάση και κάνει κύκλο εργασιών στα 3.159.419€.

Βασικές δραστηριότητες της Ένωσης είναι η συσκευασία και εμπορία εσπεριδοειδών, η ξήρανση και εμπορία αραβόσιτου, η εμπορία ειδών βιοτικής ανάγκης (3 supermarket) και γεωργικών εφοδίων (μηχανημάτων, σπόρων, λιπασμάτων). Παράλληλα η Ένωση μετέχει στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Διαχείρισης Επιδοτήσεων (ΟΣΔΕ) και φροντίζει τις διαδικασίες για τη λειτουργία εντός της Ένωσης Ο. Π. Οπωροκηπευτικών. Στον πίνακα 20 (βλ. Παράρτημα) αναφέρονται τα στοιχεία της Ένωσης.

Γ.5. Συμβολή της ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε. στη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη της περιοχής της Ηπείρου

Η συμβολή της ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε. στη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη της περιοχής της Ηπείρου αναγνωρίζεται από όλους τους μετόχους, αλλά και από κρατικούς φορείς. Η εταιρεία δεν παρέχει μόνο μόνιμη και εποχική εργασία σε περίπου 400 άτομα, αλλά φροντίζει για την μόνιμη προμήθεια γάλακτος από τους περίπου 9.500 κτηνοτρόφους της περιοχής, διασφαλίζοντάς τους έτσι ένα σταθερό και ικανοποιητικό εισόδημα. Οι παραγωγοί της περιοχής αύξησαν σημαντικά το εισόδημά τους, ενώ βελτίωσαν σημαντικά την ποσότητα και ποιότητα της παραγωγής τους, μέσα από χρήση μηχανημάτων και καινοτόμων πρακτικών (νέες ποικιλίες προβάτων, νέες ζωοτροφές, κτλ.). Παράλληλα, με την ενίσχυση του δικτύου διανομών της, βοηθά στη συγκράτηση του πληθυσμού στις αγροτικές περιοχές της Ηπείρου και στη βελτίωση του εισοδήματος των κτηνοτρόφων (Μητούλα, 2006). Επίσης βοηθά στην ποιοτική αναβάθμιση τόσο των μεθόδων αποκόμισης γάλακτος (άρμεγμα) όσο και των κτηνιατρικών υπηρεσιών προς τους κτηνοτρόφους, ενώ διοργανώνει διαδικασίες επιμόρφωσης των παραγωγών, συντελώντας έτσι στην ποιοτικότερη εργασία τους και στην αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου της περιοχής.

Ο κοινωνικός τομέας, με τη μορφή των συνεταιρισμών που συμμετέχουν στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας, δημιουργεί νέες αγορές και συνεπώς αυξάνει την απασχόληση στις περιοχές δράσης τους δημιουργώντας θέσεις εργασίας (Campbell, 1999). Η σημαντικότερη συμβολή της εταιρείας συνίσταται στη προώθηση πρωτοβουλιών οι οποίες συγκρατούν τον ντόπιο πληθυσμό στον τόπο του (Χρυσάκης et al, 2002) Αναμφισβήτητα η ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε. συνέβαλλε και συμβάλλει στην τοπική ανάπτυξη αφού υποστηρίζει την αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου αρχικά των συνεταιρισμών που συμμετέχουν σ' αυτή και των μελών τους και μετέπειτα της περιβάλλουσας κοινωνίας.

Η εταιρία συνεργάζεται με άλλους συνεταιρισμούς (π.χ. Ζίτσα) αλλά και με τους Οργανισμούς Τοπικής και Περιφερειακής Αυτοδιοίκησης για τη διοργάνωση εκδηλώσεων που υποστηρίζουν την μοναδικότητα των προϊόντων της και αναδεικνύουν τη συμβολή της εταιρείας στη μακροχρόνια και σταθερή ανάπτυξη της περιοχής.

Με βάση την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων οι εταιρείες με τη

μορφή συνεταιρισμών μπορούν να αποτελέσουν αρωγούς στην προσπάθεια βιώσιμης ενδογενούς ανάπτυξης ενισχύοντας αμοιβαία την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ευημερία και την προστασία του περιβάλλοντος.

Γ.5.1. Σύγχρονα προβλήματα και εξέλιξη της γαλακτοβιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε.

Το πιο πρόσφατο πρόβλημα της γαλακτοβιομηχανίας Ηλείου ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε. που διακύβευσε την συνεταιριστική φιλοσοφία της εταιρείας, αλλά συνάμα και τις σχέσεις της εταιρείας με τους κτηνοτρόφους παραγωγούς της Ηλείου, ήταν η απόκτηση από την Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος στις 30.11.2004 μέσω εξαγοράς, 98.958 μετοχών της εταιρείας από την Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Άρτας - Φιλιπιάδας. Με τις μετοχές αυτές καθώς κι εκείνες που εξαγόρασε από τις Ενώσεις Συνεταιρισμών Κόνιτσας και Πωγωνίου, το ποσοστό της ΑΤΕ στην Α.Ε. «ΔΩΔΩΝΗ», ανήλθε στο σημερινό ποσοστό του 67,77%.

Με βάση την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος, η κίνηση αυτή έγινε ύστερα από συνεχή και πειστικά αιτήματα των πωλητριών Ενώσεων Συνεταιρισμών, προκειμένου οι τελευταίες να αντιμετωπίσουν μεγάλα οικονομικά προβλήματα.

Αντίθετα, η ΕΑΣ Ιωαννίνων, δεύτερος μεγαλομέτοχος της εταιρείας, υποστηρίζει την ανάγκη στήριξης του εισοδήματος των κτηνοτρόφων στις ορεινές περιοχές του νομού, πράγμα το οποίο μπορεί να γίνει μόνο με μεγαλύτερη συμμετοχή των συνεταιρισμών στην εταιρεία, και όχι μέσω εξαγορών μετοχών από την Τράπεζα, η οποία θα χρησιμοποιήσει τα κέρδη για την δική της ανάπτυξη και όχι για την άμεση ενίσχυση των Ηπειρωτών κτηνοτρόφων.

Ο Πρόεδρος της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΕΑΣ) Ιωαννίνων, κ. Βασίλης Λύτης, σε συνέντευξή του στον ΑγροΤύπο στις 19/12/2005, τόνισε την ανάγκη υποστήριξης των κτηνοτρόφων, προκειμένου να συνεχισθεί η παραγωγή καλής ποιότητας γάλακτος, η οποία είναι σημαντικότερη πρώτη ύλη για την παρασκευή γαλακτοκομικών προϊόντων υψηλής ποιοτικής αξίας.

«Όλα ξεκίνησαν», υποστηρίζει ο Πρόεδρος της ΕΑΣ, «από τότε που η Αγροτική Τράπεζα, με δικαιολογία τα προβλήματα περιφερειακών ΕΑΣ, άλλαξε το ιδιοκτησιακό καθεστώς της «Δωδώνης» παίρνοντας το 67,7% των μετοχών της, ώστε να έχει την καταστατική πλειοψηφία. Από φέτος η ΑΤΕ και η διορισμένη από αυτήν

Διοίκηση της γαλακτοβιομηχανίας, εκμεταλλευόμενη αυτή την αλλαγή αποφάσισε να μειώσει τη διανομή του πλεονάσματος στους κτηνοτρόφους κατά 17%, παραβαίνοντας τη συμβατική καταστατική της υποχρέωση. Έτσι για την περίοδο Οκτώβριος 2004 - Σεπτέμβριος 2005, από το πλεόνασμα των 7 εκατ. ευρώ, ενώ έπρεπε να διανεμηθεί το 50% (3,5 εκατ. ευρώ), δίνει τελικά το 33% (2,3 εκατ. ευρώ), με την τιμή εκκαθάρισης να φθάνει στα 3,5 λεπτά αντί των 6 λεπτών που έπρεπε να εισπράξουν οι κτηνοτρόφοι. Ουσιαστικά, αντί να ενισχύεται το εισόδημα των παραγωγών, πριμοδοτούνται τα κέρδη της «Δωδώνη» και κατά επέκταση το αποθεματικό της Αγροτικής Τράπεζας, η οποία με αυτό τον τρόπο καλύπτει τις μαύρες τρύπες της».

Ο κ. Λύτης υπενθύμισε ότι «Ιστορικά η Δωδώνη γεννήθηκε το 1962 μετά από τις πιέσεις των κτηνοτρόφων και της ΕΑΣ Ιωαννίνων, από τότε συμφωνήθηκε το 60% να πάρει η Αγροτική Τράπεζα και το 40% οι παραγωγοί-μέλη του συνεταιρισμού. Οι κτηνοτρόφοι δεν θα δεχτούν με κανένα τρόπο την κατάργηση της εκκαθάρισης, που προσπαθεί να κάνει η Διοίκηση της γαλακτοβιομηχανίας γιατί με αυτή την απόφαση χάνει το συνεταιριστικό της χαρακτήρα η εταιρεία. Με την νέα ΚΑΠ θα υπάρξει μια μετακίνηση των κτηνοτρόφων από τις ορεινές περιοχές στις πεδινές όπου θα μπορούν να καλλιεργούνται ζωοτροφές, αυτό όμως θα έχει σαν αποτέλεσμα να χάσουμε το ποιοτικό γάλα που είναι μια εξαιρετική πρώτη ύλη, που κάνει τα προϊόντα της Δωδώνης να έχουν τόσο καλές τιμές. Πρέπει να στηρίξουμε τώρα το εισόδημα των 7.000 προβατοτρόφων της περιοχής για να μην τους χάσουμε» (http://www.agrotypos.gr/news/news_Show.asp?AA=8017).

Ένα ακόμη σημαντικότατο σύγχρονο πρόβλημα είναι, όπως προαναφέρθηκε από τον Πρόεδρο της ΕΑΣ Ιωαννίνων, η στήριξη των τιμών παραγωγού, η οποία ουσιαστικά εκφράζει τη συνεργατική φιλοσοφία και κουλτούρα της εταιρείας. Η τόσο σημαντική μείωση της τιμής παραγωγού (σχεδόν 50%) προκάλεσε την δυσαρέσκεια των μελών του συνεταιρισμού, οι οποίοι προέβησαν σε οργανώσεις κινητοποιήσεων των κτηνοτρόφων, που οδήγησαν σε 48 ωρη διακοπή της παραγωγικής διαδικασίας.

Παράλληλα η διοίκηση της ΕΑΣ, εκτός από την ανάκληση της απόφασης για τις τιμές, ζήτησε να τεθεί «επί τάπητος» το μέλλον της ΔΩΔΩΝΗ με σεβασμό στον καταστατικό συνεταιριστικό χαρακτήρα της. Οι κτηνοτρόφοι δηλώνουν ανήμποροι να κρατήσουν το ζωικό κεφάλαιό τους με αυξήσεις μόλις δύο λεπτά το κιλό για το πρόβειο και το γίδινο γάλα, τέσσερα λεπτά για το αγελαδινό, ενώ η εκκαθάριση παραμένει στο ένα λεπτό. Μάλιστα, τονίζουν ότι οι τιμές μένουν ουσιαστικά

καθηλωμένες τα τελευταία τέσσερα χρόνια με τις ζωοτροφές αυξημένες τιμολογιακά κατά 120%, ενώ παλαιότερα η «Δωδώνη» έδινε τις υψηλότερες τιμές σε ολόκληρη τη χώρα.(<http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=4668&subid=2&tag=3651&pubid=429101>).

Τέλος, από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η «ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε.» σήμερα είναι η σχέση της με την Ε.Α.Σ. Πωγωνίου. Συγκεκριμένα το διοικητικό συμβούλιο της «Δωδώνη Α.Ε.», αποφάσισε φέτος να μη δώσει στην Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Πωγωνίου γάλα προς επεξεργασία για λογαριασμό της βιομηχανίας, όπως από το 1991 μέχρι τώρα συνέβαινε, με αποτέλεσμα να κινδυνεύει άμεσα να χαθεί η μοναδική δραστηριότητα που είχε η Ένωση. Διακυβεύονται οι θέσεις 40 περίπου εργαζόμενων στην Ένωση, πολλοί από τους οποίους έχουν 20-23 χρόνια στην Ένωση, και όχι μόνο μένουν άνεργοι αλλά κινδυνεύουν να μείνουν χωρίς σύνταξη. (<http://www.neoiaiones.gr/index.php?>)

Η απόφαση αυτή είναι αντίθετη τόσο με τις διαβεβαιώσεις που έδινε το διοικητικό συμβούλιο της ΔΩΔΩΝΗΣ όταν επεδίωκε να αγοράσει το μικρό ποσοστό που είχε η ΕΑΣ Πωγωνίου στη Βιομηχανία, όσο και με τις διαβεβαιώσεις που έδινε προεκλογικά.«...Όλοι γνωρίζουμε πόσο δύσκολο είναι σήμερα να βρει εργαζόμενος δουλειά και μάλιστα στην ακριτική περιοχή του Πωγωνίου...», τονίζει σε ανακοίνωσή του το Σωματείο Εργαζομένων στις Συνεταιριστικές Οργανώσεις του νομού και προσθέτει: «...Το κλείσιμο της Ένωσης Πωγωνίου δεν αφήνει μόνο οικογένειες στο δρόμο αλλά, θα έχει επιπτώσεις γενικότερα στους κτηνοτρόφους της περιοχής, αφήνοντάς τους έκθετους στο Ιδιωτικό Κεφάλαιο και στα ΚΑΡΤΕΛ του Γάλακτος...». (<http://www.naftemporiki.gr/news/story.asp?id=1437297>).

Από μέρος της Διοίκησης της εταιρείας η πράξη αιτιολογήθηκε με το γεγονός ότι η «ΔΩΔΩΝΗ» έχει αρκετά αποθέματα σκληρού τυριού, τα οποία ήδη δυσκολεύεται να διοχετεύσει στην αγορά. Η εξέλιξη αυτή αποτυπώνει τις συνέπειες από την πολιτική του ανταγωνισμού και της ελεύθερης αγοράς στις οποίες καλείται να λειτουργήσει η «ΔΩΔΩΝΗ». Πολιτική που δυσχεραίνει τις σχέσεις της εταιρείας τόσο με τα μέλη του συνεταιρισμού όσο και με τους μικρομεσαίους κτηνοτρόφους, που βλέπουν τις τιμές γάλακτος να παραμένουν παγωμένες εδώ και τρία χρόνια. Οι σχέσεις αυτές θα πρέπει να επουλωθούν και να βελτιωθούν, ώστε να διασφαλιστούν η βιωσιμότητα, η αποδοτικότητα και ο συνεταιριστικός χαρακτήρας της εταιρείας ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε. σε συνάρτηση με τη μοναδική της συμβολή στην ανάπτυξη του κτηνοτροφικού τομέα της περιοχής της Ηπείρου.

Γ.6. Συμπεράσματα

Για την επίλυση των παραπάνω προβλημάτων καλούνται όλοι οι μέτοχοι να συμμετάσχουν σε διάλογο για την εύρεση μια κοινώς αποδεκτής λύσης, που θα συνδυάζει την ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης και την αύξηση της κερδοφορίας της, με τον συνεταιριστικό της χαρακτήρα και την αποστολή της για βελτίωση του επιπέδου των κτηνοτρόφων της περιφέρειας Ηπείρου (www.minagric.gr).

Τα μέλη της «ΔΩΔΩΝΗ» Α.Ε. συμμετέχουν ενεργά σε όλες τις αποφάσεις της εταιρείας και, παρόλο που ο Πρόεδρος της εταιρείας διορίζεται από την Αγροτική Τράπεζα, υπάρχουν μέλη στο Διοικητικό Συμβούλιο που δρουν προστατευτικά ως προς τον συνεταιριστικό χαρακτήρα της εταιρείας, αναγνωρίζοντας τη σημαντικότητα της συμμετοχής και ικανοποίησης των αιτημάτων των κτηνοτρόφων της περιοχής. Με βάση στοιχεία της εταιρείας, η ζώνη γάλακτος της ΔΩΔΩΝΗ περιλαμβάνει περίπου 9.500 κτηνοτρόφους περίπου δηλαδή το 92% των κτηνοτρόφων της περιφέρειας Ηπείρου, οι οποίοι προσκομίζουν το σύνολο της παραγωγής τους στην εταιρεία.

Επειδή δεν πρόκειται για συνεταιρισμό, αλλά για εταιρεία, θα αναφερθούμε σε προμηθευτές αντί για μέλη. Οι κτηνοτρόφοι λοιπόν -προμηθευτές- της ΔΩΔΩΝΗ αναλαμβάνουν σημαντικές ευθύνες για τη ποιοτική διαχείριση του γάλακτος, αναλαμβάνοντας μάλιστα την μεταφορά του γάλακτος το τέλος του μηνός Αυγούστου και για 20 ημέρες στην εταιρεία με ίδια μέσα. Τα μέλη, με εξαίρεση την πρόσφατη δυσχέρεια σχετικά με τις τιμές παραγωγού και τη διανομή των πλεονασμάτων από τους συνεταιρισμούς, είναι σε γενικές γραμμές ιδιαίτερα ικανοποιημένα από την πορεία και τις υπηρεσίες της εταιρείας, η οποία φροντίζει συνεχώς για την αναβάθμιση των υπηρεσιών και τη διασφάλιση της ποιότητας της πρώτης ύλης της.

Η διαπραγματευτική δύναμη της ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε. στην περιοχή είναι ιδιαίτερα ισχυρή, δεδομένου ότι έχει αναπτύξει ένα ισχυρό δίκτυο μεταφοράς και διανομής γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων σε μια δύσβατη περιοχή της Ελλάδας. Η οργάνωση αυτή αποτελεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της εταιρείας, η οποία σε συνδυασμό με τη μοναδική ποιότητα των προϊόντων της, της δίνει εξέχουσα θέση και ισχυρή ανταγωνιστικότητα στην αγορά. Οι επιμέρους συνεταιρισμοί και ιδιαίτερα ο ΕΑΣ Ιωαννίνων έχουν ισχυρή διαπραγματευτική δύναμη στην περιοχή, όμως εξαιτίας των αλλαγών στο μετοχικό κεφάλαιο της εταιρείας, αδυνατούν να υποστηρίξουν εξολοκλήρου τα συμφέροντα των κτηνοτρόφων παραγωγών. Παράλληλα όμως πρέπει να αναγνωρισθεί η ανάγκη μεγαλύτερου προσανατολισμού προς την αγορά.

Το μέλλον της εταιρείας εξαρτάται άμεσα από τις αποφάσεις που θα παρθούν σχετικά με τη διατήρηση του συνεταιριστικού χαρακτήρα της και τις αποφυγές των εξωτερικών πιέσεων για μείωση του κόστους της πρώτης ύλης (Parnel, 2000). Οι ΕΑΣ που κατέχουν το 32,23% της εταιρείας θα διαμαρτυρηθούν, σε συνεργασία με τους κτηνοτρόφους και τους υπάλληλους της εταιρείας και των συνεταιρισμών, προκειμένου να διασφαλισθούν οι στόχοι και οι αποστολή της εταιρείας της, δηλαδή να διασφαλισθεί **η σταθερή και διαχρονικά αυξανόμενη ανάπτυξη της εταιρείας ως συνιστώσα της οικονομικής ευρωστίας της περιφέρειας της Ηπείρου και ευρύτερα της Εθνικής οικονομίας.**

ΜΕΡΟΣ Δ' :

Έρευνα και αποτελέσματα

Δ.1. Έρευνα πεδίου

Με βάση τους παραπάνω παράγοντες και όλη τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο 23 ερωτήσεων, το οποίο μοιράσθηκε στους κτηνοτρόφους της περιοχής της Ηπείρου. Οι ερωτήσεις επεξηγήθηκαν και αναλύθηκαν ώστε να είναι απολύτως κατανοητές, ενώ αποσαφηνίσθηκαν τυχόν ερωτήσεις των κτηνοτρόφων σχετικά με τη φύση της έρευνας. Το πρότυπο ερωτηματολόγιο βρίσκεται στο Παράρτημα (βλ. Ερωτηματολόγιο έρευνας). Οι απαντήσεις και οι αντίστοιχες συχνότητες έχουν επίσης καταχωρηθεί στον πίνακα του Παραρτήματος (βλ. Απαντήσεις ερωτηματολογίου έρευνας).

Η ποσοτική μελέτη των παραγόντων που επηρεάζουν τη διαμονή των κτηνοτρόφων στην περιοχή είναι απαραίτητη για να εντοπιστούν τα κοινά σημεία και οι διαφορές με τη διεθνή βιβλιογραφία ώστε να προκύψει ενάργεια συμπερασμάτων.

Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 170 άτομα, από διαφορετικές περιοχές του νομού Ιωαννίνων, ο οποίοι ασχολούνται επαγγελματικά με την κτηνοτροφία. Η έρευνα έγινε τους μήνες Σεπτέμβρη, Οκτώβρη, Νοέμβρη και Δεκέμβρη 2008. Δείγματα μαζεύτηκαν από περιοχές κατεξοχήν κτηνοτροφικές, όπως η Πεδινή, η Κατσικά, κ.α., αλλά και από απομακρυσμένα χωριά του νομού όπου κατοικούν και εργάζονται κτηνοτρόφοι.

Για την ανάλυση του αρχικού μέρους του ερωτηματολογίου επιλέχθηκε η ονομαστική κλίμακα (nominal scale) καθώς χρησιμοποιήθηκαν ποιοτικές μεταβλητές (φύλο, μόρφωση, κτλ.) για την δημιουργία πινάκων συχνοτήτων αλλά και για τη σύγκριση μεταβλητών (cross-tabulation techniques) μέσα από τη σύνθετη επιλογή φίλτρων του προγράμματος Excel.

Στο μέρος του ερωτηματολογίου που χωρίζεται σε κατηγορίες, επιλέχθηκε η κλίμακα ισοδιαστήματος (interval scale) για την ανάλυση των δεδομένων στο πλαίσιο της πολυμεταβλητής στατιστικής ανάλυσης (multivariate analysis). Επιλέχθηκε η κλίμακα 3 απαντήσεων (σημαντικός, μέτρια σημαντικός, σχετικά ασήμαντος), ώστε να δίνεται η επιλογή στον ερωτώμενο να εκφράσει ουδέτερη στάση (Nelson, 2004: Aecker et al, 2004). Σε άλλες ερωτήσεις για την ανάλυση δόθηκε μόνο η επιλογή ΝΑΙ/ΟΧΙ στους ερωτώμενους, διότι είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε την ξεκάθαρη άποψή τους για ορισμένα θέματα.

Για την ανάλυση χρησιμοποιήθηκαν τα στατιστικά πακέτα Statgraphics και Minitab (version 15).

Δ.1.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά

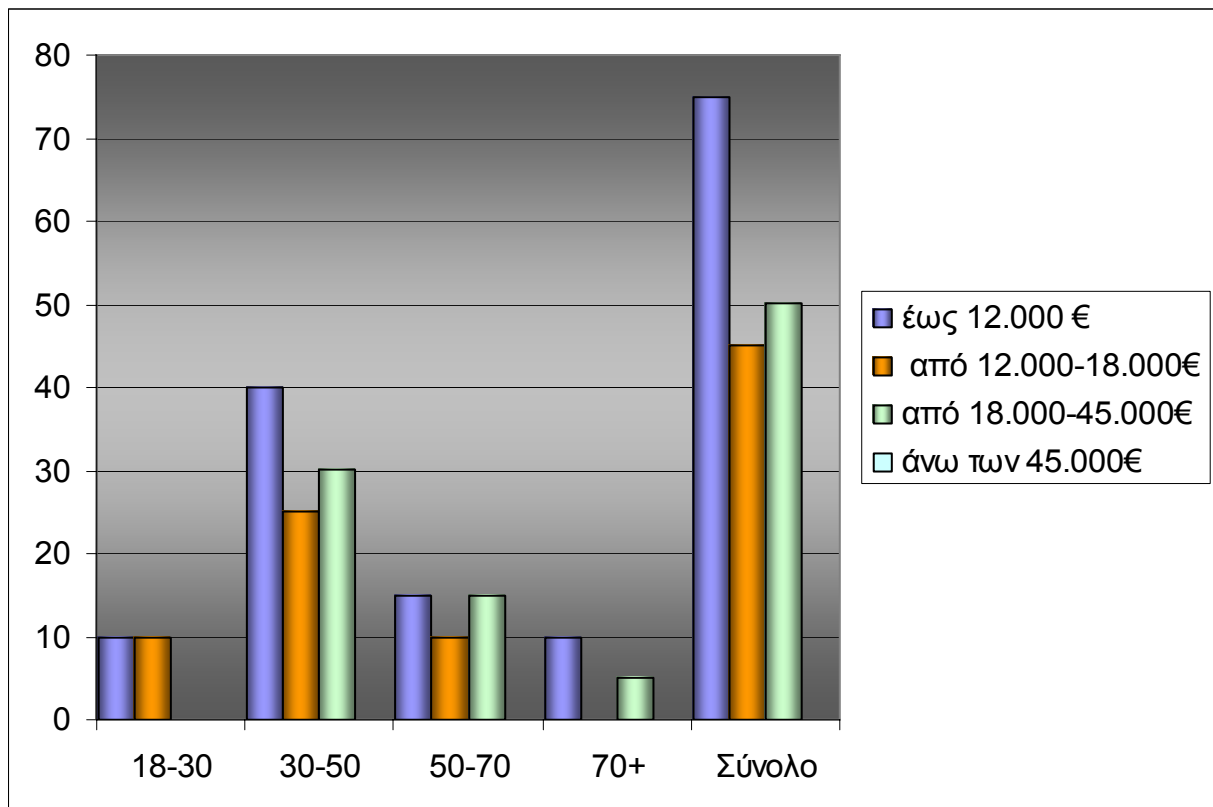
Συνολικά έλαβαν μέρος 130 άνδρες (76,47%) και 40 γυναίκες (23,53%), οι οποίες τις περισσότερες φορές ήταν σύζυγοι των κτηνοτρόφων και εργάζονταν μαζί τους ως κτηνοτρόφοι, καθώς όπως αναφέρθηκε στη βιβλιογραφία, η κτηνοτροφία είναι ένα επάγγελμα κατεξοχήν οικογενειακό.

Σχετικά με την ηλικιακή κατανομή του δείγματος, παρατηρούνται τα εξής: Στις ηλικιακές ομάδες 18-30 και 30-50 ανήκει το 39% του δείγματος αντίστοιχα, ενώ στην κατηγορία 50-70 αντιστοιχεί το 16% του δείγματος. Στην κατηγορία άνω των 70 ανήκει το 6% του δείγματος.

Όσον αφορά τη μόρφωση των ερωτηθέντων (βλ. Παράρτημα, Γράφημα 29), το μεγαλύτερο ποσοστό (42%) είναι απόφοιτοι δημοτικού. Αυτό παρατηρείται κυρίως στις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες του δείγματος. Οι περισσότεροι απόφοιτοι Δημοτικού ανήκουν στην κατηγορία 30-50 και 50-70, ενώ όλοι οι ερωτηθέντες στην κατηγορία 18-30 είναι απόφοιτοι Γυμνασίου ή Λυκείου / ΤΕΕ/. Σημαντικό είναι και το υψηλό ποσοστό (32%) των ατόμων που έχουν τελειώσει Λύκειο ή Τεχνική Σχολή.

Το Μέσο Ετήσιο Εισόδημα παρουσιάζεται στο παρακάτω ραβδόγραμμα, χωρισμένο ανάλογα με τις ηλικιακές κατηγορίες των ερωτηθέντων. Παρατηρείται ότι η ηλικιακή κατηγορία 18-30 έχει τα χαμηλότερα μέσα ετήσια εισοδήματα, ενώ η ηλικιακή κατηγορία 70+ έχει τις δύο ακραίες κατηγορίες εισοδημάτων (ή έως 12.000€ ή από 18.000-45.000€). Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ορισμένοι κτηνοτρόφοι λαμβάνουν μικρή σύνταξη (π.χ. από Ο.Γ.Α.) και παράλληλα ασχολούνται με την κτηνοτροφία, ενώ άλλοι έχουν αναλάβει επαγγελματικά τον τομέα ή εξαρχής ή μετά τη συνταξιοδότησή τους, ως μέσο ενίσχυσης του εισοδήματός τους.

Γράφημα 30-Μέσο ετήσιο εισόδημα ανά ηλικιακή κατηγορία

Συνολικά οι περισσότεροι ερωτηθέντες (συχνότητα 75 στους 170) δηλώνουν μέσο ετήσιο εισόδημα έως 12.000€, ενώ αξιοσημείωτο είναι ότι κανείς δεν ανήκει στην εισοδηματική κατηγορία άνω των 45.000€. Αυτό ουσιαστικά σημαίνει ότι το επάγγελμα του κτηνοτρόφου δεν αποδίδει αρκετά χρήματα στους ερωτηθέντες. Ιδιαίτερα για τα άτομα στην ηλικιακή κατηγορία 18-30, αυτός είναι ένας σημαντικός παράγοντας που μπορεί να δράσει ανασταλτικά για την συνέχιση της ενασχόλησής τους με την κτηνοτροφία και την παραμονή τους στον τόπο τους.

Το μέγεθος της οικογένειας (βλ. Παράρτημα, Γράφημα 31) παίζει καταλυτικό ρόλο για την διατήρηση της ενασχόλησης των ερωτηθέντων με την κτηνοτροφία, όπως έδειξε η βιβλιογραφική έρευνα. Οι οικογένειες των 1-2 και 3-4 ατόμων έχουν εξίσου ποσοστό 41%, ενώ οι πολύτεκνες οικογένειες (άνω των 5 ατόμων) κατέχουν το 18%. Παρατηρείται ότι στην ηλικιακή κατηγορία των 30-50 υπάρχουν κυρίως τα δύο ακραία: ή θα είναι πολύτεκνοι, ή θα έχουν 1-2 άτομα στην οικογένεια. Επίσης στην ηλικία 18-30 τα άτομα έχουν κατά πλειοψηφία 1-2 μέλη στην οικογένεια, όπως και στην ηλικία άνω των 70.

Δ.1.2. Χαρακτηριστικά επαγγέλματος

Σχετικά με το επάγγελμα του κτηνοτρόφου, το 59% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι δεν καλύπτει επαρκώς τα έξοδά τους και ότι χρειάζονται άλλες πηγές εσόδων. Είναι αξιοσημείωτο ότι μόνο το 9% θεωρεί ότι καλύπτει άνετα τις ανάγκες του με αυτό το επάγγελμα, ενώ οι δύο ακραίες ηλικιακές κατηγορίες (18-30 και άνω των 70) καλύπτουν μόνο τα βασικά έξοδα ή δεν καλύπτουν επαρκώς τα έξοδά τους και βρίσκουν άλλες πηγές εσόδων.

Επίσης αξιοσημείωτα είναι τα ποσοστά απαντήσεων σχετικά με την κτηνοτροφία στην περιοχή ως εργασία για τους νέους. Η συντριπτική πλειοψηφία (85%) απάντησε ότι η κτηνοτροφία είναι λύση ανάγκης για τους νέους, ενώ μόνο το 15% την θεωρεί έναν τομέα ελκυστικό για τους νέους. Εξετάζοντας την ερώτηση σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο και το μέσο ετήσιο εισόδημα των ερωτηθέντων, παρατηρείται ότι δεν υπάρχουν αξιοσημείωτες διαφορές μεταξύ των διαφορετικών επιπέδων, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι την άποψη αυτή ενστερνίζονται τα άτομα ανεξαρτήτως εισοδήματος και μορφωτικού επιπέδου. Αυτό που είναι αξιοσημείωτο είναι ότι άτομα που ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία 18-30 απάντησαν ομόφωνα ότι η κτηνοτροφία είναι λύση ανάγκης για τους νέους, πράγμα το οποίο δείχνει την απογοήτευση των νέων σχετικά με την εξέλιξη και την πορεία του κλάδου.

Σχετικά με την μορφή και το μέγεθος του κοπαδιού, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων έχουν μόνο πρόβατα (44%) και αιγοπρόβατα (32%). Το υπόλοιπο 24% έχει πρόβατα και αγελάδες ή μόνο αγελάδες. Οι ερωτηθέντες που ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία έχουν κατά πλειοψηφία μεγάλες εγκαταστάσεις έξω από την πόλη των Ιωαννίνων και απασχολούν προσωπικό για την φροντίδα των ζώων. Επίσης αυτά τα άτομα κατά πλειοψηφία ασκούν πιέσεις στους συνεταιρισμούς και δρουν ανεξάρτητα, λόγω του μεγάλου όγκου παραγωγής τους και τις ανεξαρτησίας τους από «συνεταιριστικές» δράσεις (π.χ. έχουν δικά τους μηχανήματα, δικές τους εγκαταστάσεις, δικούς τους προμηθευτές).

Το μέγεθος του κοπαδιού των ερωτηθέντων είναι κατά 65% μέχρι 100 κεφάλια, κατά 32% από 100-300 κεφάλια και κατά μόλις 3% άνω των 300 κεφαλών. Παρατηρείται ότι από τους 170 ερωτηθέντες μόνο 5 έχουν «μεγάλα» κοπάδια άνω των 300 κεφαλών και είναι τα ίδια άτομα που έχουν εγκαταστάσεις όπως προαναφέρθηκε. Η πλειοψηφία των κτηνοτρόφων απασχολείται με μέχρι 100 κεφάλια κοπάδι, πράγμα το οποίο καθιστά έντονη την ανάγκη συνεργατισμού για την

επίλυση των προβλημάτων επένδυσης σε μηχανήματα και τροφές.

Αυτό αιτιολογεί το γεγονός ότι όλοι οι ερωτηθέντες έχουν κάποια μορφή συνεργασίας με τη γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ, ενώ το ποσοστό τακτικής συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ αγγίζει το 91%. Οι ερωτηθέντες στην πλειοψηφία τους κατανοούν και υποστηρίζουν τον συνεργατισμό, ως μέσο που θα βελτιώσει τον τομέα της κτηνοτροφίας της περιοχής και θα εξασφαλίζει αποδοτικότητα και κερδοφορία για τους ίδιους. Σημαντικό είναι επίσης και το ποσοστό των κτηνοτρόφων που συνεργάζονται τακτικά με τη ΔΩΔΩΝΗ, αλλά δεν είναι μέλη του συνεταιρισμού. Ουσιαστικά όμως περισσότεροι από τους μισούς ερωτηθέντες είναι μέλη του συνεταιρισμού και συνεργάζονται με τη γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ σε τακτική βάση.

Αξιοσημείωτο εδώ είναι ότι οι ερωτηθέντες που συνεργάζονται, αλλά δεν είναι μέλη του συνεταιρισμού ΔΩΔΩΝΗ έχουν χαμηλό επίπεδο μόρφωσης (κυρίως απόφοιτοι Δημοτικού) και μικρό μέγεθος κοπαδιού (κυρίως μέχρι 100 κεφάλια).

Δ.1.3. Υποστήριξη από Υπουργεία, Περιφέρεια, Νομαρχία, Τοπική κοινότητα και ΔΩΔΩΝΗ

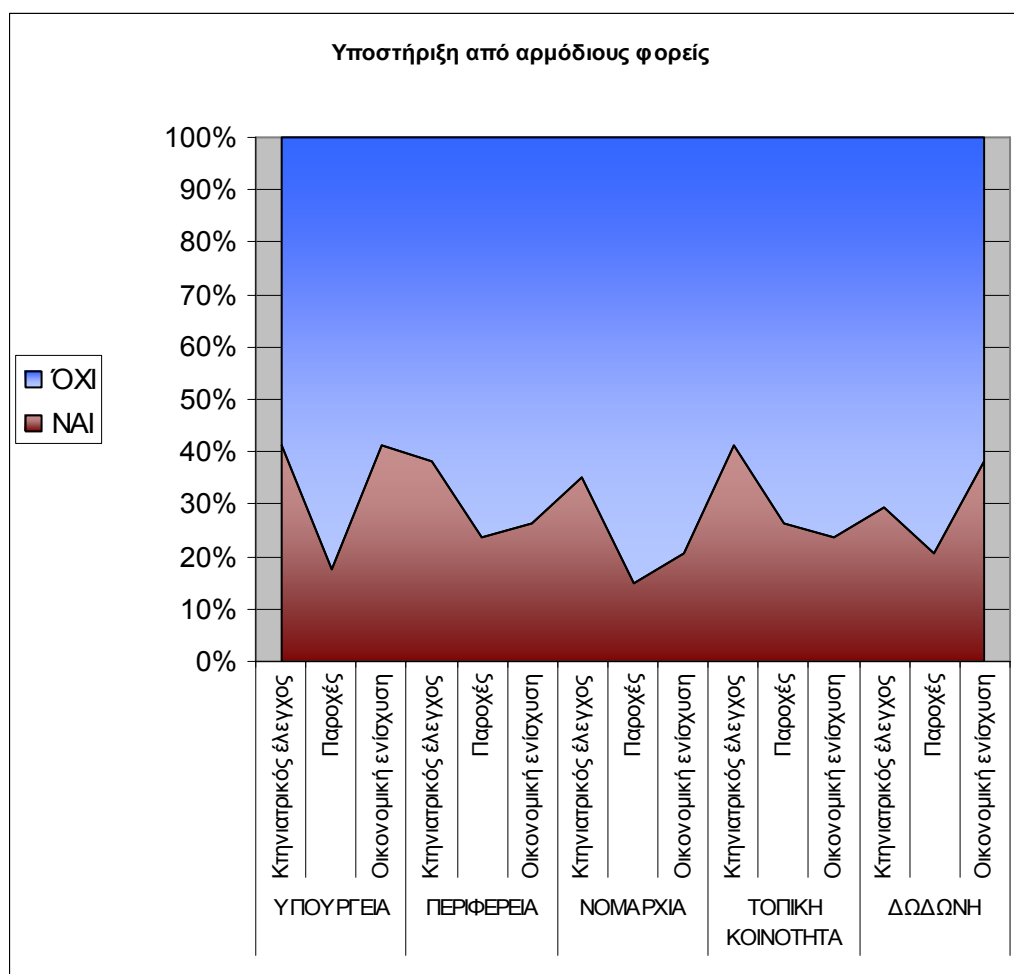
Οι ερωτηθέντες στη μεγαλύτερη πλειοψηφία τους είναι δυσαρεστημένοι από την υποστήριξη που τους παρέχεται από τους αρμόδιους φορείς, όπως φαίνεται από το παρακάτω διάγραμμα 32. Ιδιαίτερα δυσαρεστημένοι φαίνονται να είναι με τις παροχές (διοικητικές/ επιστημονικές/ συμβουλευτικές) από τη Νομαρχία και τα αρμόδια Υπουργεία. Περισσότερο ικανοποιημένοι είναι με τον κτηνιατρικό έλεγχο από την τοπική κοινότητα και την νομαρχία, ενώ θετικοί εμφανίζονται απέναντι στην οικονομική ενίσχυση από τα Υπουργεία και τη γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ, η οποία θεωρούν ότι βοηθά στην οικονομική ενίσχυση του εισοδήματός τους.

Η μεγάλη δυσαρέσκεια των ερωτηθέντων φαίνεται και από το συνολικό ποσοστό αρνητικών απαντήσεων ως προς την επαρκή υποστήριξη από τους αρμόδιους φορείς, με ποσοστό 71% αρνητικών απαντήσεων έναντι μόλις 29%. Παρατηρείται ότι άτομα που συνεργάζονται και είναι μέλη του συνεταιρισμού ΔΩΔΩΝΗ απάντησαν κατά πλειοψηφία αρνητικά όσον αφορά την υποστήριξη του συνεταιρισμού σχετικά με τις διοικητικές / επιστημονικές και συμβουλευτικές παροχές, ενώ επίσης κατά πλειοψηφία απάντησαν αρνητικά σχετικά με τις υπηρεσίες

κτηνιατρικού ελέγχου του συνεταιρισμού.

Επίσης άτομα στην ηλικιακή κατηγορία των 18-30 απάντησαν κατά ομοψηφία αρνητικά όσον αφορά την οικονομική ενίσχυση του εισοδήματός τους από τα Υπουργεία, την Περιφέρεια, την Νομαρχία και την Τοπική κοινότητα, ενώ κατά πλειοψηφία αρνητικά όσον αφορά την οικονομική ενίσχυσή τους μέσω της ΔΩΔΩΝΗ. Τέλος, άτομα με μικρό και μεσαίο μέγεθος κοπαδιού (μέχρι 100 κεφάλια και από 100-300 κεφάλια) θεωρούν κατά πλειοψηφία ότι δεν έχουν επαρκή υποστήριξη από τα αρμόδια Υπουργεία σε όλους τους τομείς, πράγμα το οποίο δεν ισχύει για τους ερωτηθέντες με μεγάλα κοπάδια, οι οποίοι βλέπουν θετικά τις παροχές των Υπουργείων. Με την προσωπική συνέντευξη των ερωτηθέντων, έγινε αντιληπτό ότι αυτό είναι πραγματικό λόγω των κονδυλίων που παρείχαν τα Υπουργεία για την υποστήριξη μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω των διάφορων ευρωπαϊκών προγραμμάτων, κονδυλίων που απορροφήθηκαν μόνο από τα άτομα με μεγάλες κτηνοτροφικές μονάδες.

Γράφημα 32-Υποστήριξη από αρμόδιους φορείς

Δ.1.4. Σημαντικότητα παραγόντων συγκράτησης κτηνοτρόφων στην περιοχή

Στο ερώτημα σχετικά με το πόσο σημαντικοί είναι για τους ερωτηθέντες οι παράγοντες που με βάση τη βιβλιογραφική έρευνα βρέθηκε ότι συμβάλλουν στη συγκράτηση των κτηνοτρόφων στην περιοχή τους, οι απαντήσεις έδωσαν την βαρύτητα τους εξής τέσσερις παράγοντες:

- την ανάγκη συχνότερης κτηνιατρικής παρακολούθησης από τοπικούς παράγοντες (δημιουργία τοπικών κτηνιατρικών υπηρεσιών)-πράγμα το οποίο αναφέρθηκε και στη βιβλιογραφία μέσω του προγράμματος των CAHWs
- την ανάγκη συχνότερης κτηνιατρικής παρακολούθησης από την πολιτεία
- την πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και νέα μηχανήματα
- την παροχή οικονομικών ενισχύσεων από την πολιτεία και την Ε.Ε.

Παρατηρείται ότι (βλ. Παράρτημα, Γράφημα 33) για τις ανάγκες αύξησης των βοσκοτόπων, παροχής γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία και βελτίωσης του εκπαιδευτικού επιπέδου και της κατάρτισης των κτηνοτρόφων ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων θεωρεί ότι είναι σχετικά ασήμαντες.

Επίσης τα άτομα με μικρό μέγεθος κοπαδιού (μέχρι 100) απάντησαν ότι όλοι οι παράγοντες είναι σημαντικοί σε ποσοστό 87%, έναντι των ατόμων με μεσαίο μέγεθος κοπαδιού (100-300), οι οποίοι απάντησαν ότι όλοι οι παράγοντες είναι σημαντικοί σε ποσοστό μόλις 13%. Τα άτομα με χαμηλό επίπεδο μόρφωσης θεώρησαν όλους τους παράγοντες σημαντικούς σε ποσοστό μόνο 8,5%, σε αντίθεση με τα άτομα με μεσαίο και υψηλότερο επίπεδο μόρφωση που θεώρησαν όλους τους παράγοντες εξίσου σημαντικούς με ίσα ποσοστά 17%. Τέλος, τα άτομα με χαμηλό εισόδημα (μέχρι 12.000€) στην πλειοψηφία τους θεωρούν όλους τους παράγοντες εξίσου σημαντικούς, σε σχέση με τα άτομα άλλων εισοδηματικών κατηγοριών.

Δ.1.5. Κατάσταση κτηνοτροφικού τομέα στην περιοχή

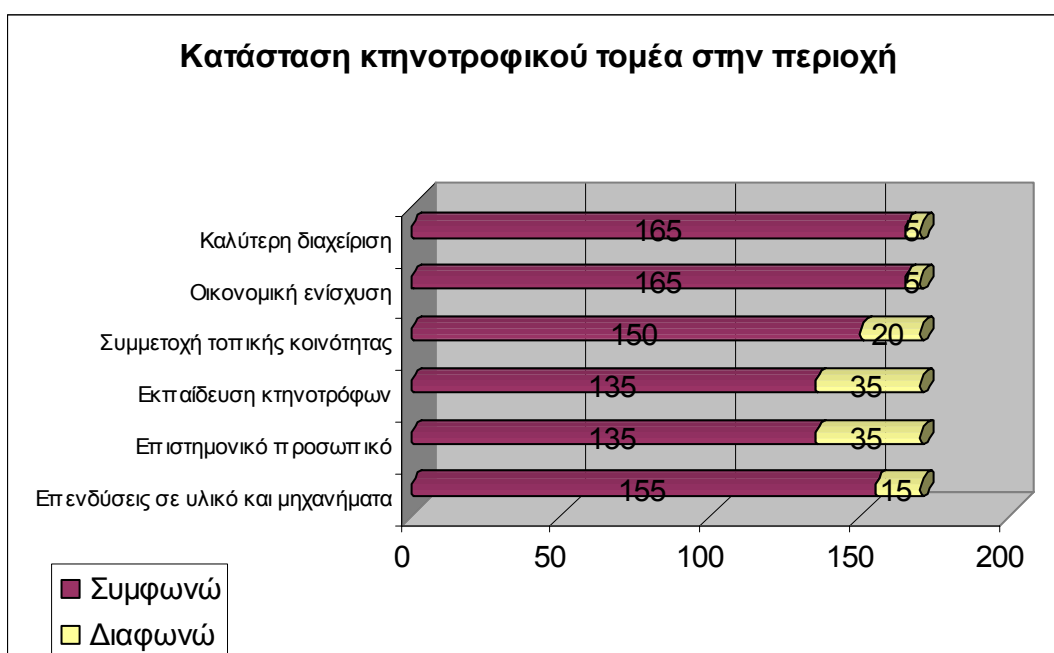
Οι κτηνοτρόφοι ερωτήθηκαν σχετικά με τις ανάγκες και τις προτάσεις τους για τον κτηνοτροφικό τομέα στην περιοχή. Η μεγάλη πλειοψηφία των ερωτηθέντων

συμφωνεί με τις βελτιωτικές εφαρμογές για τον κτηνοτροφικό τομέα, με τα μεγαλύτερα ποσοστά συμφωνούντων να αφορούν τις ανάγκες για:

- Καλύτερη διαχείριση των επιχειρήσεων και συνεταιρισμών ώστε να προσφέρουν δικαιότερες τιμές στους παραγωγούς-κτηνοτρόφους
- Οικονομική ενίσχυση του κτηνοτροφικού επαγγέλματος από κονδύλια
- Περισσότερες επενδύσεις σε υλικό και μηχανήματα
- Συμμετοχή της τοπικής κοινότητας

Αντίθετα, οι περισσότεροι διαφωνούν σε δύο κυρίως θέματα: στην ανάγκη για καλύτερο συμβουλευτικό επιστημονικό προσωπικό και στην ανάγκη εκπαίδευσης και κατάρτισης των κτηνοτρόφων. Το ποσοστό αυτό βέβαια είναι πολύ χαμηλό με αποτέλεσμα να μην δώσουμε μεγάλη βαρύτητα στις δύο βασικές διαφωνίες, ιδιαίτερα κατόπιν τις παραπάνω ανάλυσης (Δ.1.4) όπου φάνηκε καθαρά η ανάγκη των κτηνοτρόφων για συμβουλευτικές παροχές και εκπαίδευση.

Γράφημα 34-Κατάσταση κτηνοτροφικού τομέα στην περιοχή

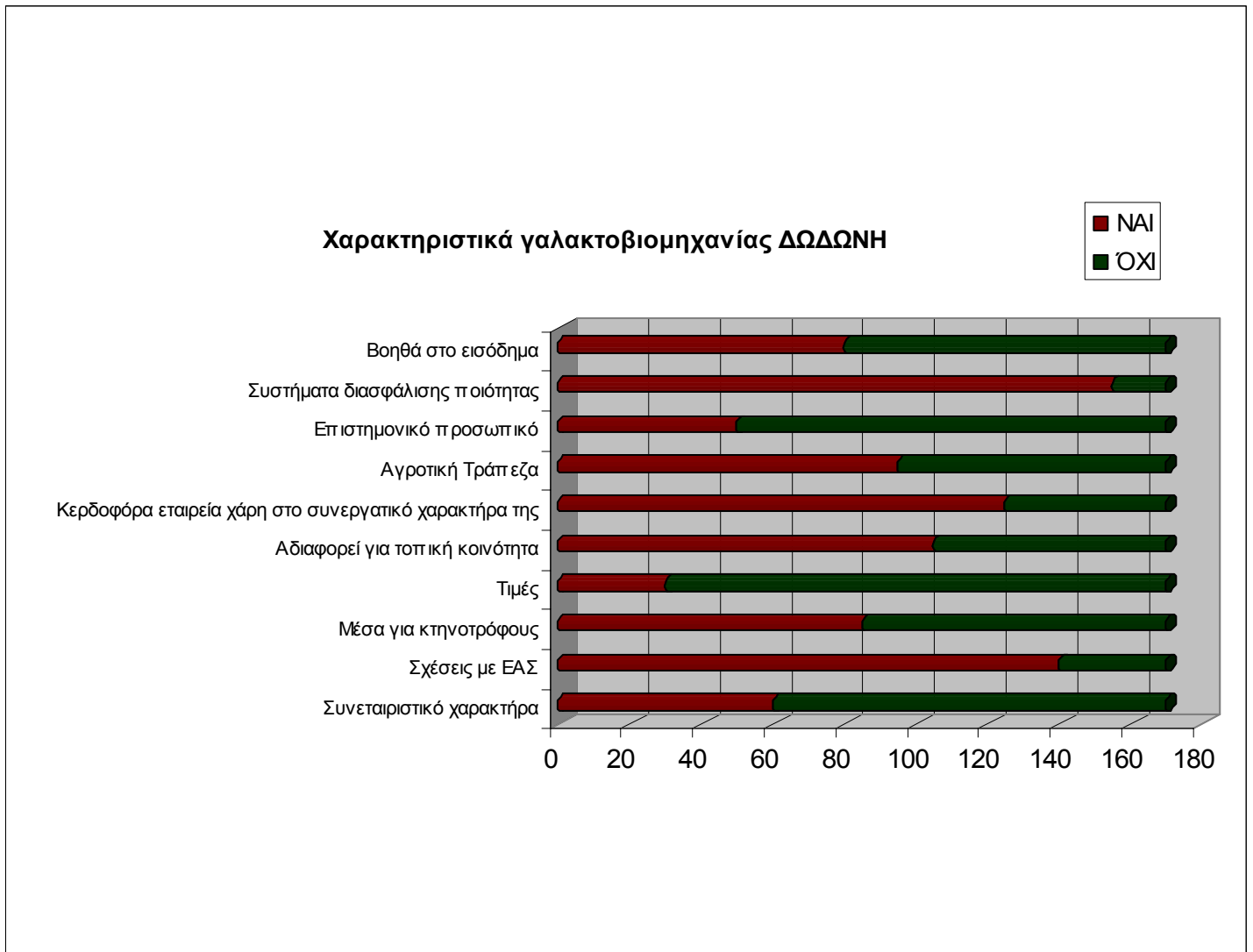

Δ.1.6. Η γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ

Σχετικά με τη γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ, οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να υποστηρίξουν ή να απορρίψουν ορισμένα χαρακτηριστικά της. Ερωτήθηκαν για τους

πόρους που τους παρέχει η ΔΩΔΩΝΗ, την οικονομική υποστήριξη, την τιμολογιακή της πολιτική και τον συνεργατικό της χαρακτήρα. Στο παρακάτω ραβδόγραμμα βλέπουμε τις απαντήσεις τους.

Γράφημα 35-Χαρακτηριστικά γαλακτοβιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ

Παρατηρείται ότι τη μεγαλύτερη συχνότητα στις αρνητικές απαντήσεις παρουσιάζουν οι παρακάτω χαρακτηρισμοί της ΔΩΔΩΝΗ:

- Το 91% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι η ΔΩΔΩΝΗ εφαρμόζει επαρκώς τα συστήματα διασφάλισης ποιότητας για τη συλλογή και τον έλεγχο του γάλακτος
- Οι κτηνοτρόφοι πιστεύουν ότι η ΔΩΔΩΝΗ δεν έχει το απαραίτητο επιστημονικό προσωπικό για να τους συμβουλευεί για κτηνοτροφικά θέματα σε ποσοστό 71%.
- Παρατηρούμε ότι αναφορικά με τις σχέσεις της ΔΩΔΩΝΗ με την Αγροτική Τράπεζα (που όπως αναφέρθηκε στη βιβλιογραφία παρουσίασαν είναι αρκετά

προβληματικές), το 56% θεωρεί ότι η Αγροτική Τράπεζα δυσχεραίνει τις σχέσεις της ΔΩΔΩΝΗ με τους κτηνοτρόφους.

- Σε ποσοστό 74% οι κτηνοτρόφοι θεωρούν ότι η ΔΩΔΩΝΗ είναι μια κερδοφόρα εταιρεία χάρη στο συνεργατικό χαρακτήρα της.
- Η τιμολογιακή πολιτική της ΔΩΔΩΝΗ σχετικά με τις τιμές αγοράς γάλακτος από τους κτηνοτρόφους χαρακτηρίζεται από το 82% των ερωτηθέντων ως άδικη για τους κτηνοτρόφους
- Με ποσοστό 82%, οι κτηνοτρόφοι θεωρούν ότι πρέπει να βελτιωθούν οι σχέσεις της εταιρείας με τις Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών (Ε.Α.Σ.) της περιοχής
- Με ποσοστό 65%, οι κτηνοτρόφοι θεωρούν ότι η ΔΩΔΩΝΗ δεν έχει διατηρήσει το συνεταιριστικό της χαρακτήρα

Από την άλλη μεριά, οι θετικές απαντήσεις αφορούσαν κυρίως το γεγονός ότι το 62% θεωρεί ότι η ΔΩΔΩΝΗ σήμερα ενδιαφέρεται για την τοπική κοινότητα και τους κτηνοτρόφους.

Υπήρχαν και απαντήσεις που δείχνουν αρκετά διχασμένους τους κτηνοτρόφους ως προς τα παρακάτω:

- Με ποσοστό 50% οι κτηνοτρόφοι θεωρούν ότι η ΔΩΔΩΝΗ δεν τους παρέχει σημαντικά μέσα (κτηνιατρικές υπηρεσίες, σύγχρονα μηχανήματα, μεταφορά γάλακτος)
- Με ποσοστό 53%, οι ερωτηθέντες κτηνοτρόφοι θεωρούν ότι η ΔΩΔΩΝΗ δε βοηθά σημαντικά στο εισόδημά τους και δε διευκολύνει την εργασία τους.

Το παραπάνω αποτέλεσμα οφείλεται σε μια βασική ομάδα κτηνοτρόφων, οι οποίοι έχουν δικές τους εγκαταστάσεις και μηχανήματα και συνεργάζονται, αλλά δεν είναι μέλη της ΔΩΔΩΝΗ, ή συνεργάζονται περιστασιακά μαζί της. Οι κτηνοτρόφοι αυτοί έχουν μεγάλα κοπάδια (άνω των 300 κεφαλών) και έχουν λάβει κονδύλια από την Ε.Ε. για να βελτιώσουν και να αναπτύξουν τις εγκαταστάσεις τους ως μικρομεσαίες κτηνοτροφικές επιχειρήσεις. Μετά από συνέντευξη και συζήτηση με άτομα που ανήκουν σ' αυτή την ομάδα, πληροφορηθήκαμε ότι ενδιαφέρονται να κάνουν έναν δικό τους συνεταιρισμό στα Ιωάννινα ώστε να αντιμετωπίσουν τα-κατά την άποψή τους- αρνητικά της γαλακτοβιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ.

Σχετικά με την εμπιστοσύνη για ορισμένα χαρακτηριστικά της ΔΩΔΩΝΗ, οι περισσότεροι κτηνοτρόφοι τους δείγματος, με ποσοστό 59% επέλεξαν το αρνητικό σχόλιο ότι η ΔΩΔΩΝΗ δεν παρέχει αρκετούς πόρους ώστε να προσελκύσει τους κτηνοτρόφους να συνεργάζονται μαζί της. Βέβαια πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι στο δείγμα συμπεριλαμβάνεται και η προαναφερθείσα ομάδα κτηνοτρόφων, οι οποίοι είναι ιδιαίτερα δυσαρεστημένοι με τη ΔΩΔΩΝΗ και επιθυμούν να δημιουργήσουν δικό τους συνεταιρισμό.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα άτομα που θεωρούν ότι η ΔΩΔΩΝΗ παρέχει ένα σίγουρο εισόδημα στους κτηνοτρόφους είναι κατά ομοψηφία τα άτομα που θεωρούν ότι η κτηνοτροφία είναι λύση ανάγκης για τους νέους της περιοχής και ανήκουν κυρίως στην ηλικιακή κατηγορία 30-50, ενώ έχουν μεσαία και χαμηλή μόρφωση.

Επίσης, τα άτομα που θεωρούν ότι η ΔΩΔΩΝΗ αγοράζει το γάλα σε καλύτερες τιμές απ' ό,τι 5 χρόνια πριν έχουν μικρό και μεσαίο μέγεθος κοπαδιού που αποτελείται από πρόβατα και αγελάδες. Η ΔΩΔΩΝΗ αγοράζει το κατσικίσιο γάλα σε τιμές φθηνότερες (0,54€ το λίτρο) σε σχέση με το πρόβειο και αγελαδινό, οπότε είναι λογικό να υπάρχει αυτή η διαφοροποίηση.

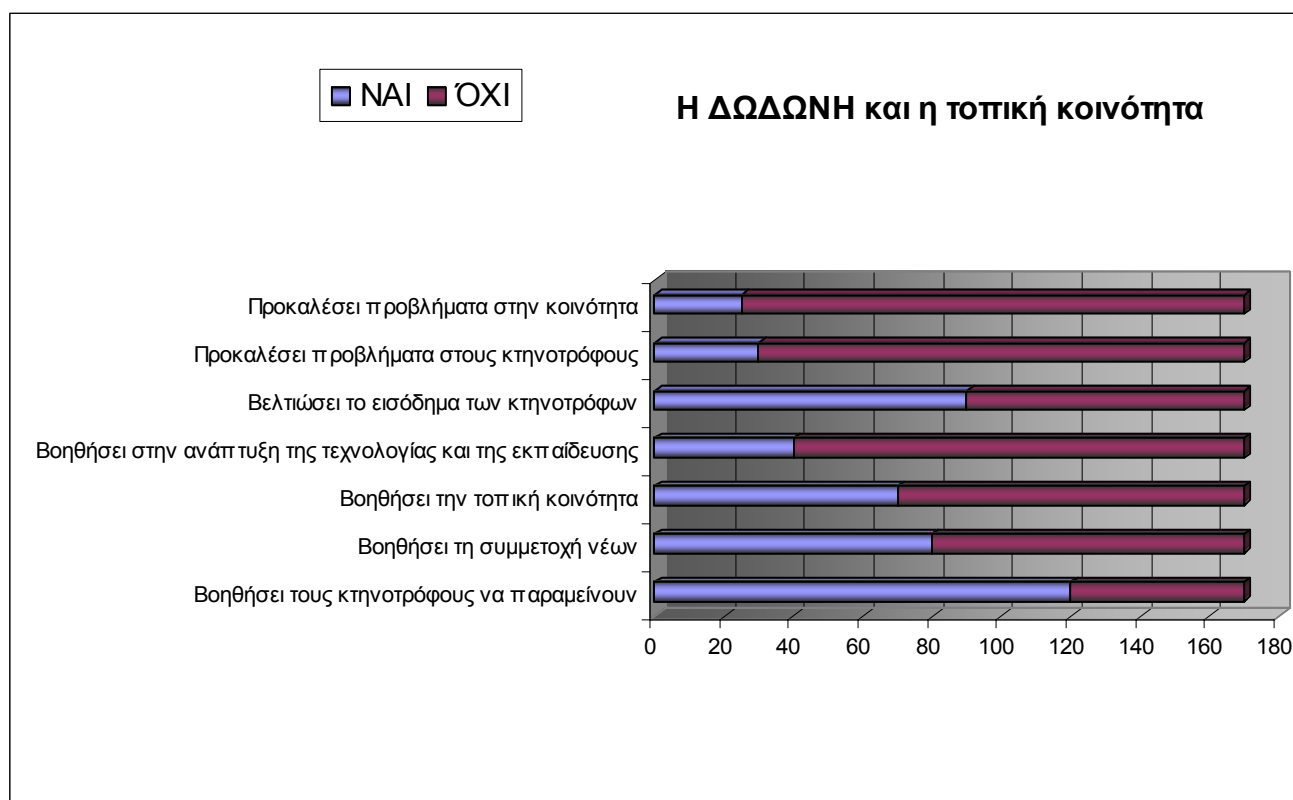
Στην ερώτηση μελλοντική συνεργασία με τη ΔΩΔΩΝΗ, οι απαντήσεις εμφανίζονται στο παρακάτω αραχνοειδές διάγραμμα (Γράφημα 46), όπου παρατηρείται ότι το 67% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι τα συνεχίσει να συνεργάζεται με τη ΔΩΔΩΝΗ, σε αντίθεση με το υπόλοιπο 33%, οι οποίοι δηλώνουν ότι μάλλον δε θα συνεργάζονται με τη ΔΩΔΩΝΗ με ποσοστό 21% ή θα επιλέξουν άλλον συνεργάτη με ποσοστό 12%. Είναι σημαντικό να τονισθεί ότι τα άτομα που δήλωσαν ότι θα συνεχίσουν τη συνεργασία τους με τη ΔΩΔΩΝΗ είναι κτηνοτρόφοι που έχουν κατά κύριο λόγο μόνο πρόβατα και έχουν μικρό ή μεσαίο μέγεθος κοπαδιού. Οι κτηνοτρόφοι με πάνω από 300 κεφάλια κοπάδι δηλώνουν ομόψηφα ότι επιθυμούν να διακόψουν τη συνεργασία τους με τη ΔΩΔΩΝΗ.

Γράφημα 36-Προοπτικές συνεργασίας με ΔΩΔΩΝΗ

Οι σχέσεις τις ΔΩΔΩΝΗ με την τοπική κοινότητα χαρακτηρίζονται σχετικά μέτριες, με τους κτηνοτρόφους να είναι διχασμένους σχετικά με την αντιμετώπιση της τοπικής κοινότητας από τη ΔΩΔΩΝΗ. Συγκεκριμένα, το 53% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η ΔΩΔΩΝΗ δεν έχει βοηθήσει τους κτηνοτρόφους, τους νέους και την τοπική κοινότητα της περιοχής, ούτε έχει βελτιώσει το εισόδημα και την εκπαίδευση των κτηνοτρόφων. Σαφέστατα όμως το 47% αντικρούει αυτή την άποψη. Είναι πάλι χαρακτηριστικό ότι κατά πλειοψηφία τα άτομα που θεωρούν ότι η ΔΩΔΩΝΗ έχει βοηθήσει την τοπική κοινότητα έχουν μικρό και μεσαίο μέγεθος κοπαδιού και ανήκουν στις ηλικιακές κατηγορίες των 18-30 και 30-50. Παρατηρείται επίσης ότι αρκετοί από αυτούς είναι γυναίκες, οι οποίες αντιλαμβάνονται διαφορετικά την προσφορά της ΔΩΔΩΝΗ προς την κοινότητα και τη βλέπουν περισσότερο θετικά.

Γράφημα 37-Η ΔΩΔΩΝΗ και η τοπική κοινότητα

Παρατηρείται στο παραπάνω διάγραμμα ότι το 71% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η ΔΩΔΩΝΗ έχει βοηθήσει τους κτηνοτρόφους να παραμείνουν στην περιοχή και το 53% ότι έχει βελτιώσει το εισόδημα των κτηνοτρόφων της περιοχής. Επίσης το 82 % θεωρεί ότι η ΔΩΔΩΝΗ δεν έχει προκαλέσει προβλήματα στους κτηνοτρόφους και το 85% ότι δεν έχει προκαλέσει προβλήματα στην κοινότητα της περιοχής. Σημαντικότατο είναι το ποσοστό των 71% του δείγματος των ερωτηθέντων, οι οποίοι πιστεύουν ότι η ΔΩΔΩΝΗ έχει βοηθήσει τους κτηνοτρόφους της περιοχής να παραμείνουν στον τόπο τους.

Αντίθετα, ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό (76%) θεωρεί ότι η ΔΩΔΩΝΗ δεν έχει βοηθήσει στην ανάπτυξη της τεχνολογίας και της εκπαίδευσης στην περιοχή. Επίσης μεγάλο είναι το ποσοστό που θεωρεί ότι η γαλακτοβιομηχανία δεν έχει βοηθήσει την τοπική κοινότητα και δεν έχει ενθαρρύνει τη συμμετοχή νέων στην κτηνοτροφία (με ποσοστά 59% και 53% αντίστοιχα).

Αναφορικά με το ρόλο της ΔΩΔΩΝΗ ως σημαντικό παράγοντα της περιοχής, το 91% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η ΔΩΔΩΝΗ αποτελεί ένα σημαντικό οικονομικό και κοινωνικό παράγοντα της περιοχής, έναντι του 9% που θεωρεί ότι δεν παίζει κανένα ρόλο για την περιοχή. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό ότι ακόμη και άτομα που

επιθυμούν να διακόψουν τη συνεργασία τους με τη ΔΩΔΩΝΗ θεωρούν ότι η εταιρεία έχει καταλυτικό ρόλο και σημαντική παρουσία στην περιοχή.

Παρατηρείται ότι οι κτηνοτρόφοι δηλώνουν κατά 71% ότι η ΔΩΔΩΝΗ δεν παίζει σημαντικό ρόλο για την παραμονή τους στον τόπο τους. Συγκεκριμένα, τα περισσότερα άτομα που υποστηρίζουν αυτή την θέση ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία των 30-50 και έχουν 3-4 μέλη στην οικογένειά τους. Είναι δηλαδή άτομα που συνειδητά έχουν επιλέξει να δημιουργήσουν την οικογένειά τους στο συγκεκριμένο τόπο και δεν θα άλλαζαν τόπο διαμονής λόγω διακοπής συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ. Υπάρχει επομένως ο παράγοντας οικογένεια ο οποίος είναι πρωταρχικός για την παραμονή των κτηνοτρόφων στον τόπο τους.

Παρατηρείται ακόμη ότι κατά ομοψηφία τα άτομα που δηλώνουν ότι θα άλλαζαν τόπο διαμονής εάν δεν υπήρχε η συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ έχουν μικρά και μεσαία κοπάδια, δηλαδή κανέναν από τους κτηνοτρόφους με μεγάλο κοπάδι (άνω των 300 κεφαλών) δεν θα άλλαζε τόπο διαμονής εξ' αιτίας της ΔΩΔΩΝΗ.

Επίσης παρατηρείται ότι τα άτομα που δηλώνουν ότι θα άλλαζαν τόπο διαμονής εάν δεν υπήρχε η συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ ανήκουν κυρίως στις εισοδηματικές ομάδες των κάτω των 12.000€ και από 18.000-45.000€, δηλαδή στις δύο ακραίες εισοδηματικές ομάδες του δείγματος. Αυτό σημαίνει ότι η «μεσαία τάξη» έχει και άλλες πηγές εισοδήματος, ενώ τα δύο άκρα βασίζονται αρκετά στη ΔΩΔΩΝΗ για την οικονομική και επαγγελματική τους κατάσταση (πράγματα τα οποία σαφέστατα επηρεάζουν την απόφαση για αλλαγή τόπου διαμονής).

Δ.2. Ανάλυση SWOT

Στην ανάλυση SWOT συσχετίζονται, αφού κατανοηθούν και αναλυθούν, οι δυνάμεις και οι αδυναμίες ενός οργανισμού σε σχέση με τις ευκαιρίες και τις απειλές που προκύπτουν από το εξωτερικό περιβάλλον (Σιώμοκος, 2004). Εδώ η ανάλυση θα χρησιμεύσει στην κριτική θεώρηση των παραπάνω ευρημάτων, ώστε να ανακαλύψουμε τα θετικά σημεία και τα προβλήματα που προκύπτουν για τη ΔΩΔΩΝΗ από την παραπάνω στατιστική ανάλυση. Έτσι προκύπτει ο παρακάτω συνοπτικός πίνακας:

Πίνακας 21-Ανάλυση SWOT

Strengths – Δυνάμεις	Weaknesses – Αδυναμίες
• Το 56% των κτηνοτρόφων ήδη μέλη του συνεταιρισμού • Το 40% δηλώνει ότι ενισχύεται το εισόδημά του από τη ΔΩΔΩΝΗ • Ιστορικά έχει άρρηκτη σχέση με τους κτηνοτρόφους της περιοχής • Παράγει προϊόντα Π.Ο.Π. τα οποία διοχετεύει στη διεθνή αγορά • Βοήθεια από τοπικούς θεσμούς-κτηνοτρόφους υποστηρικτές της ΔΩΔΩΝΗ • Οικονομική ενίσχυση από Α.Τ.Ε. με ευνοϊκότερα δάνεια • Εύρωστη επιχείρηση • Ο κλάδος δραστηριοποίησης της ΔΩΔΩΝΗ έχει μεγάλη αγορά και αρκετό περιθώριο κέρδους στα τυροκομικά προϊόντα	• Προβλήματα με τις τοπικές ΕΑΣ • Προβληματικές οι σχέσεις με τους κτηνοτρόφους – ασυμφωνίες στις τιμές γάλακτος • Το 65% θεωρεί προβληματικές τις σχέσεις της διοίκησης της ΔΩΔΩΝΗ που διορίζεται από την Α.Τ.Ε. με τους εκπροσώπους των Ε.Α.Σ. στη διοίκηση • Οι κτηνοτρόφοι θεωρούν κατά 56% ότι η ΔΩΔΩΝΗ έχει χάσει το «συνεργατικό» της χαρακτήρα • Οι μορφωμένοι μεγαλοκτηνοτρόφοι συνεργάζονται περιοδικά και στο μέλλον επιθυμούν διακοπή συνεργασία με τη ΔΩΔΩΝΗ • Ισχυρός ανταγωνισμός στον κλάδο από ξένες και εγχώριες εταιρείες • Οι κτηνοτρόφοι θεωρούν πλέον ότι οι παροχές της ΔΩΔΩΝΗ δεν επαρκούν

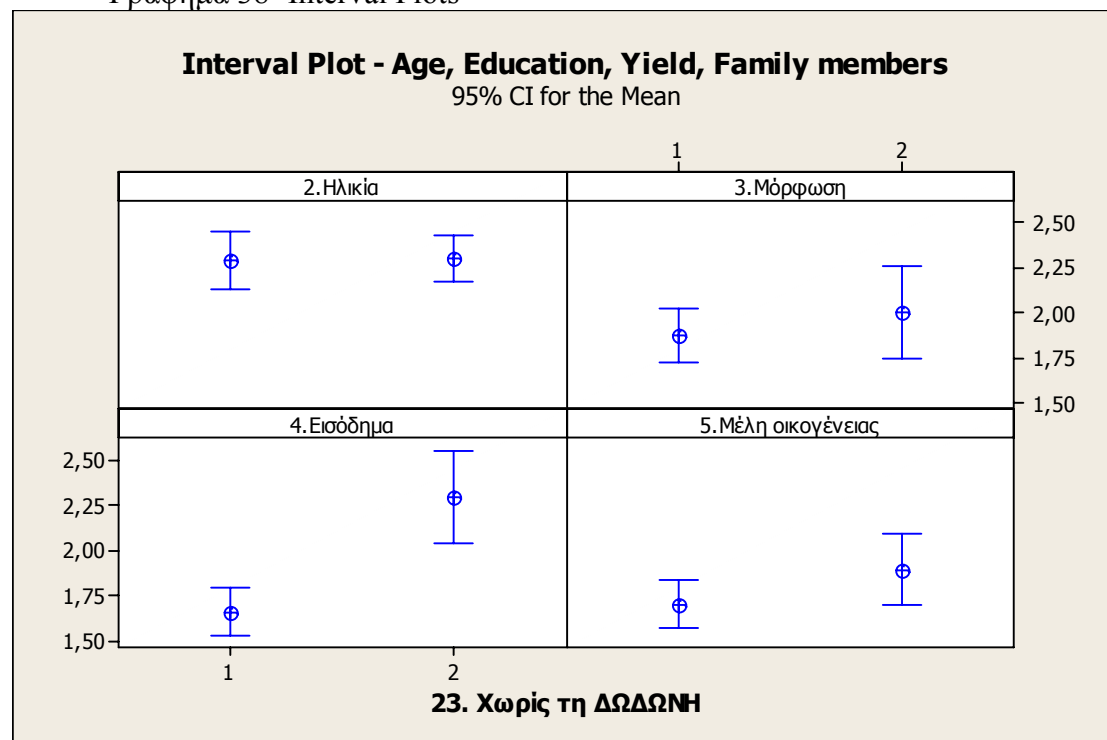
Opportunities – Ευκαιρίες	Threats – Απειλές
• Τα νέα ευρωπαϊκά προγράμματα αναμένεται να δώσουν ώθηση στις επιχειρήσεις της περιοχής • Ενίσχυση του κτηνοτροφικού εισοδήματος από πολιτεία και Ε.Ε. • Ισχυρό brand name, που πρέπει να αξιοποιηθεί • Μεγάλο δίκτυο διανομών και ισχυρή παρουσία στην περιοχή, που πρέπει να ενεργοποιηθούν και να προωθηθούν • Οι πόροι που παρέχει η ΔΩΔΩΝΗ στα μέλη του συνεταιρισμού είναι μοναδικοί και πρέπει να ενισχυθούν	• Το 59% θεωρεί ότι το επάγγελμα του κτηνοτρόφου δεν καλύπτει επαρκώς τα έξοδά του • Προβλήματα με κτηνιατρική παρακολούθηση • Απόφαση ορισμένων μεγαλοκτηνοτρόφων να δημιουργήσουν δικό τους «συνεταιρισμό» και να απομακρυνθούν από τη ΔΩΔΩΝΗ • Νέοι απαισιόδοξοι σχετικά με συνεργασία με τη ΔΩΔΩΝΗ • Πολιτικές πρακτικές και νομοθεσία που δεν υποστηρίζει την τωρινή εξέλιξη της ΔΩΔΩΝΗ ως εταιρείας

Δ.3. Στατιστική ανάλυση και συμπερασματολογία

Δ.3.1. Σύγκριση ομάδων

Θα δημιουργηθούν τα παρακάτω interval plots- τα διαγράμματα που δείχνουν τη γενική τάση και διακύμανση του δείγματος- ώστε να δούμε στο 95% διάστημα εμπιστοσύνης για τους μέσους εάν οι ερωτηθέντες που απάντησαν ότι χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ θα άλλαζαν τόπο διαμονής μπορούν να χωριστούν σε group με βάση την ηλικία., τη μόρφωση (επίπεδο μόρφωσης-ιεραρχική μεταβλητή), το εισόδημα και τα μέλη της οικογένειας (αριθμός μελών).

Γράφημα 38- Interval Plots

Παρατηρείται ότι τα 95% διαστήματα εμπιστοσύνης για όσους απάντησαν ότι θα παρέμεναν στον τόπο διαμονής χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ (απάντηση 1) σε σχέση με τα αντίστοιχα δ.ε. όσων απάντησαν ότι θα άλλαζαν τόπο διαμονής (απάντηση 2) δε διαφέρουν ουσιαστικά σε σχέση με την ηλικία και τα μέλη της οικογένειας.

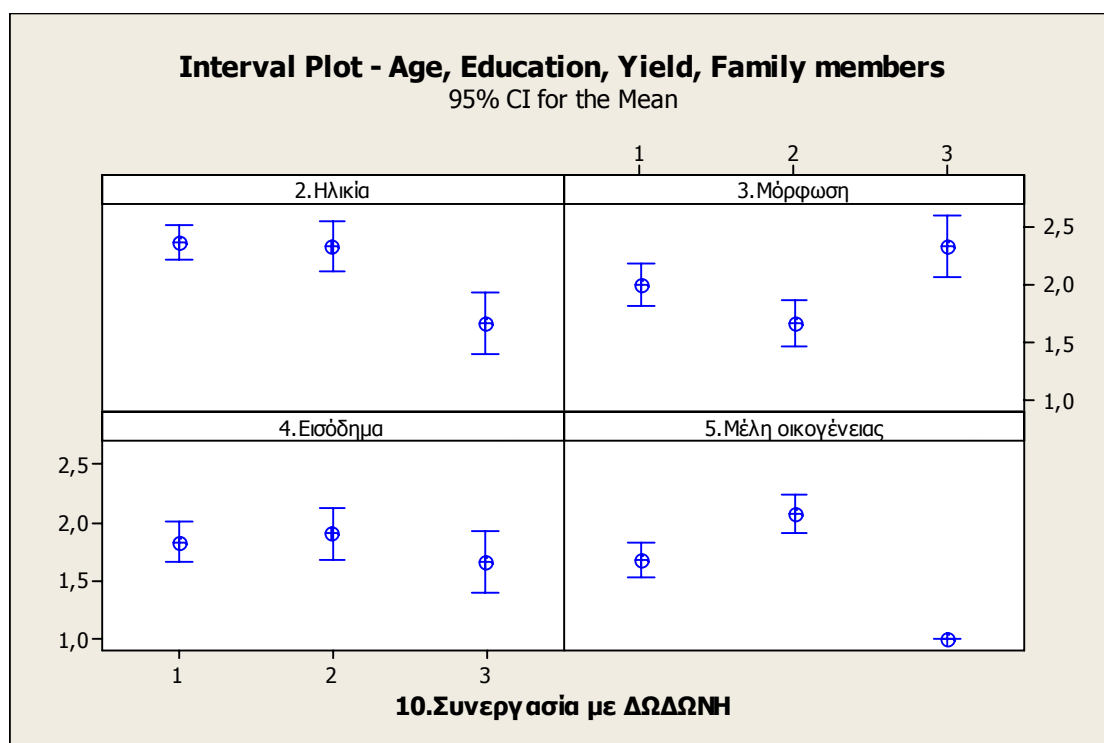
Σε σχέση με τη μόρφωση, το διάστημα αυτών που θα άλλαζαν τόπο διαμονής είναι πιο «ανοιχτό», αφού τα άτομα με καλύτερη μόρφωση απάντησαν κατά πλειοψηφία ότι χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ θα παρέμεναν στον τόπο τους. Όμως δεν μπορεί

να ειπωθεί ότι οι μέσοι διαφέρουν, αφού οι μπάρες καλύπτουν η μία την άλλη.

Το παράδοξο είναι όσον αφορά το εισόδημα, όπου παρατηρείται για όσους έχουν υψηλό εισόδημα (κυρίως από 18.000 μέχρι και άνω των 45.000€), να δηλώνουν ότι χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ θα άλλαζαν τόπο διαμονής. Η διαφορά εδώ μεταξύ των μέσων πιθανόν να είναι στατιστικά σημαντική, λόγω της μεγάλης απόστασης μεταξύ των μπάρων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι περισσότερες επενδύσεις των κτηνοτρόφων βασίζονται στη «σιγουριά» του εισοδήματος από τη ΔΩΔΩΝΗ, με αποτέλεσμα να νοιώθουν ανασφαλείς για την πορεία των επενδύσεών τους χωρίς τη γαλακτοβιομηχανία. Αντίθετα, οι κτηνοτρόφοι των χαμηλότερων εισοδημάτων μπορούν εύκολα να στραφούν σε άλλες βιομηχανίες και να έχουν άλλες πηγές εισοδήματος (π.χ. πώληση λιανική των κρεάτων τους στην τοπική αγορά), οπότε έχουν περισσότερες λύσεις σε περίπτωση απουσίας της ΔΩΔΩΝΗ από την περιοχή.

Τα επόμενα interval plots αφορούν τη συνεργασία του κτηνοτρόφου με τη γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ (1= Συνεργάτες και μέλη του συνεταιρισμού, 2=Συνεργάτες αλλά μη μέλη, 3=Περιοδικοί συνεργάτες, 4= Δε συνεργάζονται) σε σχέση με την ηλικία., τη μόρφωση, το εισόδημα και τα μέλη της οικογένειας.

Γράφημα 39-Interval Plots

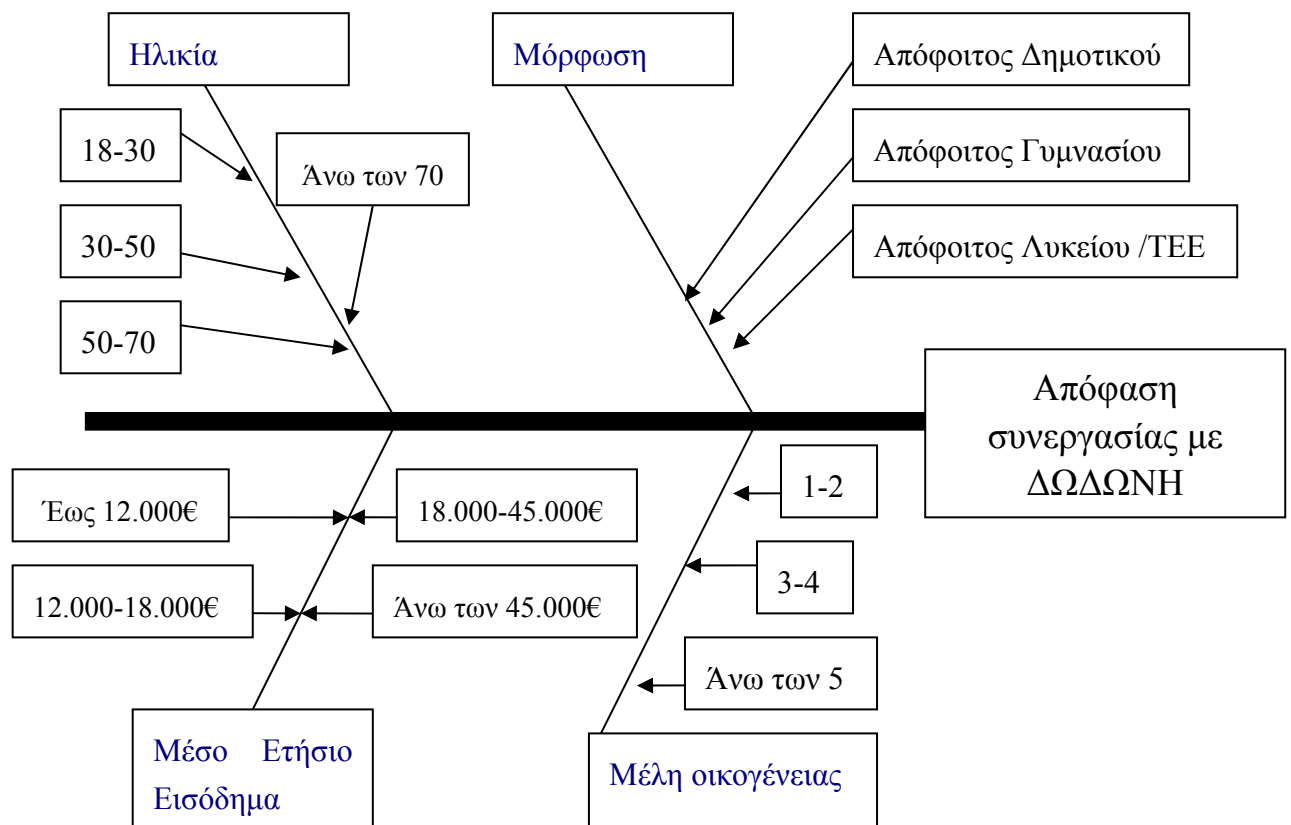

Παρατηρείται ότι στο 95% διάστημα εμπιστοσύνης οι μέσοι για τη συνεργασία με τη ΔΩΔΩΝΗ διαφέρουν σχετικά με την ηλικία, τη μόρφωση και τα

μέλη της οικογένειας. Η διαφοροποίηση αυτή δεν υπάρχει στο εισόδημα. Παρατηρείται ότι άτομα μικρότερης ηλικίας και υψηλότερης μόρφωσης συνεργάζονται, αλλά όχι σε τακτική βάση με τη ΔΩΔΩΝΗ, καθώς επίσης και οι πολύτεχνες οικογένειες. Αντίθετα συνεργάζονται και είναι μέλη του συνεταιρισμού άτομα με μικρές οικογένειες (1-2 άτομα), χαμηλής μόρφωσης και μεγάλης ηλικίας.

Κατόπιν κατασκευάζεται το παρακάτω διάγραμμα αιτίας-αιτιατού (Ishikawa-cause and effect chart) σχετικά με την ανάλυσή μας

Γράφημα 40-Διάγραμμα Ishikawa

Δ.3.2. Σύγκριση κατηγορικών μεταβλητών (categorical variables)

Προκειμένου να ελεγχθεί η ανεξαρτησία ορισμένων κατηγορικών μεταβλητών που επιδρούν στο πρότυπο που θα δημιουργηθεί, εκτελούνται οι έλεγχοι χ^2 . Εξετάζεται έτσι η ανεξαρτησία των παραγόντων που επιδρούν άμεσα στο πρότυπο που θα δημιουργηθεί: Την επιλογή τόπου διαμονής και τη σχέση της παραμονής στον τόπο που κάθε κτηνοτρόφου με τη γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ.

Τα test χ^2 χρησιμοποιούνται για τη σύγκριση της παρατηρούμενης κατανομής των δεδομένων με την αναμενόμενη κατανομή τους κάτω από τη μηδενική υπόθεση. Εδώ οι έλεγχοι αφορούν την ανεξαρτησία μεταξύ διάφορων κατηγορικών μεταβλητών. Σ' αυτή την περίπτωση η στατιστική chi-square (χ^2) δείχνει το μέγεθος της διαφοράς της παρατηρούμενης κατανομής με την κατανομή που θα αναμέναμε εάν δεν υπήρχε καμία σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών που εξετάζουμε. Επομένως εδώ η υπόθεση H_0 αφορά την ανεξαρτησία των μεταβλητών.

Εξέχουσα σημασία στην ανάλυση μέσω του chi-square statistic είναι η τιμή της στατιστικής χ^2 , η τιμή της p-value που συγκριτικά με το επίπεδο σημαντικότητας καθορίζει την απόρριψη ή μη της μηδενικής υπόθεσης, αλλά και οι τιμές των αναμενόμενων συχνοτήτων. Θα πρέπει οι τιμές αυτές να είναι μεγαλύτερες του 5, για τουλάχιστον του 75% του συνόλου των παρατηρήσεων του μοντέλου. Αυτό σημαίνει ότι σε περίπτωση που το 25% των παρατηρήσεων έχει τιμές των αναμενόμενων συχνοτήτων κάτω του 5, θα πρέπει να επαναληφθεί η ανάλυση συγχωνεύοντας τις παρατηρήσεις αυτές με τις παρατηρήσεις της προηγούμενης κατηγορίας, με την εντολή recode, ή να παραλειφθεί η κατηγορία (ανάλογα με τη σημαντικότητά της).

Εξετάζεται αρχικά εάν η επιλογή παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη του φύλου του κτηνοτρόφου:

Συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ με βάση το φύλο:

Πίνακας 22-Συχνότητες ελέγχου 1

	Άνδρας	Γυναίκα	Σύνολο
Παραμονή χωρίς ΔΩΔΩΝΗ (NAI)	90 52,94%	30 17,65%	120 70,59%
Μη παραμονή χωρίς ΔΩΔΩΝΗ (OXI)	40 23,53%	10 5,88%	50 29,41%

Αποτελέσματα (βλ. Παράρτημα, Έλεγχοι χ^2 , Έλεγχος 1):

Chi-Sq = 0,490; DF = 1; P-Value = 0,484

Χρησιμοποιώντας το στατιστικό test χ^2 για να διευκρινιστεί αν ισχύει σε επίπεδο σημαντικότητας 95% η μηδενική υπόθεση ότι H_0 : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη του φύλου του κτηνοτρόφου, έναντι της H_A : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται από το φύλο του κτηνοτρόφου, παρατηρείται ότι η p-value είναι 0,484, μεγαλύτερη του $\alpha=0,05$, άρα γίνεται δεκτή η υπόθεση H_0 και η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή ανεξαρτήτως της ύπαρξης της ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη από το φύλο του κτηνοτρόφου (σε ε.σ. 95%).

Εξετάζουμε εάν η επιλογή παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη της ηλικίας του κτηνοτρόφου:

Συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ με βάση την ηλικία:

Πίνακας 23-Συχνότητες ελέγχου 2

	18-30	30-50	50-70	Άνω των 70	Σύνολο
NAI	20 12%	60 35%	25 15%	15 9%	120 71%
OXI	0 0%	35 21%	15 9%	0 0%	50 29%

Αποτελέσματα (βλ. Παράρτημα, Έλεγχοι χ^2 , Έλεγχος 2):

Chi-Sq = 18,370; DF = 3; P-Value = 0,000

Παρατηρείται ότι ένα κελί έχει αναμενόμενη συχνότητα μικρότερη του 5, αλλά όπως προείπαμε αυτό δε δημιουργεί πρόβλημα στην ανάλυση, αφού εκφράζει λιγότερο από το 25% των παρατηρήσεων.

Χρησιμοποιώντας το στατιστικό test χ^2 για να διευκρινιστεί αν ισχύει σε επίπεδο σημαντικότητας 95% η μηδενική υπόθεση ότι H_0 : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή ανεξαρτήτως της ύπαρξης της ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη της ηλικίας του κτηνοτρόφου, έναντι της H_A : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή ανεξαρτήτως της ύπαρξης της ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται από την ηλικία του κτηνοτρόφου, παρατηρείται ότι η p-value είναι 0,000, μικρότερη του $\alpha=0,05$, άρα δε γίνεται αποδεκτή η υπόθεση H_0 και η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή ανεξαρτήτως της ύπαρξης της ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται από την ηλικία του κτηνοτρόφου (σε ε.σ. 95%).

Εξετάζουμε εάν η επιλογή παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη της μόρφωσης του κτηνοτρόφου:

Συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ με βάση τη μόρφωση:

Πίνακας 24-Συχνότητες ελέγχου 3

	Απόφοιτος Δημοτικού	Απόφοιτος Γυμνασίου	Απόφοιτος Λυκείου / ΤΕΕ	Σύνολο
ΝΑΙ	50 29%	35 21%	35 21%	120 71%
ΟΧΙ	20 12%	10 6%	20 12%	50 29%

Αποτελέσματα (βλ. Παράρτημα, Έλεγχοι χ^2 , Έλεγχος 3):

Chi-Sq = 2,424; DF = 2; P-Value = 0,298

Με βάση το test χ^2 ελέγχεται σε επίπεδο σημαντικότητας 95% τη μηδενική υπόθεση ότι H_0 : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη της μόρφωσης του κτηνοτρόφου, έναντι της H_A : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται από τη μόρφωση του κτηνοτρόφου, παρατηρείται ότι η p-value είναι 0,298, μεγαλύτερη του $\alpha=0,05$, άρα γίνεται αποδεκτή η υπόθεση H_0 και η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ δεν εξαρτάται από τη μόρφωση του κτηνοτρόφου (σε ε.σ. 95%).

Στη συνέχεια θα εξετασθεί εάν η επιλογή παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη του μέσου ετήσιου εισοδήματος του κτηνοτρόφου:

Συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ με βάση το μέσο ετήσιο εισόδημα:

Πίνακας 25-Συχνότητες ελέγχου 4

	Έως 12.000€	Από 12.000-18.000€	Από 18.000-45.000€	Άνω των 45.000€	Σύνολο
ΝΑΙ	60 35%	40 24%	20 12%	0 0%	120 71%
ΌΧΙ	15 9%	5 3%	30 18%	0 0%	50 29%

Αποτελέσματα (βλ. Παράρτημα, Έλεγχοι χ^2 , Έλεγχος 4):

Chi-Sq = 32,993; DF = 2; P-Value = 0,000
--

Παρατηρείται ότι ένα κελί έχει αναμενόμενη συχνότητα μικρότερη του 5, αλλά όπως προειπώθηκε αυτό δε δημιουργεί πρόβλημα στην ανάλυση, αφού εκφράζει λιγότερο από το 25% των παρατηρήσεων.

Με βάση το test χ^2 ελέγχεται σε επίπεδο σημαντικότητας 95% η μηδενική υπόθεση ότι H_0 : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή ανεξαρτήτως της ύπαρξης της ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη του εισοδήματος του κτηνοτρόφου, έναντι της H_A : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή ανεξαρτήτως της ύπαρξης της ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται από το εισόδημα του κτηνοτρόφου, παρατηρείται ότι η p-value είναι 0,000, μικρότερη του $\alpha=0,05$, άρα δε γίνεται αποδεκτή η υπόθεση H_0 και η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή ανεξαρτήτως της ύπαρξης της ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται από το εισόδημα του κτηνοτρόφου (σε ε.σ. 95%).

Επίσης πρέπει να ελεγχθεί εάν η επιλογή παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη του αριθμού των μελών της οικογένειας του κτηνοτρόφου (στα μέλη συμπεριλαμβάνεται και ο κτηνοτρόφος).

Συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ με βάση τον αριθμό των μελών της οικογένειας:

Πίνακας 26-Συχνότητες ελέγχου 5

	1 με 2	3 με 4	άνω των 5	Σύνολο
NAI	55 32%	45 26%	20 12%	120 71%
ΌΧΙ	15 9%	25 15%	10 6%	50 29%

Αποτελέσματα (βλ. Παράρτημα, Έλεγχοι χ^2 , Έλεγχος 5):

Chi-Sq = 3,710; DF = 2; P-Value = 0,156

Υπάρχουν οι εξής υποθέσεις:

H_0 : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη του αριθμού μελών της οικογένειας του κτηνοτρόφου, έναντι της H_A : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται από τον αριθμό μελών της οικογένειας του κτηνοτρόφου, σε ε.σ. 95%.

Η p-value είναι 0,156, μεγαλύτερη του $\alpha=0,05$, άρα γίνεται αποδεκτή η υπόθεση H_0 και η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ δεν εξαρτάται από τον αριθμό μελών της οικογένειας του κτηνοτρόφου (σε ε.σ. 95%).

Ελέγχεται εάν η επιλογή παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη του είδους της σύστασης του κοπαδιού του κτηνοτρόφου.

Συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ με βάση το είδος κοπαδιού του κτηνοτρόφου:

Πίνακας 27-Συχνότητες ελέγχου 6

	Αιγοπρόβατα	Πρόβατα και αγελάδες	Μόνο πρόβατα	Μόνο αγελάδες	Σύνολο
NAI	40 24%	25 15%	50 29%	5 3%	120 71%
ΌΧΙ	15 9%	0 0%	25 15%	10 6%	50 29%

Αποτελέσματα (βλ. Παράρτημα, Έλεγχοι χ^2 , Έλεγχος 6):

Παρατηρείται ότι ένα κελί έχει αναμενόμενη συχνότητα μικρότερη του 5, αλλά όπως προειπώθηκε αυτό δε δημιουργεί πρόβλημα στην ανάλυση, αφού εκφράζει λιγότερο από το 25% των παρατηρήσεων.

Chi-Sq = 21,121; DF = 3; P-Value = 0,000

Με βάση το test χ^2 ελέγχεται σε επίπεδο σημαντικότητας 95% η μηδενική υπόθεση ότι H_0 : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή ανεξαρτήτως της ύπαρξης της ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη του είδους του κοπαδιού του κτηνοτρόφου, έναντι της H_A : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή ανεξαρτήτως της ύπαρξης της ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται από το είδος του κοπαδιού του κτηνοτρόφου, παρατηρείται ότι η p-value είναι 0,000, μικρότερη του $\alpha=0,05$, άρα δε γίνεται αποδεκτή η υπόθεση H_0 και η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή ανεξαρτήτως της ύπαρξης της ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται από το είδος του κοπαδιού του κτηνοτρόφου (σε ε.σ. 95%).

Στη συνέχεια ελέγχεται εάν η επιλογή παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη του μεγέθους του κοπαδιού του κτηνοτρόφου (το μέγεθος μετριέται σε αριθμό κεφαλών).

Συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ με βάση το μέγεθος του κοπαδιού του κτηνοτρόφου:

Πίνακας 28-Συχνότητες ελέγχου7

	Μέχρι 100	100-300	Άνω των 300	Σύνολο
ΝΑΙ	75 44%	40 24%	5 3%	120 71%
ΌΧΙ	35 21%	15 9%	0 0%	50 29%

Αποτελέσματα (βλ. Παράρτημα, Έλεγχοι χ^2 , Έλεγχος 7):

Chi-Sq = 2,511; DF = 2; P-Value = 0,285

Υποθέσεις:

H_0 : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη του μεγέθους του κοπαδιού του κτηνοτρόφου, έναντι της H_A : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται από το μέγεθος του κοπαδιού του κτηνοτρόφου, σε ε.σ. 95%.

Εδώ παρατηρείται ότι 2 παρατηρήσεις έχουν αναμενόμενη συχνότητα

(expected frequency) κάτω του 5, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι θα πρέπει να συγχωνευθούν οι παρατηρήσεις της κατηγορίας «άνω των 300» με την κατηγορία «100-300», ώστε να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα. Χρησιμοποιείται η εντολή Recode για τη συγχώνευση. Με τα παραπάνω εμφανίζονται τα εξής αποτελέσματα (βλ. Παράρτημα, Έλεγχος 8):

Chi-Sq = 0,869; DF = 1; P-Value = 0,351

Εδώ η p-value είναι 0,869, μεγαλύτερη του $\alpha=0,05$, άρα γίνεται αποδεκτή η υπόθεση H_0 και η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ δεν εξαρτάται από το μέγεθος του κοπαδιού του κτηνοτρόφου (σε ε.σ. 95%).

Τέλος, εξετάζεται ο σημαντικότερος παράγοντας εάν η επιλογή παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη από τη μορφή συνεργασίας του κτηνοτρόφου με τη ΔΩΔΩΝΗ.

Συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ με βάση την μορφή συνεργασίας του κτηνοτρόφου με τη ΔΩΔΩΝΗ:

Πίνακας 29-Συχνότητες ελέγχου 9

	Συνεργάτης και μέλος	Συνεργάτης μη μέλος	Περιοδικός συνεργάτης	Μη συνεργάτης	Σύνολο
ΝΑΙ	60 35%	50 29%	10 6%	0 0%	120 71%
ΌΧΙ	35 21%	10 6%	5 3%	0 0%	50 29%

Αποτελέσματα (βλ. Παράρτημα, Έλεγχοι χ^2 , Έλεγχος 9):

Chi-Sq = 7,332; DF = 2; P-Value = 0,026

Παρατηρείται ότι ένα κελί έχει αναμενόμενη συχνότητα μικρότερη του 5, αλλά όπως προειπώθηκε αυτό δε δημιουργεί πρόβλημα στην ανάλυση, αφού εκφράζει λιγότερο από το 25% των παρατηρήσεων.

Με βάση το test χ^2 ελέγχεται σε επίπεδο σημαντικότητας 95% η μηδενική υπόθεση ότι H_0 : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή ανεξαρτήτως της ύπαρξης της ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη της μορφής συνεργασίας του κτηνοτρόφου με τη ΔΩΔΩΝΗ, έναντι της H_A : η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή

ανεξαρτήτως της ύπαρξης της ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται από τη μορφή συνεργασίας του κτηνοτρόφου με τη ΔΩΔΩΝΗ, παρατηρείται ότι η p-value είναι 0,025, μικρότερη του $\alpha=0,05$, άρα γίνεται δε αποδεκτή η υπόθεση H_0 και η συχνότητα επιλογής παραμονής στην περιοχή χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται από το είδος της συνεργασίας του κτηνοτρόφου με τη ΔΩΔΩΝΗ (σε ε.σ. 95%).

Πριν ολοκληρωθεί η ανάλυση, θα εξαχθούν ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με τον τρόπο συνεργασίας των κτηνοτρόφων με τη ΔΩΔΩΝΗ. Γι'αυτό, εξετάζεται εάν η συχνότητα επιλογής του τρόπου συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη από το φύλο του κτηνοτρόφου. Δημιουργείται έτσι ο παρακάτω πίνακας συχνοτήτων:

Συχνότητα επιλογής τρόπου συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ σε σχέση με φύλο:

Πίνακας 30-Συχνότητες ελέγχου 10

	Άνδρας	Γυναίκα	Σύνολο
Συνεργάτης και μέλος	75 44,12%	20 11,76%	95 55,88%
Μόνο συνεργάτης	45 26,47%	15 8,82%	60 35,29%
Περιοδικός συνεργάτης	10 5,88%	5 2,94%	15 8,82%
Μη-συνεργάτης	0 0%	0 0%	0 0%

Αποτελέσματα (βλ. Παράρτημα, Έλεγχοι χ^2 , Έλεγχος 10):

Chi-Sq = 1,197; DF = 2; P-Value = 0,550

Παρατηρείται ότι ένα κελί έχει αναμενόμενη συχνότητα μικρότερη του 5, αλλά όπως προειπώθηκε αυτό δε δημιουργεί πρόβλημα στην ανάλυση, αφού εκφράζει λιγότερο από το 25% των παρατηρήσεων.

Χρησιμοποιώντας το στατιστικό test χ^2 για να διευκρινιστεί αν ισχύει σε επίπεδο σημαντικότητας 95% η μηδενική υπόθεση ότι H_0 : η συχνότητα επιλογής τρόπου συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη του φύλου, έναντι της H_A : η συχνότητα επιλογής τρόπου συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται από το φύλο, παρατηρείται ότι η p-value είναι 0,550, μεγαλύτερη του $\alpha=0,05$, άρα δεν απορρίπτεται η υπόθεση H_0 και η συχνότητα επιλογής τρόπου συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ είναι εξαρτημένη σε σχέση με το φύλο του κτηνοτρόφου.

Εξετάζεται επίσης εάν η επιλογή τρόπου συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται από το είδος του κοπαδιού του κτηνοτρόφου (εάν έχει αγελάδες, μόνο πρόβατα, κτλ.). Δημιουργείται ο παρακάτω πίνακας συχνοτήτων:

Συχνότητα επιλογής τρόπου συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ σε σχέση με το είδος του κοπαδιού του κτηνοτρόφου:

Πίνακας 31-Συχνότητες ελέγχου 11

	Αιγοπρόβατα	Πρόβατα και αγελάδες	Μόνο πρόβατα	Μόνο αγελάδες	Σύνολο
Συνεργάτης και μέλος	30 17,65%	10 5,88%	40 23,53%	15 8,82%	95 55,88%
Μόνο συνεργάτης	20 11,76%	10 5,88%	30 17,65%	0 0%	60 35,29%
Περιοδικός συνεργάτης	5 2,94%	5 2,94%	5 2,94%	0 0%	15 8,82%
Μη- συνεργάτης	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%

Αποτελέσματα (βλ. Παράρτημα, Έλεγχοι χ^2 , Έλεγχος 11):

Εδώ 3 από τα 12 κελιά έχουν αναμενόμενη συχνότητα μικρότερη του 5. Όμως αυτά αντιπροσωπεύουν το 25% των παρατηρήσεων, επομένως δε δημιουργούν πρόβλημα στην ανάλυση (αποδεκτό επίπεδο μέχρι το 25%, όπως αναφέρθηκε στην εισαγωγή της ανάλυσης χ^2).

Chi-Sq = 17,660; DF = 6; P-Value = 0,007

Χρησιμοποιώντας το στατιστικό test χ^2 για να διευκρινιστεί αν ισχύει σε επίπεδο σημαντικότητας 95% η μηδενική υπόθεση ότι H_0 : η συχνότητα επιλογής τρόπου συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη του είδους του κοπαδιού, έναντι της H_A : η συχνότητα επιλογής τρόπου συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται από το είδος του κοπαδιού του κτηνοτρόφου, παρατηρείται ότι η p-value είναι 0,007, μικρότερη του $\alpha=0,05$, άρα γίνεται δεκτή η υπόθεση H_0 και η συχνότητα επιλογής τρόπου συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ είναι ανεξάρτητη από το είδος του κοπαδιού του κτηνοτρόφου (σε ε.σ. 95%).

Δ.3.3. Αριστοποίηση Pareto

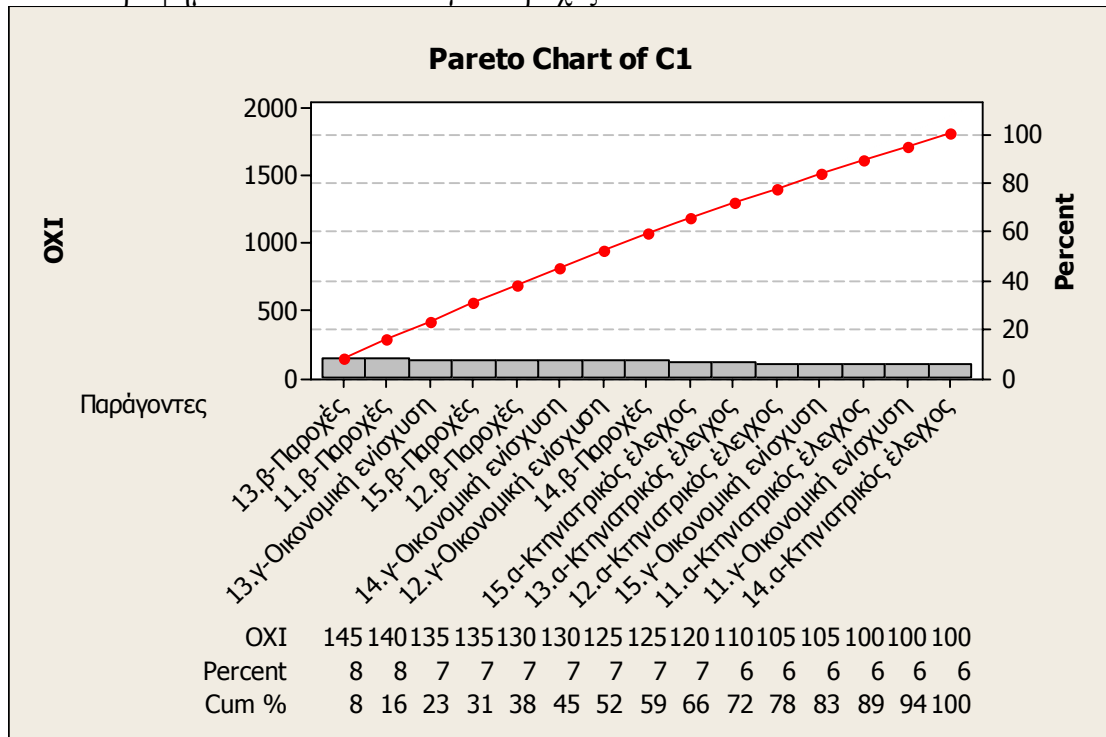
Σχετικά με τις ερωτήσεις 11-15, θα πρέπει να βρεθεί η σειρά σημαντικότητας των παραγόντων στους οποίους οι κτηνοτρόφοι θεωρούν ότι δεν έχουν επαρκή υποστήριξη, ώστε να βρεθεί που υστερεί ο κάθε τομέας (υπουργεία, περιφέρεια, νομαρχία, τοπική κοινότητα, ΔΩΔΩΝΗ) και σε ποιους παράγοντες θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα ώστε να βελτιωθούν οι παροχές προς τους κτηνοτρόφους. Έχουμε τον παρακάτω πίνακα συχνότητας:

Πίνακας 32-Συχνότητες παραγόντων

		ΝΑΙ	ΌΧΙ
Υπουργεία	11.α-Κτηνιατρικός έλεγχος	70	100
	11.β-Παροχές	30	140
	11.γ-Οικονομική ενίσχυση	70	100
Περιφέρεια	12.α-Κτηνιατρικός έλεγχος	65	105
	12.β-Παροχές	40	130
	12.γ-Οικονομική ενίσχυση	45	125
Νομαρχία	13.α-Κτηνιατρικός έλεγχος	60	110
	13.β-Παροχές	25	145
	13.γ-Οικονομική ενίσχυση	35	135
Τοπική κοινότητα	14.α-Κτηνιατρικός έλεγχος	70	100
	14.β-Παροχές	45	125
	14.γ-Οικονομική ενίσχυση	40	130
ΔΩΔΩΝΗ	15.α-Κτηνιατρικός έλεγχος	50	120
	15.β-Παροχές	35	135
	15.γ-Οικονομική ενίσχυση	65	105

Επιλέγοντας το Pareto chart για τη συχνότητα των «ΟΧΙ» απαντήσεων δημιουργείται το παρακάτω γράφημα (41):

Γράφημα 41-Pareto Chart για παροχές

Παρατηρείται ότι οι βασικές παροχές στις οποίες θεωρούν οι κτηνοτρόφοι ότι δεν έχουν επαρκή υποστήριξη είναι οι εξής:

- Στις διοικητικές / επιστημονικές / συμβουλευτικές παροχές από τη νομαρχία
- Στις διοικητικές / επιστημονικές / συμβουλευτικές παροχές από τα αρμόδια υπουργεία
- Στην οικονομική ενίσχυση του εισοδήματός τους από τη νομαρχία
- Στις διοικητικές / επιστημονικές / συμβουλευτικές παροχές από τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ
- Στις διοικητικές / επιστημονικές / συμβουλευτικές παροχές από την περιφέρεια
- Στην οικονομική ενίσχυση του εισοδήματός τους από την τοπική κοινότητα

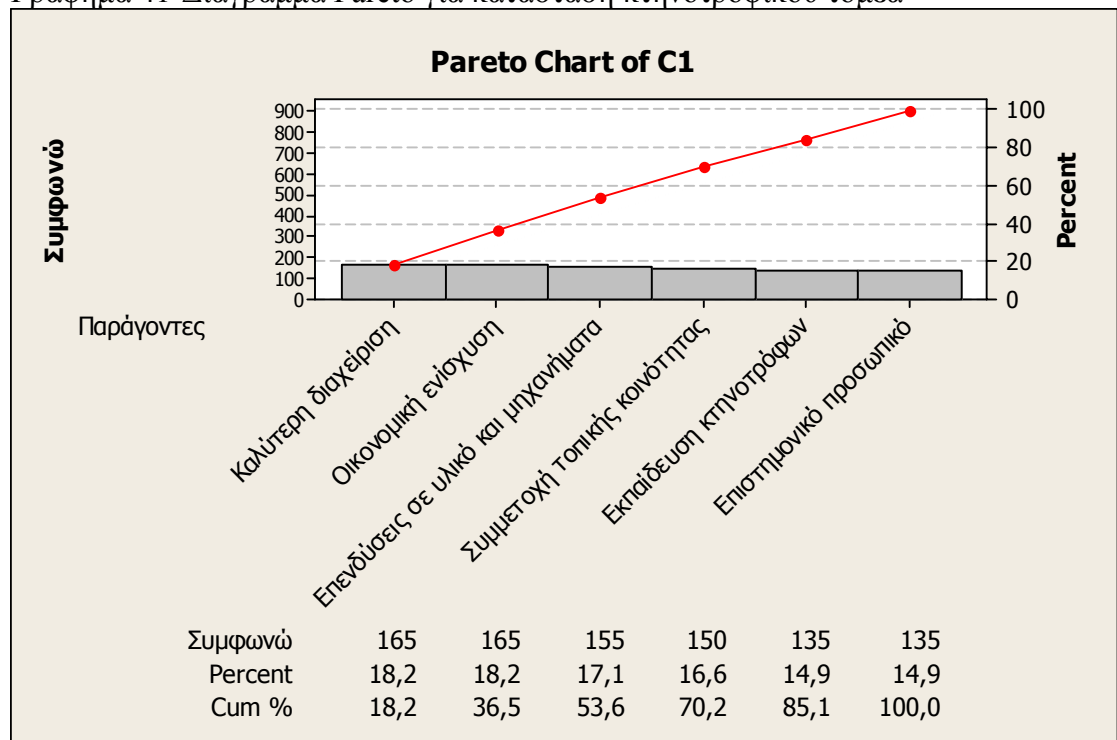
Επίσης, σχετικά με την κατάσταση του κτηνοτροφικού τομέα στην περιοχή (ερώτηση 17), υπάρχουν τα εξής δεδομένα με τις εξής συχνότητες:

Πίνακας 33-Συχνότητες κατάστασης κτηνοτροφικού τομέα

	Συμφωνώ	Διαφωνώ
Επενδύσεις σε υλικό και μηχανήματα	155	15
Επιστημονικό προσωπικό	135	35
Εκπαίδευση κτηνοτρόφων	135	35
Συμμετοχή τοπικής κοινότητας	150	20
Οικονομική ενίσχυση	165	5
Καλύτερη διαχείριση	165	5

Το διάγραμμα Pareto για τα άτομα που απάντησαν ότι συμφωνούν με τους παραπάνω παράγοντες είναι το εξής:

Γράφημα 41-Διάγραμμα Pareto για κατάσταση κτηνοτροφικού τομέα

Οι περισσότεροι κτηνοτρόφοι συμφωνούν ότι, προκειμένου να βελτιωθεί η κατάσταση στον κτηνοτροφικό τομέα στην περιοχή, πρέπει πρωτίστως να γίνει καλύτερη διαχείριση των επιχειρήσεων και συνεταιρισμών ώστε να προσφέρουν δικαιότερες τιμές στους παραγωγούς-κτηνοτρόφους. Η απάντηση αυτή σίγουρα δεν αποτελεί έκπληξη, δεδομένου των εντάσεων μεταξύ των γαλακτοβιομηχανιών και των παραγωγών, οι οποίες οφείλονται στις διαφορές σχετικά με τις τιμές αγοράς γάλακτος από τις εταιρείες.

Εξίσου την ίδια (18,2%) σημαντικότητα έχει ο παράγοντας οικονομικής

ενίσχυσης του κτηνοτροφικού επαγγέλματος από κονδύλια. Αυτό σίγουρα οφείλεται στην νοοτροπία που έχει καλλιεργηθεί στους κτηνοτρόφους και στον αγροτικό τομέα γενικότερα, της στήριξης στα κοινοτικά κονδύλια ως μέσο ενίσχυσης του εισοδήματός τους. Παρατηρούμε ότι η τάση αυτή συνεχίζεται για τους κτηνοτρόφους της περιοχής και σίγουρα θα πρέπει να βρεθούν τρόπου αντιμετώπισης αυτής της προβληματικής κατάστασης από την Πολιτεία.

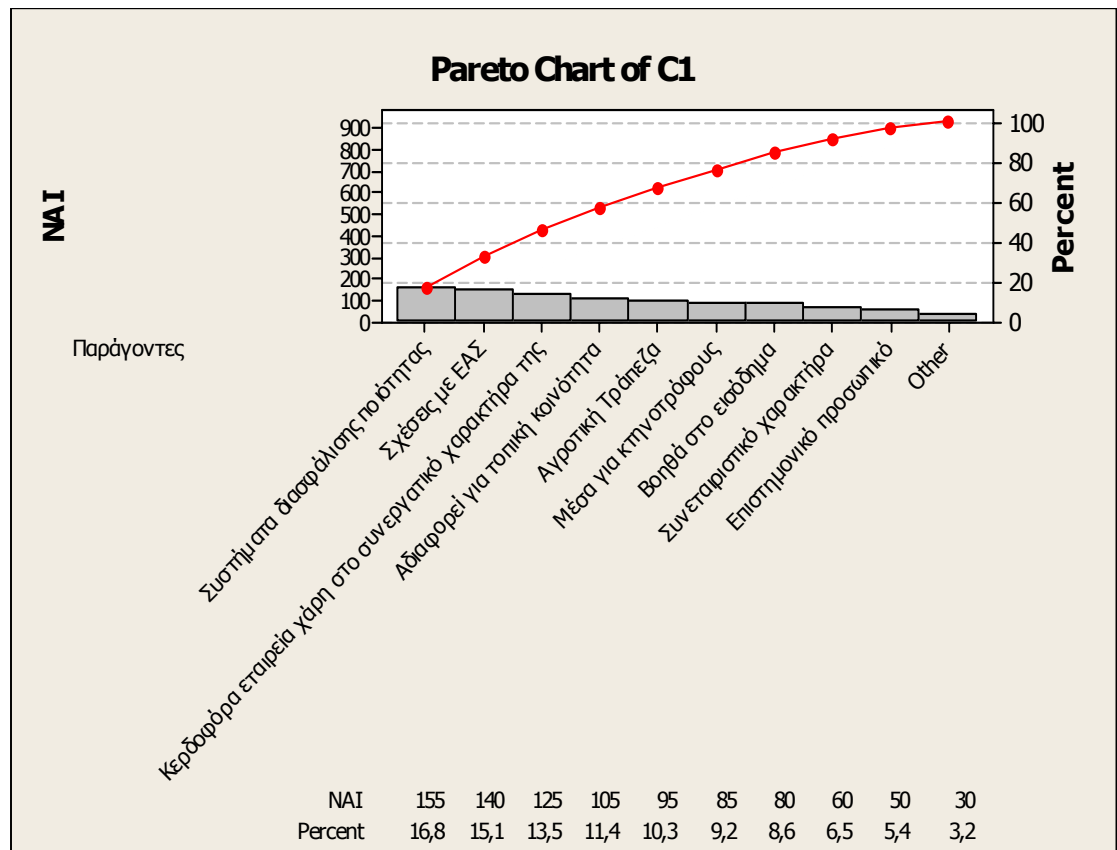
Ακολουθεί ο παράγοντας των επενδύσεων. Οι κτηνοτρόφοι θεωρούν ότι χρειάζονται περισσότερες επενδύσεις σε υλικό και μηχανήματα, ενώ πιστεύουν ότι η τοπική κοινότητα πρέπει να ενθαρρυνθεί ώστε να συμμετέχει ενεργά για τη βελτίωση της κατάστασης στον κτηνοτροφικό τομέα. Τέλος λιγότερο σημαντικοί για τους κτηνοτρόφους θεωρούνται οι εξής παράγοντες: η καλύτερη εκπαίδευση / κατάρτιση των κτηνοτρόφων στον τομέα εργασίας τους και η ανάγκη για καλύτερο συμβουλευτικό επιστημονικό προσωπικό.

Σχετικά με την ερώτηση 18 για την άποψη των κτηνοτρόφων για τη γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ, έχουμε τους παρακάτω παράγοντες με τις συχνότητές τους:

Πίνακας 34-Συχνότητες απόψεων για ΔΩΔΩΝΗ

	ΝΑΙ	ΌΧΙ
Συνεταιριστικό χαρακτήρα	60	110
Σχέσεις με ΕΑΣ	140	30
Μέσα για κτηνοτρόφους	85	85
Τιμές	30	140
Αδιαφορεί για τοπική κοινότητα	105	65
Κερδοφόρα εταιρεία χάρη στο συνεργατικό χαρακτήρα της	125	45
Αγροτική Τράπεζα	95	75
Επιστημονικό προσωπικό	50	120
Συστήματα διασφάλισης ποιότητας	155	15
Βοηθά στο εισόδημα	80	90

Γράφημα 42-Διάγραμμα Pareto για απόψεις για ΔΩΔΩΝΗ

Οι κτηνοτρόφοι απάντησαν θετικά σχετικά με την επαρκή εφαρμογή από την εταιρεία των συστημάτων διασφάλισης ποιότητας για τη συλλογή και τον έλεγχο του γάλακτος. Επίσης δεύτερος σε σημαντικότητα είναι ο παράγοντας της βελτίωσης των σχέσεων της ΔΩΔΩΝΗ με τις Ε.Α.Σ. της περιοχής, ένα ακανθώδες ζήτημα όπως περιγράφηκε στη βιβλιογραφική έρευνα. Τρίτος παράγοντας είναι το γεγονός ότι οι κτηνοτρόφοι θεωρούν την κερδοφορία της ΔΩΔΩΝΗ ως επακόλουθο του συνεργατικού χαρακτήρα της. Σημαντικός είναι και ο επόμενος παράγοντας της συμβολής της ΔΩΔΩΝΗ στην τοπική κοινότητα. Πέμπτος σε σημαντικότητα είναι ο παράγοντας της σχέσεως της ΔΩΔΩΝΗ με την Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος και το πώς αυτό επιδρά στις σχέσεις της γαλακτοβιομηχανίας με τους κτηνοτρόφους.

Δ.3.4. Ανάλυση σε συστάδες (Cluster analysis)

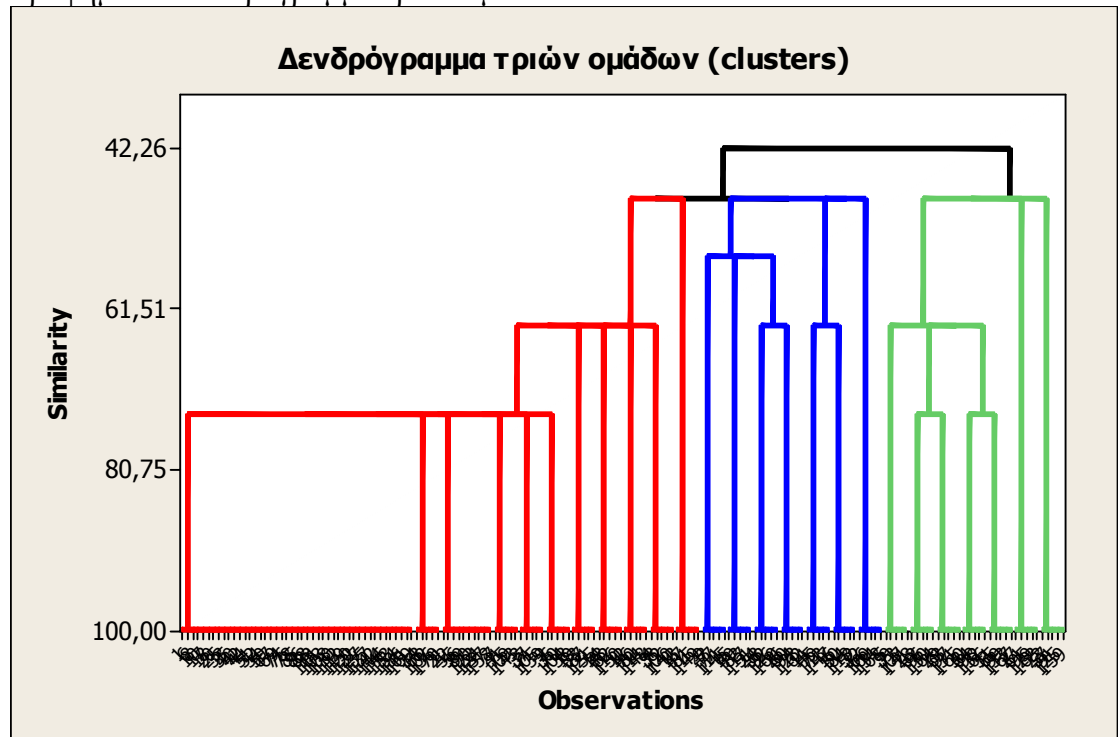
Σχετικά με τις ερωτήσεις 11-15, θα διαμοιραστούν τα άτομα σε ομάδες με «όμοια» χαρακτηριστικά, δηλαδή με τους περισσότερους κτηνοτρόφους να έχουν

απαντήσει θετικά ή αρνητικά στις ερωτήσεις Η ανάλυση σε συστάδες γίνεται προκειμένου να διερευνηθεί κατά πόσο οι παρατηρήσεις είναι όμοιες μεταξύ τους, ώστε να αποτελέσουν κοινή συστάδα, κάτι το οποίο βοηθά σημαντικά στην ανάλυσή μας (Cooley and Lohnes, 1971). Η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί εδώ είναι αυτή της σωρευτικής ιεραρχικής ανάλυσης, δηλαδή οι συστάδες σχηματοποιούνται με την ομαδοποίηση των παρατηρήσεων σε όλο και μεγαλύτερες συστάδες (Everitt, 1993). Ο διαμερισμός αυτός θα γίνει με τη μέθοδο του απλού δεσμού ή του εγγύτερου γείτονα* (Single Linkage), με μέτρηση αποστάσεων Euclidean και επιλέγοντας τον διαμερισμό σε 3 βασικές ομάδες (clusters), να τον σκοπό της έρευνας. Στο παράρτημα είναι καταχωρημένη αναλυτικά η ανάλυση σε συστάδες (βλ. Παράρτημα, Ανάλυση σε συστάδες).

Πλέον δημιουργούνται τρεις ομάδες παρατηρήσεων, με βάση τις απαντήσεις τους στα ερωτήματα 11-15, οι οποίοι φαίνονται στο παραπάνω πίνακα (final partition). Παρατηρείται ότι ενώ στην πρώτη ομάδα υπάρχει μεγαλύτερο πλήθος παρατηρήσεων (number of observations=100), ενώ οι ομάδες 2 και 3 έχουν το ίδιο πλήθος παρατηρήσεων (35 έκαστη). Τα προαναφερθέντα παρατηρούνται και στο παρακάτω δενδρόγραμμα, το οποίο δεν δείχνει μόνο ποιες συστάδες συνδυάζονται, αλλά και το βαθμό ομοιότητάς τους (similarity) :

* Η μέθοδος αυτή αρχικά βρίσκει τις δύο παρατηρήσεις που έχουν τη μικρότερη απόσταση (ή την μεγαλύτερη ομοιότητα) και την τοποθετεί σε ένα cluster. Μετά ακολουθεί η μικρότερη επόμενη απόσταση έτσι ώστε οι δύο αρχικές παρατηρήσεις να ενωθούν με την τρίτη παρατήρηση, δημιουργώντας νέο cluster. Η διαδικασία αυτή συνεχίζεται μέχρι οι 170 παρατηρήσεις να βρεθούν στον αριθμό των cluster που έχουμε επιλέξει.

Γράφημα 43-Δενδρόγραμμα τριών ομάδων

Έτσι υπάρχει η εξής ομαδοποίηση με βάση την ανάλυση συστάδων:

Πίνακας 35-Ανάλυση συστάδων-ομαδοποίηση

Συστάδα	Περιγραφή	Μέλη	Ποσοστό
Κτηνοτρόφοι «κτηνιατρικά απαιτητικοί»	Κτηνοτρόφοι που θεωρούν βασική την ανάγκη συχνότερης κτηνιατρικής παρακολούθησης από όλους τους φορείς	100	58,82%
Κτηνοτρόφοι «καινοτόμοι»	Κτηνοτρόφοι που θεωρούν σημαντική την πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες και στα νέα μηχανήματα από όλους τους φορείς	35	20,59%
Κτηνοτρόφοι «απαίτησης παροχών»	Κτηνοτρόφοι που θεωρούν τις παροχές κάθε είδους από όλους τους φορείς ως το σημαντικότερο παράγοντα	35	20,59%

Στο σωρευτικό σχέδιο παρατηρήσεων και συστάδων (Agglomeration Schedule) παρατηρείται το τετράγωνο των ευκλείδειων αποστάσεων για κάθε ζεύγος παρατηρήσεων, που δηλώνει την ομοιότητα μεταξύ των παρατηρήσεων. Αυτές είναι οι τιμές των συντελεστών: μικρές τιμές δηλώνουν τη σχετική ομοιογένεια των συστάδων, ενώ μεγάλες τιμές δείχνουν ότι έχουν συνδυαστεί σχεδόν ανόμοιες

παρατηρήσεις.

Από το σωρευτικό σχέδιο (βλ. Παράρτημα, Ανάλυση σε συστάδες) φαίνεται ότι οι δύο εγγύτερες παρατηρήσεις στο πρώτο στάδιο είναι οι 136 και η 170, οι οποίες ομαδοποιήθηκαν στην παρατήρηση 136, η οποία στο στάδιο 35 θα ενωθεί με την παρατήρηση 102.

Δ.3.5. Ανάλυση παραγόντων (Factor Analysis)

Η ανάλυση παραγόντων αφορά την ερώτηση 16, προκειμένου να αποπειραθεί η κατηγοριοποίηση με βάση τη σχετική δομή συνδιακύμανσης (covariance) των δεδομένων όλων των 8 μεταβλητών που έχουν τρεις βαθμούς σημαντικότητας, σε τρεις παράγοντες, με τίτλους «Μέσα», «Βοσκότοποι» και «Εκπαίδευση». Θα χρησιμοποιηθεί η ανάλυση κύριων συνιστωσών (Principal Components) και θα επιλεγθεί περιστροφή (Varimax Rotation) για καλύτερα αποτελέσματα. Η ανάλυση παραγόντων με το πρόγραμμα Minitab υπάρχει αναλυτικά στο Παράρτημα (βλ. Παράρτημα, Ανάλυση παραγόντων).

Η ανάλυση παραγόντων (π.χ. η ανάλυση κύριων συνιστωσών) χρησιμοποιείται για να παρουσιάσει συνοπτικά τη δομή της συνδιακύμανσης των δεδομένων σε μικρότερες διαστάσεις των δεδομένων. Έμφαση δίνει στην εύρεση των βασικών «παραγόντων» οι οποίοι ίσως μπορούν να εξηγήσουν τις διαστάσεις που σχετίζονται με υψηλή διακύμανση των δεδομένων.

Επιλέγεται ως τύπο μήτρας (matrix type) η correlation matrix και με βάση τον συντελεστή Pearson (Pearson's correlation coefficient (r)), παρατηρείται εάν δύο συνεχόμενες μεταβλητές έχουν γραμμική σχέση. Ο συντελεστής αυτός πρέπει να είναι μεταξύ -1 και +1. Όσο πιο κοντά η τιμή στο $|1|$, τόσο πιο κοντά τα δεδομένα θα βρίσκονται στην ευθεία. Αντίθετα, τιμές κοντά στο 0 δείχνουν μη γραμμική σχέση.

Τα ποσοστά της διακύμανσης που εξηγούνται από τους 3 παράγοντες που βρέθηκαν είναι τα εξής:

Πίνακας 36-Ποσοστά διακύμανσης παραγόντων

Factor 1	Factor 2	Factor 3
46.2%	20.4%	19.9%

Από την ανάλυση (βλ. Παράρτημα, Ανάλυση παραγόντων, Rotated factor loadings and communalities) παρατηρείται ότι ο πρώτος παράγοντας έχει ιδιαίτερα μεγάλη συσχέτιση με τις μεταβλητές «παροχή οικονομικών ενισχύσεων», «βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλαξη ζώων», «πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και νέα μηχανήματα», «συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από την πολιτεία» και

«συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από τοπικούς παράγοντες». Οι τιμές εδώ πλησιάζουν στο 1, πράγμα το οποίο δείχνει γραμμική σχέση. Οι παράγοντες αυτοί μπορούν να ομαδοποιηθούν στην κατηγορία «Μέσα».

Για το δεύτερο παράγοντα παρατηρείται ότι έχει ιδιαίτερα υψηλή γραμμική σχέση (και μάλιστα αντίστροφη λόγω αρνητικού συντελεστή pearson) με μία μεταβλητή «αύξηση των βοσκότοπων». Αυτός ομαδοποιείται στην κατηγορία «Βοσκότοποι».

Ο τρίτος παράγοντας έχει ιδιαίτερα μεγάλη συσχέτιση με τις μεταβλητές «Παροχή γεωργικών συμβούλων» και «Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου και κατάρτισης κτηνοτρόφων» και μπορεί να ομαδοποιηθεί στην κατηγορία «Εκπαίδευση».

Η εξίσωση του πρώτου παράγοντα θα είναι:

$\text{«Μέσα»} = 0,805 * \text{Παροχή οικονομικών ενισχύσεων από την πολιτεία και την Ε.Ε.} + 0,910 * \text{Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλαξη ζώων} + 0,175 * \text{αύξηση των βοσκοτόπων} + 0,831 * \text{Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και νέα μηχανήματα} + 0,366 * \text{παροχή γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία} + 0,245 * \text{Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου και κατάρτισης των κτηνοτρόφων} + 0,789 * \text{Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από την πολιτεία} + 0,825 * \text{Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από τοπικούς παράγοντες}$

Για το δεύτερο παράγοντα:

$\text{«Βοσκότοποι»} = 0,073 * \text{Παροχή οικονομικών ενισχύσεων από την πολιτεία και την Ε.Ε.} - 0,104 * \text{Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλαξη ζώων} - 0,931 * \text{αύξηση των βοσκοτόπων} - 0,391 * \text{Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και νέα μηχανήματα} - 0,158 * \text{Παροχή γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία} - 0,585 * \text{Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου και κατάρτισης των κτηνοτρόφων} - 0,364 * \text{Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από την πολιτεία} - 0,309 * \text{Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από τοπικούς παράγοντες}$

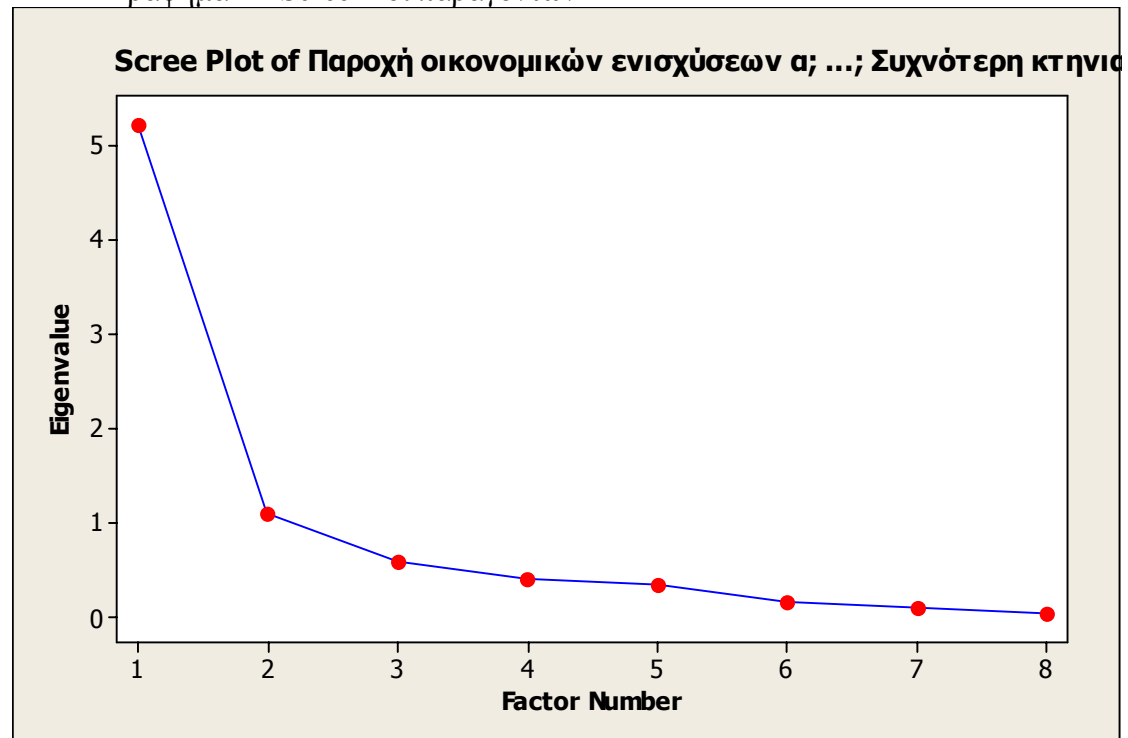
Για τον τρίτο παράγοντα:

$\text{«Εκπαίδευση»} = -0,309 * \text{Παροχή οικονομικών ενισχύσεων από την πολιτεία και την Ε.Ε.} - 0,209 * \text{Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλαξη ζώων} - 0,186 * \text{αύξηση των βοσκοτόπων} - 0,203 * \text{Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και νέα μηχανήματα} - 0,869 * \text{Παροχή γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία} - 0,681 * \text{Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου και κατάρτισης των κτηνοτρόφων} - 0,182 * \text{Συχνότερη}$

κτηνιατρική παρακολούθηση από την πολιτεία-0,349*Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από τοπικούς παράγοντες.

Στη συνέχεια εξετάζεται το παρακάτω διάγραμμα (Scree plot), ώστε να κριθεί εάν οι παράγοντες που δημιουργήσαμε επαρκούν και είναι ιδανικοί για την ανάλυση και επεξήγηση της διακύμανσης των δεδομένων.

Γράφημα 44-Scree Plot παραγόντων

Στο παραπάνω διάγραμμα παρατηρείται ότι το ποσοστό της διακύμανσης που εξηγείται από τους παράγοντες (factors) 4 έως 8 είναι πολύ μικρό, έτσι αυτές μπορούν να απορριφθούν καθώς δεν είναι σημαντικές. Αυτό επαληθεύεται και από τα ποσοστά διακύμανσης (%var) του session window (βλ. Παράρτημα, Ανάλυση παραγόντων). Επομένως ήταν ορθή η απόφαση να επιλεγθούν 3 ομάδες για τα δεδομένα, με βάση πάντα τη διακύμανσή τους.

Δ.3.6. Γραμμική Παλινδρόμηση (Regression)

Χρησιμοποιώντας το μοντέλο της απλής γραμμικής παλινδρόμησης το οποίο θα έχει ως y =μελλοντική συνεργασία με τη ΔΩΔΩΝΗ, θα βρεθεί η εξίσωση που δείχνει από ποιους βασικούς παράγοντες και με ποιόν τρόπο επηρεάζεται η μελλοντική επιλογή του κτηνοτρόφου σχετικά με τον τρόπο συνεργασίας με τη

ΔΩΔΩΝΗ. Χρησιμοποιούνται οι παρακάτω μεταβλητές:

C2:Παροχή οικονομικών ενισχύσεων από την πολιτεία και την Ε.Ε.

C3:Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλαξη ζώων

C4:Αύξηση των βοσκοτόπων

C5:Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και νέα μηχανήματα

C6:Παροχή γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία

C7:Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου και κατάρτισης κτηνοτρόφων

C8:Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από την πολιτεία

C9:Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από τοπικούς παράγοντες (δημιουργία τοπικών κτηνιατρικών υπηρεσιών)

Τα αποτελέσματα υπάρχουν στο Παράρτημα (βλ. Παράρτημα, Γραμμική παλινδρόμηση, Μοντέλο 1).

Πίνακας 37-Αποτελέσματα μοντέλου 1

Predictor	Coef	SE Coef	T	P	VIF
Constant	0,6887	0,1429	4,82	0,000	
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	-0,2214	0,1076	-2,06	0,041	3,486
Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλα	0,3143	0,1691	1,86	0,065	8,898
Αύξηση των βοσκοτόπων	-0,06677	0,07557	-0,88	0,378	2,443
Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες κα	-0,5879	0,1997	-2,94	0,004	12,073
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	0,26616	0,08507	3,13	0,002	2,454
Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου	0,05513	0,09138	0,60	0,547	3,151
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολο	0,2681	0,1082	2,48	0,014	3,845
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολού	0,4104	0,1673	2,45	0,015	8,288

Από τα παραπάνω παρατηρείται ότι η εξίσωση «Μελλοντική συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ» έχει την εξής μορφή:

Μελλοντική συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ = 0,6887 - 0,2214 Παροχή οικονομικών ενισχύσεων από την πολιτεία και την Ε.Ε. +0,3143 Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλαξη ζώων-0,066 Αύξηση των βοσκοτόπων-0,5879 Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και νέα μηχανήματα +0,2661 Παροχή γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία+0,055 Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου και κατάρτισης κτηνοτρόφων + 0,2681Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από την πολιτεία+ 0,4104 Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από τοπικούς παράγοντες (δημιουργία τοπικών κτηνιατρικών υπηρεσιών)

Η F-statistic είναι 10,15 και η p-value 0,000 (μικρότερη της 0,05), έτσι θα υπάρχει γραμμική σχέση της εξαρτημένης μεταβλητής με τουλάχιστον μία ανεξάρτητη, αφού δεν γίνεται αποδεκτή η υπόθεση $H_0 : \beta_1 = \beta_2 = \beta_3 = \beta_4 = \beta_5 = \beta_6 = \beta_7 = \beta_8 = 0$ στο 0,05 ε.σ. .

Τα προβλήματα στο μοντέλο 1 (βλ. Παράρτημα, Γραμμική παλινδρόμηση, Μοντέλο 1) είναι αρχικά το R-squared και το R-squared adjusted, τα οποία είναι 33,5% και 30,2% αντίστοιχα. Αυτά σαφέστατα είναι αρκετά μικρά, άρα είναι μικρή και η προσαρμογή των δεδομένων στην ευθεία.

Επειδή η τιμή Durbin-Watson (=2,03) είναι κοντά στο 2 μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει πρόβλημα αυτοσυσχέτισης στους διαταρακτικούς όρους (κατάλοιπα).

Ο δείκτης VIF (Variance Inflation Factor) για τις μεταβλητές που είναι μικρότερος του 5 δείχνει ότι δεν υπάρχει πρόβλημα πολυσυγγραμικότητας στο υπόδειγμα. Όμως εδώ παρατηρείται ότι για τις μεταβλητές «Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλαξη ζώων», «Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από τοπικούς παράγοντες» και «Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και νέα μηχανήματα» ο δείκτης αυτός ξεπερνά το 5, πράγμα το οποίο δείχνει ότι υπάρχει γραμμική σχέση των ανεξάρτητων μεταβλητών. Ιδιαίτερα για τον παράγοντα «Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και νέα μηχανήματα» όπου ο δείκτης ξεπερνά το 10, το πρόβλημα της πολυσυγγραμικότητας είναι ακόμη πιο έντονο.

Παρατηρείται ότι η p-value είναι μεγαλύτερη από 0,05 για τις C3, C4 και C7. Τότε ισχύει η H_0 υπόθεση ότι η μεταβλητή δεν έχει σημαντικότητα στο μοντέλο μας C_i ($i=1,2,\dots,9$) με $\alpha=0,05$. Συνδυάζοντας το γεγονός αυτό με το t-statistic, οδηγούμαστε στο να αποσύρουμε ορισμένες μεταβλητές από το μοντέλο.

Αποσύρονται επομένως οι μεταβλητές C3, C4 C5, C7 και C9 και προσθέτουμε τις μεταβλητές (βλ. Παράρτημα, Γραμμική παλινδρόμηση, Μοντέλο 2):

C10: Μόρφωση (σε 3 επίπεδα)

C11: Μέσο ετήσιο εισόδημα (σε 3 επίπεδα-αφού κανείς δεν επέλεξε την επιλογή άνω των 45.000€)

C12: Μέλη οικογένειας (σε 3 επίπεδα)

C13: Μέγεθος κοπαδιού

C14: Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ

Πίνακας 38-Αποτελέσματα μοντέλου 2

Predictor	Coef	SE Coef	T	P	VIF
Constant	0,7409	0,2692	2,75	0,007	
3.Μόρφωση	0,28825	0,04900	5,88	0,000	1,090
4.Εισόδημα	-0,00139	0,05453	-0,03	0,980	1,323
5.Μέλη οικογένειας	-0,02668	0,06045	-0,44	0,660	1,215
9.Μέγεθος κοπαδιού	-0,00817	0,08192	-0,10	0,921	1,235
10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	-0,28412	0,06900	-4,12	0,000	1,264
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	-0,05053	0,07245	-0,70	0,487	1,963
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	0,24416	0,06546	3,73	0,000	1,803
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολου	0,17518	0,07507	2,33	0,021	2,299

Από το παραπάνω πρότυπο (μοντέλο 2) αφαιρούνται οι μεταβλητές όπου $p\text{-value} > 0.05$, αφού τότε γίνεται δεκτή η H_0 υπόθεση ότι η ο συντελεστής της μεταβλητής αυτής είναι μηδέν (με ε.σ. $\alpha = 0,05$). Έτσι αποσύρονται από το μοντέλο το εισόδημα, τον αριθμό μελών οικογένειας και το μέγεθος κοπαδιού και καταλήγουμε στην τελική μορφή εξίσωσης (βλ. Παράρτημα, Γραμμική παλινδρόμηση, Μοντέλο 3):

Πίνακας 39-Αποτελέσματα μοντέλου 3

Predictor	Coef	SE Coef	T	P	VIF
Constant	0,6659	0,2006	3,32	0,001	
3.Μόρφωση	0,28767	0,04828	5,96	0,000	1,076
10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	-0,27930	0,06764	-4,13	0,000	1,235
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	-0,04829	0,07143	-0,68	0,500	1,940
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	0,23980	0,06117	3,92	0,000	1,602
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολού	0,18291	0,07029	2,60	0,010	2,050

Μελλοντική συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ = $0,666 + 0,288 \cdot \text{Μόρφωση} - 0,279 \cdot \text{τωρινή μορφή συνεργασίας με ΔΩΔΩΝΗ} - 0,0483 \cdot \text{Παροχή οικονομικών ενισχύσεων από Πολιτεία} + 0,240 \cdot \text{Παροχή γεωργικών συμβούλων από πολιτεία} + 0,183 \cdot \text{Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από την Πολιτεία}$

Η F-statistic είναι 28,32 και η $p\text{-value}$ 0,000 (μικρότερη της 0,05), έτσι θα υπάρχει γραμμική σχέση της εξαρτημένης μεταβλητής με τουλάχιστον μία ανεξάρτητη, αφού δεν γίνεται αποδεκτή η υπόθεση $H_0 : \beta_1 = \beta_2 = \beta_3 = \beta_4 = \beta_5 = \beta_6 = \beta_7 = \beta_8 = 0$ στο 95% ε.σ. .

Το R-squared και το R-squared adjusted, τα οποία είναι 46,3% και 44,7% αντίστοιχα. Αυτά σαφέστατα είναι αρκετά μεγάλα, άρα είναι μεγάλη και η προσαρμογή των δεδομένων στην ευθεία.

Επειδή η τιμή Durbin-Watson (=1,95) είναι κοντά στο 2 μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει πρόβλημα αυτοσυσχέτισης στους διαταρακτικούς όρους (κατάλοιπα).

Ο δείκτης VIF (Variance Inflation Factor) για όλες τις μεταβλητές είναι μικρότερος του 5 και δείχνει ότι δεν υπάρχει πρόβλημα πολυσυγγραμμικότητας στο υπόδειγμα.

Έτσι παρατηρείται ότι η επιλογή των κτηνοτρόφων για μελλοντική συνεργασία με τη ΔΩΔΩΝΗ επηρεάζεται θετικά από το χαμηλότερο επίπεδο μόρφωσής τους (λογικό αφού στα άτομα με χαμηλότερο επίπεδο μόρφωσης η

ΔΩΔΩΝΗ παρέχει συγκριτικά περισσότερους πόρους γνώσεων, σε σχέση με τα άτομα υψηλότερης μόρφωσης που έχουν ήδη αυτή τη γνώση), την παροχή γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία (ως ενισχυτικό μέσο για τη συνεργασία με τη ΔΩΔΩΝΗ) και τη συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από την πολιτεία. Αρνητικά επηρεάζεται από την τωρινή μορφή συνεργασία με τη ΔΩΔΩΝΗ (αυτοί που είναι ήδη μέλη στο μέλλον δεν επιθυμούν τη συνεργασία με τη ΔΩΔΩΝΗ) και από την παροχή οικονομικών ενισχύσεων από την πολιτεία (αυτοί που προσπαθούν μόνοι τους και μέσω κοινοτικών προγραμμάτων να έχουν δικές τους κτηνοτροφικές μονάδες και να δημιουργήσουν δικό τους «συνεταιρισμό»)

Εάν το επίπεδο μόρφωσης αυξηθεί κατά 1 βαθμό (στην κλίμακα από Δημοτικό σε Λύκειο/TEE), τότε η μελλοντική απόφαση συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ θα αυξηθεί κατά 0,29 βαθμούς (από τη συνεργασία μέχρι την αλλαγή συνεργάτη). Δηλαδή με καλύτερη μόρφωση του κτηνοτρόφου θα επιλέγεται μελλοντική απόφαση αλλαγής συνεργάτη. Επίσης με αύξηση 1 βαθμού στη σημαντικότητα (δηλαδή εάν γίνει λιγότερο σημαντικό) της Παροχής γεωργικών συμβούλων από πολιτεία και της Συχνότερης κτηνιατρικής παρακολούθησης από την Πολιτεία, η μελλοντική απόφαση συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ θα αυξηθεί κατά 0,24 και 0,18 αντίστοιχα (από τη συνεργασία μέχρι την αλλαγή συνεργάτη). Αντίθετα, εάν αυξηθεί κατά 1 βαθμό η τωρινή μορφή συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ (γίνει περισσότερο περιοδική) και η Παροχή οικονομικών ενισχύσεων από Πολιτεία, αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα μείωση 0,28 και 0,05 αντίστοιχα της μελλοντικής απόφασης μη συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ (προς την επιλογή διατήρησης της συνεργασίας).

Συνοπτικά:

- Αύξηση επιπέδου μόρφωσης οδηγεί σε απόφαση μείωσης μελλοντικής συνεργασίας με ΔΩΔΩΝΗ
- Μείωση σημαντικότητας παροχής γεωργικών συμβούλων από πολιτεία και μείωση συχνότερης κτηνιατρικής παρακολούθησης από την πολιτεία οδηγούν σε απόφαση μείωσης μελλοντικής συνεργασίας με ΔΩΔΩΝΗ
- Αλλαγή τωρινής μορφής συνεργασίας με ΔΩΔΩΝΗ (από μέλη σε μη τακτικούς συνεργάτες) οδηγεί σε απόφαση αύξησης της μελλοντικής συνεργασίας με ΔΩΔΩΝΗ (όσοι τώρα δε συνεργάζονται τακτικά με τη ΔΩΔΩΝΗ επιθυμούν στο μέλλον να συνεργασθούν)
- Η μείωση της σημαντικότητας της παροχής οικονομικών ενισχύσεων

από την πολιτεία οδηγεί σε απόφαση αύξησης της μελλοντικής συνεργασίας με ΔΩΔΩΝΗ

Στη συνέχεια θα δημιουργηθεί ένα μοντέλο παλινδρόμησης που θα περιλαμβάνει μόνο τα αποτελέσματα αυτών που επέλεξαν ότι χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ θα άλλαζαν παρέμεναν στον τόπο τους (120 άτομα), (με χρήση του σύνθετου φίλτρου του Excel) ώστε να βρεθούν οι μεταβλητές που επηρεάζουν την απόφασή τους.

Τα αποτελέσματα βρίσκονται στο Παράρτημα (βλ. Παράρτημα, Γραμμική Παλινδρόμηση, Μοντέλο 4)

Πίνακας 40-Αποτελέσματα μοντέλου 4

Predictor	Coef	SE Coef	T	P	VIF
Constant	2,1548	0,4319	4,99	0,000	
3.Μόρφωση	-0,06253	0,09467	-0,66	0,510	3,082
4.Εισόδημα	0,01796	0,07681	0,23	0,816	1,627
5.Μέλη οικογένειας	0,00942	0,06916	0,14	0,892	1,282
9.Μέγεθος κοπαδιού	0,7830	0,1869	4,19	0,000	5,658
10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	-0,7194	0,1144	-6,29	0,000	2,662
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	-0,5596	0,1132	-4,95	0,000	4,194
Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλα	-0,4785	0,2040	-2,35	0,021	12,882
Αύξηση των βοσκοτόπων	-0,3664	0,1085	-3,38	0,001	4,994
Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες κα	0,1207	0,2278	0,53	0,597	15,025
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	0,22069	0,09532	2,32	0,023	2,976
Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου	-0,1204	0,1213	-0,99	0,323	6,040
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολου	0,0874	0,1722	0,51	0,613	8,565
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολού	0,9027	0,3335	2,71	0,008	31,343

Αποσύρονται οι μεταβλητές με p-value>0.05 και VIF>5 (βλ. Παράρτημα, Γραμμική Παλινδρόμηση, Μοντέλο 5):

Πίνακας 41-Αποτελέσματα μοντέλου 5

Predictor	Coef	SE Coef	T	P	VIF
Constant	2,2179	0,2575	8,61	0,000	
10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	-0,59871	0,09124	-6,56	0,000	1,342
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	-0,29908	0,07671	-3,90	0,000	1,528
Αύξηση των βοσκοτόπων	-0,04988	0,06196	-0,80	0,423	1,291
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	0,39088	0,07767	5,03	0,000	1,566

Έτσι το μοντέλο (μοντέλο 5) έχει τη μορφή:

Μελλοντική συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ (για τα άτομα που επέλεξαν ότι χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ θα παρέμεναν στον τόπο τους) = $2,22 - 0,60 * \text{τωρινή μορφή συνεργασίας με ΔΩΔΩΝΗ} - 0,30 * \text{Παροχή οικονομικών ενισχύσεων από πολιτεία} - 0,05 * \text{αύξηση των βοσκοτόπων} + 0,39 * \text{Παροχή γεωργικών συμβούλων από πολιτεία}$

Η F-statistic είναι 20,27 και η p-value 0,000 (μικρότερη της 0,05), έτσι θα υπάρχει γραμμική σχέση της εξαρτημένης μεταβλητής με τουλάχιστον μία

ανεξάρτητη, αφού δε γίνεται αποδεκτή η υπόθεση $H_0 : \beta_1 = \beta_2 = \beta_3 = \beta_4 = \beta_5 = \beta_6 = \beta_7 = \beta_8 = 0$ στο 95% ε.σ. .

Το R-squared και το R-squared adjusted, τα οποία είναι 41,4% και 39,3% αντίστοιχα. Αυτά σαφέστατα είναι αρκετά μεγάλα, άρα είναι μεγάλη και η προσαρμογή των δεδομένων στην ευθεία.

Επειδή η τιμή Durbin-Watson (=2,28) είναι κοντά στο 2 μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει πρόβλημα αυτοσυσχέτισης στους διαταρακτικούς όρους (κατάλοιπα).

Ο δείκτης VIF (Variance Inflation Factor) για όλες τις μεταβλητές είναι μικρότερος του 5 και δείχνει ότι δεν υπάρχει πρόβλημα πολυσυγγραμικότητας στο υπόδειγμα.

Παρατηρείται επομένως αρχικά ότι για την παραμονή στον τόπο τους χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ επίδραση έχει η παροχή γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία. Εάν η παροχή αυτή αυξηθεί κατά 1 βαθμό (στην κλίμακα από σημαντική σε σχετικά ασήμαντη), τότε η μελλοντική απόφαση συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ θα αυξηθεί κατά 0,39 βαθμούς (από τη συνεργασία μέχρι την αλλαγή συνεργάτη). Δηλαδή εάν ελαττωθεί η σημαντικότητα της παροχής γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία, αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα τη μελλοντική απόφαση αλλαγής συνεργάτη. Αντίθετα, εάν αυξηθεί κατά 1 βαθμό η τωρινή μορφή συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ (γίνει περισσότερο περιοδική), εάν αυξηθεί κατά 1 βαθμό σημαντικότητας η παροχή οικονομικών ενισχύσεων από την πολιτεία και αυξηθεί κατά 1 βαθμό σημαντικότητας ο παράγοντας αύξηση των βοσκοτόπων, αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα μείωση (κατά 0,60, 0,30 και 0,05 αντίστοιχα) της μελλοντική απόφαση συνεργασίας (ή μη) με τη ΔΩΔΩΝΗ (προς την επιλογή διατήρησης της συνεργασίας).

Έτσι συνοπτικά, για τα άτομα που θα παραμείνουν στον τόπο τους χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ:

- Εάν είναι λιγότερο σημαντική η παροχή γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία, έχουμε ως αποτέλεσμα τη μελλοντική απόφαση αλλαγής συνεργάτη
- Εάν είναι λιγότερο σημαντική η παροχή οικονομικών ενισχύσεων από την πολιτεία, έχουμε ως αποτέλεσμα τη μελλοντική απόφαση συνέχισης συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ
- Εάν είναι λιγότερο σημαντική η αύξηση των βοσκοτόπων, έχουμε ως αποτέλεσμα τη μελλοντική απόφαση συνέχισης συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ

- Εάν αλλάξει η τωρινή μορφή συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ (από μέλος και συνεργάτης σε μη τακτική συνεργασία), τότε έχουμε τη μελλοντική απόφαση συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ (όσοι δε συνεργάζονται τώρα με τη ΔΩΔΩΝΗ θέλουν στο μέλλον να συνεργασθούν)

Δ.3.7. Δυαδική Λογιστική Παλινδρόμηση (Binary Logistical Regression)

Κατασκευάζοντας τον παρακάτω πίνακα βρίσκεται η σειρά σημαντικότητας των παραγόντων που επιδρούν στην παραμονή των κτηνοτρόφων στον τόπο τους, με βάση την ερώτηση 16 του ερωτηματολογίου. Εμφανίζονται τα εξής δεδομένα με τις παρακάτω συχνότητες:

Πίνακας 42-Συχνότητες παραγόντων παραμονής κτηνοτρόφων

	Σημαντικός	Μέτρια σημαντικός	Σχετικά ασήμαντος
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων από την πολιτεία και την Ε.Ε.	105	35	30
Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλαξη ζώων	85	50	35
Αύξηση των βοσκοτόπων	90	20	60
Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και νέα μηχανήματα	110	30	30
Παροχή γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία	75	50	45
Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου και κατάρτισης των κτηνοτρόφων	75	40	55
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από την πολιτεία	105	30	35
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από τοπικούς παράγοντες	135	5	30

Προκειμένου όμως να εξαχθεί η τελική εξίσωση θα χρησιμοποιηθούν τα δεδομένα των πινάκων του παραρτήματος, έχοντας υπόψη τις συχνότητες που βρέθηκαν στον παραπάνω πίνακα.

Ουσιαστικά η ανάλυση θα εστιασθεί στο εξής γεγονός: Χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ, θα παρέμεναν οι κτηνοτρόφοι στην περιοχή; Από ποιους παράγοντες καθορίζεται η παραμονή τους στην περιοχή;

Για την απάντηση στο παραπάνω ερώτημα θα χρησιμοποιηθεί η δυαδική λογιστική παλινδρόμηση (Binary logistic regression), η οποία εξετάζει τη σχέση μεταξύ μίας ή περισσότερων μεταβλητών πρόβλεψης (predictor variables) και μιας δυαδικής μεταβλητής απόκρισης (binary response). Η μεταβλητή απόκρισης εδώ θα έχει δύο δυνατά αποτελέσματα, την παραμονή στην περιοχή ή την μη παραμονή στην περιοχή χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ. Σε αντίθεση με τη γραμμική παλινδρόμηση, η οποία προβλέπει τις πραγματικές τιμές της μεταβλητής απόκρισης, η λογιστική παλινδρόμηση βρίσκει την πιθανότητα που σχετίζεται με κάθε επίπεδο της μεταβλητής απόκρισης, βρίσκοντας μια γραμμική σχέση μεταξύ των μεταβλητών πρόβλεψης και της συνάρτησης που σχετίζει αυτές τις πιθανότητες (link function). Οι διαφορετικές συναρτήσεις έχουν ως αποτέλεσμα την διαφορετική προσαρμογή του μοντέλου στα δεδομένα.

Με το στατιστικό πακέτο Minitab υπάρχουν τρεις επιλογές (link functions) για την καλύτερη προσαρμογή των δεδομένων στο δυαδικό λογιστικό μοντέλο παλινδρόμησης. Αυτές είναι η αντίθετη συνάρτηση της σωρευτικής λογιστικής κατανομής (logit), η αντίθετη της σωρευτικής κανονικής κατανομής (normit) και η αντίθετη της Gompertz κατανομής (gompit). Επιλέγεται πάντα η κατάλληλη βάσει των δεδομένων μας. Εδώ θα επιλεγθεί η logit, η οποία παρέχει το πλεονέκτημα του υπολογισμού του ρυθμού πιθανοτήτων (odds ratio) για κάθε μεταβλητή πρόβλεψης του μοντέλου. Ο ρυθμός πιθανοτήτων είναι 1 όταν δεν υπάρχει συσχέτιση και δείχνει τον νεπέριο λογάριθμο της πιθανότητας επιτυχίας (δοθέντος ότι ισχύει μια συνθήκη) διαιρεμένη με την πιθανότητα επιτυχίας (δοθέντος ότι η ίδια συνθήκη δεν ισχύει), δηλαδή $\ln\left(\frac{P(A)}{P(A')}\right)$, όπου $A=NAI$ και $A'=OXI$. Τα αποτελέσματα της δυαδικής λογιστικής παλινδρόμησης υπάρχουν στο Παράρτημα (βλ. Παράρτημα, Δυαδική Λογιστική Παλινδρόμηση, Μοντέλο 1).

Στον πίνακα Response information παρατηρείται ότι υπάρχουν δύο επιλογές:
1=παραμονή στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ
2=αλλαγή τόπου διαμονής χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ.

Από το δείγμα 170 κτηνοτρόφων 50 άτομα επέλεξαν την επιλογή 2 και 120 την 1. (Η επιλογή 2 θεωρείται ως γεγονός αναφοράς-reference event- από το Minitab).

Επίσης υπάρχουν οι μεταβλητές:

C2:Παροχή οικονομικών ενισχύσεων από την πολιτεία και την Ε.Ε.

C3:Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλαξη ζώων

C4:Αύξηση των βοσκοτόπων

C5:Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και νέα μηχανήματα

C6:Παροχή γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία

C7:Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου και κατάρτισης κτηνοτρόφων

C8:Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από την πολιτεία

C9:Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από τοπικούς παράγοντες (δημιουργία τοπικών κτηνιατρικών υπηρεσιών)

Στον πίνακα ανάλυσης της παλινδρόμησης ελέγχονται τα p-values, ώστε να διαπιστωθεί εάν η παρατηρούμενη σχέση μεταξύ των μεταβλητών είναι στατιστική σημαντική. Αρχικά ελέγχεται η p-value 0,006 στο τέλος του πίνακα παλινδρόμησης. Αυτή ελέγχει εάν υπάρχει σημαντική σχέση μεταξύ τουλάχιστον μίας μεταβλητής πρόβλεψης (predictor) και της μεταβλητής απόκρισης. Παρατηρείται ότι σε επίπεδο σημαντικότητας 95%, η τιμή αυτή 0,006 είναι μικρότερη του $\alpha=0,05$, άρα ισχύει η μηδενική υπόθεση ότι τουλάχιστον μία μεταβλητή πρόβλεψης (predictor) έχει στατιστική σημαντική σχέση με τη μεταβλητή απόκρισης.

Εφόσον ισχύει η παραπάνω μηδενική υπόθεση, θα γίνει έλεγχος για κάθε μεταβλητή εάν υπάρχει σημαντική στατιστική σχέση μεταξύ αυτής και της δυαδικής μεταβλητής απόκρισης. Έτσι:

Πίνακας 43-Αποτελέσματα λογιστικής παλινδρόμησης 1

Predictor	Coef	SE Coef	Z	P	Ratio
Constant	-0,293635	0,565800	-0,52	0,604	
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	-0,355115	0,492048	-0,72	0,470	0,70
Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλα	-0,300125	0,753296	-0,40	0,690	0,74
Αύξηση των βοσκοτόπων	0,595106	0,345578	1,72	0,085	1,81
Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες κα	0,634818	0,843381	0,75	0,452	1,89
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	-1,14918	0,407683	-2,82	0,005	0,32
Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου	-0,595875	0,444116	-1,34	0,180	0,55
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολου	0,246270	0,449449	0,55	0,584	1,28
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολου	0,760020	0,761718	1,00	0,318	2,14

Εάν το επίπεδο σημαντικότητας γίνει 90%, $\alpha=0,10$ και η H_0 υπόθεση είναι ότι οι μεταβλητές αυτές είναι ασήμαντες ($C_x=0$, για $x=1,2,...,9$), τότε η p-value είναι μικρότερη από 0,10 για τις μεταβλητές: αύξηση των βοσκοτόπων και παροχή γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία. Έτσι μπορεί να ειπωθεί ότι τότε δεν μπορούμε να δεχθούμε την H_0 άρα αυτές οι μεταβλητές είναι στατιστικά σημαντικές σε 90% επίπεδο σημαντικότητας.

Η λογιστική εξίσωση του μοντέλου παλινδρόμησης χρησιμοποιείται για την

εξέταση του τρόπου με τον οποίο η πιθανότητα ενός ενδεχομένου αλλάζει με την αλλαγή των μεταβλητών πρόβλεψης. Η ανάλυση των υπολογισμένων συντελεστών έχει σχέση με το επίπεδο αναφοράς (reference level), το οποίο εδώ είναι το 1=παραμονή στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ. Θετικοί συντελεστές δείχνουν ότι ένα επίπεδο της μεταβλητής πρόβλεψης έχει μεγαλύτερη πιθανότητα να επηρεάσει τη μεταβλητή απόκρισης σε σχέση με το επίπεδο αναφοράς. Αντίθετα, αρνητικοί συντελεστές δείχνουν ότι ένα επίπεδο της μεταβλητής πρόβλεψης έχει μικρότερη πιθανότητα να επηρεάσει τη μεταβλητή απόκρισης σε σχέση με το επίπεδο αναφοράς. Συντελεστές κοντά στο μηδέν δείχνουν ότι μια σχέση μεταξύ της μεταβλητής πρόβλεψης και της δυαδικής μεταβλητής απόκρισης ίσως να μην είναι σημαντική.

Παρατηρείται στον πίνακα ανάλυσης της παλινδρόμησης ότι οι σημαντικές μεταβλητές αύξηση των βοσκοτόπων και παροχή γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία έχουν συντελεστές 0,595 και -1,149 αντίστοιχα. Η πρώτη δείχνει ότι ένας κτηνοτρόφος που έχει αποφασίσει ότι θα παραμείνει στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ έχει μεγαλύτερη πιθανότητα να θεωρεί σημαντικό παράγοντα την αύξηση των βοσκοτόπων, και μικρότερη πιθανότητα να θεωρεί σημαντική την παροχή γεωργικών συμβούλων. Αυτό είναι λογικό, αφού τα άτομα που δεν θεωρούν σημαντική την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ, έχουν σχετική αυτάρκεια σε εγκαταστάσεις και μηχανήματα και απλά θέλουν περισσότερους χώρους βοσκής για τα κοπάδια τους.

Στους παραπάνω παράγοντες, αφαιρούνται οι μεταβλητές που δεν είναι στατιστικά σημαντικές και προσθέτονται οι εξής μεταβλητές (βλ. Παράρτημα, Δυαδική Λογιστική Παλινδρόμηση, Μοντέλο 2):

C10: Μόρφωση (σε 3 επίπεδα)

C11: Μέσο ετήσιο εισόδημα (σε 3 επίπεδα-αφού κανείς δεν επέλεξε την επιλογή άνω των 45.000€)

C12: Μέλη οικογένειας (σε 3 επίπεδα)

C13: Μέγεθος κοπαδιού

C14: Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ (αφού κανείς δεν επέλεξε την επιλογή μη συνεργασίας)

C15: Εισόδημα από ΔΩΔΩΝΗ (3 επίπεδα)

C17: Μελλοντική συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ (3 επίπεδα)

Πίνακας 44-Αποτελέσματα λογιστικής παλινδρόμησης 2

Predictor	Coef	SE Coef	Z	P	OddsRatio	Lower
Constant	1,03645	1,42808	0,73	0,468		
3.Μόρφωση	0,784266	0,351719	2,23	0,026	2,19	1,10
4.Εισόδημα	1,85867	0,406840	4,57	0,000	6,42	2,89
5.Μέλη οικογένειας	-0,164303	0,383948	-0,43	0,669	0,85	0,40
9.Μέγεθος κοπαδιού	-3,89982	0,878672	-4,44	0,000	0,02	0,00
10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	-0,609725	0,398993	-1,53	0,126	0,54	0,25
Αύξηση των βοσκοτόπων	2,42515	0,487672	4,97	0,000	11,30	4,35
Παροχή γεωργικών συμβούλων απ	-1,86236	0,500045	-3,72	0,000	0,16	0,06
19. Δωδώνη	-1,51687	0,450370	-3,37	0,001	0,22	0,09
20. Μέλλον	0,785386	0,610821	1,29	0,199	2,19	0,66

Παρατηρείται ότι p-value 0,000 στο τέλος του πίνακα παλινδρόμησης (βλ. Παράρτημα, Δυναμική Λογιστική Παλινδρόμηση, Μοντέλο 2). Άρα σε επίπεδο σημαντικότητας 95%, η τιμή αυτή 0,000 είναι μικρότερη του $\alpha=0,05$, άρα ισχύει η μηδενική υπόθεση ότι τουλάχιστον μία μεταβλητή πρόβλεψης (predictor) έχει στατιστική σημαντική σχέση με τη μεταβλητή απόκρισης.

Στη συνέχεια παρατηρείται ότι οι p-values που είναι μικρότερες του $\alpha=0,05$ (και δεν ισχύει η μηδενική υπόθεση ότι η μεταβλητή δεν έχει στατιστικά σημαντική σχέση με τη μεταβλητή απόκρισης) (με 95% επίπεδο σημαντικότητας) αφορούν τις μεταβλητές Μόρφωση, Εισόδημα, Μέγεθος κοπαδιού, Αύξηση των βοσκοτόπων, Παροχή γεωργικών συμβούλων από Πολιτεία και Εισόδημα από ΔΩΔΩΝΗ.

Ένα πλεονέκτημα της επιλογής της συνάρτησης logit είναι ότι παρέχει μια εκτίμηση της πιθανότητας συσχέτισης (odds ratio) για κάθε μεταβλητή του μοντέλου. Όσο μεγαλύτερη είναι, τόσο μεγαλύτερη η πιθανότητα να επιδρά η μεταβλητή πρόβλεψης στη μεταβλητή απόκρισης του μοντέλου, σε σχέση με το επίπεδο αναφοράς (εδώ το 1=παραμονή στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ). Αριθμοί κοντά στο 1 υποδεικνύουν έλλειψη σχέσης μεταξύ της μεταβλητής πρόβλεψης και της μεταβλητής απόκρισης. Στον πίνακα ανάλυσης της παλινδρόμησης οι μεγαλύτεροι odds ratio είναι για τις μεταβλητές αύξηση των βοσκοτόπων και εισόδημα.

Στο goodness-of-fit test παρατηρείται ότι η p-value είναι 0,000, 0,000 και 0,003 άρα υπάρχουν αρκετές ενδείξεις ότι το μοντέλο δεν ταίριαζε επαρκώς με τα δεδομένα, σε επίπεδο εμπιστοσύνης $\alpha=0,10$.

Αφαιρούνται επομένως οι μεταβλητές C12: Μέλη οικογένειας, C14: Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ C17: Μελλοντική συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ (βλ. Παράρτημα, Δυναμική Λογιστική Παλινδρόμηση, Μοντέλο 3):

Πίνακας 45-Αποτελέσματα λογιστικής παλινδρόμησης 3

Predictor	Coef	SE Coef	Z	P	Ratio	Lower
Constant	-0,352392	1,18435	-0,30	0,766		
3.Μόρφωση	0,911730	0,307577	2,96	0,003	2,49	1,36
4.Εισόδημα	1,65795	0,319062	5,20	0,000	5,25	2,81
9.Μέγεθος κοπαδιού	-3,70159	0,845333	-4,38	0,000	0,02	0,00
Αύξηση των βοσκοτόπων	2,20733	0,452510	4,88	0,000	9,09	3,74
Παροχή γεωργικών συμβούλων	-1,43097	0,381425	-3,75	0,000	0,24	0,11
19. Δωδώνη	-1,07298	0,336238	-3,19	0,001	0,34	0,18

Έτσι η εξίσωση είναι:

Παραμονή χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ $\ln\left(\frac{P(A)}{P(A')}\right) = -0,35 + 0,91 * \text{μόρφωση} + 1,66 * \text{μέσο ετήσιο εισόδημα} - 3,70 * \text{μέγεθος κοπαδιού} + 2,21 * \text{αύξηση των βοσκοτόπων} - 1,43 * \text{παροχή γεωργικών συμβούλων} - 1,07 * \text{εισόδημα από ΔΩΔΩΝΗ}$

Όπου A=ΝΑΙ και A'=ΟΧΙ

Παρατηρείται στον πίνακα ανάλυσης της παλινδρόμησης (βλ. Παράρτημα, Δυναμική Λογιστική Παλινδρόμηση, Μοντέλο 3) ότι οι σημαντικές μεταβλητές μόρφωση, εισόδημα και αύξηση των βοσκοτόπων έχουν συντελεστές 0,92, 1,66 και 2,21 αντίστοιχα. Αυτό σημαίνει ότι ένας κτηνοτρόφος που έχει αποφασίσει ότι θα παραμείνει στην περιοχή χωρίς τη συνεταριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ έχει μεγαλύτερη πιθανότητα να έχει μεγαλύτερο επίπεδο μόρφωσης, μεγαλύτερο μέσο ετήσιο εισόδημά και να θεωρεί ως σημαντική την αύξηση των βοσκοτόπων. Αντίθετα, για τους παράγοντες Μέγεθος κοπαδιού (-3,07), Παροχή γεωργικών συμβούλων (-1,43) και Εισόδημα από ΔΩΔΩΝΗ (-1,07) έχει μικρότερη πιθανότητα να έχει μεγάλο μέγεθος κοπαδιού, να θεωρεί σημαντική την παροχή γεωργικών συμβούλων και την παροχή «σίγουρου» εισοδήματος από τη ΔΩΔΩΝΗ. Στον πίνακα ανάλυσης της παλινδρόμησης οι μεγαλύτεροι odds ratio είναι για τις μεταβλητές αύξηση των βοσκοτόπων και εισόδημα.

Με τα παραπάνω μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι οι κτηνοτρόφοι που επιλέγουν να παραμείνουν στον τόπο τους χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ είναι άτομα που έχουν απογοητευθεί από τους πόρους της ΔΩΔΩΝΗ ως μέσο ενίσχυσης του εισοδήματός τους και από τη βοήθεια της πολιτείας ως προς τις γεωργικές συμβουλευτικές υπηρεσίες. Τα άτομα αυτά έχουν σχετικά μικρό μέγεθος κοπαδιού, μέτριο επίπεδο μόρφωσης και μέτριο μέσο ετήσιο εισόδημα (12.000-18.000€), ενώ θεωρούν σημαντική την αύξηση των βοσκοτόπων για την παραμονή τους στην περιοχή χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ. Τα άτομα αυτά αντιπροσωπεύουν τους παραδοσιακούς κτηνοτρόφους-βοσκούς της περιοχής που έχουν παράλληλες πηγές εισοδήματος εκτός της συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ.

Συμπεράσματα

Σκοπός της διπλωματικής μελέτης ήταν η απόπειρα διερεύνησης των παραγόντων που υποστηρίζουν τη συγκράτηση του κτηνοτροφικού πληθυσμού της περιοχής του νομού Ιωαννίνων και να διαπιστωθεί εάν η ύπαρξη της συνεταιριστικής γαλακτοβιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ συνέβαλλε και συνεχίζει να συμβάλλει στην επιλογή παραμονής του κτηνοτρόφου στον τόπο του.

Η απάντηση στην παραπάνω πρόταση απαιτούσε την αρχική εξέταση της φυσιогνωμίας της περιοχής, ανάλυση της ΔΩΔΩΝΗ, τόσο ως εταιρεία όσο και ως συνεταιριστική βιομηχανία και αποσαφήνιση του ρόλου της ΔΩΔΩΝΗ στην περιοχή. Παράλληλα έγινε βιβλιογραφική έρευνα των παραγόντων που επιδρούν στην απόφαση των κτηνοτρόφων να παραμείνουν στον τόπο τους. Αφού εξετάστηκαν εμπειρικές μελέτες, συντάχθηκε ειδικό ερωτηματολόγιο και με τη χρήση στατιστικών πακέτων έγινε επεξεργασία των δεδομένων στο πλαίσιο τόσο της περιγραφικής και μονομεταβλητής στατιστικής (relative frequency, chi-square test of independence), όσο και στο πλαίσιο της πολυμεταβλητής στατιστικής ανάλυσης, με διαχωρισμό ανεξάρτητων και εξαρτημένων μεταβλητών. Συγκεκριμένα, εφαρμόσθηκε γραμμική παλινδρόμηση και δυαδική λογιστική παλινδρόμηση για τον προσδιορισμό των μεταβλητών που είναι στατιστικά σημαντικές για τα διάφορα μοντέλα. Επίσης πραγματοποιήθηκαν αναλύσεις αριστοποίησης Pareto, ανάλυση σε συστάδες (cluster analysis) και ανάλυση παραγόντων (factor analysis).

Οι κάτοικοι της περιοχής από την πρώτη έρευνα σχετικά με τη φυσιогνωμία της περιοχής έδειξαν μια επιφυλακτικότητα ως προς την αποτελεσματικότητα των έργων που τελούνται για τη βιωσιμότητα της περιοχής. Το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων κράτησε αρνητική στάση απέναντι στις δράσεις που υλοποιούνται από την Πολιτεία προκειμένου να θεραπευθούν τα προβλήματα της περιοχής, ενώ έδειξε τη δυσπιστία του απέναντι στα ευρωπαϊκά προγράμματα που υλοποιούνται για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην περιοχή. Μολαταύτα, η πλειοψηφία των κατοίκων φάνηκε να αναγνωρίζουν τη σημαντικότητα εκτέλεσης μεγάλων έργων υποδομής (π.χ. Εγνατία οδός), προκειμένου να διασφαλισθεί μια ανάπτυξη τόσο στον οικονομικό, όσο και στον κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα της περιοχής.

Η κατάσταση της κτηνοτροφίας και οι παράγοντες που επιδρούν σ' αυτή,

ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές, παρουσιάσθηκαν στο δεύτερο μέρος (Μέρος Β΄) της παρούσας μελέτης. Συγκεκριμένα, παρουσιάσθηκε το τρίπτυχο «κτηνοτροφία-γαλακτοκομία-τυροκομία», με το οποίο ασχολούνται οι περισσότεροι κτηνοτρόφοι της περιοχής.

Τα στοιχεία για την ανάπτυξη της γαλακτοκομίας στην περιοχή, καθώς και η διευκόλυνση της γαλακτοκομίας από την ύπαρξη και δράση των συνεταιρισμών δείχνουν μια διαχρονική ανάπτυξη σε σύγκριση με άλλες περιοχές της χώρας. Η Ήπειρος κατέχει μια σημαντική θέση στην παραγωγή γάλακτος στη χώρα μας (Τρίτη μετά τη Μακεδονία και τη Θεσσαλία), ενώ παράλληλα οι τυροκομικές επιχειρήσεις της έχουν υψηλές πωλήσεις και είναι οικονομικά εύρωστες. Ιδιαίτερα για τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ, παρατηρήθηκε ότι έρχεται σταθερά τέταρτη σε πωλήσεις, μετά τη ΦΑΓΕ, τη ΜΕΒΓΑΛ και την ΤΥΡΑΣ. Στην περιοχή της Ηπείρου, η ΔΩΔΩΝΗ είναι η μόνη βιομηχανία με τόσο μεγάλες διαχρονικές πωλήσεις.

Εξέταση των στρατηγικών ομάδων για τους βιομηχανικούς κλάδους της τυροκομίας και της γαλακτοκομίας έδειξε μια διαφοροποίηση σχετικά με το μερίδιο εξυπηρέτησης αγοράς στην τυροκομία (εξυπηρέτηση της διεθνής αγοράς) και στη γαλακτοκομία (εξυπηρέτηση της τοπικής αγοράς). Παράλληλα ανάλυση των 5 δυνάμεων του Porter έδειξε ότι για τη ΔΩΔΩΝΗ είναι ιδιαίτερα σημαντική η διαπραγματευτική ισχύς των προμηθευτών της (δηλαδή των κτηνοτρόφων και των Ε.Α.Σ.), οπότε καλείται να βελτιώσει τις σχέσεις της με τους κτηνοτρόφους και να αναπτύξει νέες μορφές συνεργασίας με τις Ε.Α.Σ. της περιοχής.

Η τυροκομία στις ορεινές περιοχές αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα λόγω της έλλειψης κεφαλαίων, των περιορισμένων δαπανών για την προώθηση των προϊόντων τυροκομίας της περιοχής και λόγω του προβληματικού οδικού δικτύου της περιοχής. Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια ο κλάδος της τυροκομίας έχει επεκτείνει το δίκτυο διανομής του και το εύρος των παραγόμενων προϊόντων του, με στόχο να καλύψει ολοένα και περισσότερο αγοραστικό κοινό και να διευρύνει τις επιχειρηματικές του δράσεις.

Στον τομέα της κτηνοτροφίας η Ήπειρος έχει πλούσια ιστορία, η οποία αναγνωρίζεται και υποστηρίζεται ακόμη και σήμερα από τους κτηνοτρόφους. Η εξέλιξη της ορεινής κτηνοτροφικής κοινότητας της περιοχής προέκυψε κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες, ενώ υποστηρίχθηκε από τη δημιουργία τσελιγκάτων και αργότερα συνεταιριστικών δράσεων. Με τις αγροτικές μεταρρυθμίσεις και τις

κρατικές παρεμβάσεις έγιναν προσπάθειες υποστήριξης της κτηνοτροφίας οι οποίες ακόμη και σήμερα συνεχίζονται μέσα από ευρωπαϊκά προγράμματα.

Η Ήπειρος, ως περιοχή που υστερεί σημαντικά στην ανάπτυξη, καλείται να υποστηρίξει τις ορεινές κτηνοτροφικές κοινότητες μέσα από έργα υποδομής και μέσα από την ανάπτυξη διαδικασιών που θα θέτουν τα θεμέλια για επιχειρηματικότητα στον κλάδο της κτηνοτροφίας. Οι παράγοντες που επιδρούν στη δημιουργία, ανάπτυξη και βιωσιμότητα των συνεταιριστικών δράσεων στις ορεινές κοινότητες που έχουν ως κύρια ενασχόληση την κτηνοτροφία βρέθηκε να είναι οι εξής:

- Τεχνολογία
- Τοπικοί θεσμοί
- Ανθρώπινο και υλικό κεφάλαιο
- Παρακίνηση και συμμετοχή
- Κτηνιατρική παρακολούθηση
- Πολιτικές πρακτικές – Νομοθεσία
- Νέοι και κατάρτιση στον αγροτικό τομέα
- Διαχείριση γης (land use management)
- Κτηνοτροφές και εγκαταστάσεις
- Είδος αιγοπροβάτων

Παράλληλα βρέθηκαν και παράγοντες οι οποίοι παρεμποδίζουν την ανάπτυξη της περιοχής, ιδιαίτερα σχετικά με τις συνθήκες ανάπτυξης και τις συνθήκες κρατικής υποστήριξης της περιοχής.

Η έρευνα σχετικά με τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ και η σχετική ανάλυση στο τρίτο μέρος (Μέρος Γ') της παρούσας μελέτης έδειξε ότι η ΔΩΔΩΝΗ αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα συνεργασίας με τις Ε.Α.Σ. της περιοχής και χρειάζεται να επανεξετάσει τον τρόπο διοίκησης και οργάνωσής της, προκειμένου να αντεπεξέλθει στις απαιτήσεις των συνεταιρισμών και των κτηνοτρόφων. Στην δύσκολη οικονομική και κοινωνική εποχή του 2009, η ΔΩΔΩΝΗ καλείται να πάρει αποφάσεις σχετικά με τη διατήρηση του συνεταιριστικού χαρακτήρα της και την αποφυγή των εξωτερικών πιέσεων για μείωση του κόστους της πρώτης ύλης.

Σε κάθε δράση όμως της διοίκησης θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η άποψη των ΕΑΣ που κατέχουν το 32,23% της εταιρείας και να προβάλλεται η ουσιαστική συνεργασία με τους κτηνοτρόφους και τους υπάλληλους της εταιρείας, προκειμένου

να διασφαλισθούν οι στόχοι και οι αποστολή της εταιρείας της, δηλαδή να διασφαλισθεί η σταθερή και διαχρονικά αυξανόμενη ανάπτυξη της εταιρίας ως συνιστώσα της οικονομικής ευρωστίας της περιφέρειας της Ηπείρου και ευρύτερα της Εθνικής οικονομίας.

Έχοντας κάνει την παραπάνω ανάλυση και κατανοώντας τη σημασία της ΔΩΔΩΝΗ όχι μόνο ως βιομηχανίας σημαντικής για τη χώρα, αλλά και ως παράγοντα ανάπτυξης της περιοχής και συγκράτησης του κτηνοτροφικού πληθυσμού της περιοχής, έγινε η περιγραφική και στατιστική ανάλυση, ώστε να βρεθούν οι παράγοντες εκείνοι που υποστηρίζουν τη συγκράτηση του πληθυσμού με ή χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ.

Τα αρχικά συμπεράσματα που παρουσιάζονται στην περιγραφική ανάλυση (με διαγράμματα πίτας, ραβδογράμματα, κ.α.) οδήγησαν σε πληθώρα ερωτημάτων τα οποία απαντήθηκαν μέσω της στατιστικής ανάλυσης. Έτσι βρέθηκε ότι άτομα με καλύτερη μόρφωση επιλέγουν να παραμείνουν στον τόπο τους χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ, σε αντίθεση με άτομα υψηλότερου εισοδήματος (18.000-45.000€). Επίσης άτομα μικρότερης ηλικίας και υψηλότερης μόρφωσης επιλέγουν τη μη-τακτική συνεργασία με τη ΔΩΔΩΝΗ. Η επιλογή του τρόπου συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ βρέθηκε ότι είναι μεταβλητή εξαρτημένη από το φύλο του κτηνοτρόφου, ενώ η επιλογή του κτηνοτρόφου να παραμείνει στον τόπο του χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ εξαρτάται σημαντικά από το είδος του κοπαδιού του κτηνοτρόφου (αγελάδες, αιγοπρόβατα, κ.α.) και από την επιλογή του σχετικά με το είδος της τωρινής του συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ (εάν είναι μέλος του συνεταιρισμού, εάν συνεργάζεται περιοδικά με τη ΔΩΔΩΝΗ, κ.α.).

Η αριστοποίηση Pareto έδειξε ότι οι βασικές παροχές στις οποίες θεωρούν οι κτηνοτρόφοι ότι δεν έχουν επαρκή υποστήριξη αφορούν τις διοικητικές / επιστημονικές / συμβουλευτικές παροχές από τη νομαρχία και τα αρμόδια υπουργεία και την οικονομική ενίσχυση του εισοδήματός τους από τη νομαρχία. Οι περισσότεροι κτηνοτρόφοι συμφωνούν ότι, προκειμένου να βελτιωθεί η κατάσταση στον κτηνοτροφικό τομέα στην περιοχή, πρέπει πρωτίστως να γίνει καλύτερη διαχείριση των επιχειρήσεων και συνεταιρισμών ώστε να προσφέρουν δικαιότερες τιμές στους παραγωγούς-κτηνοτρόφους.

Το ίδιο ποσοστό (18,2%) σημαντικότητας έχει ο παράγοντας οικονομικής ενίσχυσης του κτηνοτροφικού επαγγέλματος από κονδύλια. Αυτό σίγουρα οφείλεται στην νοοτροπία που έχει καλλιεργηθεί στους κτηνοτρόφους και στον αγροτικό τομέα

γενικότερα, της στήριξης στα κοινοτικά κονδύλια ως μέσο ενίσχυσης του εισοδήματός τους. Παρατηρούμε ότι η τάση αυτή συνεχίζεται για τους κτηνοτρόφους της περιοχής και σίγουρα θα πρέπει να βρεθούν τρόποι αντιμετώπισης αυτής της προβληματικής κατάστασης από την Πολιτεία. Οι κτηνοτρόφοι θεωρούν ότι χρειάζονται περισσότερες επενδύσεις σε υλικό και μηχανήματα, ενώ πιστεύουν ότι η τοπική κοινότητα πρέπει να ενθαρρυνθεί ώστε να συμμετέχει ενεργά για τη βελτίωση της κατάστασης στον κτηνοτροφικό τομέα.

Οι κτηνοτρόφοι απάντησαν θετικά σχετικά με την επαρκή εφαρμογή από την εταιρεία των συστημάτων διασφάλισης ποιότητας για τη συλλογή και τον έλεγχο του γάλακτος, ενώ σημαντικός γι' αυτούς παράγοντας είναι η βελτίωση των σχέσεων της ΔΩΔΩΝΗ με τις Ε.Α.Σ. της περιοχής, ένα ακανθώδες ζήτημα όπως περιγράφηκε στη βιβλιογραφική έρευνα. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι κτηνοτρόφοι θεωρούν την κερδοφορία της ΔΩΔΩΝΗ ως επακόλουθο του συνεργατικού χαρακτήρα της.

Η ανάλυση σε συστάδες (cluster analysis) βοήθησε στον διαχωρισμό των κτηνοτρόφων σε βασικές ομοειδής κατηγορίες. Έτσι θα μπορέσουμε να κατανοήσουμε τη διαφορά και την ποικιλομορφία των παρατηρήσεων που έχουμε αναφέρει. Δημιουργήθηκαν τρεις κατηγορίες: οι «κτηνιατρικά απαιτητικοί» κτηνοτρόφοι (58,82%), οι «καινοτόμοι» κτηνοτρόφοι (20,59%) και οι κτηνοτρόφοι «απαίτησης παροχών» (20,59%). Με βάση αυτές τις ομάδες μπορεί να αναλυθεί βέλτιστα η πρωτεϊνότητα των απαντήσεων και να απαντηθεί κάθε ερώτημα σχετικά με τις επιλογές παραγόντων των κτηνοτρόφων.

Η ανάλυση παραγόντων (factor analysis) κατέστησε δυνατή την ομαδοποίηση των πολλών παραγόντων που παρουσιάστηκαν κατά τη βιβλιογραφική προσέγγιση σε τρεις βασικούς παράγοντες, οι οποίοι είχαν μεγάλη συσχέτιση με συγκεκριμένα είδη παραγόντων: αυτοί οι παράγοντες ονομάστηκαν «Μέσα», «Βοσκότοποι» και «Εκπαίδευση».

Τα σημαντικότερα όμως συμπεράσματα για τη μελέτη μας έδωσε η ανάλυση παλινδρόμησης. Χρησιμοποιώντας το μοντέλο της απλής γραμμικής παλινδρόμησης το οποίο είχε ως $y = \text{μελλοντική συνεργασία με τη ΔΩΔΩΝΗ}$, βρέθηκε η εξίσωση που δείχνει από ποιους βασικούς παράγοντες και με ποιόν τρόπο επηρεάζεται η μελλοντική επιλογή του κτηνοτρόφου σχετικά με τον τρόπο συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ. Συγκεκριμένα, βρέθηκε ότι:

- Η αύξηση επιπέδου μόρφωσης οδηγεί σε απόφαση μείωσης μελλοντικής

συνεργασίας με ΔΩΔΩΝΗ

- Η μείωση σημαντικότητας παροχής γεωργικών συμβούλων από πολιτεία και μείωση συχνότερης κτηνιατρικής παρακολούθησης από την πολιτεία οδηγούν σε απόφαση μείωσης μελλοντικής συνεργασίας με ΔΩΔΩΝΗ
- Η αλλαγή τωρινής μορφής συνεργασίας με ΔΩΔΩΝΗ (από μέλη σε μη τακτικούς συνεργάτες) οδηγεί σε απόφαση αύξησης της μελλοντικής συνεργασίας με ΔΩΔΩΝΗ (όσοι τώρα δε συνεργάζονται τακτικά με τη ΔΩΔΩΝΗ επιθυμούν στο μέλλον να συνεργασθούν)
- Η μείωση της σημαντικότητας της παροχής οικονομικών ενισχύσεων από την πολιτεία οδηγεί σε απόφαση αύξησης της μελλοντικής συνεργασίας με ΔΩΔΩΝΗ

Στη συνέχεια δημιουργήθηκε ένα μοντέλο παλινδρόμησης που περιλάμβανε μόνο τα αποτελέσματα αυτών που επέλεξαν ότι χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ θα παρέμεναν στον τόπο τους (120 άτομα), ώστε να βρεθούν οι μεταβλητές που επηρεάζουν την απόφασή τους. Έτσι συνοπτικά έχουμε για τα άτομα που θα παραμείνουν στον τόπο τους χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ:

- Εάν είναι λιγότερο σημαντική η παροχή γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία, έχουμε ως αποτέλεσμα τη μελλοντική απόφαση αλλαγής συνεργάτη
- Εάν είναι λιγότερο σημαντική η παροχή οικονομικών ενισχύσεων από την πολιτεία, έχουμε ως αποτέλεσμα τη μελλοντική απόφαση συνέχισης συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ
- Εάν είναι λιγότερο σημαντική η αύξηση των βοσκοτόπων, έχουμε ως αποτέλεσμα τη μελλοντική απόφαση συνέχισης συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ
- Εάν αλλάξει η τωρινή μορφή συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ (από μέλος και συνεργάτης σε μη τακτική συνεργασία), τότε έχουμε τη μελλοντική απόφαση συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ (όσοι δε συνεργάζονται τώρα με τη ΔΩΔΩΝΗ θέλουν στο μέλλον να συνεργασθούν)

Η απάντηση στο αρχικό ερώτημα της παρούσας μελέτης (δηλαδή στο εάν η ΔΩΔΩΝΗ συμβάλλει στην παραμονή των κτηνοτρόφων στην περιοχή) δόθηκε μέσω της δυαδικής λογιστικής παλινδρόμησης, η οποία εξετάζει τη σχέση μεταξύ μίας ή περισσότερων μεταβλητών πρόβλεψης (predictor variables) και μιας δυαδικής μεταβλητής απόκρισης (binary response). Η μεταβλητή απόκρισης εδώ θα έχει δύο

δυνατά αποτελέσματα, την παραμονή στην περιοχή ή την μη παραμονή στην περιοχή χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ. Η τελική εξίσωση βρέθηκε:

$$\text{Παραμονή χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ } \ln\left(\frac{P(A)}{P(A')}\right) = -0,35 + 0,91 * \text{μόρφωση} + 1,66 * \text{μέση ετήσιο εισόδημα} - 3,70 * \text{μέγεθος κοπαδιού} + 2,21 * \text{αύξηση των βοσκοτόπων} - 1,43 * \text{παροχή γεωργικών συμβούλων} - 1,07 * \text{εισόδημα από ΔΩΔΩΝΗ, Όπου } A = \text{ΝΑΙ και } A' = \text{ΟΧΙ}$$

Παρατηρήθηκαν τα εξής:

- Για τον κτηνοτρόφο που αποφασίζει ότι θα παραμείνει στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ, σημαντικό παράγοντα παίζει το καλύτερο επίπεδο μόρφωσής του, το μέτριο μέσο ετήσιο εισόδημά του (12.000-18.000€) και το γεγονός ότι θεωρεί ως σημαντική την αύξηση των βοσκοτόπων.
- Αντίθετα, για τους παράγοντες Μέγεθος κοπαδιού (-3,07), Παροχή γεωργικών συμβούλων (-1,43) και Εισόδημα από ΔΩΔΩΝΗ (-1,07), ο κτηνοτρόφος που έχει αποφασίσει ότι θα παραμείνει στην περιοχή χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ έχει μικρότερη πιθανότητα να έχει μεγάλο μέγεθος κοπαδιού, να θεωρεί σημαντική την παροχή γεωργικών συμβούλων και την παροχή «σίγουρου» εισοδήματος από τη ΔΩΔΩΝΗ.

Όλα τα παραπάνω συμπεράσματα της ανάλυσης συνοδεύτηκαν από έρευνα με ερωτήσεις και παρατηρήσεις των αντιδράσεων των κτηνοτρόφων. Η έρευνα που έγινε τους μήνες Σεπτέμβριο έως Δεκέμβριο του 2008 είχε και ποιοτικά κριτήρια, τα οποία αποτυπώθηκαν τόσο στα ερωτηματολόγια, όσο και στην στατιστική ανάλυσή τους. Οι κάτοικοι της περιοχής των Ιωαννίνων είναι απογοητευμένοι (62%) από το επιχειρησιακό περιβάλλον της περιοχής τους και ιδιαίτερα οι νέοι βλέπουν αρνητικά την επαγγελματική τους αποκατάσταση στην περιοχή. Οι κτηνοτρόφοι θεωρούν (59%) ότι το επάγγελμά τους δεν καλύπτει επαρκώς τα έξοδα για τις βασικές τους ανάγκες με αποτέλεσμα να βασίζονται στις κρατικές επιδοτήσεις για ένα καλύτερο εισοδηματικό επίπεδο. Όσον αφορά τη γαλακτοκομία και την κτηνοτροφία, ενώ το 46,15% τις θεωρεί ακρογωνιαίους λίθους της βιομηχανίας στην περιοχή, δεν υπάρχει ανάλογη αντιμετώπιση από τους αρμόδιους φορείς, πράγμα το οποίο καταγράφεται με την πληθώρα αρνητικών απαντήσεων σχετικά με τις παροχές από τα αρμόδια υπουργεία, την περιφέρεια, την νομαρχία, την τοπική κοινότητα και τη ΔΩΔΩΝΗ.

Όσον αφορά τη ΔΩΔΩΝΗ, ενώ σαφέστατα αναγνωρίζεται η ιστορική αξία

της ως μέσο ενίσχυσης των κτηνοτροφικών εισοδημάτων, χαίρει πλέον της θετικής αντιμετώπισης από τη μειονότητα των κτηνοτρόφων. Οι περισσότεροι κτηνοτρόφοι που επιλέγουν να παραμείνουν στον τόπο τους χωρίς την ύπαρξη της ΔΩΔΩΝΗ είναι άτομα που έχουν απογοητευθεί από τους πόρους της ΔΩΔΩΝΗ ως μέσο ενίσχυσης του εισοδήματός τους και από τη βοήθεια της πολιτείας ως προς τις γεωργικές συμβουλευτικές υπηρεσίες. Τα άτομα αυτά έχουν σχετικά μεγάλο μέγεθος κοπαδιού, μεγαλύτερο επίπεδο μόρφωσης και μεγαλύτερο μέσο ετήσιο εισόδημα, ενώ θεωρούν σημαντική την αύξηση των βοσκοτόπων για την παραμονή τους στην περιοχή χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ. Τα άτομα αυτά αντιπροσωπεύουν τους παραδοσιακούς κτηνοτρόφους-βοσκούς της περιοχής, που έχουν παράλληλες πηγές εισοδήματος εκτός της συνεργασίας με τη ΔΩΔΩΝΗ.

Οι καλύτερα μορφωμένοι, καθώς και οι κτηνοτρόφοι που έχουν επενδύσει σε εγκαταστάσεις και μεγάλο αριθμό κοπαδιών (κυρίως αγελάδων και προβάτων), επιλέγουν να απομακρυνθούν μελλοντικά από το συνεταιρισμό και να προσπαθήσουν να δραστηριοποιηθούν μόνοι τους στον κλάδο. Η απόφαση αυτή προκύπτει από καθαρά οικονομικά κριτήρια, αφού πλέον μια ανάλυση κόστους-ωφελειών (cost-benefit analysis) για τη συγκεκριμένη κατηγορία κτηνοτρόφων δείχνει ότι η ΔΩΔΩΝΗ τους προσφέρει ολοένα και λιγότερες –συγκριτικά- παροχές. Κάτι τέτοιο είναι σαφέστατα ιδιαίτερα δύσκολο και ίσως προβεί καταστροφικό γι' αυτούς, αφού η ΔΩΔΩΝΗ διαθέτει όχι μόνο τα μέσα συλλογής και επεξεργασίας του γάλακτος, αλλά και το κατάλληλο δίκτυο διανομής των προϊόντων της. Αναγνωρίζοντας αυτό το σημαντικότερο πλεονέκτημα, πολλοί κτηνοτρόφοι δηλώνουν την μελλοντική απόπειρα δημιουργίας δικού τους συνεταιρισμού, κάτι το οποίο σίγουρα θα δημιουργήσει νέα δεδομένα στον κλάδο της τοπικής γαλακτοκομίας.

Το αρνητικό αυτό κλίμα μπορεί να υπερκεραστεί με την κατάλληλη υποστήριξη από την τοπική κοινότητα, από την Πολιτεία, αλλά και από την ίδια τη ΔΩΔΩΝΗ. Προκειμένου να παραμείνουν οι κτηνοτρόφοι στον τόπο τους χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ, χρειάζονται επενδύσεις για καλύτερη επιμόρφωση και αύξηση του εισοδήματος των κτηνοτρόφων, με παράλληλη αύξηση των βοσκοτόπων της περιοχής. Πρέπει να γίνει καλύτερη οικονομική διαχείριση και περιορισμός στο κόστος ώστε να υπάρχουν περιθώρια αύξησης του εισοδήματος των κτηνοτρόφων. Προκειμένου η ΔΩΔΩΝΗ να ενθαρρύνει τη συνεργασία των κτηνοτρόφων μαζί της- και την παραμονή τους στην περιοχή, χρειάζεται επαναπροσδιορισμός (re-focus) του συνεργατικού χαρακτήρα της ΔΩΔΩΝΗ, βελτίωση των σχέσεών της με τις Ε.Α.Σ.

της περιοχής και συμφωνία στις τιμές γάλακτος επωφελούς και για τα δύο μέρη (κτηνοτρόφους-ΔΩΔΩΝΗ). Οι κτηνοτρόφοι έδειξαν ότι πιστεύουν στην κερδοφορία μέσω του συνεργατισμού και χρειάζονται την κατάλληλη παρακίνηση, τις κατάλληλες πολιτικές πρακτικές, την κατάλληλη εκπαίδευση και κατάρτιση, τα κατάλληλα μέσα (μηχανήματα, ζωοτροφές) και την κατάλληλη διοίκηση του ανθρώπινου και υλικού κεφαλαίου, προκειμένου να αποφασίσουν ότι τους συμφέρει να παραμείνουν στον τόπο τους, ως μέλη του συνεταιρισμού της γαλακτοβιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ.

Η συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ Α.Ε. παίζει ένα σημαντικό ρόλο στη συγκράτηση του κτηνοτροφικού πληθυσμού της περιοχής της Ηπείρου και στην ενίσχυση των ορεινών κτηνοτροφικών περιοχών, οι οποίες υστερούν σημαντικότητα στην ανάπτυξη. Η βιωσιμότητα των περιοχών αυτών είναι καίριας σημασίας, όχι μόνο για τη συγκράτηση του πληθυσμού και την επίλυση δημογραφικών προβλημάτων, αλλά και για την υποστήριξη των θεσμών εκείνων που συντελούν στη μοναδικότητα της Ηπείρου ως τόπο και ως κουλτούρα. Γι' αυτό είναι απαραίτητη η θεμελίωση δράσεων που θα ενισχύουν μακροχρόνια τους παράγοντες που είναι σημαντικοί για τη συγκράτηση των κτηνοτρόφων της περιοχής.

Οι παραπάνω προτάσεις περιλαμβάνουν εξαιρετικά διευρυμένους παράγοντες, όπως η μόρφωση, η εκπαίδευση και η βελτίωση των σχέσεων της ΔΩΔΩΝΗ με τους συνεταιρισμούς και τους κτηνοτρόφους. Σαφέστατα οι προτάσεις αυτές δε μπορούν να υλοποιηθούν βραχυχρόνια. Χρειάζεται ένας μακροχρόνιος σχεδιασμός, με συγκεκριμένους στόχους και με την ανάλογη υποστήριξη και αρωγή από την Πολιτεία και τους θεσμούς της, ώστε να ενισχυθούν οι κτηνοτρόφοι τόσο για τη διεύρυνση του συνεργατισμού στην περιοχή, όσο και για την παραμονή τους σ' έναν τόπο που παραδοσιακά υποστηρίζει την ανάπτυξη μέσα από τη συνεργασία.

Βιβλιογραφία – Αρθρογραφία

1. Aaker D., Kumar V and G. Day, “*Marketing Research*”, 8th Edition, J.Wiley and Sons Inc, UK, 2004
2. Abdelali-Martini M. and Aden A. Aw-Hassan, “*Are Local Institutions Blessing Or Curse for the Poor? The Case of Dairy Sheep Systems in a Dry Marginal Area of Syria*”, International Center for Agricultural Research in the Dry Areas, Aleppo, Syria, Deutscher Tropentag 2004, Conference on International Agricultural Research for Development, Berlin, October 5-7, 2004
3. Alexandridis Ch., “*The sheep farming system in the Pogoni area in Epirus-Greece*”, Directorate of Research, Ministry of Agriculture, CIHEAM - Options Mediterraneennes, Athens 1998
4. Apostolopoulos, C. and Rogdakis, E., “*Characteristics of the Extensive Greek Sheep Production Systems*”, Proceedings of the International Symposium organized by HSAP and EAAP, EAAP Publication No 83, pp. 51-53, Thessaloniki 1996
5. Apostolopoulos, C. “*Goat and Sheep-farming*”, Institution of Economic and Industrial Research, IEIR, Athens, 1996
6. Apostolopoulos, C. and Gidarakou, I., “*The Itinerant Stock-farming in Greece: evolution and present structure of the production system*”, 1st National Congress of Rural Economy, Congress Proceedings, Athens 1990
7. Apostolopoulos, C. and Gidarakou, I. “*Exploitation of Structural and Economic Characteristics of the Sheep-farming Units by Statistic Methods of Multivariate Data Analysis*”, Spoudai, Vol. 41, No3, Athens, 1991
8. Apostolopoulos, C.; Zervas, G.; Kalaissakis, P., “*Management of Greek Goat Flocks in Hill and High Land Area*” 36th Annual Meeting of European Association for Animal Production, Halkidiki, Greece, 1985
9. Apostolopoulos, C., “*Goat-farming, Forest and Culture*”, *Economicos Tachidromos*, June ‘88, Athens, 1988
10. Apostolopoulos, K., “*The livestock farm family as a factor of integrated local development of the Greek mountain countryside*”, *Animal Science Review*, Hellenic Society of Animal Production, special issue No. 21, Athens 1998

11. Ashby, J.A., “*What do we mean by participatory research in agriculture?*”, New Frontiers in Participatory Research and Gender Analysis: Proceedings of the international seminar on participatory research and gender analysis (PRGA), 9–14 September 1996, Cali, Colombia. Centro Internacional de Agricultura Tropical (CIAT) Publication No. 294, pp. 15–22, 1996
12. Barr N. and J. Cary, “*Influencing Improved Natural Resource Management on Farms: A guide to understanding factors influencing the adoption of sustainable resource practices*”, Bureau of Rural Sciences—Discussion Paper, Australia, 2000
13. Beatley T., “*Green Urbanism: Learning from European Cities*”, Island press, Washington 2000
14. Biggs, S.D., Farrington, J., “*Agricultural Research and the Rural Poor: A Review of Social Science Analysis*”, International Development Research Centre (IDRC),
15. Ottawa, Canada, pp.139, 1991
16. Catley, A., “*Monitoring and Impact Assessment of Community-based Animal Health Projects in Southern Sudan: Towards Participatory Approaches and Methods*”, Report for Veterinary Sans Frontieres Belgium and Switzerland, Vetwork UK, Musselburgh., Edinburgh, UK, 1999
17. Campbell J., “*Honour, family and patronage*”, Oxford University Press, U.K. 1964
18. Campbell M., “*The Third System Employment And Local Development*” Volume 1 – Synthesis Report, Oxford University Press, UK 1999
19. Conington J., et al, “*Multi-trait selection indexes for sustainable UK hill sheep production*”, Animal Science, 73, 413-423, British Society of Animal Science, UK, 2001
20. Christofidis A., A. Efstratiadis, D. Koutsoyiannis, G.-F. Sargentis, and K. Hadjibiros, “*Resolving conflicting objectives in the management of the Plastiras Lake: can we quantify beauty?*”, National Technical University of Athens, Greece, Hydrology and Earth System Sciences, 9, 507–515, 2005
21. Cooley, W.W. and Lohnes P.R., “*Myltivariate Data Analysis*”, Willey and Sons, New York, 1971
22. CIRIEC, “*The Enterprises and Organizations of the Third System: a Strategic*

- Challenge for Employment*", Liège, 2000
23. D' Souza G. et al, "*Factors affecting the adoption of sustainable agricultural practices*", Agricultural and Resource Economics Review, U.S.A. 1993
 24. De Haan, C., and Nissen, N.J., "*Animal Health Services in Sub-Saharan Africa: Alternative approaches*", Washington, D.C.: World Bank, 1985
 25. Durant J., "*Participatory technology assessment and the democratic model of the public understanding of science*", Science and Public Policy, Volume 26, Number 5, pp. 313-319, Beech Tree Publishing, England, 1999
 26. Edwards M., "*Participatory Governance into the Future: Roles of the Government and Community Sectors*", IPPA National Conference, Australian Journal of Public Administration, Volume 60, Issue 3, pp 78-88, Canberra 2000
 27. Everitt, B.S., "*Cluster Analysis*", 3rd Edition, Halsted Press, New York, 1993
 28. Francis P.A. et al, "*Listening to Farmers: Participatory Assessment of Policy Reform in Zambia's Agriculture Sector*", The World Bank, Washington, 1997
 29. Farrington, J., "*Farmers' Participation in Agricultural Research and Extension: Lessons from the last decade.*", *Biotechnology and Development Monitor*, No. 30, p. 1215, 1997
 30. Grootaert C. , "*Social capital: the missing link*", World Bank Social Capital Initiative Working Paper No 5., Washington DC: The World Bank, 1998
 31. Guadary R. «*Οι τρείς Οικολογίες*», 1991
 32. Girard N. et al, "*Categorising combinations of farmers' land use practices: an approach based on examples of sheep farms in the south of France*", *Agronomie* 21, pp 435-459, Cedex, France 2001
 33. Hadjigeorgiou, I., Vallerand, F.,Tsimpoukas, K.,and Zervas, G., "*The socio-economics of sheep and goat farming in Greece, and the implications for future rural development*", LSIRD BRAY CONFERENCE, Athens 1998
 34. Hadjigeorgiou, I. and Papavasiliou, D., "*Extensification on animal production within the framework of Greek agriculture*", In : L.O. Fiems and S. de Campeneere (editors), *Effects of extensification on animal performance, carcass composition and product quality*. E.U. Occasional Publication No 4 pp. 122-132., Athens 1998
 35. Hopkins C. and Short A., "*Participatory impact assessment in Ethiopia: linking policy reform to field experiences*", Pla notes 45, special issue, Kenya,

2002

36. Halpin, B. *"Vets - Barefoot and otherwise"* , Pastoral Network Paper No. 11c, Overseas Development Institute, London, 1981
37. Hunt D., *"Farm Power and Machinery Management"*, Blackwell Publishing, Illinois 2001
38. Johnson N. et al, *"Measuring the impact of user participation in agricultural and natural resource management research"*, Agricultural Systems 78, pp. 287-306, Elsevier publishing, Cali, Colombia, 2003
39. Lancaster G. and Massingham L., *"Marketing Warfare in the 1980's"*, The Journal of Business Strategy, Winter, p.34, UK, 1993
40. Lilja, N., Ashby, J.A., *"Types of participatory research based on locus of decision making"* ,Participatory Research and Gender Analysis (PRGA), Working Document No. 6. PRGA-Centro Internacional de Agricultura Tropical (CIAT), Cali, Colombia, 1999
41. Leyland T. and A. Catley, *"Community – based animal health delivery systems: improving the quality of veterinary service delivery"*, Paper prepared for the OIE Seminar Organisation of Veterinary Services and Food Safety, World Veterinary Congress, Tunis, September 2002
42. Leidl, K., *"Development of Primary Animal Healthcare Systems: Examples based on the animal health project in northeast Thailand and basic animal health service project in northern Malawi"*, Zimmerman, W., Pfeiffer, D.U. and Zessin, K.H. (eds.) Primary Animal Health Activities in Southern Africa. Proceedings of an International Seminar held in Mzuzu, Malawi, 26 February to 8 March 1996, German Foundation for International Development, Food and Agriculture Centre, Feldafing, 1996
43. Mavrogiannis D., *"Recherches Documentaires sur l'Association d'Ampelakia (1780-1812) effectuees dans les Archives Francaises et Grecques et les Recits des Voyageurs"*, Deuxieme edition, Athenes, 1975
44. Mikkelsen, B., *"Methods for Development Work and Research. A Guide for Practitioners"*, New Delhi/Sage Publication, Thousand Oaks, CA, 1995
45. Nelson D., *"Dictionary of Statistics"*, First Edition, Penguin, UK, 2004
46. Okali, C., Sumberg, J., Farrington, J., *"Farmer Participatory Research: Rhetoric and Reality"*, Intermediate Technology Publications, London, 1994
47. Parnel E., *«Η Επανεφεύρεση των συνεταιρισμών-επιχειρήσεις για τον 21^ο*

- αιώνα», Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Στοχαστής, 2000
48. Porter, M., “*The 5 P Model-Porter Analysis*”, Harvard Journal of Management, Harvard, USA, 2000
 49. Pretty, J., “*Alternative systems of inquiry for sustainable agriculture*”, IDS Bulletin 25, 37–48, 1994
 50. Pretty J. and H. Ward, “*Social capital and the Environment*”, World Development, Volume 29 (n.2), pp. 209-227, University of Essex, U.K., 2001
 51. Pretty Jules N., “*Regenerating Agriculture: Policies and Practice for Sustainability and Self-reliance*”, National Academies Press, Washington, 1995
 52. Rossi A., «*Η Αρχιτεκτονική της πόλης*», Θεσσαλονίκη 1991
 53. Siegmund-Schultze M. and B. Rischkowsky, “*Relating household characteristics to urban sheep keeping in West Africa*”, University of Göttingen, Tropical Animal Production, Elsevier Science, Germany, 2000
 54. Schot J., “*Towards New Forms of Participatory Technology Development*”, Technology Analysis and Strategic Management, Volume 13, Number 1, pp. 39-52, U.K. 2001
 55. Sienkowska H., “*Water in the Landscape of a town using the example of Gdansk and the Gdansk Conurbation*”, Hydrological Processes and Water Management in Urban Areas (Proceedings of the Duisberg Symposium, April 1988). IAHS Publ. no. 198, 1990
 56. Uphoff N., “*Grassroots organisations and NGO in rural development: opportunity with diminishing stakes and expanding markets*”, World Development 21, pp. 607-622, 1993
 57. Uphoff N., “*Local Institutions and participation for local development*”, IIED Gatekeeper Series N. 31, California, 2000
 58. Wiseman J. and K. Zachos, “*Landscape Archaeology in Southern Epirus, Greece*”, ASCSA, Boston 2003
 59. Αρσενίου, Λ.Α., «*Τα Τσελιγγάτα*», Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 1972
 60. Αποστολόπουλος Κ. και Δ. Σδράλη, «*Ένωση Μαστιχοπαραγωγών Χίου: Μια ενδιαφέρουσα συνεταιριστική περίπτωση*», Συνεταιριστικοί προβληματισμοί 2004-2005, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα 2006.
 61. Βαΐου Ν., et al, «*Η Βιώσιμη Πόλη*», Εκδόσεις Στοχαστής/ΔΙΠΕ, Αθήνα 2000
 62. Βεργόπουλος Κ., «*Το αγροτικό ζήτημα στην Ελλάδα*», Εξάντας, Αθήνα 1975

63. Δάκαρης Σ., *«Η κτηνοτροφία στην Αρχαία Ήπειρο»* , πρυτανικός λόγος, Πανεπιστήμιο, Ιωάννινα, 1976
64. Δαουτόπουλος Γ. et al, *«Αγροτική Κοινωνιολογία»* , Εκδόσεις Ζυγός, Θεσσαλονίκη 2002
65. Εμμανουήλ Γ., et al, *«Διαγνωστική έκθεση: αιγοπροβατοτροφία-τυροκομικά»* , ΑΝ.ΕΛ. –Αναπτυξιακή Ελασσόνας Α.Ε., Ελασσόνα, 1998
66. Θανόπουλος Γ., Σπαθάρη- Μπεγλίτη Ε., *«Παραδοσιακή διατροφή»* στο Δημόσιος και Ιδιωτικός Βίος στην Ελλάδα II: Οι Νεότεροι Χρόνοι, Τόμ. Α, Ε.Α.Π., Πάτρα 2002
67. Θεωδορίδη Α.Μ., *«Αποτελέσματα της ασκούμενης Πολιτικής στον τομέα της γαλακτοπαραγωγού αγελαδοτροφίας»* , Διδακτορική διατριβή, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, 2008
68. Καραβίδας Κ.Δ., *«Αγροτικά»* , Εκδόσεις Παπαζήσης, Αθήνα 1978
69. Κλήμη-Καμινάρη Ολυμπία, *«Ιστορική Αναδρομή των Σχέσεων Κράτους και Αγροτικών Συνεταιρισμών μέσω της Νομοθεσίας, της Εποπτείας και της Αγροτικής Πίστης»* , Συνεταιριστικοί προβληματισμοί 2004-2005, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα 2006
70. Κρουσταλλάκη-Μπεβεράτου Σ., *«Αγροτικοί Συνεταιρισμοί: Θεσμός Οικονομικής και Κοινωνικής Ανάπτυξης»* , ΑΤΕ, Διεύθυνση Μελετών και Προγραμματισμού, Μελέτες για την Αγροτική Οικονομία 37, Αθήνα, 1990
71. Μελάς Σ., *«Το λιοντάρι της Ηπείρου: Αλή Πασάς και Σούλι»* , Ακαδημία Αθηνών, Εκδόσεις Μπίρη, 1972
72. Μυτούλα Ρ., Στεφάνου Ι., *«Οι επιπτώσεις της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης στη φυσιογνωμία των ελληνικών πόλεων»* , Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2003
73. Μητούλα Ρ., *«Βιώσιμη Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση και Ανασυγκρότηση του Ελληνικού Αστικού Περιβάλλοντος»* , Σταμούλης, 2006.
74. Μακρής Ι., *«Αγροτική Νομοθεσία»* , Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 2001
75. Μπίθας, Κ.Π., *«Βιώσιμες Πόλεις: Θεωρία – Πολιτική»* , Εκδόσεις Τυποθήτω, Αθήνα 2001
76. Νιτσιάκος Β.Γ., *«Οι ορεινές κοινότητες της Βόρειας Πίνδου»* , Εκδόσεις Πλέθρον, Αθήνα 1995
77. Οικονόμου Δ. και Γ. Πετράκος, *«Η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων»* , Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας-Gutenberg, Βόλος 1999
78. Πατρώνης Β. και Θ. Παπαγεωργίου, *«Η Ιστορική εξέλιξη των Αγροτικών*

- Συνεταιρισμών στην Ελλάδα στον 20ό αιώνα* , Συνεταιριστικοί Προβληματισμοί (2002-2003), Ι.Σ.Ε.Μ., Σταμούλης, Αθήνα, 2003.
79. Παπαγεωργίου Κ., *«Βιώσιμη Συνεταιριστική Οικονομία-Θεωρία και Πρακτική»* , Σταμούλης, 2007.
 80. Πρακτικά Επιστημονικής Ημερίδας, *«Συνεταιριστική ιδέα και επιχειρηματικότητα στο πλαίσιο της Ε.Ε.»* , Ι.Σ.Ε.Μ., Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας, Σταμούλης, 2003.
 81. Σιώμοκος Γ., *«Στρατηγικό Μάρκετινγκ»* , Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα, 2004
 82. Σινίκης Ε., *«Πρακτικές και Νομοθετικές Προσεγγίσεις πάνω στην Εποπετία και τον Έλεγχο των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και Συνεταιριστικών Εταιρειών από την Πολιτεία»*, Συνεταιριστικοί προβληματισμοί 2004-2005, Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Ερευνών και Μελετών, εκδ. Σταμούλης, Αθήνα, 2006
 83. Στεφάνου, Ι., *«Η φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης»* , Πανεπιστημιακές εκδόσεις ΕΜΠ, Αθήνα 2000
 84. Στεφάνου, Ιωσήφ και Ιουλία, *«Η περιγραφή της εικόνας της πόλης»* , Πανεπιστημιακές εκδόσεις ΕΜΠ, Αθήνα 1999
 85. Σακελλαρόπουλος Θ., σελ. 107-130, *«Η μεταπολεμική αγροτική πολιτική και οι μακροπρόθεσμες τάσεις αλλαγής της»* , Θ. Σακελλαρόπουλος (επ.), Οικονομία και Πολιτική στη σύγχρονη Ελλάδα, Πληροφόρηση, Αθήνα, 1992.
 86. Τότσης Ν., *«Λεξικό Αγροτικής Οικονομίας και Αγροτικής Πολιτικής»* , εκδ. Παμισός, Αθήνα, 1985.
 87. Χρυσάκης Μ., Ζιώμας Δ., Καραμητοπούλου Ν., Χατζαντώνης Δ., *«Προοπτικές απασχόλησης στον τομέα κοινωνικής οικονομίας»* , Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα, 2002.
 88. Ε.Κ. Κανονισμός αριθ. 1560/93
 89. ICAP, *«Κλαδική μελέτη για τυροκομικά προϊόντα»*, 2007
 90. Στοιχεία από Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΠΕΠ Ηπείρου
 91. Στοιχεία από Σύνδεσμο Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος
 92. Στοιχεία από Αναπτυξιακή Εταιρία «Ηπειρος» Α.Ε.
 93. Στοιχεία από Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων-Διεύθυνση Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης
 94. ΦΕΚ Νόμος 2127/93 όπως τροποποιήθηκε με τον Νόμο 2332/95

Διαδικτυακές πηγές

1. PRGA Project Inventory, 2002.
<http://webpc.ciat.cgiar.org:8080/prgainventory/inventory.htm>.
2. <http://www.espa.gr/espa.asp>
3. <http://www.oke.gr/greek/OKE13.HTM>
4. <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=12333&subid=2&tag=9464&pubid=3241126>
5. <http://www.farmforward.eu/>
6. <http://www.dodoni.eu/Home/FinancialInfo/ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ%20ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ%20ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ%202007.pdf>
7. <http://www.epp-ed.org/press/el/pressdelegel.asp>
8. http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leg/index_el.htm
9. http://www.ogeeka-dimitra.org.gr/nea/doc/omilia_gk_061204.doc.
10. <http://www.dodoni.eu/Home/Company/Profile/Default.xml.aspx?Language=1>
11. <http://www.geocities.com/easthes/frames.html>
12. <http://www.paseges2.gr/eas.asp?id=103>
13. <http://www.paseges2.gr/eas.asp?id=52>
14. <http://www.paseges2.gr/eas.asp?id=53>
15. <http://www.paseges2.gr/eas.asp?id=104>
16. www.ate.gr
17. <http://www.worldbank.org/>
18. www.minagric.gr
19. <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=4668&subid=2&tag=3651&pubid=429101>
20. http://www.agrotypos.gr/news/news_Show.asp?AA=8017
21. <http://www.naftemporiki.gr/news/story.asp?id=1437297>
22. <http://www1.rizospastis.gr/page.do?publDate=23/10/2007&pageNo=15&direction=1>
23. <http://209.85.135.104/search?q=cache:UsRTfhc2KXkJ:www.qd.gr/news.html+%CE%95%CE%91%CE%A3+%CE%A0%CF%89%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%BF%CF%85&hl=el&ct=clnk&cd=8&gl=gr>
24. http://www.neoiagones.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=18

- 36&Itemid=
25. <http://www.041.gr/sarakatsanoi/zygogiannis.htm>
 26. http://www.ioannina-synergasia.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=80&Itemid=30
 27. www.esye.gr
 28. <http://www.ana-mpa.gr/websites/sar/pages/00010050/005.html>
 29. www.etip.gr
 30. <http://www.oktonia.com/download.php?file=6346.pdf>.
 31. http://www.dimosaitikon.gr/dimos2_gr.asp?tpage=dimos2
 32. <http://www.tedklarisas.gr/nomos/preeco.php>
 33. www.live-pedia.gr
 34. <http://209.85.135.104/search?q=cache:4zLkiKaNtRQJ:www.live-pedia.gr/index.php/%CE%99%CF%89%CE%AC%CE%BD%CE%BD%CE%B9%CE%BD%CE%B1%255C%CE%9C%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CF%83%CF%83%CE%AF%CF%82+%CE%B2%CE%BF%CF%85%CE%BD%CE%B1+%CE%B9%CF%89%CE%B1%CE%BD%CE%BD%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD&hl=el&ct=clnk&cd=8&gl=gr>
 35. <http://greekuniversityreform.wordpress.com/2008/07/31/neotmima/>
 36. <http://www.giannena-e.gr/Eyergetismos/Eyerg/HPEIROTES%20EYERGETES.aspx>

Παράρτημα

Περιεχόμενα Παραρτήματος

Ερωτηματολόγιο έρευνας φυσιολογίας περιοχής	176
Πηγές και στοιχεία: Η επιχειρηματικότητα στην περιφέρεια Ηπείρου	185
Επιχειρηματικές υποδομές	185
Επιχειρηματικές Δράσεις	186
Γ' ΚΠΣ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα»	187
Γ' ΚΠΣ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Η Κοινωνία της Πληροφορίας».....	187
Επενδυτικά Προγράμματα που εντάχθηκαν στο ΠΕΠ Ηπείρου 2000-2006	188
Τα τρία σημαντικότερα προγράμματα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας του ΠΕΠ Ηπείρου 2000-2006	189
Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+	189
Περιφέρεια Ηπείρου-Αναπτυξιακός Νόμος 3299/04	190
Πίνακες	192
Πίνακας 1-Δυναμικότητα τυροκομείων κατά το 1980	192
Πίνακας 2- Σύνθεση των συνεταιριστικών βιομηχανιών παραγωγής παστεριωμένου γάλακτος και λοιπών προϊόντων γάλακτος.....	192
Πίνακας 3-Εγχώρια πρωτογενής παραγωγή γάλακτος (1990-2006)	193
Πίνακας 4-Παραγωγή τυριών ανά τύπο (1998-2006).....	194
Πίνακας 5-Εγχώρια παραγωγή τυριών και γεωργικές εκμεταλλεύσεις.....	195
Πίνακας 7-Απογραφή κτηνοτροφίας 2000 (ΕΣΥΕ).....	196
Πίνακας 8-Εκμεταλλεύσεις με προβατοειδή ανά περιφέρεια (2006)	197
Πίνακας 9-Κατηγορίες αιγών ανά περιφέρεια 2006 (ΕΣΥΕ)	197
Πίνακας 10-Κατηγορίες προβατοειδών ανά περιφέρεια 2006 (ΕΣΥΕ).....	198
Πίνακας 11-Λόγοι αλλαγής στην παραγωγή τυροκομικών	198
Πίνακας 12-«Ιδανικά» χαρακτηριστικά προβάτων για κτηνοτροφία στις ορεινές περιοχές.....	198
Πίνακας 13-Βασικοί περιφερειακοί δείκτες	199
Πίνακας 14-Σύνθεση Διοικητικού Συμβουλίου ΔΩΔΩΝΗ.....	200
Πίνακας 16-Στοιχεία Ε.Α.Σ. Ιωαννίνων	200
Πίνακας 17-Στοιχεία Ε.Α.Σ. Πωγωνίου.....	201
Πίνακας 18-Στοιχεία Ε.Α.Σ. Πρέβεζας.....	202

Πίνακας 19-Στοιχεία Ε.Α.Σ. Θεσπρωτίας.....	203
Πίνακας 20-Στοιχεία Ε.Α.Σ. Άρτας-Φιλιππιάδας	203
Γραφήματα.....	205
Γράφημα 6-Ενισχύσεις της Ε.Ε. για την περιοχή	205
Γράφημα 7-Προγράμματα της Ε.Ε. για την περιοχή	205
Γράφημα 8-Προστασία φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής	206
Γράφημα 11-Ανάπτυξη περιοχής μέσα από τα έργα	206
Γράφημα 16-Αστική κοινότητα	206
Γράφημα 25-Αριθμός κεφαλών ανά περιφέρεια	207
Γράφημα 27-Κύκλος Εργασιών της ΔΩΔΩΝΗ (2000-2006).....	207
Γράφημα 28-Κέρδη χρήσεως της ΔΩΔΩΝΗ (2000-2006).....	208
Γράφημα 29-Μόρφωση ερωτηθέντων	208
Γράφημα 31-Αριθμός μελών οικογένειας δείγματος.....	208
Γράφημα 33-Σημαντικότητα παραγόντων	209
Εικόνες.....	210
Εικόνα 1 Χάρτης των «προβληματικών» σε ανάπτυξη περιοχών της Ε.Ε.....	210
Εικόνα 2- Χάρτης του Νομού Ιωαννίνων	210
Εικόνα 3- Χάρτης της πόλης των Ιωαννίνων.....	211
Εικόνα 4- Το τζαμί του Ιτς Καλέ στα Ιωάννινα.....	211
Εικόνα 5- Ηπειρώτες Ευεργέτες	211
Εικόνα 6- Σήμα: Κέντρο Επιχείρησης και Καινοτομίας (BIC) Ηπείρου.....	212
Εικόνα 7- Η συνεταιριστική τράπεζα Ιωαννίνων	213
Εικόνα 8- Τυροκόμοι που εργάζονται στη ΔΩΔΩΝΗ.....	213
Εικόνα 9-Το τσελιγκάτο ήταν ένας συνεταιρισμός που φρόντιζε για την εκμετάλλευση της παραγωγής. Ήταν όμως και κοινότητα και συντεχνία, και οργανωμένος πυρήνας ζωής.	213
Εικόνα 10-Τα δέκα επίπεδα λήψης αποφάσεων και δράσης	214
Εικόνα 11- Οι τοπικοί θεσμοί ανά τομέα.....	214
Εικόνα 12- Οι σχέσεις μεταξύ των βασικών συμμετεχόντων στο πρόγραμμα CAHWs.....	215
Εικόνα 13-Το λογότυπο της farm-forward	215
Εικόνα 14- Η είσοδος της γαλακτοβιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ	216
Εικόνα 15- Χώροι μεταφορών της γαλακτοβιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ	216
Ερωτηματολόγιο έρευνας	217

Έλεγχοι χ^2 - Chi-Square.....	226
Έλεγχος 1	226
Έλεγχος 2	226
Έλεγχος 3	226
Έλεγχος 4	227
Έλεγχος 5	227
Έλεγχος 6	227
Έλεγχος 7	228
Έλεγχος 8	228
Έλεγχος 9	229
Έλεγχος 10	229
Έλεγχος 11	230
Ανάλυση σε συστάδες (cluster analysis)	231
Ανάλυση παραγόντων (factor analysis).....	234
Γραμμική Παλινδρόμηση	235
Μοντέλο 1	235
Μοντέλο 2	236
Μοντέλο 3	237
Μοντέλο 4	238
Μοντέλο 5	239
Δυναδική Λογιστική Παλινδρόμηση	240
Μοντέλο 1	240
Μοντέλο 2	241
Μοντέλο 3	242
Απαντήσεις ερωτηματολογίου έρευνας.....	244

Ερωτηματολόγιο έρευνας φυσιογνωμίας περιοχής

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»

Δημογραφικά στοιχεία:

1. Φύλο:

☐

Ανδρας

☐

Γυναίκα

2. Ηλικία:

☐

Κάτω των 18

☐

18-30

☐

30-50

☐

50-70

☐

Άνω των 70

3. Γνωρίζετε την περιοχή των Ιωαννίνων:

☐

Ως απλός επισκέπτης

☐

Από καταγωγή

☐

Κατοικώ εκεί

☐

Κατοικούσα εκεί πάνω από 10 χρόνια

4. Είστε ενεργό μέλος στα κοινά στην ευρύτερη περιοχή των Ιωαννίνων:

☐

Ναι, ασχολούμαι ενεργά με τα κοινά

☐

Ενημερώνομαι, αλλά δεν ασχολούμαι ενεργά

☐

Ασχολούμαι μόνο με θέματα που με αφορούν άμεσα

☐

Δεν ασχολούμαι ενεργά με τα κοινά της περιοχής

Παρακαλώ επιλέξτε μόνο μία απάντηση στις παρακάτω ερωτήσεις

Φαινόμενα παγκοσμιοποίησης

1. Θεωρείτε ότι η περιοχή των Ιωαννίνων αλλάζει λόγω:

- ☐ Των νέων πολυκαταστημάτων που ήρθαν στην αγορά
- ☐ Της κακής πολεοδομικής της διάταξης και της έλλειψης αστικού σχεδιασμού
- ☐ Των προβλημάτων αστικοποίησης/ συγκέντρωσης στο κέντρο της πόλης
- ☐ Της συγκέντρωσης αλλοδαπών /μεταναστών

Οικονομικά/ Επιχειρησιακά μέτρα

2. Ο βασικός τομέας δραστηριότητας της περιοχής των Ιωαννίνων είναι:

- ☐ Η αργυροχρυσοχοΐα
- ☐ Η ζαχαροπλαστική
- ☐ Η κτηνοτροφία
- ☐ Η γαλακτοβιομηχανία

3. Η περιοχή των Ιωαννίνων προσφέρει στον επιχειρηματία:

- ☐ Ευκαιρίες για καινοτομία / νέες τεχνολογίες
- ☐ Δυνατότητες συνεργασίας μέσω συνεταιρισμών
- ☐ Περιβάλλον που υποστηρίζει την επιχειρηματικότητα
- ☐ Λίγες ευκαιρίες

4. Για της επιχειρήσεις, η περιοχή των Ιωαννίνων:

- ☐ Παρέχει ένα σταθερό επιχειρησιακό περιβάλλον
- ☐ Μέσω της κοινότητάς της, βοηθά κάθε είδους επιχειρηματική και συνεταιριστική δράση
- ☐ Δεν χαρακτηρίζεται για την υποστήριξη από την κοινότητά της
- ☐ Παρέχει νέες ευκαιρίες / χρηματοδοτήσεις μέσω κοινοτικών προγραμμάτων

Ευρωπαϊκή Ενοποίηση

5. Το σημαντικότερο έργο της Ε.Ε. που είχε την πιο έντονη επίδραση στην περιοχή των Ιωαννίνων είναι:

- ☐ Τα προγράμματα Leader και Leader +
- ☐ Η Εγνατία Οδός
- ☐ Τα προγράμματα της Ε.Ε. για την ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- ☐ Ο αναπτυξιακός νόμος (που χρηματοδοτείται και από την Ε.Ε.)

6. Η Ε.Ε. έχει βοηθήσει την περιοχή των Ιωαννίνων χρηματοδοτώντας κυρίως:

- ☐ Προγράμματα πολιτιστικής ανάπτυξης
- ☐ Προγράμματα διάπλασης της περιοχής / της πόλης / του πρασίνου
- ☐ Προγράμματα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας / των συνεταιρισμών
- ☐ Η Ε.Ε. δεν έχει βοηθήσει στην ανάπτυξη της περιοχής των Ιωαννίνων

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Προτεραιότητα.: Δημιουργία ελκυστικού περιβάλλοντος για προσέλκυση και παραμονή πληθυσμού

Δράση: Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος

1. Τα τελευταία 20 χρόνια θεωρείτε ότι η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής των Ιωαννίνων είναι:

- ☐ Καλύτερη
- ☐ Χειρότερη
- ☐ Ίδια

Δράση: Βελτίωση της Προσβασιμότητας

2. Τα τελευταία 20 χρόνια παρατηρήσατε:

- ☐ Βελτίωση των αστικών μεταφορών εντός της περιοχής Ιωαννίνων (συχνότερα και ακριβέστερα δρομολόγια)
- ☐ Πιο προσιτό δίκτυο αστικών μεταφορών (περισσότερες στάσεις, προσβάσιμες σε όλους)
- ☐ Ενθάρρυνση χρήσης του ποδηλάτου και άλλων ήπιων μορφών μεταφοράς (δημιουργία ποδηλατοδρόμων, διαβάσεων πεζών και πεζοδρομίων)
- ☐ Καμία βελτίωση στο δίκτυο αστικών μεταφορών

Δράση: Πρόσβαση στις Υπηρεσίες

3. Τα τελευταία 20 χρόνια παρατηρήσατε

- ☐ Βελτίωση της υποδομής: Αύξηση των δημοτικών βρεφονηπιακών σταθμών και νηπιαγωγείων και περισσότερα ΚΕΠ σε όλη την περιοχή των Ιωαννίνων

☐ Βελτίωση της προσβασιμότητας: Πρόσβαση περισσότερων ατόμων στις υπηρεσίες του δήμου

☐ Περιορισμένη πρόσβαση και συμμετοχή του συνόλου του πληθυσμού στις υπηρεσίες που παρέχει ο Δήμος

Δράση: Πολιτισμός

4. Θεωρείτε ότι η κατασκευή κωπηλατοδρομίου, η ανάδειξη των πολιτιστικών μνημείων του Κάστρου, η δημιουργία Μητροπολιτικού Πάρκου στο στρατόπεδο Βελισσαρίου βοήθησαν ή θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη και αναβάθμιση της πολιτισμικής κουλτούρας της περιοχής των Ιωαννίνων;

- ☐ Καθόλου
- ☐ Ελάχιστα
- ☐ Μέτρια
- ☐ Πολύ

Προτεραιότητα: Υποστήριξη του επιχειρηματικού πνεύματος, της καινοτομίας και της οικονομίας της γνώσης

5. Τα τελευταία 20 χρόνια στην περιοχή των Ιωαννίνων παρατηρήσατε:

- ☐ Δημιουργία υποδομών στην περιοχή για την ενίσχυση και υποστήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων
- ☐ Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις από τον Δήμο και τους τοπικούς φορείς (ΜΚΟ, Επιμελητήρια, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων)
- ☐ Παροχή ευνοϊκότερων χρηματοδοτήσεων και αύξηση προσφοράς προγραμμάτων της Ε.Ε. για την τοπική επιχειρηματικότητα
- ☐ Καμία ενέργεια για την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας

6. Θεωρείτε ότι η αναβάθμιση της σχολής αργυροχρυσοχοΐας, η επιδότηση μετεγκατάστασης επιχειρήσεων σε ορισμένες Θεματικές Περιοχές (κοσμηματοπωλείων, διασκέδασης, βιβλιοπωλείων, λαϊκής τέχνης) και η δημιουργία τοπικού συμφώνου ποιότητας που αφορά μικρά καταλύματα και χώρους εστίασης στο λεκανοπέδιο βοήθησαν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας της περιοχής;

- ☐ Ναι
☐ Ίσως
☐ Όχι

Προτεραιότητα: Ανθρώπινο δυναμικό και απασχόληση

Δράση: Δράσεις βελτίωσης του εκπαιδευτικού επιπέδου και της κατάρτισης

7. Τα τελευταία 5 χρόνια παρατηρείτε:

- ☐ Αύξηση της ανεργίας της περιοχής, παρά την εφαρμογή προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης
☐ Μείωση της ανεργίας, λόγω της εφαρμογής προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης
☐ Τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης δεν έπαιξαν κανένα ρόλο στην απασχόληση
☐ Δεν υπήρξαν προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης τα τελευταία 5 χρόνια

Προτεραιότητα: Αστική διακυβέρνηση και νέες μορφές χωρικής οργάνωσης

Δράση: Αποτελεσματική διακυβέρνηση για την υλοποίηση της αστικής ανάπτυξης

8. Θεωρείτε ότι η οργάνωση και ο προγραμματισμός της αστικής ανάπτυξης της περιοχής είναι:

- ☐ Ασαφής
☐ Ελλιπής
☐ Χρειάζεται επαναπροσδιορισμό

- ☐ Είναι ορθή, αλλά χρειάζεται εφαρμογή
- ☐ Είναι ορθή και εφαρμόζεται σωστά.

9. Η ποιότητα της καθημερινής ζωής στην περιοχή των Ιωαννίνων τα τελευταία 20 χρόνια βελτιώθηκε:

- ☐ Καθόλου
- ☐ Ελάχιστα
- ☐ Μέτρια
- ☐ Πολύ

10. Η αστική κοινότητα της περιοχής των Ιωαννίνων έχει αλλάξει τελευταία 20 χρόνια οικονομικά:

- ☐ Υπάρχουν περισσότερες θέσεις εργασίας με καλύτερο μισθό
- ☐ Υπάρχουν λιγότερα άτομα κάτω από το όριο της φτώχειας και έχει βελτιωθεί το γενικό επίπεδο της ζωής
- ☐ Η εύρεση κατοικίας είναι ευκολότερη και οικονομικότερη
- ☐ Υπάρχει οικονομική δυσχέρεια που επιδεινώνεται συνεχώς

11. Η κοινότητα της περιοχής των Ιωαννίνων έχει αλλάξει τελευταία 20 χρόνια κοινωνικά:

- ☐ Παρατηρείτε χαμηλότερη εγκληματικότητα
- ☐ Υπάρχουν περισσότεροι εθελοντές για τις κοινές εκδηλώσεις
- ☐ Υπάρχει μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την ενασχόληση με τα δημοτικά θέματα από περισσότερους πολίτες (περισσότεροι υποψήφιοι στις δημοτικές εκλογές-περισσότερη συμμετοχή στα δημοτικά συμβούλια)
- ☐ Υπάρχει μεγαλύτερη αδιαφορία για τα κοινά

12. Η κοινότητα της περιοχής των Ιωαννίνων έχει αλλάξει τελευταία 20 χρόνια περιβαλλοντικά:

Η ποιότητα του αέρα στην πόλη είναι:

- ☐ Καλύτερη
- ☐ Χειρότερη
- ☐ Ίδια
- ☐ Ελαφρώς χειρότερη
- ☐ Ελαφρώς καλύτερη

Η ποιότητα του πόσιμου νερού στην πόλη είναι:

- ☐ Καλύτερη
- ☐ Χειρότερη
- ☐ Ίδια
- ☐ Ελαφρώς χειρότερη
- ☐ Ελαφρώς καλύτερη

Το αποχετευτικό σύστημα της πόλης είναι:

- ☐ Καλύτερο
- ☐ Χειρότερο
- ☐ Ίδιο
- ☐ Ελαφρώς χειρότερο
- ☐ Ελαφρώς καλύτερο

Η καθαριότητα εντός της πόλεως είναι:

- ☐ Καλύτερη
- ☐ Χειρότερη
- ☐ Ίδια
- ☐ Ελαφρώς χειρότερη
- ☐ Ελαφρώς καλύτερη

13. Παρακαλώ επιλέξτε για τους παρακάτω παράγοντες πόσο σημαντικοί, μέτρια σημαντικοί ή σχετικά ασήμαντοι είναι για εσάς (σχετικά πάντα με την περιοχή των Ιωαννίνων):

	<i>Σημαντικός</i>	<i>Μέτρια Σημαντικός</i>	<i>Σχετικά Ασήμαντος</i>
Προστασία Φυσικού Περιβάλλοντος			
Βελτίωση αστικών μεταφορών			
Πρόσβαση στις υπηρεσίες του Δήμου			
Έργα πολιτισμικής ανάπτυξης			
Ενίσχυση επιχειρηματικότητας, καινοτομίας και οικονομίας της γνώσης			
Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου και κατάρτισης			
Οργάνωση και προγραμματισμός της αστικής ανάπτυξης της περιοχής			
Ποιότητα καθημερινής ζωής			

Ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Πηγές και στοιχεία: Η επιχειρηματικότητα στην περιφέρεια Ηπείρου

Επιχειρηματικές υποδομές

(Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος)

- Περιφερειακό Ενεργειακό Κέντρο Ηπείρου
- Κέντρο Επιχείρησης και Καινοτομίας (BIC ΗΠΕΙΡΟΥ)
- Κέντρο Επιχειρηματικής και Τεχνολογικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Ηπείρου (Κ.Ε.Τ.Α.)
- Επιστημονικό και Τεχνολογικό Πάρκο Ιωαννίνων
- Θερμοκοιτίδα επιχειρήσεων του επιστημονικού και τεχνολογικού πάρκου Ιωαννίνων
- Βιομηχανικές Περιοχές και Βιομηχανικά Πάρκα Περιφέρειας Ηπείρου

Επιχειρηματικές Δράσεις

Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα»

ΔΡΑΣΗ	ΤΙΤΛΟΣ ΔΡΑΣΗΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (σε χιλ. €)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ
1.3.3.	Ανάπτυξη και Λειτουργία Κέντρου Υποδοχής Επενδυτών	455	10,5%
1.4.1.	Ανάπτυξη δικτύου δομών στήριξης ΜΜΕ-Κ.Ε.Τ.Α.	2.248	51,8%
8.2.5.	Εκπαίδευση/ Υποστήριξη Επιχειρήσεων για την εξοικείωση με το Διαδίκτυο στα πλαίσια του προγράμματος «ΔΙΚΤΥΩΘΕΙΤΕ»	1.636	37,7%
2.10	Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΤΕΜΠΜΕ)		0,0%
	Σύνολο	4.339	100%

Γ' ΚΠΣ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα»

(Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος)

- Ενισχύεται η σύσταση Δομών Στήριξης Επιχειρηματικότητας

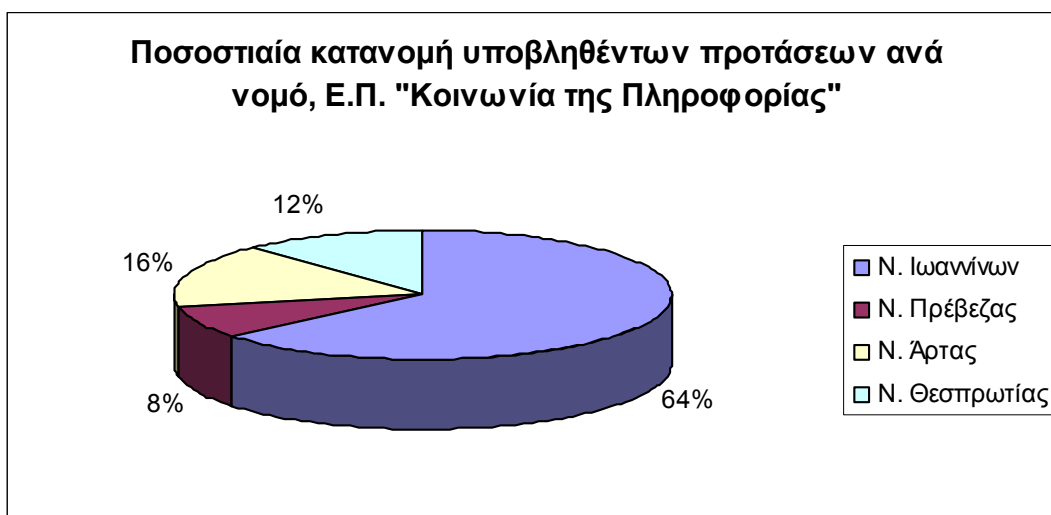
Κέντρα Υποδοχής Επενδυτών ανά Νομό,

Κέντρο Επιχειρηματικής και Τεχνολογικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας

- Υλοποίηση 31 Δράσεων και 469 επενδυτικών προτάσεων στο σύνολο της Περιφέρειας (2000-2006) ύψους 86.477.580 €.
- Το 60,27% του συνολικού Προϋπολογισμού που έχουν εγκριθεί στο πλαίσιο του ΕΠΑΝ για την Περιφέρεια Ηπείρου συγκεντρώνεται στον Ν.Ιωαννίνων:
 - συγκεντρώνει την πλειοψηφία των ενταγμένων προτάσεων (54,99% του συν.περιφερειακού προϋπολ.) της Δράσης 2.1.3 «Οικονομικά κίνητρα για την ενίσχυση ιδιωτικών ενεργειακών επενδύσεων»
 - Μοναδική πρόταση για τη Δράση 2.3.1. «Ενίσχυση ιδιωτικών επενδύσεων Ν. 2601/98-Τομέας Μεταποίησης»
 - 3 προτάσεις για τη Δράση 2.4.2. «Ενίσχυση συνεχιζόμενων Ειδικών Επενδύσεων Ν. 2601/98»

Γ' ΚΠΣ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Η Κοινωνία της Πληροφορίας»

- ❖ Προγραμματική κατανομή του συνόλου του προϋπολογισμού για το Ε.Π. ΚτΠ στην περιφέρεια Ηπείρου αντιστοιχεί στο 5% του συνολικού προϋπολογισμού της χώρας (113.500.000€)
- ❖ Εντάχθηκαν έργα-προτάσεις συνολικού ύψους 17.900.000€, δηλ. απορρόφηση 1,4% του συνολικού προϋπολογισμού του Ε.Π. της περιφέρειας
- ❖ Μη ολοκληρωμένη κατανομή πόρων για ενίσχυση προγραμμάτων κατάρτισης και απασχόλησης ανέργων
- ❖ Δυσμενής κατανομή του προϋπολογισμού εντός της Περιφέρειας

Επενδυτικά Προγράμματα που εντάχθηκαν στο ΠΕΠ Ηπείρου 2000-2006

(Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΠΕΠ Ηπείρου)

- ❖ Τομέας μεταποίησης
 - 65 επενδυτικά σχέδια (41,47% Δημόσια Δαπάνη και 58,52% Ιδιωτική Συμμετοχή)
- ❖ Τομέας τουρισμού
 - 21 επενδυτικά σχέδια (37,4% Δημόσια Δαπάνη και 62,6% Ιδιωτική Συμμετοχή)

Από τα παραπάνω επενδυτικά σχέδια:

- ❖ Ο Ν. Ιωαννίνων έχει την μεγαλύτερη συμμετοχή (71 ε.σ. μεταποίηση, 21 ε.σ. τουρισμό)
- ❖ Ο Ν. Αρτας έχει ε.σ. μόνο για μεταποίηση (21)
- ❖ Ο Ν. Πρεβέζης έχει 19 ε.σ. για τουρισμό και 15 για μεταποίηση
- ❖ Ο Ν. Θεσπρωτίας έχει 13 ε.σ. για μεταποίηση και 9 για τουρισμό

Τα τρία σημαντικότερα προγράμματα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας του ΠΕΠ Ηπείρου 2000-2006

(Πηγή: Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΠΕΠ Ηπείρου)

- ❖ Μέτρο 1.2. «Επέκταση των υποδομών και εκσυγχρονισμός των επιχειρήσεων»
 - 5 εγκ.προτάσεις-προϋπολογισμός 27.913.017,78€
- ❖ Μέτρο 3.2. «Ενίσχυση των υποδομών και της επιχειρηματικότητας – ανταγωνιστικότητας στον τριτογενή τομέα – αξιοποίηση των φυσικών πόρων»
 - 11 εγκ.προτάσεις-προϋπολογισμός 13.462.428,24€
- ❖ Μέτρο 5.1. «Ανάπτυξη της γυναικείας απασχόλησης και επιχειρηματικότητας – προώθηση της ισότητας των δύο φύλων»
 - 87 επιχ. Σχέδια-προϋπολογισμός 16.437.566,48€

Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+

(Πηγή: Αναπτυξιακή Εταιρία «Ηπειρος» Α.Ε.)

- ❖ Το 45,1% του συνολικού προϋπολογισμού της περιφ.Ηπείρου συγκεντρώνεται στο Ν. Ιωαννίνων, στον οποίο αντιστοιχεί το 45,67% των ενταγμένων προτάσεων
 - Πλειοψηφία της Δράσης 1.2.1. «Παρεμβάσεις αγροτικού τουρισμού ολοκληρωμένης προσέγγισης» και 1.2.2. «Μικρές επιχειρήσεις του αγροτικού και των λοιπών τομέων της οικονομίας»
 - Τελικοί δικαιούχοι: 21% γυναίκες 79% άντρες
 - Μηδενική συμμετοχή γυναικών στο Ν.Θεσπρωτίας

Περιφέρεια Ηπείρου-Αναπτυξιακός Νόμος 3299/04

(Πηγή: Β.Ι.Σ. Ηπείρου)

Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις	ΑΙΤΗΣΕΙΣ	Υψος Επένδυσης	Υψος Επιχορήγησης	Νέες Θέσεις εργ
ΑΡΤΑΣ	14	10 εκ €	4,7 εκ €	64
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	8	6 εκ €	3,0 εκ €	29
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	67	54 εκ €	27,7 εκ €	250
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	17	14 εκ €	6,3 εκ €	32
ΗΠΕΙΡΟΣ	106	84 εκ €	41,7 εκ €	375

Τομέας	ΑΙΤΗΣΕΙΣ	Υψος Επένδυσης	Υψος Επιχορήγησης	Νέες Θέσεις εργ
Πρωτογενής	22	15.259.662,00	6.766.063,5	46
Δευτερογενής	69	56.425.778,41	28.768.700,9	268

Τουρισμός	15	12.421.322,97	6.233.256,55	61
Σύνολα	106	84.106.763,38	41.768.020,95	375

α/α	Τίτλος Έργου	Προϋπολογισμός (Δημ. Δαπάνη)
	Ενταγμένα έργα 2001-2006: 13.000.000 €	
1	Τεχνολογικό Πάρκο Ηπείρου	2.242.502
2.	Επέκταση ΕΤΕΠΗ	2.495.500
3.	Ινστιτούτο Βιο ιατρικών Ερευνών	455.000
4.	Κέντρο Πυρηνικού Μαγνητικού Συντονισμού Παν/μιου Ιωαννίνων	875.840
5.	Μονάδα Ιατρικής Τεχνολογίας & Ευφών Πληροφοριακών Συστημάτων	123.760
6.	Μονάδα εφαρμογής Πολλαπλής ανάλυσης με Μικροσυστοιχίες DNA	682.465
7.	Εργαστήριο Νανοτεχνολογίας	699.395
8.	Ινστιτούτο Γάλακτος Ιωαννίνων	612.876
9.	Ερευνητικό Κέντρο Επιστ Προσομοιώσεων Π.Ι	700.000
	ΣΥΝΟΛΑ	8.887.338

Πίνακες

Πίνακας 1-Δυναμικότητα τυροκομείων κατά το 1980

(Πηγή: Βιομηχανίες γάλακτος και προϊόντων γάλακτος, ΑΤΕ, 1986)

Τόνοι	Τυροκομεία
<100	345
100-250	415
250-500	230
500-1000	91
1000-2000	56
>2000	22
Σύνολο	1,159

Πίνακας 2- Σύνθεση των συνεταιριστικών βιομηχανιών παραγωγής παστεριωμένου γάλακτος και λοιπών προϊόντων γάλακτος

(Πηγή: Διεύθυνση Συνεταιρισμών ΑΤΕ, 1985, Αναλύσεις κλάδων γεωργικών βιομηχανιών, ΑΤΕ, 1986)

Επωνυμία	Εδρα	Έτος Ίδρυσης	Συνεταιρισμοί	ΑΤΕ	Μετά τρίτων	Ετήσια δυναμικότητα (τόνοι)
ΚΟΙΝ.ΑΣΤΥ	Αθήνα	1961	49	51		25.000
ΚΟΙΝ.ΛΑΜΙΑΣ	Λαμία	1959	59	51		9.000
ΚΟΙΝ.ΤΡΙΚΑΛΩΝ	Τρίκαλα	1959	49	51		9.000
Α.Ε. ΝΕΟΓΑΛ	Δράμα	1965	40	60		23.000
Α.Ε. ΣΕΡΓΑΛ	Σέρρες	1964	40	60		28.000
Α.Ε. ΗΛΒΙΓΑΛ	Γαστούνη	1965	40	60		20.000
Α.Ε. ΡΟΔΟΠΗ	Ξάνθη	1963	60	40		23.000
Α.Ε. ΟΛΥΜΠΟΣ	Λάρισα	1965	40	60		6.000
Α.Ε. ΔΩΔΩΝΗ	Γιάννενα	1963	40	60		40.000
Σύνολο συνεταιριστικών εταιρειών με συμμετοχή ΑΤΕ						183.000
ΑΓΝΟ	Θεσσαλ/κη	1950				40.000
ΑΣΠΡΟ	Αθήνα	1951				20.000

ΕΒΟΛ	Βόλος	1953				10.000
ΒΙΟΣΥΡ	Σύρος	1964				3.000
ΑΕΒΕΚ	Κέρκυρα	1979	72,64		27,36	4.000
ΠΡΩΤΟ	Πάτρα	1965				7.000
ΧΙΟΥ	Χίος	1968				3.000
ΡΟΔΟΓΑΛ	Ρόδος	1967				3.000
Σύνολο συνεταιριστικών εταιρειών						90.000
NESTLE-Hellas	Πλατύ Θεσσαλ/κης	1976	49		51,00	150.000
ΕΠΕ ΣΥΝΕΡΓΑΛ	Σχηματάρι Βοιωτίας	1983	24,93		75,07	35.000
Σύνολο λοιπών εταιρειών						185.000
Γενικό σύνολο						458.000

Πίνακας 3-Εγχώρια πρωτογενής παραγωγή γάλακτος (1990-2006)

<i>Εγχώρια πρωτογενής παραγωγή γάλακτος (1990-2006)</i>				
Έτος	Αγελαδινό	Πρόβειο	Κατσικίσιο	Σύνολο
1990	716300	637900	448800	1803000
1991	771300	630900	442400	1844600
1992	730900	631400	440700	1803000
1993	747000	634000	447000	1828000
1994	769300	641300	436200	1846800
1995	763500	638600	432000	1834100
1996	741200	625800	421000	1788000
1997	750000	648300	422800	1821100
1998	748700	648400	424100	1821200
1999	776800	653800	434800	1865400
2000	789000	667300	439300	1895600
2001	778100	677600	445800	1901500
2002	758200	677600	441900	1877100
2003	767800	695400	445800	1908900
2004	688367	399529*	158795*	1246691*

2005	733854	465895*	165611*	1365360*
2006	740481	541273*	183484*	1438238*
<i>Ποσότητα: τόνοι, *Προσωρινά στοιχεία</i> <i>Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων – Διεύθυνση Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης ΕΛΟΓ</i>				

Πίνακας 4-Παραγωγή τυριών ανά τύπο (1998-2006)

<i>Παραγωγή τυριών ανά τύπο από βιομηχανικές επιχειρήσεις (1998-2006)</i>					
Τύπος Τυριού	1998	2000	2002	2004*	2006**
φέτα και λευκά τυριά	89126	84240	104462	98238	102800
ημίσκληρα τυριά	14439	11903	16005	15181	15500
σκληρά τυριά	19332	22823	19574	27712	29000
μαλακά νωπά και άλλα τυριά	19400	23505	22045	23896	22500
λιωμένα τυριά	690	458	429	194	200
Σύνολο	142987	142929	162516	165221	170000
<i>Ποσότητα: τόνοι</i> <i>*Προσωρινά στοιχεία Εκτιμήσεις Αγοράς ICAP</i> <i>**Εκτιμήσεις Αγοράς ICAP</i> <i>Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων-Διεύθυνση Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης</i>					

Πίνακας 5-Εγχώρια παραγωγή τυριών και γεωργικές εκμεταλλεύσεις

<i>Εγχώρια παραγωγή τυριών από βιομηχανικές επιχειρήσεις και γεωργικές εκμεταλλεύσεις (1993-2006)</i>			
Έτος	Βιομηχανικές επιχειρήσεις	Γεωργικές εκμεταλλεύσεις	Σύνολο
1993	109.982	75.700	185.682
1994	126.898	70.700	197.598
1995	131.322	70.600	201.922
1996	109.379	82.733	192.112
1997	118.606	86.504	205.110
1998	142.987	75.229	218.216
1999	145.531	78.340	223.871
2000	142.929	76.592	219.521
2001	161.036	68.979	230.015
2002	162.516	70.018	232.534
2003	146.955	70.400	217.355
2004*	165.221	70.800	236.021
2005**	167.000	65.000	232.000
2006**	170.000	64.000	234.000
<i>*Προσωρινά στοιχεία</i>			
<i>**Εκτιμήσεις αγοράς ICAP</i>			
<i>Πηγή: Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων-Διεύθυνση Αγροτικής Πολιτικής και Τεκμηρίωσης</i>			

Πίνακας 7-Απογραφή κτηνοτροφίας 2000 (ΕΣΥΕ)

ΟΙΚΟΓΕΝΕΤΙΑ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ-ΔΑΣΗ-ΑΛΙΕΙΑ

AGRICULTURE-LIVESTOCK-FORESTRY-FISHING

VIII:6.Κερατοκίχνοι και αριθμός ζώων κατά είδος, Περιφέρεια και νομός

Holdings and number of animals by kind of the latter and by Region and Department

Αποτελέσματα Απογραφής Γεωργίας-Κτηνοτροφίας 1999/2000
Results of Agricultural-Livestock Census 1999/2000

Περιφέρεια και Νομός Region and Department	Βοοειδή-Cattle		Προβατοειδή-Sheep		Αιγες-Goats		Χοίροι-Pigs		Έκτοτε-Impos. One - hoofed		Κουνέλια-Rabbits		Ποιλερικά-Poultry		Κηφήνες μέλισσων Beehives	
	Εθνικό-total		Από αυτό:Θήλειο Thereof:female		Αριθμός Number of		Αριθμός Number of		Αριθμός Number of		Αριθμός Number of		Αριθμός Number of		Αριθμός Number of	
	Εκμεταλ-	Αριθ. κεφαλών	Εκμεταλ-	Αριθ. κεφαλών	Εκμεταλ-	Αριθ. κεφαλών	Εκμεταλ-	Αριθ. κεφαλών	Εκμεταλ-	Αριθ. κεφαλών	Εκμεταλ-	Αριθ. κεφαλών	Εκμεταλ-	Αριθ. κεφαλών	Εκμεταλ-	Αριθ. κεφαλών
	Holdings	Number of heads	Holdings	Number of heads	Holdings	Number of heads	Holdings	Number of heads	Holdings	Number of heads	Holdings	Number of heads	Holdings	Number of heads	Holdings	Number of beehives
Εθνικό Σύνολο	28,325	452,386	26,511	447,930	128,551	8,752,468	138,251	5,327,201	36,251	969,852	31,019	44,362	47,807	1,109,121	326,851	39,324,397
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ &	4,486	102,370	4,299	72,761	5,135	557,344	4,478	587,733	1,834	86,162	2,235	4,403	1,477	24,767	29,186	1,693,921
ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	908	25,758	866	19,363	457	73,366	383	87,446	174	33,344	222	380	181	2,811	2,675	185,752
ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ	469	15,668	459	9,897	993	115,551	1,066	189,933	197	9,425	195	313	153	2,396	4,126	145,833
ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘ	1,143	17,659	1,116	12,771	1,117	108,291	1,396	111,568	1,342	21,558	216	381	861	14,493	10,999	839,316
ΝΟΜΟΣ ΚΑΝΝΙΩΣ	1,334	23,001	1,292	16,019	971	102,423	747	65,378	45	16,397	1,683	2,172	64	1,002	3,077	296,218
ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΙΩΝ	2,432	20,284	2,566	14,711	1,597	157,513	886	133,408	76	5,438	919	1,157	218	4,065	8,309	226,802
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	6,839	219,075	6,445	146,596	6,820	807,096	8,432	745,683	2,611	122,927	1,025	2,057	2,174	53,084	33,899	7,393,296
ΝΟΜΟΣ ΚΙΛΙΚΙΑΣ	471	29,271	387	8,296	659	56,642	750	43,354	350	11,045	70	140	314	5,344	4,746	435,798
ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1,382	71,244	1,323	55,370	1,255	174,228	1,254	181,746	253	15,518	150	306	175	3,686	4,249	4,058,996
ΝΟΜΟΣ ΚΙΛΙΚΙΑΣ	1,277	35,184	1,232	25,555	896	135,283	694	41,657	251	4,901	57	105	264	6,006	4,845	358,459
ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	1,428	27,213	1,584	19,386	1,300	162,462	1,534	87,800	755	13,071	103	130	432	6,716	6,403	444,540
ΝΟΜΟΣ ΠΙΕΔΙΑΣ	259	5,616	242	3,581	819	74,016	2,140	81,298	285	38,938	117	155	220	7,664	4,706	749,425
ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	1,666	44,297	1,529	30,216	1,546	156,893	1,428	134,454	567	20,404	484	1,138	686	20,556	8,121	995,020
ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	156	6,250	148	4,192	345	47,372	822	155,374	150	15,450	44	103	83	3,112	749	350,858
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	3,290	59,459	3,200	40,598	3,689	366,116	4,353	207,285	3,705	27,004	828	1,192	513	10,411	13,275	425,262
ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	144	4,898	134	3,267	658	52,729	1,267	55,921	806	4,461	85	123	115	2,321	2,462	69,526
ΝΟΜΟΣ ΚΑΤΟΠΙΩΝ	382	5,485	376	3,830	693	64,128	683	19,546	520	5,357	173	236	70	1,441	1,295	68,349
ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	829	17,418	788	11,096	1,658	157,919	1,764	100,867	1,277	12,162	354	484	245	5,369	6,450	191,547
ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΑΣ	1,935	31,658	1,902	22,405	680	91,340	639	30,951	1,102	4,824	216	349	83	1,280	3,068	95,840
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	2,445	88,661	2,306	63,340	12,923	1,140,063	10,246	530,232	5,196	171,499	2,909	4,560	2,083	60,888	40,453	2,071,469
ΝΟΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ	892	9,426	832	6,098	3,647	182,412	2,358	52,536	2,701	31,717	780	1,225	745	23,322	13,695	681,698
ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΣΗΣ	582	37,342	555	27,057	3,977	603,015	2,761	241,993	503	49,875	492	1,256	435	13,977	11,865	555,600
ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	258	17,767	251	13,404	1,421	105,909	2,279	114,197	208	17,034	492	777	346	8,523	4,559	298,200
ΝΟΜΟΣ ΤΡΕΣΙΣΚΑΝ	713	24,126	668	16,781	3,878	248,727	2,848	121,506	1,784	72,273	945	1,302	557	15,066	10,334	536,171
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	1,448	52,340	1,401	38,706	16,085	946,563	12,013	329,957	924	134,082	1,981	2,566	1,273	22,444	24,619	12,323,179
ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	311	5,262	305	3,453	4,601	216,303	4,050	57,011	506	25,424	342	393	461	8,523	9,129	4,853,207
ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	270	17,202	267	12,818	2,261	191,716	1,573	116,516	52	1,003	179	262	112	1,853	3,797	82,034
ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	467	13,745	452	10,404	6,250	349,750	3,864	87,481	149	35,345	1,237	1,637	477	8,463	7,201	7,160,239
ΝΟΜΟΣ ΕΡΕΣΣΙΩΝ	400	16,131	377	11,831	3,173	188,796	2,526	68,949	217	72,110	223	274	223	3,605	4,492	227,699
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	569	6,331	454	3,326	3,915	134,870	5,458	148,119	734	8,051	1,322	1,578	3,486	95,373	12,871	432,972
ΝΟΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	293	2,869	243	1,258	818	11,489	1,665	19,669	222	2,933	58	124	2,001	58,646	3,400	142,628
ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΙΡΑΣ	92	782	61	432	1,491	16,368	1,565	7,020	315	2,857	618	660	691	14,614	5,869	146,399
ΝΟΜΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	151	2,191	121	1,330	911	96,417	1,044	108,583	167	2,962	115	148	529	15,403	1,624	98,123
ΝΟΜΟΣ ΔΕΛΦΩΝ	33	489	31	306	695	10,396	1,184	12,847	30	99	531	646	265	6,710	1,978	45,822
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	1,701	46,628	1,490	32,832	24,092	1,362,839	21,929	548,437	7,115	126,750	2,885	3,999	5,624	155,500	49,238	2,021,843
ΝΟΜΟΣ ΑΙΓΩΛΙΑΣ ΗΛΙ ΔΙΑ	739	28,754	692	20,726	11,358	778,074	10,426	209,600	3,159	102,193	872	1,067	1,543	45,020	20,854	728,749
ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΙΑΣ	486	7,243	421	4,970	6,102	318,420	5,454	146,012	1,863	6,930	1,343	2,006	2,539	67,282	13,139	559,733
ΝΟΜΟΣ ΑΚΑΡΙΑΣ	476	10,431	377	7,136	6,632	266,145	6,049	72,825	2,093	17,427	670	926	1,542	43,188	15,245	733,361
ΕΤΕΡΑ ΕΛΛΑΔΑ	703	20,395	602	14,024	14,004	459,045	16,038	538,436	3,869	108,487	2,847	3,639	3,918	92,968	27,833	5,327,400
ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ	74	3,422	59	2,198	2,289	145,002	1,528	111,316	202	17,449	149	221	214	5,221	3,542	1,797,558
ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΑΣ	158	2,608	139	1,474	5,388	212,519	6,482	190,945	1,541	71,838	1,702	2,235	1,449	34,249	10,444	2,853,347

ΟΙΚΟΓΕΝΕΤΙΑ-ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑ-ΔΑΣΗ-ΑΛΙΕΙΑ

AGRICULTURE-LIVESTOCK-FORESTRY-FISHING

Πίνακας 8-Εκμεταλλεύσεις με προβατοειδή ανά περιφέρεια (2006)

Περιφέρειες	Σύνολο	1-4	5-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-199	200-499	500 και άνω
Σύνολο	119.355	15.488	12.225	19.814	12.309	14.059	17.457	16.290	10.670	1.043
Ανατ. Μακεδονία και Θράκη	4.595	180	268	528	368	428	756	1.089	912	68
Κεντρική Μακεδονία	6.250	716	0	567	474	554	912	1.545	1.368	114
Δυτική Μακεδονία	3.286	117	178	468	285	279	453	864	616	28
Θεσσαλία	12.129	805	1.100	2.175	1.365	1.392	1.695	1.712	1.680	205
Ήπειρος	14.419	678	1.161	2.502	1.944	2.624	2.975	1.750	754	31
Ιόνια Νησιά	3.483	1.482	531	442	198	193	222	253	154	8
Δυτική Ελλάδα	22.611	3.000	2.165	3.560	2.322	2.952	3.997	3.366	1.200	49
Στερεά Ελλάδα	13.862	2.000	1.968	3.175	1.650	1.533	1.610	1.266	630	30
Πελοπόννησος	11.853	2.796	1.920	1.968	1.000	1.155	1.400	1.078	507	29
Αττική	1.353	145	136	219	150	152	192	198	153	8
Βόρειο Αιγαίο	5.430	489	528	928	568	592	861	928	510	26
Νότιο Αιγαίο	4.435	280	532	1.024	679	750	655	351	161	3
Κρήτη	15.649	2.800	1.740	2.260	1.308	1.455	1.729	1.890	2.025	444

Πίνακας 9-Κατηγορίες αιγών ανά περιφέρεια 2006 (ΕΣΥΕ)

Περιφέρειες	Σύνολο Εκμ/σεων	Σύνολο αιγοειδών	Αίγες γαλακτο- παραγωγής	Λοιπά θηλυκά γαλακτοπα- ραγωγής	Θηλυκά αντικατά- στασης	Λοιπά θηλυκά	Αρσενικά αναπαρα- γωγής	Λοιπά αρσενικά
Σύνολο	116.376	4.925.613	3.181.166	556.804	320.918	300.664	195.668	370.393
Ανατ. Μακεδονία και Θράκη	3.454	467.261	347.670	65.760	18.374	7.487	18.629	9.341
Κεντρική Μακεδονία	6.691	656.943	451.620	96.830	32.740	14.135	26.925	34.693
Δυτική Μακεδονία	3.577	193.158	139.673	23.405	11.547	2.373	7.482	8.678
Θεσσαλία	8.061	490.444	322.120	58.646	41.913	19.950	22.589	25.226
Ήπειρος	9.384	298.488	198.253	17.103	20.306	24.308	11.262	27.256
Ιόνια Νησιά	3.955	125.221	92.900	14.076	6.261	1.594	5.550	4.840
Δυτική Ελλάδα	18.733	522.157	312.827	52.968	41.049	39.632	20.102	55.579
Στερεά Ελλάδα	13.705	533.324	347.205	57.039	37.759	31.299	20.625	39.397
Πελοπόννησος	14.200	563.443	305.765	62.100	42.682	73.439	19.713	59.744
Αττική	1.232	56.361	40.547	4.546	3.079	3.023	2.322	2.844
Βόρειο Αιγαίο	6.548	111.076	79.552	14.001	3.992	3.528	4.915	5.088
Νότιο Αιγαίο	6.408	270.678	196.336	26.214	14.039	10.618	12.395	11.076
Κρήτη	20.428	637.059	346.698	64.116	47.177	69.278	23.159	86.631

Πίνακας 10-Κατηγορίες προβατοειδών ανά περιφέρεια 2006 (ΕΣΥΕ)

Περιφέρειες	Σύνολο Εκμ/σεων	Σύνολο προβατοειδών	Θηλυκά γαλακτοπα- ραγωγής	Λοιπά θηλυκά γαλακτοπα- ραγωγής	Θηλυκά αντικατά- στασης	Λοιπά θηλυκά	Αρσενικά αναπαρα- γωγής	Λοιπά αρσενικά
Σύνολο	119.355	9.031.645	6.261.842	372.084	573.142	741.444	387.154	695.979
Ανατ. Μακεδονία και Θράκη	4.595	586.135	474.629	26.878	17.777	16.984	28.895	972
Κεντρική Μακεδονία	6.250	881.107	692.898	15.194	60.186	29.795	39.322	43.712
Δυτική Μακεδονία	3.286	400.544	353.901	0	24.950	5.223	13.043	3.427
Θεσσαλία	12.129	1.234.090	920.631	37.552	71.811	89.438	43.558	71.100
Ήπειρος	14.419	877.072	663.433	17.943	29.439	69.848	33.151	63.258
Ιόνια Νησιά	3.483	130.470	102.276	4.046	5.661	4.426	9.671	4.390
Δυτική Ελλάδα	22.611	1.381.875	858.928	11.591	98.846	196.145	60.172	156.193
Στερεά Ελλάδα	13.882	686.746	494.764	14.006	48.718	50.776	30.787	47.696
Πελοπόννησος	11.853	566.579	353.596	22.902	22.205	75.478	19.972	72.426
Αττική	1.353	104.030	69.138	5.148	9.685	11.717	4.525	3.817
Βόρειο Αιγαίο	5.430	407.622	342.917	14.768	20.188	7.091	18.209	4.449
Νότιο Αιγαίο	4.435	214.861	153.509	14.918	11.432	15.448	9.479	10.077
Κρήτη	15.649	1.580.514	781.222	187.138	152.244	169.077	76.370	214.463

Πίνακας 11-Λόγοι αλλαγής στην παραγωγή τυροκομικών

Λόγοι αλλαγής στην παραγωγή τυροκομικών	Ποσοστό
Μείωση στον αριθμό προβάτων και γαλακτοπαραγωγής και παράλληλη μείωση των βοσκοτόπων	57,2%
Προτίμηση παραγωγής γιαουρτιού παρά τυριού λόγω κέρδους και ευκολίας στη μεταφορά	23,8%
Ασυμφωνία τις τιμές παραγωγού και πρόσμιξη πρόβειου με κατσίκισιου γάλακτος	9,5%
Αλλαγή στην τακτική πάχυνσης λόγω απόφασης επενδυτών και εμπόρων	9,5%

Πίνακας 12-«Ιδανικά» χαρακτηριστικά προβάτων για κτηνοτροφία στις ορεινές περιοχές

Χαρακτηριστικό	Μέσος όρος
Μέγεθος ώριμου προβάτου (kg)	59,4
Διάρκεια (μέρες)	1756
Βάθος μυών (mm)	17,63
Βάθος λίπους (mm)	1,998
Βάρος σφαγμένου (kg)	16,75
Απώλεια προβάτων (αρνιά ανά θηλυκό)	0,24
Γέννηση προβάτων (αρνιά ανά θηλυκό)	1,35

Πίνακας 13-Βασικοί περιφερειακοί δείκτες

Βασικοί περιφερειακοί δείκτες			ΗΠΕΙΡΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ	ΕΕ 15	ΕΕ 25
Πληθυσμός	1000 κάτοικοι 2001		336	10.938	379.604	454.349
	Πληθυσμιακή πυκνότητα 2001(κατ/χλμ ²)		36,5	83,1	117,0	114,2
Οικονομία	Αύξηση ΑΕΠ(μέση ετήσια % μεταβολή)1995-2001		5,0	3,5	2,5	2,6
	Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (ΜΑΔ)	2001,ΕΕ15=100	54,0	67,1	100,0	91,1
		Μέσος όρος 1999-2000-2001 ΕΕ15=100	50,6	66,3	100,0	91,0
		2001, ΕΕ25=100	59,3	73,7	109,7	100,0
	Απασχόληση κατά τομέα (% του συνόλου),2002	Γεωργία	25,8	16,1	4,0	5,4
		Βιομηχανία	21,1	22,5	28,2	28,8
		Υπηρεσίες	53,1	61,5	67,7	65,8
Αγορά εργασίας	Ποσοστό απασχόλησης (ηλικίες 15-64 ως % πληθ. ηλικίας 15-64), 2002	Σύνολο	56,1	56,7	64,2	62,8
		Γυναίκες	41,0	42,5	55,6	54,6
		Άνδρες	71,9	71,4	72,9	71,1
	Ποσοστό ανεργίας %	Σύνολο, 1992	7,4	7,8	8,9	
		Σύνολο, 2002	10,6	10,0	7,8	9,0
		Μακροχρόνια άνεργοι (% συνόλου ανέργων)	54,4	51,2	40,2	44,3
		Γυναίκες, 2002	16,9	15,2	8,8	10,0
		Νέοι, 2002	36,4	26,5	15,2	18,1
Ηλικιακή δομή	% του πληθυσμού ηλικίας: (2000)	<15	13,2	15,2	16,8	17,1
		15-64	67,2	67,6	66,9	67,2
		65+	19,6	17,3	16,3	15,7
Εκπαίδευση	Επίπεδο εκπαίδευσης ατόμων ηλικίας 25-64 (% συνόλου), 2002	χαμηλό	58,8	47,3	35,4	32,6
		μεσαίο	26,2	35,1	42,9	46,7
		υψηλό	15,0	17,6	21,8	20,6

Πίνακας 14-Σύνθεση Διοικητικού Συμβουλίου ΔΩΔΩΝΗ

ΣΥΝΘΕΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Βασίλειος Δρούγκας	Πρόεδρος Δ.Σ.
Ευάγγελος Βαγγέλης	Αντιπρόεδρος Δ.Σ.
Βελιβάσης Τριαντάφυλλος	Μέλος Δ.Σ.
Οικονόμου Χρήστος	Μέλος Δ.Σ.
Λύτης Βασίλειος	Μέλος Δ.Σ.
Μάνος Κασσαλιάς	Γενικός Διευθυντής

Πίνακας 16-Στοιχεία Ε.Α.Σ. Ιωαννίνων

(Πηγή: <http://www.paseges2.gr/eas.asp?id=52>)

<http://www.pasegesz.gr/eas.asp?id=52>

Ε.Α.Σ. Ιωαννίνων			
Πρόεδρος	Τσιάρας Κωνσταντίνος	Έτος ίδρυσης	1928
Διευθυντής	Βαϊμάκης Βασίλειος	Αριθμός Μελών Συνεταιρισμοί	132
Διεύθυνση	Χ. Τρικούπη 38, 453 32 Ιωάννινα		
Τηλ. Κέντρο	(+30) (26510) 70961 – 5	Φυσικά Μέλη	8.769
Fax	(+30) (26510) 73471	Αριθμός Μερίδων	137
Web site		Αξία Μερίδας	1.000,00 ευρώ
e-mail	uacioan@otenet.gr	Συνεταιρικό Κεφάλαιο	137.000 ευρώ

Κύρια Προϊόντα					
Προϊόντα	Παραγωγή (τον.)	Πωλήσεις στην εγχώρια αγορά		Εξαγωγές	
		Ποσότητα (τον.)	Αξία (ευρώ)	Ποσότητα (τον.)	Αξία (ευρώ)
Κρασί	266	2.267	2.418.959	18	17.802
Αποστάγματα	1,10	1,10	10.032	0,40	2.914

Βασικά Οικονομικά Μεγέθη (2003)		Απασχολούμενο Προσωπικό	
	ΕΥΡΩ	Κατηγορία Προσωπικού	Άτομα
Κύκλος Εργασιών	7.780.355	Μόνιμο	50
Πωλήσεις προϊόντων	2.451.665	Έκτακτο - εποχιακό	0
Εμπορεύματα	5.311.954	Σύνολο	50
Υπηρεσίες	16.736	Πτυχιούχοι ΑΕΙ-ΤΕΙ	25

Πίνακας 17-Στοιχεία Ε.Α.Σ. Πωγωνίου

(Πηγή: <http://www.paseges2.gr/eas.asp?id=104>)

Ε.Α.Σ. Πωγωνίου					
Πρόεδρος	Γραμμόζης Βασίλειος	Έτος ίδρυσης	1940		
Διευθυντής		Αριθμός Μελών Συνεταιρισμοί	16		
Διεύθυνση	440 04 Καλπάκι Ιωαννίνων				
Τηλ. Κέντρο	(+30) (26530) 41206	Φυσικά Μέλη	1.041		
Fax	(+30) (26530) 41389	Αριθμός Μεριδων	-		
Web site		Αξία Μεριδας	-		
e-mail		Συνεταιρικό Κεφάλαιο	-		

Κύρια Προϊόντα					
Προϊόντα	Παραγωγή (τον.)	Πωλήσεις στην εγχώρια αγορά		Εξαγωγές	
		Ποσότητα (τον.)	Αξία (ευρώ)	Ποσότητα (τον.)	Αξία (ευρώ)
Μυζήθρα	51	51	35.000	0	0

Βασικά Οικονομικά Μεγέθη (2000)		Απασχολούμενο Προσωπικό	
	ΕΥΡΩ	Κατηγορία Προσωπικού	Άτομα
Κύκλος Εργασιών	930.000	Μόνιμο	20
Πωλήσεις προϊόντων	35.000	Έκτακτο - εποχιακό	25
Εμπορεύματα		Σύνολο	45
Υπηρεσίες	895.000	Πτυχιούχοι ΑΕΙ-ΤΕΙ	3

Πίνακας 18-Στοιχεία Ε.Α.Σ. Πρέβεζας

(Πηγή: <http://www.paseges2.gr/eas.asp?id=103>)

Ε.Α.Σ. Πρέβεζας			
Πρόεδρος	Ντούσκας Δημήτριος	Έτος ίδρυσης	1930
Διευθυντής	Λετσός Γεώργιος	Αριθμός Μελών Συνεταιρισμοί	69
Διεύθυνση	481 00 Φόρος Πρέβεζα		
Τηλ. Κέντρο	(+30) (26820) 22227	Φυσικά Μέλη	6.503
Fax	(+30) (26820) 29142	Αριθμός Μεριδων	169
Web site		Αξία Μεριδας	7.924,00 ευρώ
e-mail	<u>easprevezas@aias.gr</u>,<u>dousias1@aias.gr</u>	Συνεταιρικό Κεφάλαιο	1.339.156 ευρώ

Κύρια Προϊόντα					
Προϊόντα	Παραγωγή (τον.)	Πωλήσεις στην εγχώρια αγορά		Εξαγωγές	
		Ποσότητα (τον.)	Αξία (ευρώ)	Ποσότητα (τον.)	Αξία (ευρώ)
Τυποποιημένο Ελαιόλαδο	164	125	204.683	21	78.490
Ελιές	25	10	17.242	9	18.310
Σπορέλαια Τυποποιημένα	34	28	6.805	0	0

Βασικά Οικονομικά Μεγέθη (2003)		Απασχολούμενο Προσωπικό	
	ΕΥΡΩ	Κατηγορία Προσωπικού	Άτομα
Κύκλος Εργασιών	21.013.621	Μόνιμο	111
Πωλήσεις προϊόντων	325.532	Έκτακτο - εποχιακό	50
Εμπορεύματα	19.920.371	Σύνολο	161
Υπηρεσίες	767.719	Πτυχιούχοι ΑΕΙ-ΤΕΙ	15

Πίνακας 19-Στοιχεία Ε.Α.Σ. Θεσπρωτίας

(Πηγή: <http://www.paseges2.gr/eas.asp?id=17>)

Ε.Α.Σ. Θεσπρωτίας			
Πρόεδρος	Γκουλιούμης Θεοχάρης	Έτος ίδρυσης	1973
Διευθυντής	Σιώζος Βασίλειος	Αριθμός Μελών Συνεταιρισμοί	58
Διεύθυνση	Ελευθερίας 13, 461 00 Ηγουμενίτσα		
Τηλ. Κέντρο	(+30) (26650) 25481 - 2	Φυσικά Μέλη	5.236
Fax	(+30) (26650) 25484	Αριθμός Μεριδων	170
Web site		Αξία Μεριδας	1.500,00 ευρώ
e-mail	<u>easthes@otenet.gr</u>	Συνεταιρικό Κεφάλαιο	255.000 ευρώ
Βασικά Οικονομικά Μεγέθη (2003)		Απασχολούμενο Προσωπικό	
	ΕΥΡΩ	Κατηγορία Προσωπικού	Άτομα
Κύκλος Εργασιών	14.406.411	Μόνιμο	94
Πωλήσεις προϊόντων		Έκτακτο - εποχιακό	14
Εμπορεύματα	13.694.708	Σύνολο	108
Υπηρεσίες	711.703	Πτυχιούχοι ΑΕΙ-ΤΕΙ	13

Πίνακας 20-Στοιχεία Ε.Α.Σ. Άρτας-Φιλιππιάδας

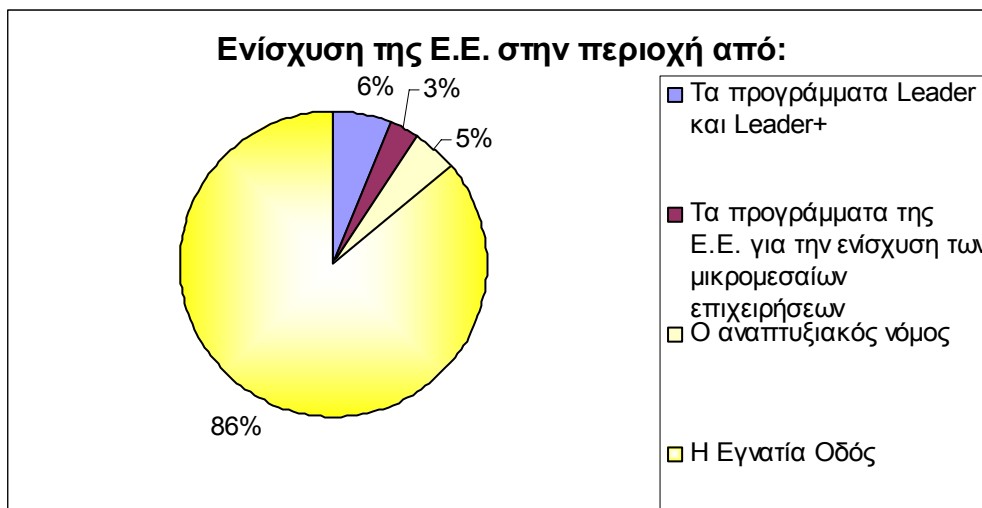
(Πηγή: <http://www.paseges2.gr/eas.asp?id=17>)

Ε.Α.Σ. Άρτας - Φιλιππιάδας			
Πρόεδρος	Βαγγέλης Ευάγγελος	Έτος ίδρυσης	1923
Διευθυντής	Πανακούλιας Κων/νος	Αριθμός Μελών Συνεταιρισμοί	96
Διεύθυνση	Μάξιμου Γραϊκού 20, 471 00 Άρτα		
Τηλ. Κέντρο	(+30) (26810) 78202, 27229	Φυσικά Μέλη	14.842
Fax	(+30) (26810) 28751	Αριθμός Μεριδων	118
Web site		Αξία Μεριδας	1.500,00 ευρώ
e-mail	<u>easaf@otenet.gr</u>	Συνεταιρικό Κεφάλαιο	177.000 ευρώ

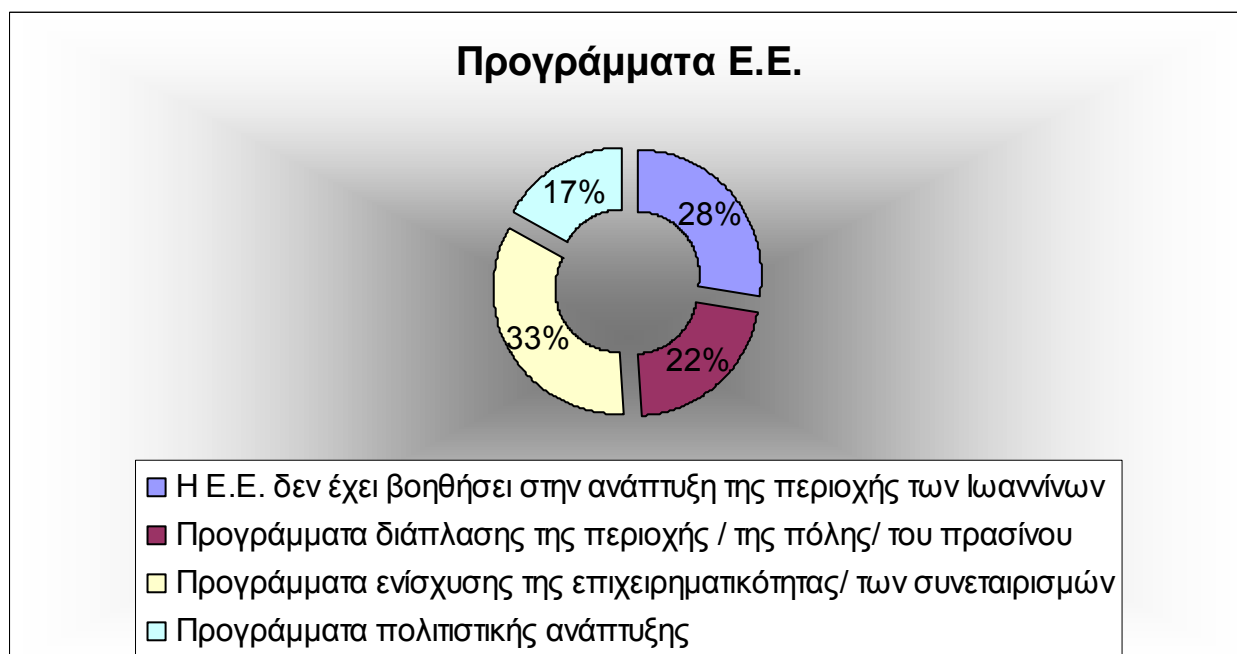
Βασικά Οικονομικά Μεγέθη (2003)		Απασχολούμενο Προσωπικό	
	ΕΥΡΩ	Κατηγορία Προσωπικού	Άτομα
Κύκλος Εργασιών	3.159.419	Μόνιμο	43
Πωλήσεις προϊόντων		Έκτακτο - εποχιακό	23
Εμπορεύματα	1.688.626	Σύνολο	66
Υπηρεσίες	1.470.793	Πτυχιούχοι ΑΕΙ-ΤΕΙ	7

Γραφήματα

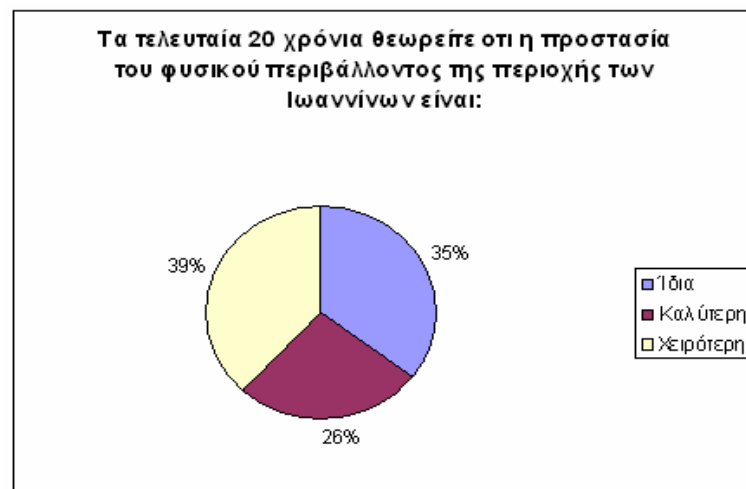
Γράφημα 6-Ενισχύσεις της Ε.Ε. για την περιοχή

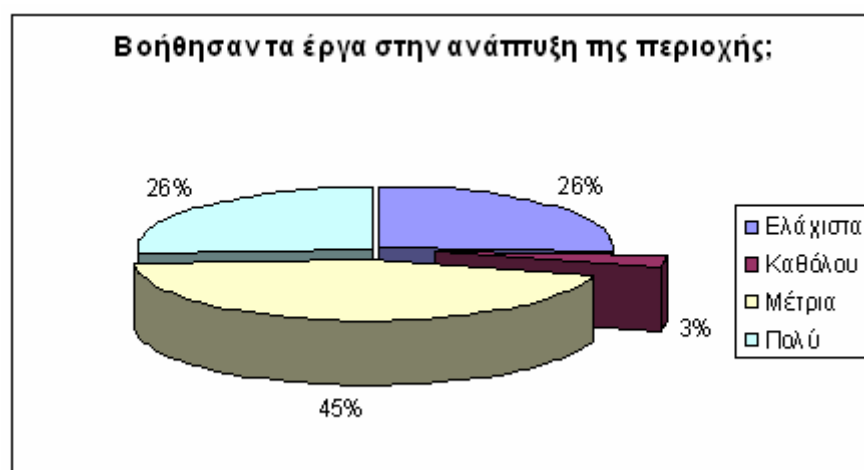
Γράφημα 7-Προγράμματα της Ε.Ε. για την περιοχή

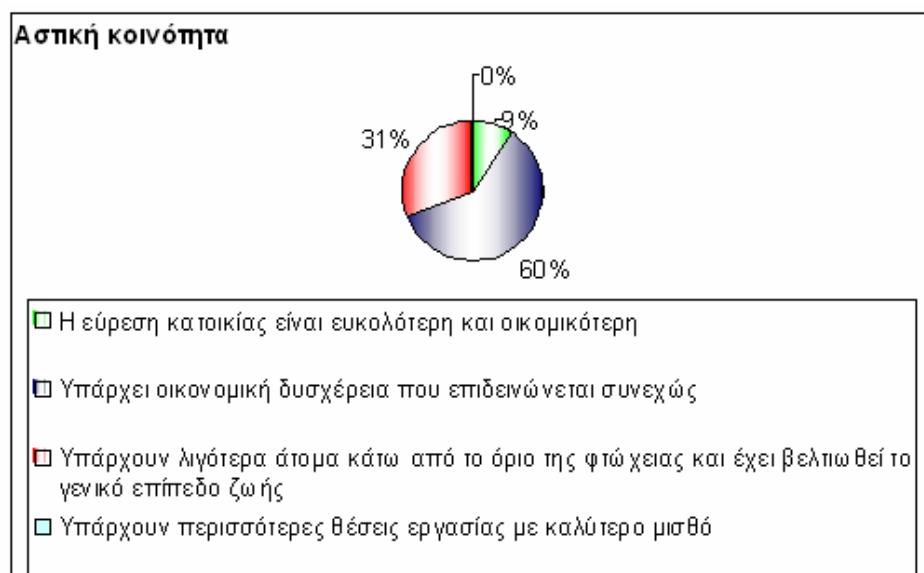
Γράφημα 8-Προστασία φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής

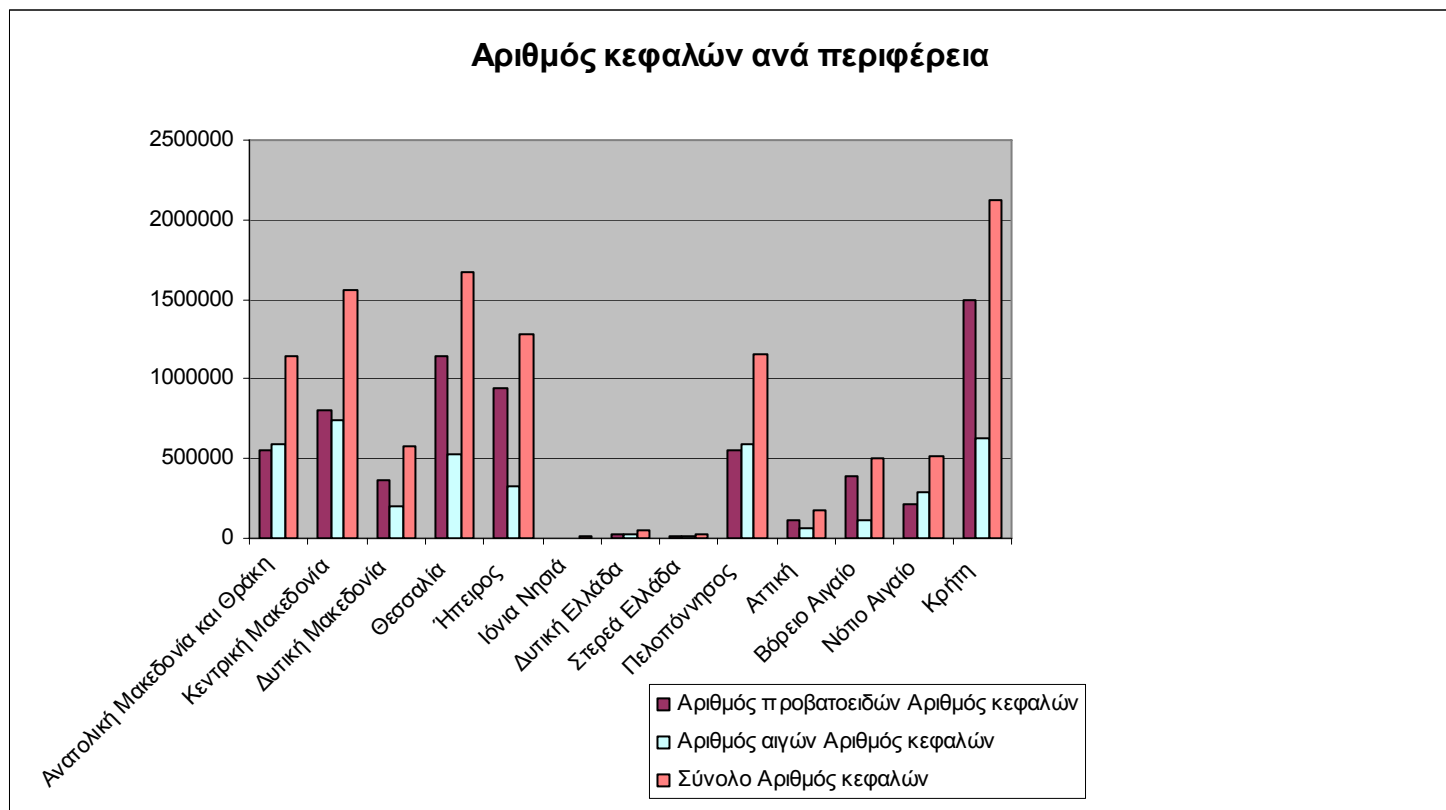
Γράφημα 11-Ανάπτυξη περιοχής μέσα από τα έργα

Γράφημα 16-Αστική κοινότητα

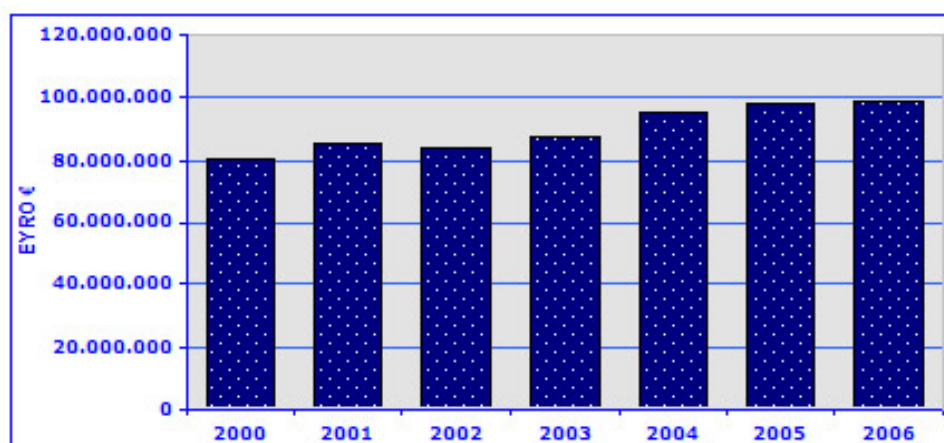

Γράφημα 25-Αριθμός κεφαλών ανά περιφέρεια

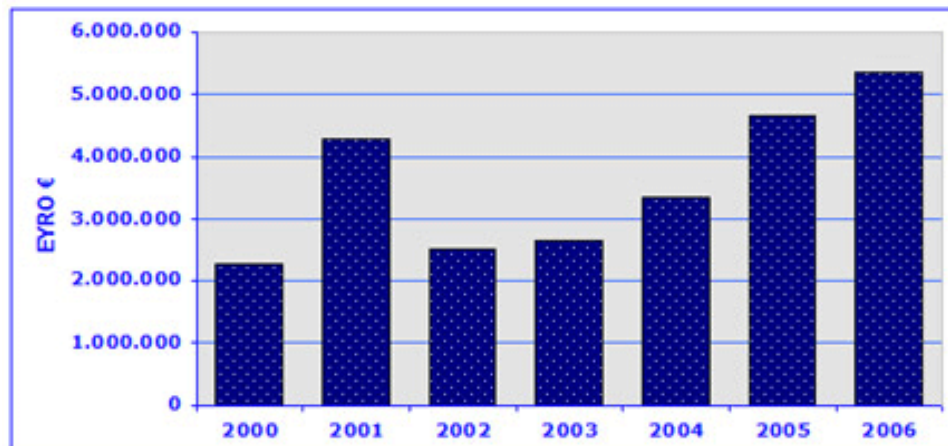

Γράφημα 27-Κύκλος Εργασιών της ΔΩΔΩΝΗ (2000-2006)

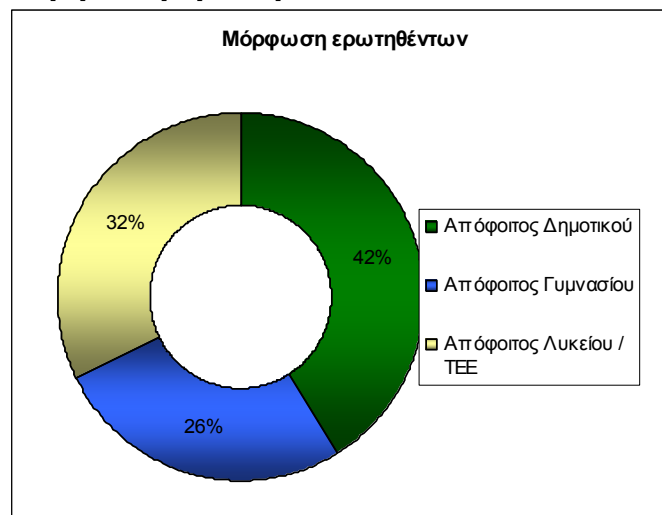
(Πηγή: <http://www.dodoni.eu/Home/Company/Profile/Default.xml.aspx?Language>)

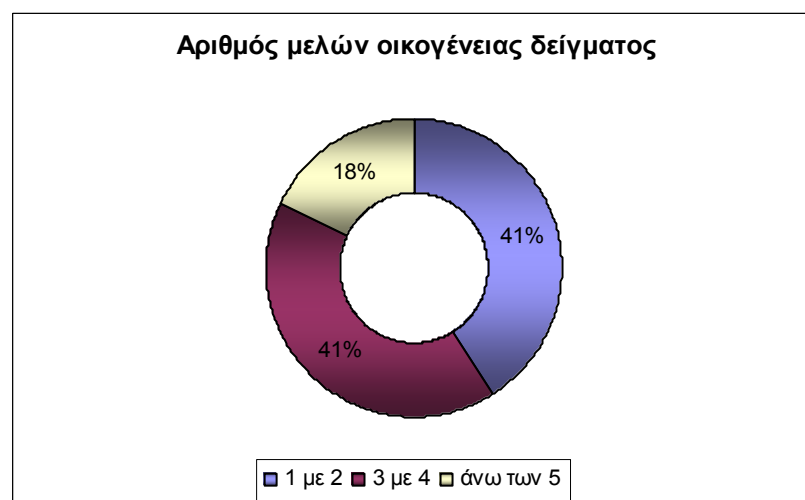
Γράφημα 28-Κέρδη χρήσεως της ΔΩΔΩΝΗ (2000-2006)

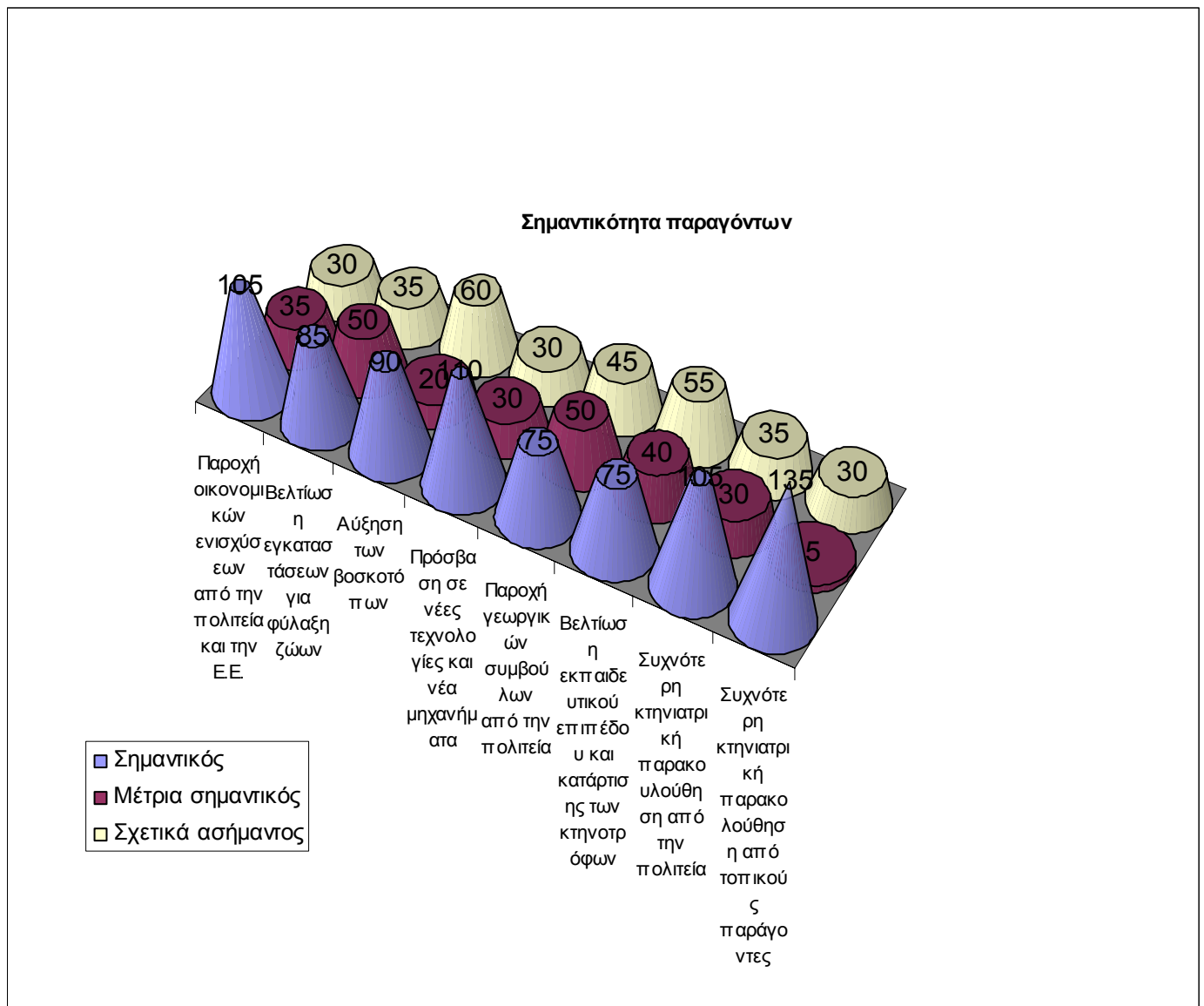
Γράφημα 29-Μόρφωση ερωτηθέντων

Γράφημα 31-Αριθμός μελών οικογένειας δείγματος

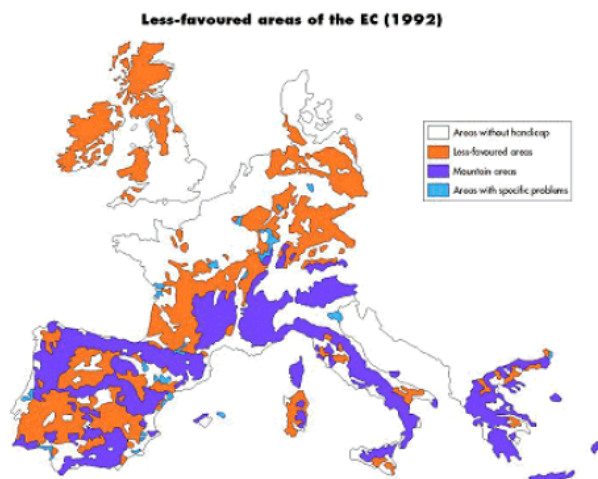
Γράφημα 33-Σημαντικότητα παραγόντων

Εικόνες

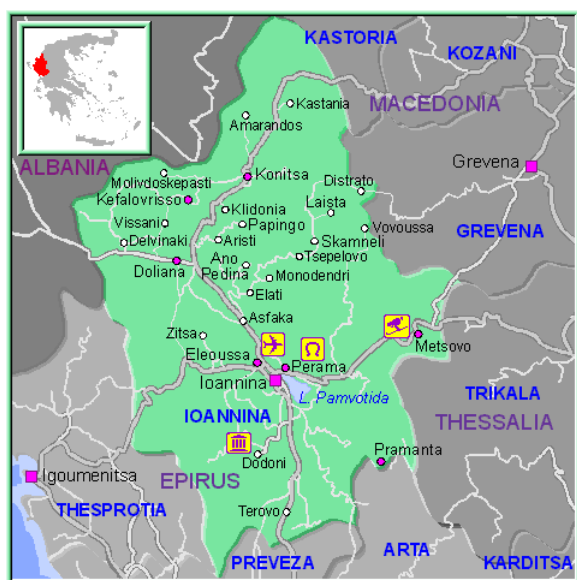
Εικόνα 1 Χάρτης των «προβληματικών» σε ανάπτυξη περιοχών της Ε.Ε.

(Πηγή: European Commission, Less Favoured Areas Directive (1992))

Εικόνα 2- Χάρτης του Νομού Ιωαννίνων

(Πηγή: <http://www.maps-of-greece.com/maps-of-greece/maps/Ioannina.gif>)

Εικόνα 3- Χάρτης της πόλης των Ιωαννίνων

(Πηγή: <http://www.ioanninasilver.com/photo/pict44l.jpg>)

Εικόνα 4- Το τζαμί του Ιτς Καλέ στα Ιωάννινα

(Πηγή: Τουριστικός Οδηγός Ιωαννίνων, 2007)

Εικόνα 5- Ηπειρώτες Ευεργέτες

(Πηγή: <http://www.giannena-e.gr/>)

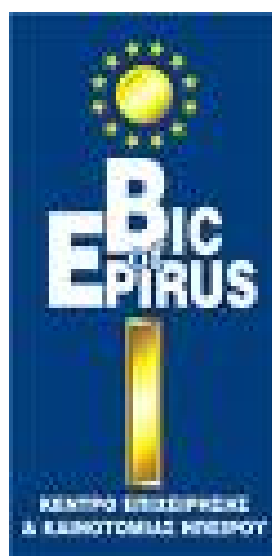
1. Επιφάνιος Ηγούμενος (1568-1648)
2. Γκιούμας (Γγίονμας) Εμμανουήλ (1608-1688)
3. Ζώης Καπλάνης (1736-1806)
4. Λάμπρος και Σίμων Μαρούτσης (1742 περίπου)
5. Γεώργιος Χατζηκώνστας (1753-1845)

6. Αδελφοί Ζωσιμάδες (1754....1762-1791....1842)
7. Τριαντάφυλλος Ι. Δομπόλλης (Περίπου 1750-1820)
8. Ιωάννης Τρ. Δομπόλλης (1769-1850)
9. Μάνθος και Γεώργιος Ριζάρης (1764-1824) (1769-1841)
10. Γεώργιος Σίμωνος Σίνας (1783-1853)-Σίμων Γεωρ. Σίνας (1810-76)
11. Μιχαήλ Αναστασίου Τοσίτσας (1787-1856) και η σύζυγος Ελένη
12. Γεώργιος Σταύρου (1787-1869)
13. Απόστολος Αρσάκης (1792-1874)
14. Ευάγγελος Ζάππας (1800-1865)
15. Ελισάβετ Καστρισόγια (1800-1863)
16. Νικόλας Στουρνάρας (1806- 1853)
17. Κωνσταντίνος Ζάππας (1814-1892)
18. Αγγελική Παπάζογλου (Περί το 1810-1891)
19. Κωνσταντίνος Α. Φιλίππου (1812-1894)
20. Γεώργιος Αβέρωφ (1815-1899)
21. Κωνσταντίνος και Παύλος Πασχάλης (1848 περίπου)
22. Ρωξάνδρα Βάγια
23. Χρηστάκης Ζωγράφος (1872 περίπου)
24. Γεώργιος Τούλης (ΜΕΤΣΟΒΟ;- 1888)
25. Ιωάννης Πάγκας (Μπάγκα) (1883 περίπου)

Εικόνα 6- Σήμα: Κέντρο Επιχείρησης και Καινοτομίας (BIC) Ηπείρου

(Πηγή: <http://greekuniversityreform.wordpress.com/2008/07/31/neotmima/>)

Εικόνα 7- Η συνεταιριστική τράπεζα Ιωαννίνων

Εικόνα 8- Τυροκόμοι που εργάζονται στη ΔΩΔΩΝΗ

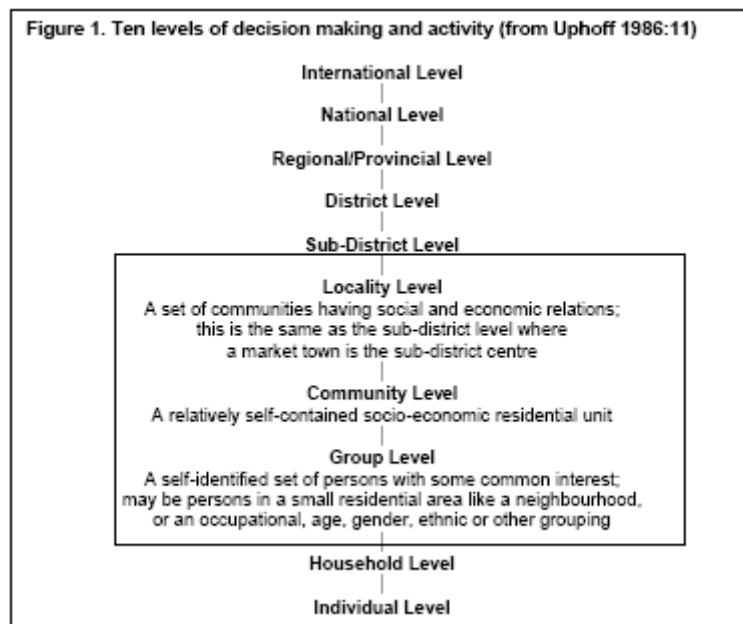
Εικόνα 9-Το τσελιγκάτο ήταν ένας συνεταιρισμός που φρόντιζε για την εκμετάλλευση της παραγωγής. Ήταν όμως και κοινότητα και συντεχνία, και οργανωμένος πυρήνας ζωής.

(Πηγή: <http://www.ana-mpa.gr/websites/sar/pages/00010050/005.html>)

Εικόνα 10-Τα δέκα επίπεδα λήψης αποφάσεων και δράσης

(Πηγή: Uphoff N., 2000)

Εικόνα 11- Οι τοπικοί θεσμοί ανά τομέα

(Πηγή: Uphoff N., 2000)

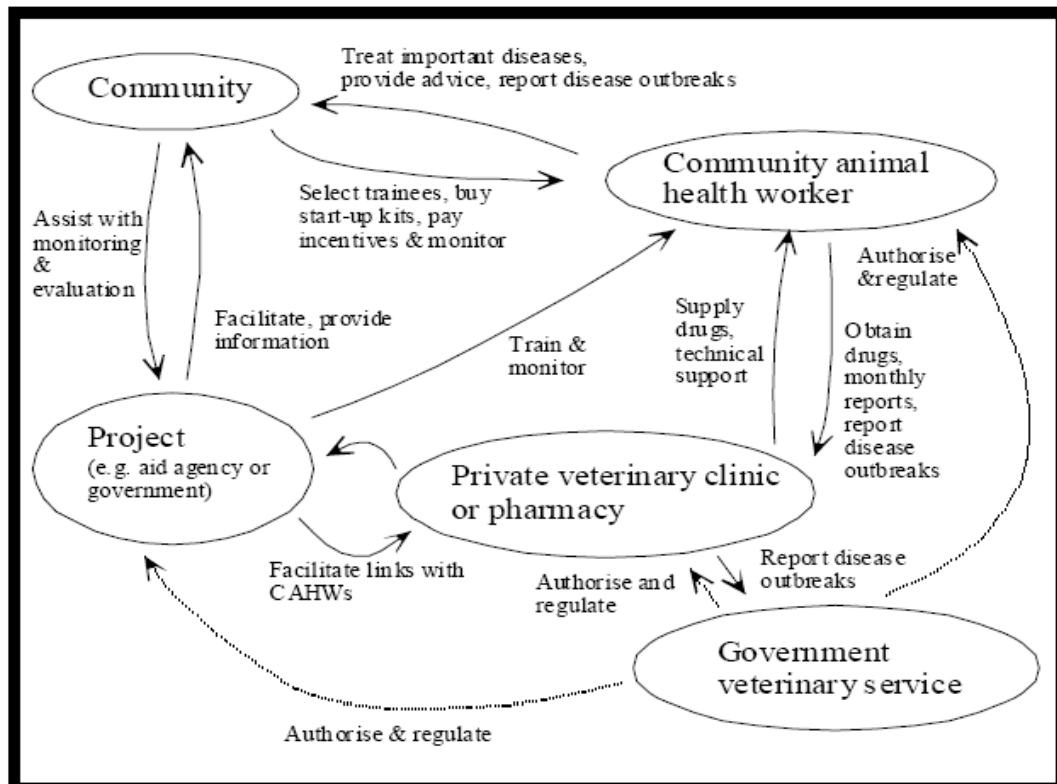
Figure 3. Continuum of local institutions, by sector (adapted from Uphoff 1986:5)

PUBLIC SECTOR		PARTICIPATORY SECTOR		PRIVATE SECTOR	
Local Administration	Local Government	Voluntary Organizations	Cooperatives	Service Organisations	Private Businesses
.....Kinds of local institutions.....					
Bureaucratic	Political	Self-Help institutions		Not-for-Profit (Charitable)	Profit Seeking Enterprises
.....Roles of Individuals in Relation to Different Kinds of Local institutions.....					
Citizens or subjects	Constituents	Members	Members	Clients or beneficiaries	Customers

Εικόνα 12- Οι σχέσεις μεταξύ των βασικών συμμετεχόντων στο πρόγραμμα CAHWs

(Πηγή: Leyland T. and A. Catley, 2002)

Figure 1. Relationships between the key actors in a CAHW system (source: Hadrill et al., 2002)

Εικόνα 13-Το λογότυπο της farm-forward

(Πηγή: <http://www.farmforward.eu/>)

Εικόνα 14- Η είσοδος της γαλακτοβιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ

(Πηγή: Επιτόπια φωτογραφία)

Εικόνα 15- Χώροι μεταφορών της γαλακτοβιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ

(Πηγή: www.dodoni.eu)

Ερωτηματολόγιο έρευνας

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»

Διπλωματική εργασία με θέμα:

« Η συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ και η συμβολή της
στην ανάπτυξη της περιοχής»

Το παρακάτω ερωτηματολόγιο αναφέρεται στη συμβολή της συνεταιριστικής γαλακτοβιομηχανίας ΔΩΔΩΝΗ στην ανάπτυξη της περιοχής σας. Είναι ανώνυμο και εμπιστευτικό.

Σας παρακαλούμε να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Οι απόψεις σας είναι πολύ σημαντικές και θα συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στη διεκπεραίωση της έρευνας.

Δημογραφικά στοιχεία:

2. Φύλο:

☐

Ανδρας

☐

Γυναίκα

5. Ηλικία:

☐

18-30

☐

30-50

☐

50-70

☐

Άνω των 70

6. Μόρφωση:

☐

Απόφοιτος Δημοτικού

☐

Απόφοιτος Γυμνασίου

☐

Απόφοιτος Λυκείου / ΤΕΕ

7. Μέσο ετήσιο Εισόδημα:

☐

Έως 12.000€

☐

Από 12.000-18.000€

☐

Από 18.000-45.000€

☐

Άνω των 45.000€

5. Μέλη οικογένειας (μαζί με εσάς):

☐

1-2

☐

3-4

☐

άνω των 5

Παρακαλώ επιλέξτε μόνο μία απάντηση στις παρακάτω ερωτήσεις

6. Θεωρείτε ότι το επάγγελμα του κτηνοτρόφου:

- ☐ Δεν καλύπτει επαρκώς τα έξοδά σας και χρειάζεστε άλλες πηγές εσόδων
- ☐ Καλύπτει μόνο τα βασικά έξοδά σας
- ☐ Καλύπτει άνετα τις ανάγκες της οικογένειάς σας

7. Θεωρείτε ότι η κτηνοτροφία στην περιοχή σας:

- ☐ Είναι ένας τομέας ελκυστικός για τους νέους
- ☐ Είναι λύση ανάγκης για τους νέους

8. Το κοπάδι σας αποτελείται από:

- ☐ Αιγοπρόβατα
- ☐ Πρόβατα και αγελάδες
- ☐ Μόνο πρόβατα
- ☐ Μόνο αγελάδες

9. Το μέγεθος του κοπαδιού σας είναι:

- ☐ Μέχρι 100
- ☐ 100-300
- ☐ Άνω των 300

10. Συνεργάζεστε με τη γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ:

- ☐ Ναι και είμαι μέλος του συνεταιρισμού
- ☐ Ναι, αλλά δεν είμαι μέλος του συνεταιρισμού
- ☐ Συνεργάζομαι, αλλά όχι σε τακτική βάση
- ☐ Όχι

11. Θεωρείτε ότι από τα αρμόδια υπουργεία έχετε επαρκή υποστήριξη:

Στον κτηνιατρικό έλεγχο	☐	NAI
	☐	OXI
Στις διοικητικές / επιστημονικές /συμβουλευτικές παροχές	☐	NAI
	☐	OXI
Στην οικονομική ενίσχυση του εισοδήματός σας	☐	NAI
	☐	OXI

12. Θεωρείτε ότι από την περιφέρεια έχετε επαρκή υποστήριξη:

Στον κτηνιατρικό έλεγχο	☐	NAI
	☐	OXI
Στις διοικητικές / επιστημονικές /συμβουλευτικές παροχές	☐	NAI
	☐	OXI
Στην οικονομική ενίσχυση του εισοδήματός σας	☐	NAI
	☐	OXI

13. Θεωρείτε ότι από τη νομαρχία έχετε επαρκή υποστήριξη:

Στον κτηνιατρικό έλεγχο	☐	NAI
	☐	OXI
Στις διοικητικές / επιστημονικές /συμβουλευτικές παροχές	☐	NAI
	☐	OXI
Στην οικονομική ενίσχυση του εισοδήματός σας	☐	NAI
	☐	OXI

14. Θεωρείτε ότι από την τοπική κοινότητα έχετε επαρκή υποστήριξη:

Στον κτηνιατρικό έλεγχο	☐	NAI
	☐	OXI
Στις διοικητικές / επιστημονικές /συμβουλευτικές παροχές	☐	NAI
	☐	OXI
Στην οικονομική ενίσχυση του εισοδήματός σας	☐	NAI
	☐	OXI

15. Θεωρείτε ότι από τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ έχετε επαρκή υποστήριξη:

Στον κτηνιατρικό έλεγχο	☐	NAI
	☐	OXI
Στις διοικητικές / επιστημονικές /συμβουλευτικές παροχές	☐	NAI
	☐	OXI
Στην οικονομική ενίσχυση του εισοδήματός σας	☐	NAI
	☐	OXI

16. Παρακαλώ επιλέξτε για τους παρακάτω παράγοντες πόσο σημαντικοί, μέτρια σημαντικοί ή σχετικά ασήμαντοι είναι για εσάς:

	Σημαντικός	Μέτρια Σημαντικός	Σχετικά Ασήμαντος
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων από την πολιτεία και την Ε.Ε.			
Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλαξη ζώων			
Αύξηση των βοσκοτόπων			
Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και νέα μηχανήματα			
Παροχή γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία			
Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου και κατάρτισης των κτηνοτρόφων			
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από την πολιτεία			
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από τοπικούς παράγοντες (δημιουργία τοπικών κτηνιατρικών υπηρεσιών)			

17. Γενικότερα σχετικά με την κατάσταση του κτηνοτροφικού τομέα στην περιοχή:

	<i>ΣΥΜΦΩΝΩ</i>	<i>ΔΙΑΦΩΝΩ</i>
Χρειάζονται περισσότερες επενδύσεις σε υλικό και μηχανήματα		
Χρειάζεται καλύτερο συμβουλευτικό επιστημονικό προσωπικό		
Χρειάζεται καλύτερη εκπαίδευση/ κατάρτιση των κτηνοτρόφων		
Χρειάζεται συμμετοχή της τοπικής κοινότητας		
Χρειάζεται οικονομική ενίσχυση του κτηνοτροφικού επαγγέλματος από κονδύλια		
Χρειάζεται καλύτερη διαχείριση των επιχειρήσεων και συνεταιρισμών ώστε να προσφέρουν δικαιότερες τιμές στους παραγωγούς - κτηνοτρόφους		

18. Σχετικά με τη γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ, θεωρείτε ότι:

	<i>ΝΑΙ</i>	<i>ΟΧΙ</i>
Η ΔΩΔΩΝΗ έχει διατηρήσει τον συνεταιριστικό της χαρακτήρα		
Πρέπει να βελτιωθούν οι σχέσεις της ΔΩΔΩΝΗΣ με τις Ενώσεις Αγροτικών Συνεταιρισμών (Ε.Α.Σ.) της περιοχής		
Η ΔΩΔΩΝΗ παρέχει σημαντικά μέσα για τους κτηνοτρόφους (κτηνιατρικές υπηρεσίες, σύγχρονα μηχανήματα, μεταφορά γάλακτος)		
Η τιμολογιακή πολιτική της ΔΩΔΩΝΗΣ σχετικά με τις τιμές αγοράς γάλακτος από τους κτηνοτρόφους είναι δίκαιη		
Η ΔΩΔΩΝΗ σήμερα αδιαφορεί για την τοπική κοινότητα και τους κτηνοτρόφους		
Η ΔΩΔΩΝΗ είναι μια κερδοφόρα εταιρεία χάρη στο συνεργατικό χαρακτήρα της		
Η Αγροτική Τράπεζα δυσχεραίνει τις σχέσεις της ΔΩΔΩΝΗΣ με τους κτηνοτρόφους		
Η ΔΩΔΩΝΗ έχει το απαραίτητο επιστημονικό προσωπικό και σας συμβουλεύει για κτηνοτροφικά θέματα		
Η ΔΩΔΩΝΗ εφαρμόζει επαρκώς τα συστήματα διασφάλισης ποιότητας για την συλλογή και τον έλεγχο του γάλακτος		
Η ΔΩΔΩΝΗ βοηθά σημαντικά στο εισόδημά σας και διευκολύνει την εργασία σας		

19. Πιστεύετε ότι η ΔΩΔΩΝΗ:

- ☐ Παρέχει ένα «σίγουρο» εισόδημα στους κτηνοτρόφους
- ☐ Αγοράζει το γάλα σε καλύτερες τιμές απ'ότι 5 χρόνια πριν
- ☐ Δεν παρέχει αρκετούς πόρους ώστε να προσελκύσει τους κτηνοτρόφους να συνεργάζονται μαζί της

20. Στο μέλλον πιστεύετε ότι:

- ☐ Θα συνεχίσετε να συνεργάζεστε με τη «ΔΩΔΩΝΗ»
- ☐ Μάλλον δε θα συνεργάζεστε με τη «ΔΩΔΩΝΗ»
- ☐ Θα αλλάξετε συνεργάτη

21. Πιστεύετε ότι η ΔΩΔΩΝΗ έχει:

Βοηθήσει τους κτηνοτρόφους της περιοχής να παραμείνουν στα μέρη τους	☐	NAI
	☐	OXI
Βοηθήσει τη συμμετοχή νέων στην κτηνοτροφία	☐	NAI
	☐	OXI
Βοηθήσει την τοπική κοινότητα της περιοχής	☐	NAI
	☐	OXI
Βοηθήσει στην ανάπτυξη της τεχνολογίας και της εκπαίδευσης στην περιοχή σας	☐	NAI
	☐	OXI
Βελτιώσει το εισόδημα των κτηνοτρόφων της περιοχής	☐	NAI
	☐	OXI
Προκαλέσει προβλήματα στους κτηνοτρόφους της περιοχής	☐	NAI
	☐	OXI
Προκαλέσει προβλήματα στην κοινότητα της περιοχής	☐	NAI
	☐	OXI

22. Η ΔΩΔΩΝΗ:

☐

Αποτελεί σημαντικό οικονομικό και κοινωνικό παράγοντα της περιοχής

☐

Δεν παίζει κανένα ρόλο για την περιοχή

23. Χωρίς τη συνεταιριστική γαλακτοβιομηχανία ΔΩΔΩΝΗ πιστεύετε ότι:

☐

Θα παραμένατε στον τόπο σας

☐

Θα αλλάζατε τόπο διαμονής

Ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας!

Έλεγχοι χ^2 - Chi-Square

Έλεγχος 1

Chi-Square Test: Άνδρας; Γυναίκα

Expected counts are printed below observed counts
Chi-Square contributions are printed below expected counts

	Άνδρας	Γυναίκα	Total
1	90	30	120
	91,76	28,24	
	0,034	0,110	
2	40	10	50
	38,24	11,76	
	0,081	0,265	
Total	130	40	170

Chi-Sq = 0,490; DF = 1; P-Value = 0,484

Έλεγχος 2

Chi-Square Test: 18-30; 30-50; 50-70; Άνω των 70

Expected counts are printed below observed counts
Chi-Square contributions are printed below expected counts

	18-30	30-50	50-70	Άνω των 70	Total
1	20	60	25	15	120
	14,12	67,06	28,24	10,59	
	2,451	0,743	0,371	1,838	
2	0	35	15	0	50
	5,88	27,94	11,76	4,41	
	5,882	1,783	0,890	4,412	
Total	20	95	40	15	170

Chi-Sq = 18,370; DF = 3; P-Value = 0,000
--

1 cells with expected counts less than 5.

Έλεγχος 3

Chi-Square Test: Απόφοιτος Δημοτι; Απόφοιτος Γυμνασ; Απόφοιτος Λυκείο

Expected counts are printed below observed counts
Chi-Square contributions are printed below expected counts

	Απόφοιτος Δημοτικού	Απόφοιτος Γυμνασίου	Απόφοιτος Λυκείου / ΤΕΕ	Total
1	50	35	35	120
	49,41	31,76	38,82	
	0,007	0,330	0,377	
2	20	10	20	50

	20,59 0,017	13,24 0,791	16,18 0,904	
Total	70	45	55	170

Chi-Sq = 2,424; DF = 2; P-Value = 0,298

Έλεγχος 4

Chi-Square Test: Έως 12.000€; Από 12.000-1; Από 18.000-4; Άνω των 45.0

Skipping rows and/or columns filled with zeros.

Expected counts are printed below observed counts
Chi-Square contributions are printed below expected counts

	Έως 12.000€	Από 12.000-18.000€	Από 18.000-45.000€	Total
1	60 52,94 0,941	40 31,76 2,135	20 35,29 6,627	120
2	15 22,06 2,259	5 13,24 5,124	30 14,71 15,906	50
Total	75	45	50	170

Chi-Sq = 32,993; DF = 2; P-Value = 0,000

Έλεγχος 5

Chi-Square Test: 1 με 2; 3 με 4; άνω των 5

Expected counts are printed below observed counts
Chi-Square contributions are printed below expected counts

	1 με 2	3 με 4	άνω των 5	Total
1	55 49,41 0,632	45 49,41 0,394	20 21,18 0,065	120
2	15 20,59 1,517	25 20,59 0,945	10 8,82 0,157	50
Total	70	70	30	170

Chi-Sq = 3,710; DF = 2; P-Value = 0,156

Έλεγχος 6

Chi-Square Test: Αιγοπρόβατα; Πρόβατα και αγελάδες; Μόνο πρόβατα; Μόνο αγελάδες

Expected counts are printed below observed counts

Chi-Square contributions are printed below expected counts

	Αιγοπρόβατα	Πρόβατα και αγελάδες	Μόνο πρόβατα	Μόνο αγελάδες	Total
1	40	25	50	5	120
	38,82	17,65	52,94	10,59	
	0,036	3,064	0,163	2,949	
2	15	0	25	10	50
	16,18	7,35	22,06	4,41	
	0,086	7,353	0,392	7,078	
Total	55	25	75	15	170

Chi-Sq = 21,121; DF = 3; P-Value = 0,000

1 cells with expected counts less than 5.

Έλεγχος 7

Chi-Square Test: Μέχρι 100; 100-300; Άνω των 300

Expected counts are printed below observed counts

Chi-Square contributions are printed below expected counts

	Μέχρι 100	100-300	Άνω των 300	Total
1	75	40	5	120
	77,65	38,82	3,53	
	0,090	0,036	0,613	
2	35	15	0	50
	32,35	16,18	1,47	
	0,217	0,086	1,471	
Total	110	55	5	170

Chi-Sq = 2,511; DF = 2; P-Value = 0,285

2 cells with expected counts less than 5.

Έλεγχος 8

Chi-Square Test: Μέχρι 100; Άνω των 100

Expected counts are printed below observed counts

Chi-Square contributions are printed below expected counts

	Μέχρι 100	Άνω των 100	Total
1	75	45	120
	77,65	42,35	
	0,090	0,165	
2	35	15	50
	32,35	17,65	
	0,217	0,397	
Total	110	60	170

Chi-Sq = 0,869; DF = 1; P-Value = 0,351

Έλεγχος 9

Chi-Square Test: Συνεργάτης κ; Συνεργάτης μ; Περιοδικός σ; Μη συνεργάτη

Skipping rows and/or columns filled with zeros.

Expected counts are printed below observed counts
Chi-Square contributions are printed below expected counts

	Συνεργάτης και μέλος	Συνεργάτης μη μέλος	Περιοδικός συνεργάτης	Total
1	60 67,06 0,743	50 42,35 1,381	10 10,59 0,033	120
2	35 27,94 1,783	10 17,65 3,314	5 4,41 0,078	50
Total	95	60	15	170

Chi-Sq = 7,332; DF = 2; P-Value = 0,026

1 cells with expected counts less than 5.

Έλεγχος 10

Chi-Square Test: Άνδρας; Γυναίκα

Skipping rows and/or columns filled with zeros.

Expected counts are printed below observed counts
Chi-Square contributions are printed below expected counts

	Άνδρας	Γυναίκα	Total
1	75 72,65 0,076	20 22,35 0,248	95
2	45 45,88 0,017	15 14,12 0,055	60
3	10 11,47 0,189	5 3,53 0,613	15
Total	130	40	170

Chi-Sq = 1,197; DF = 2; P-Value = 0,550

1 cells with expected counts less than 5.

Έλεγχος 11

Chi-Square Test: Αιγοπρόβατα; Πρόβατα και αγελάδες; Μόνο πρόβατα; Μόνο αγελάδες

Skipping rows and/or columns filled with zeros.

Expected counts are printed below observed counts
Chi-Square contributions are printed below expected counts

	Αιγοπρόβατα	Πρόβατα και αγελάδες	Μόνο πρόβατα	Μόνο αγελάδες	Total
1	30 30,74 0,018	10 13,97 1,128	40 41,91 0,087	15 8,38 5,224	95
2	20 19,41 0,018	10 8,82 0,157	30 26,47 0,471	0 5,29 5,294	60
3	5 4,85 0,004	5 2,21 3,539	5 6,62 0,395	0 1,32 1,324	15
Total	55	25	75	15	170

Chi-Sq = 17,660; DF = 6; P-Value = 0,007 3 cells with expected counts less than 5
--

Ανάλυση σε συστάδες (cluster analysis)

Cluster Analysis of Observations: 11.α-Κτηνιατ; 11.β-Παροχές; 11.γ-Οικονομ; ...

Euclidean Distance, Single Linkage
Amalgamation Steps

Step	Number of clusters	Similarity level	Distance level	Clusters joined	New cluster	Number of obs. in new cluster
1	169	100,000	0,00000	136 170	136	2
2	168	100,000	0,00000	161 169	161	2
3	167	100,000	0,00000	134 168	134	2
4	166	100,000	0,00000	133 167	133	2
5	165	100,000	0,00000	132 166	132	2
6	164	100,000	0,00000	131 165	131	2
7	163	100,000	0,00000	130 164	130	2
8	162	100,000	0,00000	129 163	129	2
9	161	100,000	0,00000	128 162	128	2
10	160	100,000	0,00000	156 161	156	3
11	159	100,000	0,00000	126 160	126	2
12	158	100,000	0,00000	125 159	125	2
13	157	100,000	0,00000	157 158	157	2
14	156	100,000	0,00000	124 157	124	3
15	155	100,000	0,00000	154 156	154	4
16	154	100,000	0,00000	121 155	121	2
17	153	100,000	0,00000	153 154	153	5
18	152	100,000	0,00000	146 153	146	6
19	151	100,000	0,00000	118 152	118	2
20	150	100,000	0,00000	117 151	117	2
21	149	100,000	0,00000	116 150	116	2
22	148	100,000	0,00000	115 149	115	2
23	147	100,000	0,00000	114 148	114	2
24	146	100,000	0,00000	113 147	113	2
25	145	100,000	0,00000	144 146	144	7
26	144	100,000	0,00000	111 145	111	2
27	143	100,000	0,00000	142 144	142	8
28	142	100,000	0,00000	109 143	109	2
29	141	100,000	0,00000	137 142	137	9
30	140	100,000	0,00000	107 141	107	2
31	139	100,000	0,00000	106 140	106	2
32	138	100,000	0,00000	105 139	105	2
33	137	100,000	0,00000	104 138	104	2
34	136	100,000	0,00000	135 137	135	10
35	135	100,000	0,00000	102 136	102	3
36	134	100,000	0,00000	127 135	127	11
37	133	100,000	0,00000	100 134	100	3
38	132	100,000	0,00000	99 133	99	3
39	131	100,000	0,00000	98 132	98	3
40	130	100,000	0,00000	97 131	97	3
41	129	100,000	0,00000	96 130	96	3
42	128	100,000	0,00000	95 129	95	3
43	127	100,000	0,00000	94 128	94	3
44	126	100,000	0,00000	122 127	122	12
45	125	100,000	0,00000	92 126	92	3
46	124	100,000	0,00000	91 125	91	3
47	123	100,000	0,00000	123 124	123	4
48	122	100,000	0,00000	90 123	90	5
49	121	100,000	0,00000	120 122	120	13
50	120	100,000	0,00000	87 121	87	3
51	119	100,000	0,00000	119 120	119	14
52	118	100,000	0,00000	112 119	112	15
53	117	100,000	0,00000	84 118	84	3

54	116	100,000	0,00000	83	117	83	3
55	115	100,000	0,00000	82	116	82	3
56	114	100,000	0,00000	81	115	81	3
57	113	100,000	0,00000	80	114	80	3
58	112	100,000	0,00000	79	113	79	3
59	111	100,000	0,00000	110	112	110	16
60	110	100,000	0,00000	77	111	77	3
61	109	100,000	0,00000	108	110	108	17
62	108	100,000	0,00000	75	109	75	3
63	107	100,000	0,00000	103	108	103	18
64	106	100,000	0,00000	73	107	73	3
65	105	100,000	0,00000	72	106	72	3
66	104	100,000	0,00000	71	105	71	3
67	103	100,000	0,00000	70	104	70	3
68	102	100,000	0,00000	101	103	101	19
69	101	100,000	0,00000	68	102	68	4
70	100	100,000	0,00000	93	101	93	20
71	99	100,000	0,00000	66	100	66	4
72	98	100,000	0,00000	65	99	65	4
73	97	100,000	0,00000	64	98	64	4
74	96	100,000	0,00000	63	97	63	4
75	95	100,000	0,00000	62	96	62	4
76	94	100,000	0,00000	61	95	61	4
77	93	100,000	0,00000	60	94	60	4
78	92	100,000	0,00000	88	93	88	21
79	91	100,000	0,00000	58	92	58	4
80	90	100,000	0,00000	57	91	57	4
81	89	100,000	0,00000	89	90	89	6
82	88	100,000	0,00000	56	89	56	7
83	87	100,000	0,00000	86	88	86	22
84	86	100,000	0,00000	53	87	53	4
85	85	100,000	0,00000	85	86	85	23
86	84	100,000	0,00000	78	85	78	24
87	83	100,000	0,00000	50	84	50	4
88	82	100,000	0,00000	49	83	49	4
89	81	100,000	0,00000	48	82	48	4
90	80	100,000	0,00000	47	81	47	4
91	79	100,000	0,00000	46	80	46	4
92	78	100,000	0,00000	45	79	45	4
93	77	100,000	0,00000	76	78	76	25
94	76	100,000	0,00000	43	77	43	4
95	75	100,000	0,00000	74	76	74	26
96	74	100,000	0,00000	41	75	41	4
97	73	100,000	0,00000	69	74	69	27
98	72	100,000	0,00000	39	73	39	4
99	71	100,000	0,00000	38	72	38	4
100	70	100,000	0,00000	37	71	37	4
101	69	100,000	0,00000	36	70	36	4
102	68	100,000	0,00000	67	69	67	28
103	67	100,000	0,00000	34	68	34	5
104	66	100,000	0,00000	59	67	59	29
105	65	100,000	0,00000	32	66	32	5
106	64	100,000	0,00000	31	65	31	5
107	63	100,000	0,00000	30	64	30	5
108	62	100,000	0,00000	29	63	29	5
109	61	100,000	0,00000	28	62	28	5
110	60	100,000	0,00000	27	61	27	5
111	59	100,000	0,00000	26	60	26	5
112	58	100,000	0,00000	54	59	54	30
113	57	100,000	0,00000	24	58	24	5
114	56	100,000	0,00000	23	57	23	5
115	55	100,000	0,00000	55	56	55	8
116	54	100,000	0,00000	22	55	22	9
117	53	100,000	0,00000	52	54	52	31
118	52	100,000	0,00000	19	53	19	5
119	51	100,000	0,00000	51	52	51	32
120	50	100,000	0,00000	44	51	44	33
121	49	100,000	0,00000	16	50	16	5

122	48	100,000	0,00000	15	49	15	5
123	47	100,000	0,00000	14	48	14	5
124	46	100,000	0,00000	13	47	13	5
125	45	100,000	0,00000	12	46	12	5
126	44	100,000	0,00000	11	45	11	5
127	43	100,000	0,00000	42	44	42	34
128	42	100,000	0,00000	9	43	9	5
129	41	100,000	0,00000	40	42	40	35
130	40	100,000	0,00000	7	41	7	5
131	39	100,000	0,00000	35	40	35	36
132	38	100,000	0,00000	5	39	5	5
133	37	100,000	0,00000	4	38	4	5
134	36	100,000	0,00000	3	37	3	5
135	35	100,000	0,00000	2	36	2	5
136	34	100,000	0,00000	33	35	33	37
137	33	100,000	0,00000	25	33	25	38
138	32	100,000	0,00000	20	25	20	39
139	31	100,000	0,00000	21	22	21	10
140	30	100,000	0,00000	18	20	18	40
141	29	100,000	0,00000	17	18	17	41
142	28	100,000	0,00000	10	17	10	42
143	27	100,000	0,00000	8	10	8	43
144	26	100,000	0,00000	6	8	6	44
145	25	100,000	0,00000	1	6	1	45
146	24	74,180	1,00000	1	34	1	50
147	23	74,180	1,00000	30	31	30	10
148	22	74,180	1,00000	28	29	28	10
149	21	74,180	1,00000	1	21	1	60
150	20	74,180	1,00000	1	7	1	65
151	19	74,180	1,00000	1	3	1	70
152	18	74,180	1,00000	1	2	1	75
153	17	63,485	1,41421	28	30	28	20
154	16	63,485	1,41421	5	28	5	25
155	15	63,485	1,41421	24	26	24	10
156	14	63,485	1,41421	1	19	1	80
157	13	63,485	1,41421	11	16	11	10
158	12	63,485	1,41421	1	14	1	85
159	11	63,485	1,41421	1	12	1	90
160	10	63,485	1,41421	1	4	1	95
161	9	55,279	1,73205	15	24	15	15
162	8	55,279	1,73205	9	15	9	20
163	7	48,360	2,00000	11	32	11	15
164	6	48,360	2,00000	5	27	5	30
165	5	48,360	2,00000	5	23	5	35
166	4	48,360	2,00000	1	13	1	100
167	3	48,360	2,00000	9	11	9	35
168	2	48,360	2,00000	1	9	1	135
169	1	42,265	2,23607	1	5	1	170

Final Partition
Number of clusters: 3

	Number of observations	Within cluster sum of squares	Average distance from centroid	Maximum distance from centroid
Cluster1	100	104,500	0,86884	2,31409
Cluster2	35	61,429	1,28178	1,87899
Cluster3	35	80,000	1,49925	1,88982

Cluster Centroids

Variable	Cluster1	Cluster2	Cluster3	Grand centroid
11.α-Κτηνιατρικός έλεγχος	2,00	1,00000	1,00000	1,58824

11.β-Παροχές	2,00	1,42857	1,71429	1,82353
11.γ-Οικονομική ενίσχυση	1,80	1,00000	1,57143	1,58824
12.α-Κτηνιατρικός έλεγχος	1,95	1,00000	1,28571	1,61765
12.β-Παροχές	1,95	1,14286	1,85714	1,76471
12.γ-Οικονομική ενίσχυση	1,90	1,14286	1,85714	1,73529
13.α-Κτηνιατρικός έλεγχος	1,95	1,14286	1,28571	1,64706
13.β-Παροχές	2,00	1,28571	2,00000	1,85294
13.γ-Οικονομική ενίσχυση	1,95	1,14286	2,00000	1,79412
14.α-Κτηνιατρικός έλεγχος	1,80	1,00000	1,57143	1,58824
14.β-Παροχές	1,95	1,28571	1,57143	1,73529
14.γ-Οικονομική ενίσχυση	1,90	1,14286	2,00000	1,76471
15.α-Κτηνιατρικός έλεγχος	1,85	1,42857	1,57143	1,70588
15.β-Παροχές	1,90	1,85714	1,42857	1,79412
15.γ-Οικονομική ενίσχυση	1,90	1,14286	1,28571	1,61765

Distances Between Cluster Centroids

	Cluster1	Cluster2	Cluster3
Cluster1	0,00000	2,88343	1,70650
Cluster2	2,88343	0,00000	2,03540
Cluster3	1,70650	2,03540	0,00000

Ανάλυση παραγόντων (factor analysis)

Factor Analysis: Παροχή οικον; Βελτίωση εγκ; Αύξηση των β; Πρόσβαση σε ; Παροχή

Principal Component Factor Analysis of the Correlation Matrix

Unrotated Factor Loadings and Communalities

Variable	Factor1	Factor2	Factor3	Communality
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	0,751	0,409	-0,132	0,749
Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλα	0,861	0,370	0,065	0,883
Αύξηση των βοσκοτόπων	0,599	-0,661	0,370	0,933
Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες κα	0,911	0,111	0,205	0,885
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	0,746	-0,203	-0,562	0,914
Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου	0,737	-0,529	-0,208	0,866
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολου	0,858	0,115	0,199	0,789
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολού	0,939	0,120	0,040	0,898
Variance	5,2125	1,1021	0,6007	6,9154
% Var	0,652	0,138	0,075	0,864

Rotated Factor Loadings and Communalities Varimax Rotation

Variable	Factor1	Factor2	Factor3	Communality
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	0,805	0,073	-0,309	0,749
Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλα	0,910	-0,104	-0,209	0,883
Αύξηση των βοσκοτόπων	0,175	-0,931	-0,186	0,933
Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες κα	0,831	-0,391	-0,203	0,885
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	0,366	-0,158	-0,869	0,914
Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου	0,245	-0,585	-0,681	0,866
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολου	0,789	-0,364	-0,182	0,789
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολού	0,825	-0,309	-0,349	0,898
Variance	3,6946	1,6310	1,5898	6,9154
% Var	0,462	0,204	0,199	0,864

Factor Score Coefficients

Variable	Factor1	Factor2	Factor3
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	0,282	0,335	-0,122
Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλα	0,344	0,128	0,128
Αύξηση των βοσκοτόπων	-0,126	-0,819	0,255
Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες κα	0,265	-0,174	0,237
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	-0,179	0,295	-0,901
Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου	-0,230	-0,236	-0,511
Συχνότερη κτηνιατρική παρακουλο	0,257	-0,162	0,235
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολού	0,219	-0,026	0,010

Γραμμική Παλινδρόμηση

Μοντέλο 1

Regression Analysis: 20. Μέλλον versus Παροχή οικον; Βελτίωση εγκ; ...

The regression equation is

$$\begin{aligned}
 20. \text{ Μέλλον} = & 0,689 - 0,221 \text{ Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α} \\
 & + 0,314 \text{ Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλα} \\
 & - 0,0668 \text{ Αύξηση των βοσκοτόπων} \\
 & - 0,588 \text{ Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες κα} \\
 & + 0,266 \text{ Παροχή γεωργικών συμβούλων από} \\
 & + 0,0551 \text{ Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου} \\
 & + 0,268 \text{ Συχνότερη κτηνιατρική παρακουλο} \\
 & + 0,410 \text{ Συχνότερη κτηνιατρική παρακολού}
 \end{aligned}$$

Predictor	Coef	SE Coef	T	P	VIF
Constant	0,6887	0,1429	4,82	0,000	
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	-0,2214	0,1076	-2,06	0,041	3,486
Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλα	0,3143	0,1691	1,86	0,065	8,898
Αύξηση των βοσκοτόπων	-0,06677	0,07557	-0,88	0,378	2,443
Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες κα	-0,5879	0,1997	-2,94	0,004	12,073
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	0,26616	0,08507	3,13	0,002	2,454
Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου	0,05513	0,09138	0,60	0,547	3,151
Συχνότερη κτηνιατρική παρακουλο	0,2681	0,1082	2,48	0,014	3,845
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολού	0,4104	0,1673	2,45	0,015	8,288

S = 0,581590 R-Sq = 33,5% R-Sq(adj) = 30,2%

Analysis of Variance

Source	DF	SS	MS	F	P
Regression	8	27,4540	3,4318	10,15	0,000
Residual Error	161	54,4577	0,3382		
Lack of Fit	15	27,9577	1,8638	10,27	0,000
Pure Error	146	26,5000	0,1815		
Total	169	81,9118			

Source	DF	Seq SS
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	1	7,7415
Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλα	1	2,4489
Αύξηση των βοσκοτόπων	1	0,3943
Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες κα	1	0,1773
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	1	10,6523
Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου	1	0,0011
Συχνότερη κτηνιατρική παρακουλο	1	4,0039
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολού	1	2,0347

Unusual Observations

Παροχή οικονομικών						
Obs	ενισχύσεων α	20. Μέλλον	Fit	SE Fit	Residual	St Resid
17	1,00	3,0000	1,7026	0,1326	1,2974	2,29R

51	1,00	3,0000	1,7026	0,1326	1,2974	2,29R
85	1,00	3,0000	1,7026	0,1326	1,2974	2,29R
119	1,00	3,0000	1,7026	0,1326	1,2974	2,29R
153	1,00	3,0000	1,7026	0,1326	1,2974	2,29R

R denotes an observation with a large standardized residual.

Durbin-Watson statistic = 2,03420

Μοντέλο 2

Regression Analysis: 20. Μέλλον versus 3.Μόρφωση; 4.Εισόδημα; ...

The regression equation is

20. Μέλλον = 0,741 + 0,288 3.Μόρφωση - 0,0014 4.Εισόδημα
 - 0,0267 5.Μέλη οικογένειας - 0,0082 9.Μέγεθος κοπαδιού
 - 0,284 10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ
 - 0,0505 Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α
 + 0,244 Παροχή γεωργικών συμβούλων από
 + 0,175 Συχνότερη κτηνιατρική παρακουλο

Predictor	Coef	SE Coef	T	P	VIF
Constant	0,7409	0,2692	2,75	0,007	
3.Μόρφωση	0,28825	0,04900	5,88	0,000	1,090
4.Εισόδημα	-0,00139	0,05453	-0,03	0,980	1,323
5.Μέλη οικογένειας	-0,02668	0,06045	-0,44	0,660	1,215
9.Μέγεθος κοπαδιού	-0,00817	0,08192	-0,10	0,921	1,235
10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	-0,28412	0,06900	-4,12	0,000	1,264
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	-0,05053	0,07245	-0,70	0,487	1,963
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	0,24416	0,06546	3,73	0,000	1,803
Συχνότερη κτηνιατρική παρακουλο	0,17518	0,07507	2,33	0,021	2,299

S = 0,522087 R-Sq = 46,4% R-Sq(adj) = 43,8%

Analysis of Variance

Source	DF	SS	MS	F	P
Regression	8	38,0272	4,7534	17,44	0,000
Residual Error	161	43,8846	0,2726		
Total	169	81,9118			

Sum of squares for pure error is (nearly) zero.
 Cannot do pure error test.

Source	DF	Seq SS
3.Μόρφωση	1	14,0045
4.Εισόδημα	1	0,8099
5.Μέλη οικογένειας	1	0,0208
9.Μέγεθος κοπαδιού	1	0,0261
10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	1	11,8621
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	1	2,4975
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	1	7,3218
Συχνότερη κτηνιατρική παρακουλο	1	1,4844

Unusual Observations

Obs	3.Μόρφωση	20. Μέλλον	Fit	SE Fit	Residual	St Resid
12	1,00	2,0000	0,9406	0,1018	1,0594	2,07R
22	1,00	3,0000	1,8658	0,1147	1,1342	2,23R
46	1,00	2,0000	0,9406	0,1018	1,0594	2,07R
56	1,00	3,0000	1,8658	0,1147	1,1342	2,23R
80	1,00	2,0000	0,9406	0,1018	1,0594	2,07R
90	1,00	3,0000	1,8658	0,1147	1,1342	2,23R

114	1,00	2,0000	0,9406	0,1018	1,0594	2,07R
124	1,00	3,0000	1,8658	0,1147	1,1342	2,23R
148	1,00	2,0000	0,9406	0,1018	1,0594	2,07R
158	1,00	3,0000	1,8658	0,1147	1,1342	2,23R

R denotes an observation with a large standardized residual.

Durbin-Watson statistic = 1,95032

Μοντέλο 3

Regression Analysis: 20. Μέλλον versus 3.Μόρφωση; 10.Συνεργασία με; ...

The regression equation is

20. Μέλλον = 0,666 + 0,288 3.Μόρφωση - 0,279 10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ
 - 0,0483 Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α
 + 0,240 Παροχή γεωργικών συμβούλων από
 + 0,183 Συχνότερη κτηνιατρική παρακουλο

Predictor	Coef	SE Coef	T	P	VIF
Constant	0,6659	0,2006	3,32	0,001	
3.Μόρφωση	0,28767	0,04828	5,96	0,000	1,076
10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	-0,27930	0,06764	-4,13	0,000	1,235
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	-0,04829	0,07143	-0,68	0,500	1,940
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	0,23980	0,06117	3,92	0,000	1,602
Συχνότερη κτηνιατρική παρακουλο	0,18291	0,07029	2,60	0,010	2,050

S = 0,517702 R-Sq = 46,3% R-Sq(adj) = 44,7%

Analysis of Variance

Source	DF	SS	MS	F	P
Regression	5	37,9572	7,5914	28,32	0,000
Residual Error	164	43,9545	0,2680		
Lack of Fit	21	41,4545	1,9740	112,91	0,000
Pure Error	143	2,5000	0,0175		
Total	169	81,9118			

Source	DF	Seq SS
3.Μόρφωση	1	14,0045
10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	1	11,6396
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	1	3,0820
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	1	7,4165
Συχνότερη κτηνιατρική παρακουλο	1	1,8147

Unusual Observations

Obs	3.Μόρφωση	20. Μέλλον	Fit	SE Fit	Residual	St Resid
12	1,00	2,0000	0,9523	0,0978	1,0477	2,06R
22	1,00	3,0000	1,8458	0,1057	1,1542	2,28R
46	1,00	2,0000	0,9523	0,0978	1,0477	2,06R
56	1,00	3,0000	1,8458	0,1057	1,1542	2,28R
80	1,00	2,0000	0,9523	0,0978	1,0477	2,06R
90	1,00	3,0000	1,8458	0,1057	1,1542	2,28R
114	1,00	2,0000	0,9523	0,0978	1,0477	2,06R
124	1,00	3,0000	1,8458	0,1057	1,1542	2,28R
148	1,00	2,0000	0,9523	0,0978	1,0477	2,06R
158	1,00	3,0000	1,8458	0,1057	1,1542	2,28R

R denotes an observation with a large standardized residual.

Durbin-Watson statistic = 1,94504

Μοντέλο 4

Regression Analysis: 20. Μέλλον versus 3.Μόρφωση; 4.Εισόδημα; ...

The regression equation is

20. Μέλλον = 2,15 - 0,0625 3.Μόρφωση + 0,0180 4.Εισόδημα
+ 0,0094 5.Μέλη οικογένειας + 0,783 9.Μέγεθος κοπαδιού
- 0,719 10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ
- 0,560 Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α
- 0,479 Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλα
- 0,366 Αύξηση των βοσκοτόπων
+ 0,121 Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες κα
+ 0,221 Παροχή γεωργικών συμβούλων από
- 0,120 Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου
+ 0,087 Συχνότερη κτηνιατρική παρακολου
+ 0,903 Συχνότερη κτηνιατρική παρακολού

Predictor	Coef	SE Coef	T	P	VIF
Constant	2,1548	0,4319	4,99	0,000	
3.Μόρφωση	-0,06253	0,09467	-0,66	0,510	3,082
4.Εισόδημα	0,01796	0,07681	0,23	0,816	1,627
5.Μέλη οικογένειας	0,00942	0,06916	0,14	0,892	1,282
9.Μέγεθος κοπαδιού	0,7830	0,1869	4,19	0,000	5,658
10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	-0,7194	0,1144	-6,29	0,000	2,662
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	-0,5596	0,1132	-4,95	0,000	4,194
Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλα	-0,4785	0,2040	-2,35	0,021	12,882
Αύξηση των βοσκοτόπων	-0,3664	0,1085	-3,38	0,001	4,994
Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες κα	0,1207	0,2278	0,53	0,597	15,025
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	0,22069	0,09532	2,32	0,023	2,976
Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου	-0,1204	0,1213	-0,99	0,323	6,040
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολου	0,0874	0,1722	0,51	0,613	8,565
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολού	0,9027	0,3335	2,71	0,008	31,343

S = 0,491613 R-Sq = 57,2% R-Sq(adj) = 51,9%

Analysis of Variance

Source	DF	SS	MS	F	P
Regression	13	34,1733	2,6287	10,88	0,000
Residual Error	106	25,6184	0,2417		
Total	119	59,7917			

Sum of squares for pure error is (nearly) zero.
Cannot do pure error test.

Source	DF	Seq SS
3.Μόρφωση	1	5,7566
4.Εισόδημα	1	0,1156
5.Μέλη οικογένειας	1	0,0005
9.Μέγεθος κοπαδιού	1	0,6434
10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	1	14,1757
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	1	0,8400
Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλα	1	1,2224
Αύξηση των βοσκοτόπων	1	0,0196
Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες κα	1	3,7828
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	1	3,1386
Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου	1	0,0066
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολου	1	2,7004
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολού	1	1,7710

Durbin-Watson statistic = 2,40093

Μοντέλο 5

Regression Analysis: 20. Μέλλον versus 10.Συνεργασία; Παροχή οικον; ...

The regression equation is

20. Μέλλον = 2,22 - 0,599 10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ
- 0,299 Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α
- 0,0499 Αύξηση των βοσκοτόπων
+ 0,391 Παροχή γεωργικών συμβούλων από

Predictor	Coef	SE Coef	T	P	VIF
Constant	2,2179	0,2575	8,61	0,000	
10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	-0,59871	0,09124	-6,56	0,000	1,342
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	-0,29908	0,07671	-3,90	0,000	1,528
Αύξηση των βοσκοτόπων	-0,04988	0,06196	-0,80	0,423	1,291
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	0,39088	0,07767	5,03	0,000	1,566

S = 0,552201 R-Sq = 41,4% R-Sq(adj) = 39,3%

Analysis of Variance

Source	DF	SS	MS	F	P
Regression	4	24,7252	6,1813	20,27	0,000
Residual Error	115	35,0665	0,3049		
Lack of Fit	12	15,8998	1,3250	7,12	0,000
Pure Error	103	19,1667	0,1861		
Total	119	59,7917			

Source	DF	Seq SS
10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	1	14,9188
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	1	1,3743
Αύξηση των βοσκοτόπων	1	0,7095
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	1	7,7225

Unusual Observations

10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ 20. Μέλλον						
Obs	με ΔΩΔΩΝΗ	20. Μέλλον	Fit	SE Fit	Residual	St Resid
3	1,00	3,0000	1,7450	0,1143	1,2550	2,32R
27	1,00	3,0000	1,7450	0,1143	1,2550	2,32R
51	1,00	3,0000	1,7450	0,1143	1,2550	2,32R
75	1,00	3,0000	1,7450	0,1143	1,2550	2,32R
99	1,00	3,0000	1,7450	0,1143	1,2550	2,32R

R denotes an observation with a large standardized residual.

Durbin-Watson statistic = 2,27747

Διαδική Λογιστική Παλινδρόμηση

Μοντέλο 1

Binary Logistic Regression: 23. Χωρίς τη versus Παροχή οικον; Βελτίωση εγκ; ...

Link Function: Logit

Response Information

Variable	Value	Count
23. Χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ	2	50 (Event)
	1	120
	Total	170

Logistic Regression Table

Predictor	Coef	SE Coef	Z	P	Odds Ratio
Constant	-0,293635	0,565800	-0,52	0,604	
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	-0,355115	0,492048	-0,72	0,470	0,70
Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλα	-0,300125	0,753296	-0,40	0,690	0,74
Αύξηση των βοσκοτόπων	0,595106	0,345578	1,72	0,085	1,81
Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες κα	0,634818	0,843381	0,75	0,452	1,89
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	-1,14918	0,407683	-2,82	0,005	0,32
Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου	-0,595875	0,444116	-1,34	0,180	0,55
Συχνότερη κτηνιατρική παρακουλο	0,246270	0,449449	0,55	0,584	1,28
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολού	0,760020	0,761718	1,00	0,318	2,14

Predictor	95% CI	
	Lower	Upper
Constant		
Παροχή οικονομικών ενισχύσεων α	0,27	1,84
Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλα	0,17	3,24
Αύξηση των βοσκοτόπων	0,92	3,57
Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες κα	0,36	9,85
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	0,14	0,70
Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου	0,23	1,32
Συχνότερη κτηνιατρική παρακουλο	0,53	3,09
Συχνότερη κτηνιατρική παρακολού	0,48	9,52

Log-Likelihood = -92,158

Test that all slopes are zero: G = 21,655, DF = 8, P-Value = 0,006

Goodness-of-Fit Tests

Method	Chi-Square	DF	P
Pearson	87,516	15	0,000
Deviance	100,446	15	0,000
Hosmer-Lemeshow	33,684	6	0,000

Table of Observed and Expected Frequencies:

(See Hosmer-Lemeshow Test for the Pearson Chi-Square Statistic)

Value	Group								Total
	1	2	3	4	5	6	7	8	
2									
Obs	5	0	5	15	0	10	10	5	50
Exp	1,5	3,1	4,6	8,9	8,8	9,7	9,8	3,6	

1										
Obs	20	20	15	15	25	15	10	0	120	
Exp	23,5	16,9	15,4	21,1	16,2	15,3	10,2	1,4		
Total	25	20	20	30	25	25	20	5	170	

Measures of Association:
(Between the Response Variable and Predicted Probabilities)

Pairs	Number	Percent	Summary Measures	
Concordant	3800	63,3	Somers' D	0,33
Discordant	1825	30,4	Goodman-Kruskal Gamma	0,35
Ties	375	6,3	Kendall's Tau-a	0,14
Total	6000	100,0		

Μοντέλο 2

Binary Logistic Regression: 23. Χωρίς τη versus 3.Μόρφωση; 4.Εισόδημα; ...

Link Function: Logit

Response Information

Variable	Value	Count	
23. Χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ	2	50	(Event)
	1	120	
Total		170	

Logistic Regression Table

Predictor	Coef	SE Coef	Z	P	Ratio	95% Odds CI
Constant	1,03645	1,42808	0,73	0,468		
3.Μόρφωση	0,784266	0,351719	2,23	0,026	2,19	1,10
4.Εισόδημα	1,85867	0,406840	4,57	0,000	6,42	2,89
5.Μέλη οικογένειας	-0,164303	0,383948	-0,43	0,669	0,85	0,40
9.Μέγεθος κοπαδιού	-3,89982	0,878672	-4,44	0,000	0,02	0,00
10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	-0,609725	0,398993	-1,53	0,126	0,54	0,25
Αύξηση των βοσκοτόπων	2,42515	0,487672	4,97	0,000	11,30	4,35
Παροχή γεωργικών συμβούλων απ	-1,86236	0,500045	-3,72	0,000	0,16	0,06
19. Δωδώνη	-1,51687	0,450370	-3,37	0,001	0,22	0,09
20. Μέλλον	0,785386	0,610821	1,29	0,199	2,19	0,66

Predictor	Upper
Constant	
3.Μόρφωση	4,37
4.Εισόδημα	14,24
5.Μέλη οικογένειας	1,80
9.Μέγεθος κοπαδιού	0,11
10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	1,19
Αύξηση των βοσκοτόπων	29,40
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	0,41
19. Δωδώνη	0,53
20. Μέλλον	7,26

Log-Likelihood = -64,724

Test that all slopes are zero: G = 76,522, DF = 9, P-Value = 0,000

Goodness-of-Fit Tests

Method	Chi-Square	DF	P
Pearson	114,720	23	0,000
Deviance	129,449	23	0,000
Hosmer-Lemeshow	21,344	7	0,003

Table of Observed and Expected Frequencies:

(See Hosmer-Lemeshow Test for the Pearson Chi-Square Statistic)

Value	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Total
2										
Obs	0	0	0	0	10	10	10	10	10	50
Exp	0,0	0,3	1,0	2,2	4,1	8,4	10,6	14,4	9,0	
1										
Obs	20	20	20	20	10	10	10	10	0	120
Exp	20,0	19,7	19,0	17,8	15,9	11,6	9,4	5,6	1,0	
Total	20	20	20	20	20	20	20	20	10	170

Measures of Association:

(Between the Response Variable and Predicted Probabilities)

Pairs	Number	Percent	Summary Measures
Concordant	5250	87,5	Somers' D 0,76
Discordant	700	11,7	Goodman-Kruskal Gamma 0,76
Ties	50	0,8	Kendall's Tau-a 0,32
Total	6000	100,0	

Μοντέλο 3

Binary Logistic Regression: 23. Χωρίς τη versus 3.Μόρφωση; 4.Εισόδημα; ...

Link Function: Logit

Response Information

Variable	Value	Count
23. Χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ	2	50 (Event)
	1	120
	Total	170

Logistic Regression Table

Predictor	Coef	SE Coef	Z	P	Ratio	95% Odds CI
Constant	-0,352392	1,18435	-0,30	0,766		
3.Μόρφωση	0,911730	0,307577	2,96	0,003	2,49	1,36
4.Εισόδημα	1,65795	0,319062	5,20	0,000	5,25	2,81
9.Μέγεθος κοπαδιού	-3,70159	0,845333	-4,38	0,000	0,02	0,00
Αύξηση των βοσκοτόπων	2,20733	0,452510	4,88	0,000	9,09	3,74
Παροχή γεωργικών συμβούλων	-1,43097	0,381425	-3,75	0,000	0,24	0,11
19. Δωδώνη	-1,07298	0,336238	-3,19	0,001	0,34	0,18

Predictor Upper

Constant	
3.Μόρφωση	4,55
4.Εισόδημα	9,81
9.Μέγεθος κοπαδιού	0,13
Αύξηση των βοσκοτόπων	22,07
Παροχή γεωργικών συμβούλων από	0,50
19. Δωδώνη	0,66

Log-Likelihood = -67,380

Test that all slopes are zero: G = 71,211, DF = 6, P-Value = 0,000

Goodness-of-Fit Tests

Method	Chi-Square	DF	P
Pearson	104,256	24	0,000
Deviance	120,897	24	0,000
Hosmer-Lemeshow	14,838	7	0,038

Table of Observed and Expected Frequencies:

(See Hosmer-Lemeshow Test for the Pearson Chi-Square Statistic)

	Group									
Value	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Total
2										
Obs	0	0	0	5	5	10	10	10	10	50
Exp	0,1	0,8	1,7	2,0	3,9	7,7	10,5	14,2	9,1	
1										
Obs	20	20	20	15	15	10	10	10	0	120
Exp	19,9	19,2	18,3	18,0	16,1	12,3	9,5	5,8	0,9	
Total	20	20	20	20	20	20	20	20	10	170

Measures of Association:

(Between the Response Variable and Predicted Probabilities)

Pairs	Number	Percent	Summary Measures
Concordant	5200	86,7	Somers' D 0,75
Discordant	725	12,1	Goodman-Kruskal Gamma 0,76
Ties	75	1,3	Kendall's Tau-a 0,31
Total	6000	100,0	

Απαντήσεις ερωτηματολογίου έρευνας

	1.Φύλο	2.Ηλικία	3.Μόρφωση	4.Εισόδημα	5.Μέλη οικογένειας	6.Επάγγελμα κτηνοτρόφου	7.Κτηνοτροφία	8.Κοπάδι
Ep.1	1	2	3	3	2	1	2	1
Ep.2	1	3	1	1	1	1	2	1
Ep.3	1	4	1	1	1	1	2	3
Ep.4	1	1	2	1	3	1	2	1
Ep.5	1	2	1	3	2	2	2	3
Ep.6	1	2	3	2	3	1	1	1
Ep.7	1	2	1	3	2	1	2	3
Ep.8	1	2	2	1	2	1	1	2
Ep.9	1	2	1	3	3	1	2	3
Ep.10	1	2	3	1	2	1	2	1
Ep.11	1	3	2	3	2	2	2	2
Ep.12	1	2	1	2	2	2	2	3
Ep.13	1	3	1	2	2	1	2	3
Ep.14	1	2	3	1	1	1	2	3
Ep.15	1	3	1	2	1	3	2	3
Ep.16	1	2	2	1	2	2	2	1
Ep.17	2	1	3	2	1	1	2	1
Ep.18	2	2	3	1	1	3	1	3
Ep.19	2	2	2	1	2	1	2	3
Ep.20	1	2	3	2	1	2	2	2
Ep.21	1	3	1	1	1	2	2	3
Ep.22	1	3	1	1	1	1	2	3
Ep.23	2	1	3	1	2	3	2	4
Ep.24	1	1	3	2	1	2	2	2
Ep.25	2	2	2	1	2	2	2	1
Ep.26	2	2	2	1	1	1	2	1
Ep.27	1	2	2	2	3	1	2	3
Ep.28	1	2	3	3	2	1	1	4
Ep.29	1	3	1	3	2	1	1	4
Ep.30	1	2	2	2	1	2	2	3
Ep.31	1	2	1	3	3	1	2	2
Ep.32	2	4	1	1	1	2	2	1
Ep.33	1	3	3	3	3	1	2	1
Ep.34	2	4	1	3	1	2	2	3
Ep.35	1	2	3	3	2	1	2	1
Ep.36	1	3	1	1	1	1	2	1
Ep.37	1	4	1	1	1	1	2	3
Ep.38	1	1	2	1	3	1	2	1
Ep.39	1	2	1	3	2	2	2	3
Ep.40	1	2	3	2	3	1	1	1
Ep.41	1	2	1	3	2	1	2	3
Ep.42	1	2	2	1	2	1	1	2
Ep.43	1	2	1	3	3	1	2	3
Ep.44	1	2	3	1	2	1	2	1
Ep.45	1	3	2	3	2	2	2	2
Ep.46	1	2	1	2	2	2	2	3
Ep.47	1	3	1	2	2	1	2	3
Ep.48	1	2	3	1	1	1	2	3
Ep.49	1	3	1	2	1	3	2	3
Ep.50	1	2	2	1	2	2	2	1
Ep.51	2	1	3	2	1	1	2	1

Ep.52	2	2	3	1	1	3	1	3
Ep.53	2	2	2	1	2	1	2	3
Ep.54	1	2	3	2	1	2	2	2
Ep.55	1	3	1	1	1	2	2	3
Ep.56	1	3	1	1	1	1	2	3
Ep.57	2	1	3	1	2	3	2	4
Ep.58	1	1	3	2	1	2	2	2
Ep.59	2	2	2	1	2	2	2	1
Ep.60	2	2	2	1	1	1	2	1
Ep.61	1	2	2	2	3	1	2	3
Ep.62	1	2	3	3	2	1	1	4
Ep.63	1	3	1	3	2	1	1	4
Ep.64	1	2	2	2	1	2	2	3
Ep.65	1	2	1	3	3	1	2	2
Ep.66	2	4	1	1	1	2	2	1
Ep.67	1	3	3	3	3	1	2	1
Ep.68	2	4	1	3	1	2	2	3
Ep.69	1	2	3	3	2	1	2	1
Ep.70	1	3	1	1	1	1	2	1
Ep.71	1	4	1	1	1	1	2	3
Ep.72	1	1	2	1	3	1	2	1
Ep.73	1	2	1	3	2	2	2	3
Ep.74	1	2	3	2	3	1	1	1
Ep.75	1	2	1	3	2	1	2	3
Ep.76	1	2	2	1	2	1	1	2
Ep.77	1	2	1	3	3	1	2	3
Ep.78	1	2	3	1	2	1	2	1
Ep.79	1	3	2	3	2	2	2	2
Ep.80	1	2	1	2	2	2	2	3
Ep.81	1	3	1	2	2	1	2	3
Ep.82	1	2	3	1	1	1	2	3
Ep.83	1	3	1	2	1	3	2	3
Ep.84	1	2	2	1	2	2	2	1
Ep.85	2	1	3	2	1	1	2	1
Ep.86	2	2	3	1	1	3	1	3
Ep.87	2	2	2	1	2	1	2	3
Ep.88	1	2	3	2	1	2	2	2
Ep.89	1	3	1	1	1	2	2	3
Ep.90	1	3	1	1	1	1	2	3
Ep.91	2	1	3	1	2	3	2	4
Ep.92	1	1	3	2	1	2	2	2
Ep.93	2	2	2	1	2	2	2	1
Ep.94	2	2	2	1	1	1	2	1
Ep.95	1	2	2	2	3	1	2	3
Ep.96	1	2	3	3	2	1	1	4
Ep.97	1	3	1	3	2	1	1	4
Ep.98	1	2	2	2	1	2	2	3
Ep.99	1	2	1	3	3	1	2	2
Ep.100	2	4	1	1	1	2	2	1
Ep.101	1	3	3	3	3	1	2	1
Ep.102	2	4	1	3	1	2	2	3
Ep.103	1	2	3	3	2	1	2	1
Ep.104	1	3	1	1	1	1	2	1
Ep.105	1	4	1	1	1	1	2	3
Ep.106	1	1	2	1	3	1	2	1
Ep.107	1	2	1	3	2	2	2	3
Ep.108	1	2	3	2	3	1	1	1
Ep.109	1	2	1	3	2	1	2	3
Ep.110	1	2	2	1	2	1	1	2

Ep.111	1	2	1	3	3	1	2	3
Ep.112	1	2	3	1	2	1	2	1
Ep.113	1	3	2	3	2	2	2	2
Ep.114	1	2	1	2	2	2	2	3
Ep.115	1	3	1	2	2	1	2	3
Ep.116	1	2	3	1	1	1	2	3
Ep.117	1	3	1	2	1	3	2	3
Ep.118	1	2	2	1	2	2	2	1
Ep.119	2	1	3	2	1	1	2	1
Ep.120	2	2	3	1	1	3	1	3
Ep.121	2	2	2	1	2	1	2	3
Ep.122	1	2	3	2	1	2	2	2
Ep.123	1	3	1	1	1	2	2	3
Ep.124	1	3	1	1	1	1	2	3
Ep.125	2	1	3	1	2	3	2	4
Ep.126	1	1	3	2	1	2	2	2
Ep.127	2	2	2	1	2	2	2	1
Ep.128	2	2	2	1	1	1	2	1
Ep.129	1	2	2	2	3	1	2	3
Ep.130	1	2	3	3	2	1	1	4
Ep.131	1	3	1	3	2	1	1	4
Ep.132	1	2	2	2	1	2	2	3
Ep.133	1	2	1	3	3	1	2	2
Ep.134	2	4	1	1	1	2	2	1
Ep.135	1	3	3	3	3	1	2	1
Ep.136	2	4	1	3	1	2	2	3
Ep.137	1	2	3	3	2	1	2	1
Ep.138	1	3	1	1	1	1	2	1
Ep.139	1	4	1	1	1	1	2	3
Ep.140	1	1	2	1	3	1	2	1
Ep.141	1	2	1	3	2	2	2	3
Ep.142	1	2	3	2	3	1	1	1
Ep.143	1	2	1	3	2	1	2	3
Ep.144	1	2	2	1	2	1	1	2
Ep.145	1	2	1	3	3	1	2	3
Ep.146	1	2	3	1	2	1	2	1
Ep.147	1	3	2	3	2	2	2	2
Ep.148	1	2	1	2	2	2	2	3
Ep.149	1	3	1	2	2	1	2	3
Ep.150	1	2	3	1	1	1	2	3
Ep.151	1	3	1	2	1	3	2	3
Ep.152	1	2	2	1	2	2	2	1
Ep.153	2	1	3	2	1	1	2	1
Ep.154	2	2	3	1	1	3	1	3
Ep.155	2	2	2	1	2	1	2	3
Ep.156	1	2	3	2	1	2	2	2
Ep.157	1	3	1	1	1	2	2	3
Ep.158	1	3	1	1	1	1	2	3
Ep.159	2	1	3	1	2	3	2	4
Ep.160	1	1	3	2	1	2	2	2
Ep.161	2	2	2	1	2	2	2	1
Ep.162	2	2	2	1	1	1	2	1
Ep.163	1	2	2	2	3	1	2	3
Ep.164	1	2	3	3	2	1	1	4
Ep.165	1	3	1	3	2	1	1	4
Ep.166	1	2	2	2	1	2	2	3
Ep.167	1	2	1	3	3	1	2	2
Ep.168	2	4	1	1	1	2	2	1
Ep.169	1	3	3	3	3	1	2	1

Ερ.170	2	4	1	3	1	2	2	3
--------	---	---	---	---	---	---	---	---

	9.Μέγεθος κοπαδιού	10.Συνεργασία με ΔΩΔΩΝΗ	11.α- Κτηνιατρικός έλεγχος	11.β- Παροχές	11.γ- Οικονομική ενίσχυση	12.α- Κτηνιατρικός έλεγχος	12.β- Παροχές	12.γ- Οικονομική ενίσχυση
Ερ.1	1	2	2	2	2	2	2	2
Ερ.2	1	1	2	2	2	2	2	2
Ερ.3	1	1	2	2	2	2	2	2
Ερ.4	1	2	2	2	2	1	1	2
Ερ.5	2	1	1	1	1	1	1	1
Ερ.6	2	1	2	2	2	2	2	2
Ερ.7	2	2	2	2	2	2	2	2
Ερ.8	2	2	2	2	2	2	2	2
Ερ.9	1	1	1	2	1	2	2	2
Ερ.10	2	2	2	2	2	2	2	2
Ερ.11	1	1	1	2	2	1	2	2
Ερ.12	1	2	2	2	1	2	2	1
Ερ.13	1	2	2	2	1	2	2	1
Ερ.14	1	1	2	2	2	2	2	2
Ερ.15	1	1	1	1	1	2	2	2
Ερ.16	3	1	1	2	2	1	2	2
Ερ.17	2	1	2	2	2	2	2	2
Ερ.18	1	1	2	2	2	2	2	2
Ερ.19	1	2	2	2	2	2	2	2
Ερ.20	1	1	2	2	2	2	2	2
Ερ.21	1	1	2	2	1	2	2	2
Ερ.22	1	1	2	2	1	2	2	2
Ερ.23	1	1	1	2	1	1	1	2
Ερ.24	2	3	1	1	2	1	2	2
Ερ.25	1	1	2	2	2	2	2	2
Ερ.26	1	3	1	2	2	1	2	2
Ερ.27	1	2	1	2	1	1	2	1
Ερ.28	2	1	1	1	1	1	1	1
Ερ.29	2	1	1	1	1	1	1	1
Ερ.30	1	3	1	1	1	1	1	1
Ερ.31	2	2	1	2	1	1	1	1
Ερ.32	1	2	1	2	1	1	1	1
Ερ.33	1	1	2	2	2	2	2	2
Ερ.34	2	2	2	2	2	2	2	2
Ερ.35	1	2	2	2	2	2	2	2
Ερ.36	1	1	2	2	2	2	2	2
Ερ.37	1	1	2	2	2	2	2	2
Ερ.38	1	2	2	2	2	1	1	2
Ερ.39	2	1	1	1	1	1	1	1
Ερ.40	2	1	2	2	2	2	2	2
Ερ.41	2	2	2	2	2	2	2	2
Ερ.42	2	2	2	2	2	2	2	2
Ερ.43	1	1	1	2	1	2	2	2
Ερ.44	2	2	2	2	2	2	2	2
Ερ.45	1	1	1	2	2	1	2	2
Ερ.46	1	2	2	2	1	2	2	1
Ερ.47	1	2	2	2	1	2	2	1
Ερ.48	1	1	2	2	2	2	2	2
Ερ.49	1	1	1	1	1	2	2	2
Ερ.50	3	1	1	2	2	1	2	2
Ερ.51	2	1	2	2	2	2	2	2
Ερ.52	1	1	2	2	2	2	2	2

Ep.53	1	2	2	2	2	2	2	2
Ep.54	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.55	1	1	2	2	1	2	2	2
Ep.56	1	1	2	2	1	2	2	2
Ep.57	1	1	1	2	1	1	1	2
Ep.58	2	3	1	1	2	1	2	2
Ep.59	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.60	1	3	1	2	2	1	2	2
Ep.61	1	2	1	2	1	1	2	1
Ep.62	2	1	1	1	1	1	1	1
Ep.63	2	1	1	1	1	1	1	1
Ep.64	1	3	1	1	1	1	1	1
Ep.65	2	2	1	2	1	1	1	1
Ep.66	1	2	1	2	1	1	1	1
Ep.67	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.68	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.69	1	2	2	2	2	2	2	2
Ep.70	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.71	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.72	1	2	2	2	2	1	1	2
Ep.73	2	1	1	1	1	1	1	1
Ep.74	2	1	2	2	2	2	2	2
Ep.75	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.76	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.77	1	1	1	2	1	2	2	2
Ep.78	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.79	1	1	1	2	2	1	2	2
Ep.80	1	2	2	2	1	2	2	1
Ep.81	1	2	2	2	1	2	2	1
Ep.82	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.83	1	1	1	1	1	2	2	2
Ep.84	3	1	1	2	2	1	2	2
Ep.85	2	1	2	2	2	2	2	2
Ep.86	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.87	1	2	2	2	2	2	2	2
Ep.88	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.89	1	1	2	2	1	2	2	2
Ep.90	1	1	2	2	1	2	2	2
Ep.91	1	1	1	2	1	1	1	2
Ep.92	2	3	1	1	2	1	2	2
Ep.93	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.94	1	3	1	2	2	1	2	2
Ep.95	1	2	1	2	1	1	2	1
Ep.96	2	1	1	1	1	1	1	1
Ep.97	2	1	1	1	1	1	1	1
Ep.98	1	3	1	1	1	1	1	1
Ep.99	2	2	1	2	1	1	1	1
Ep.100	1	2	1	2	1	1	1	1
Ep.101	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.102	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.103	1	2	2	2	2	2	2	2
Ep.104	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.105	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.106	1	2	2	2	2	1	1	2
Ep.107	2	1	1	1	1	1	1	1
Ep.108	2	1	2	2	2	2	2	2
Ep.109	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.110	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.111	1	1	1	2	1	2	2	2

Ep.112	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.113	1	1	1	2	2	1	2	2
Ep.114	1	2	2	2	1	2	2	1
Ep.115	1	2	2	2	1	2	2	1
Ep.116	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.117	1	1	1	1	1	2	2	2
Ep.118	3	1	1	2	2	1	2	2
Ep.119	2	1	2	2	2	2	2	2
Ep.120	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.121	1	2	2	2	2	2	2	2
Ep.122	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.123	1	1	2	2	1	2	2	2
Ep.124	1	1	2	2	1	2	2	2
Ep.125	1	1	1	2	1	1	1	2
Ep.126	2	3	1	1	2	1	2	2
Ep.127	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.128	1	3	1	2	2	1	2	2
Ep.129	1	2	1	2	1	1	2	1
Ep.130	2	1	1	1	1	1	1	1
Ep.131	2	1	1	1	1	1	1	1
Ep.132	1	3	1	1	1	1	1	1
Ep.133	2	2	1	2	1	1	1	1
Ep.134	1	2	1	2	1	1	1	1
Ep.135	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.136	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.137	1	2	2	2	2	2	2	2
Ep.138	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.139	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.140	1	2	2	2	2	1	1	2
Ep.141	2	1	1	1	1	1	1	1
Ep.142	2	1	2	2	2	2	2	2
Ep.143	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.144	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.145	1	1	1	2	1	2	2	2
Ep.146	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.147	1	1	1	2	2	1	2	2
Ep.148	1	2	2	2	1	2	2	1
Ep.149	1	2	2	2	1	2	2	1
Ep.150	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.151	1	1	1	1	1	2	2	2
Ep.152	3	1	1	2	2	1	2	2
Ep.153	2	1	2	2	2	2	2	2
Ep.154	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.155	1	2	2	2	2	2	2	2
Ep.156	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.157	1	1	2	2	1	2	2	2
Ep.158	1	1	2	2	1	2	2	2
Ep.159	1	1	1	2	1	1	1	2
Ep.160	2	3	1	1	2	1	2	2
Ep.161	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.162	1	3	1	2	2	1	2	2
Ep.163	1	2	1	2	1	1	2	1
Ep.164	2	1	1	1	1	1	1	1
Ep.165	2	1	1	1	1	1	1	1
Ep.166	1	3	1	1	1	1	1	1
Ep.167	2	2	1	2	1	1	1	1
Ep.168	1	2	1	2	1	1	1	1
Ep.169	1	1	2	2	2	2	2	2
Ep.170	2	2	2	2	2	2	2	2

	12.γ- Οικονομική ενίσχυση	13.α- Κτηνιατρικός έλεγχος	13.β- Παροχές	13.γ- Οικονομική ενίσχυση	14.α- Κτηνιατρικός έλεγχος	14.β- Παροχές	14.γ- Οικονομική ενίσχυση	15.α- Κτηνιατρικός έλεγχος
Ep.1	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.2	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.3	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.4	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.5	1	1	1	1	1	1	1	1
Ep.6	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.7	2	2	2	2	1	2	2	2
Ep.8	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.9	2	1	2	2	2	2	2	2
Ep.10	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.11	2	1	2	2	1	2	2	2
Ep.12	1	2	2	2	2	2	2	1
Ep.13	1	2	2	1	1	2	1	1
Ep.14	2	1	2	2	1	2	2	2
Ep.15	2	1	2	2	2	1	2	1
Ep.16	2	1	2	2	1	1	2	2
Ep.17	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.18	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.19	2	2	2	2	1	1	1	2
Ep.20	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.21	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.22	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.23	2	2	2	1	1	1	1	2
Ep.24	2	2	2	2	2	1	2	1
Ep.25	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.26	2	2	2	2	2	2	2	1
Ep.27	1	1	2	2	1	1	1	1
Ep.28	1	1	1	1	1	2	1	1
Ep.29	1	1	1	1	1	2	2	1
Ep.30	1	1	1	1	1	1	1	2
Ep.31	1	1	1	1	1	1	1	2
Ep.32	1	1	2	2	1	2	2	2
Ep.33	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.34	2	2	2	2	2	2	2	1
Ep.35	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.36	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.37	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.38	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.39	1	1	1	1	1	1	1	1
Ep.40	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.41	2	2	2	2	1	2	2	2
Ep.42	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.43	2	1	2	2	2	2	2	2
Ep.44	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.45	2	1	2	2	1	2	2	2
Ep.46	1	2	2	2	2	2	2	1
Ep.47	1	2	2	1	1	2	1	1
Ep.48	2	1	2	2	1	2	2	2
Ep.49	2	1	2	2	2	1	2	1
Ep.50	2	1	2	2	1	1	2	2
Ep.51	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.52	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.53	2	2	2	2	1	1	1	2

Ep.54	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.55	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.56	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.57	2	2	2	1	1	1	1	2
Ep.58	2	2	2	2	2	1	2	1
Ep.59	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.60	2	2	2	2	2	2	2	1
Ep.61	1	1	2	2	1	1	1	1
Ep.62	1	1	1	1	1	2	1	1
Ep.63	1	1	1	1	1	2	2	1
Ep.64	1	1	1	1	1	1	1	2
Ep.65	1	1	1	1	1	1	1	2
Ep.66	1	1	2	2	1	2	2	2
Ep.67	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.68	2	2	2	2	2	2	2	1
Ep.69	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.70	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.71	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.72	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.73	1	1	1	1	1	1	1	1
Ep.74	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.75	2	2	2	2	1	2	2	2
Ep.76	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.77	2	1	2	2	2	2	2	2
Ep.78	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.79	2	1	2	2	1	2	2	2
Ep.80	1	2	2	2	2	2	2	1
Ep.81	1	2	2	1	1	2	1	1
Ep.82	2	1	2	2	1	2	2	2
Ep.83	2	1	2	2	2	1	2	1
Ep.84	2	1	2	2	1	1	2	2
Ep.85	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.86	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.87	2	2	2	2	1	1	1	2
Ep.88	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.89	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.90	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.91	2	2	2	1	1	1	1	2
Ep.92	2	2	2	2	2	1	2	1
Ep.93	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.94	2	2	2	2	2	2	2	1
Ep.95	1	1	2	2	1	1	1	1
Ep.96	1	1	1	1	1	2	1	1
Ep.97	1	1	1	1	1	2	2	1
Ep.98	1	1	1	1	1	1	1	2
Ep.99	1	1	1	1	1	1	1	2
Ep.100	1	1	2	2	1	2	2	2
Ep.101	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.102	2	2	2	2	2	2	2	1
Ep.103	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.104	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.105	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.106	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.107	1	1	1	1	1	1	1	1
Ep.108	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.109	2	2	2	2	1	2	2	2
Ep.110	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.111	2	1	2	2	2	2	2	2
Ep.112	2	2	2	2	2	2	2	2

Ep.113	2	1	2	2	1	2	2	2
Ep.114	1	2	2	2	2	2	2	1
Ep.115	1	2	2	1	1	2	1	1
Ep.116	2	1	2	2	1	2	2	2
Ep.117	2	1	2	2	2	1	2	1
Ep.118	2	1	2	2	1	1	2	2
Ep.119	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.120	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.121	2	2	2	2	1	1	1	2
Ep.122	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.123	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.124	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.125	2	2	2	1	1	1	1	2
Ep.126	2	2	2	2	2	1	2	1
Ep.127	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.128	2	2	2	2	2	2	2	1
Ep.129	1	1	2	2	1	1	1	1
Ep.130	1	1	1	1	1	2	1	1
Ep.131	1	1	1	1	1	2	2	1
Ep.132	1	1	1	1	1	1	1	2
Ep.133	1	1	1	1	1	1	1	2
Ep.134	1	1	2	2	1	2	2	2
Ep.135	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.136	2	2	2	2	2	2	2	1
Ep.137	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.138	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.139	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.140	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.141	1	1	1	1	1	1	1	1
Ep.142	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.143	2	2	2	2	1	2	2	2
Ep.144	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.145	2	1	2	2	2	2	2	2
Ep.146	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.147	2	1	2	2	1	2	2	2
Ep.148	1	2	2	2	2	2	2	1
Ep.149	1	2	2	1	1	2	1	1
Ep.150	2	1	2	2	1	2	2	2
Ep.151	2	1	2	2	2	1	2	1
Ep.152	2	1	2	2	1	1	2	2
Ep.153	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.154	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.155	2	2	2	2	1	1	1	2
Ep.156	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.157	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.158	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.159	2	2	2	1	1	1	1	2
Ep.160	2	2	2	2	2	1	2	1
Ep.161	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.162	2	2	2	2	2	2	2	1
Ep.163	1	1	2	2	1	1	1	1
Ep.164	1	1	1	1	1	2	1	1
Ep.165	1	1	1	1	1	2	2	1
Ep.166	1	1	1	1	1	1	1	2
Ep.167	1	1	1	1	1	1	1	2
Ep.168	1	1	2	2	1	2	2	2
Ep.169	2	2	2	2	2	2	2	2
Ep.170	2	2	2	2	2	2	2	1

	15.β- Παροχές	15.γ- Οικονομική ενίσχυση	Παροχή οικονομικών ενισχύσεων από την πολιτεία και την Ε.Ε.	Βελτίωση εγκαταστάσεων για φύλαξη ζώων	Αύξηση των βοσκοτόπων	Πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και νέα μηχανήματα	Παροχή γεωργικών συμβούλων από την πολιτεία	Βελτίωση εκπαιδευτικού επιπέδου και κατάρτισης των κτηνοτρόφων
Ερ.1	2	2	2	3	2	3	3	3
Ερ.2	2	1	2	2	3	2	1	2
Ερ.3	1	2	3	3	3	3	3	3
Ερ.4	2	2	1	1	1	1	1	1
Ερ.5	1	1	1	1	1	1	1	1
Ερ.6	2	2	3	3	3	3	3	3
Ερ.7	2	2	1	1	3	1	1	3
Ερ.8	2	2	1	1	3	1	1	3
Ερ.9	1	1	1	1	1	1	2	2
Ερ.10	2	2	1	1	3	1	3	3
Ερ.11	2	1	2	3	1	2	2	2
Ερ.12	2	2	1	1	1	1	1	1
Ερ.13	2	1	1	1	1	1	2	1
Ερ.14	1	2	1	1	1	1	1	1
Ερ.15	1	1	3	2	1	1	1	1
Ερ.16	2	2	3	2	1	1	3	3
Ερ.17	2	2	1	1	2	1	3	3
Ερ.18	2	2	3	3	3	3	3	3
Ερ.19	2	2	1	1	1	1	1	1
Ερ.20	2	2	1	1	1	1	1	1
Ερ.21	2	2	3	3	3	3	3	3
Ερ.22	2	2	2	3	3	3	3	3
Ερ.23	2	2	1	1	2	1	2	1
Ερ.24	1	1	1	2	1	2	2	1
Ερ.25	2	2	1	2	1	1	2	1
Ερ.26	1	1	1	1	1	1	2	2
Ερ.27	2	1	2	1	1	1	2	1
Ερ.28	2	1	1	1	3	1	1	1
Ερ.29	2	1	1	1	3	1	2	2
Ερ.30	2	1	1	2	2	2	1	2
Ερ.31	2	1	1	2	3	2	2	2
Ερ.32	2	2	1	2	1	2	1	2
Ερ.33	2	2	2	2	1	1	1	1
Ερ.34	2	2	2	2	1	1	1	1
Ερ.35	2	2	2	3	2	3	3	3
Ερ.36	2	1	2	2	3	2	1	2
Ερ.37	1	2	3	3	3	3	3	3
Ερ.38	2	2	1	1	1	1	1	1
Ερ.39	1	1	1	1	1	1	1	1
Ερ.40	2	2	3	3	3	3	3	3
Ερ.41	2	2	1	1	3	1	1	3
Ερ.42	2	2	1	1	3	1	1	3
Ερ.43	1	1	1	1	1	1	2	2
Ερ.44	2	2	1	1	3	1	3	3
Ερ.45	2	1	2	3	1	2	2	2
Ερ.46	2	2	1	1	1	1	1	1
Ερ.47	2	1	1	1	1	1	2	1
Ερ.48	1	2	1	1	1	1	1	1
Ερ.49	1	1	3	2	1	1	1	1
Ερ.50	2	2	3	2	1	1	3	3

Ep.51	2	2	1	1	2	1	3	3
Ep.52	2	2	3	3	3	3	3	3
Ep.53	2	2	1	1	1	1	1	1
Ep.54	2	2	1	1	1	1	1	1
Ep.55	2	2	3	3	3	3	3	3
Ep.56	2	2	2	3	3	3	3	3
Ep.57	2	2	1	1	2	1	2	1
Ep.58	1	1	1	2	1	2	2	1
Ep.59	2	2	1	2	1	1	2	1
Ep.60	1	1	1	1	1	1	2	2
Ep.61	2	1	2	1	1	1	2	1
Ep.62	2	1	1	1	3	1	1	1
Ep.63	2	1	1	1	3	1	2	2
Ep.64	2	1	1	2	2	2	1	2
Ep.65	2	1	1	2	3	2	2	2
Ep.66	2	2	1	2	1	2	1	2
Ep.67	2	2	2	2	1	1	1	1
Ep.68	2	2	2	2	1	1	1	1
Ep.69	2	2	2	3	2	3	3	3
Ep.70	2	1	2	2	3	2	1	2
Ep.71	1	2	3	3	3	3	3	3
Ep.72	2	2	1	1	1	1	1	1
Ep.73	1	1	1	1	1	1	1	1
Ep.74	2	2	3	3	3	3	3	3
Ep.75	2	2	1	1	3	1	1	3
Ep.76	2	2	1	1	3	1	1	3
Ep.77	1	1	1	1	1	1	2	2
Ep.78	2	2	1	1	3	1	3	3
Ep.79	2	1	2	3	1	2	2	2
Ep.80	2	2	1	1	1	1	1	1
Ep.81	2	1	1	1	1	1	2	1
Ep.82	1	2	1	1	1	1	1	1
Ep.83	1	1	3	2	1	1	1	1
Ep.84	2	2	3	2	1	1	3	3
Ep.85	2	2	1	1	2	1	3	3
Ep.86	2	2	3	3	3	3	3	3
Ep.87	2	2	1	1	1	1	1	1
Ep.88	2	2	1	1	1	1	1	1
Ep.89	2	2	3	3	3	3	3	3
Ep.90	2	2	2	3	3	3	3	3
Ep.91	2	2	1	1	2	1	2	1
Ep.92	1	1	1	2	1	2	2	1
Ep.93	2	2	1	2	1	1	2	1
Ep.94	1	1	1	1	1	1	2	2
Ep.95	2	1	2	1	1	1	2	1
Ep.96	2	1	1	1	3	1	1	1
Ep.97	2	1	1	1	3	1	2	2
Ep.98	2	1	1	2	2	2	1	2
Ep.99	2	1	1	2	3	2	2	2
Ep.100	2	2	1	2	1	2	1	2
Ep.101	2	2	2	2	1	1	1	1
Ep.102	2	2	2	2	1	1	1	1
Ep.103	2	2	2	3	2	3	3	3
Ep.104	2	1	2	2	3	2	1	2
Ep.105	1	2	3	3	3	3	3	3
Ep.106	2	2	1	1	1	1	1	1
Ep.107	1	1	1	1	1	1	1	1
Ep.108	2	2	3	3	3	3	3	3
Ep.109	2	2	1	1	3	1	1	3

Ep.110	2	2	1	1	3	1	1	3
Ep.111	1	1	1	1	1	1	2	2
Ep.112	2	2	1	1	3	1	3	3
Ep.113	2	1	2	3	1	2	2	2
Ep.114	2	2	1	1	1	1	1	1
Ep.115	2	1	1	1	1	1	2	1
Ep.116	1	2	1	1	1	1	1	1
Ep.117	1	1	3	2	1	1	1	1
Ep.118	2	2	3	2	1	1	3	3
Ep.119	2	2	1	1	2	1	3	3
Ep.120	2	2	3	3	3	3	3	3
Ep.121	2	2	1	1	1	1	1	1
Ep.122	2	2	1	1	1	1	1	1
Ep.123	2	2	3	3	3	3	3	3
Ep.124	2	2	2	3	3	3	3	3
Ep.125	2	2	1	1	2	1	2	1
Ep.126	1	1	1	2	1	2	2	1
Ep.127	2	2	1	2	1	1	2	1
Ep.128	1	1	1	1	1	1	2	2
Ep.129	2	1	2	1	1	1	2	1
Ep.130	2	1	1	1	3	1	1	1
Ep.131	2	1	1	1	3	1	2	2
Ep.132	2	1	1	2	2	2	1	2
Ep.133	2	1	1	2	3	2	2	2
Ep.134	2	2	1	2	1	2	1	2
Ep.135	2	2	2	2	1	1	1	1
Ep.136	2	2	2	2	1	1	1	1
Ep.137	2	2	2	3	2	3	3	3
Ep.138	2	1	2	2	3	2	1	2
Ep.139	1	2	3	3	3	3	3	3
Ep.140	2	2	1	1	1	1	1	1
Ep.141	1	1	1	1	1	1	1	1
Ep.142	2	2	3	3	3	3	3	3
Ep.143	2	2	1	1	3	1	1	3
Ep.144	2	2	1	1	3	1	1	3
Ep.145	1	1	1	1	1	1	2	2
Ep.146	2	2	1	1	3	1	3	3
Ep.147	2	1	2	3	1	2	2	2
Ep.148	2	2	1	1	1	1	1	1
Ep.149	2	1	1	1	1	1	2	1
Ep.150	1	2	1	1	1	1	1	1
Ep.151	1	1	3	2	1	1	1	1
Ep.152	2	2	3	2	1	1	3	3
Ep.153	2	2	1	1	2	1	3	3
Ep.154	2	2	3	3	3	3	3	3
Ep.155	2	2	1	1	1	1	1	1
Ep.156	2	2	1	1	1	1	1	1
Ep.157	2	2	3	3	3	3	3	3
Ep.158	2	2	2	3	3	3	3	3
Ep.159	2	2	1	1	2	1	2	1
Ep.160	1	1	1	2	1	2	2	1
Ep.161	2	2	1	2	1	1	2	1
Ep.162	1	1	1	1	1	1	2	2
Ep.163	2	1	2	1	1	1	2	1
Ep.164	2	1	1	1	3	1	1	1
Ep.165	2	1	1	1	3	1	2	2
Ep.166	2	1	1	2	2	2	1	2
Ep.167	2	1	1	2	3	2	2	2
Ep.168	2	2	1	2	1	2	1	2

Ερ.169	2	2	2	2	1	1	1	1
Ερ.170	2	2	2	2	1	1	1	1

	Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από την πολιτεία	Συχνότερη κτηνιατρική παρακολούθηση από τοπικούς παράγοντες	Επενδύσεις σε υλικό και μηχανήματα	Επιστημονι κό προσωπικό	Εκπαίδευση κτηνοτρόφων	Συμμετοχή τοπικής κοινότητας
Ερ.1	3	3	1	1	1	1
Ερ.2	3	1	1	1	1	1
Ερ.3	3	3	1	1	1	1
Ερ.4	1	1	1	2	2	2
Ερ.5	1	1	1	1	1	1
Ερ.6	3	3	2	2	2	2
Ερ.7	1	1	1	1	2	1
Ερ.8	1	1	1	2	2	1
Ερ.9	1	1	1	1	1	1
Ερ.10	1	1	1	2	2	1
Ερ.11	2	2	1	1	1	1
Ερ.12	2	1	1	1	1	2
Ερ.13	2	1	1	1	1	2
Ερ.14	1	1	1	1	1	1
Ερ.15	1	1	2	2	2	1
Ερ.16	2	1	1	1	1	1
Ερ.17	1	1	2	1	2	1
Ερ.18	3	3	1	1	1	1
Ερ.19	1	1	1	1	1	1
Ερ.20	1	1	1	1	1	1
Ερ.21	3	3	1	1	1	1
Ερ.22	3	3	1	1	1	1
Ερ.23	2	1	1	1	1	1
Ερ.24	1	1	1	1	1	1
Ερ.25	1	1	1	1	1	1
Ερ.26	1	1	1	1	1	1
Ερ.27	1	1	1	1	1	1
Ερ.28	2	1	1	1	1	1
Ερ.29	1	1	1	1	1	1
Ερ.30	1	1	1	1	1	1
Ερ.31	1	1	1	2	1	1
Ερ.32	1	1	1	2	1	1
Ερ.33	1	1	1	1	1	1
Ερ.34	1	1	1	1	1	1
Ερ.35	3	3	1	1	1	1
Ερ.36	3	1	1	1	1	1
Ερ.37	3	3	1	1	1	1
Ερ.38	1	1	1	2	2	2
Ερ.39	1	1	1	1	1	1
Ερ.40	3	3	2	2	2	2
Ερ.41	1	1	1	1	2	1
Ερ.42	1	1	1	2	2	1
Ερ.43	1	1	1	1	1	1
Ερ.44	1	1	1	2	2	1
Ερ.45	2	2	1	1	1	1
Ερ.46	2	1	1	1	1	2
Ερ.47	2	1	1	1	1	2
Ερ.48	1	1	1	1	1	1
Ερ.49	1	1	2	2	2	1
Ερ.50	2	1	1	1	1	1
Ερ.51	1	1	2	1	2	1
Ερ.52	3	3	1	1	1	1
Ερ.53	1	1	1	1	1	1
Ερ.54	1	1	1	1	1	1
Ερ.55	3	3	1	1	1	1
Ερ.56	3	3	1	1	1	1
Ερ.57	2	1	1	1	1	1
Ερ.58	1	1	1	1	1	1
Ερ.59	1	1	1	1	1	1
Ερ.60	1	1	1	1	1	1
Ερ.61	1	1	1	1	1	1
Ερ.62	2	1	1	1	1	1

Ep.63	1	1	1	1	1	1
Ep.64	1	1	1	1	1	1
Ep.65	1	1	1	2	1	1
Ep.66	1	1	1	2	1	1
Ep.67	1	1	1	1	1	1
Ep.68	1	1	1	1	1	1
Ep.69	3	3	1	1	1	1
Ep.70	3	1	1	1	1	1
Ep.71	3	3	1	1	1	1
Ep.72	1	1	1	2	2	2
Ep.73	1	1	1	1	1	1
Ep.74	3	3	2	2	2	2
Ep.75	1	1	1	1	2	1
Ep.76	1	1	1	2	2	1
Ep.77	1	1	1	1	1	1
Ep.78	1	1	1	2	2	1
Ep.79	2	2	1	1	1	1
Ep.80	2	1	1	1	1	2
Ep.81	2	1	1	1	1	2
Ep.82	1	1	1	1	1	1
Ep.83	1	1	2	2	2	1
Ep.84	2	1	1	1	1	1
Ep.85	1	1	2	1	2	1
Ep.86	3	3	1	1	1	1
Ep.87	1	1	1	1	1	1
Ep.88	1	1	1	1	1	1
Ep.89	3	3	1	1	1	1
Ep.90	3	3	1	1	1	1
Ep.91	2	1	1	1	1	1
Ep.92	1	1	1	1	1	1
Ep.93	1	1	1	1	1	1
Ep.94	1	1	1	1	1	1
Ep.95	1	1	1	1	1	1
Ep.96	2	1	1	1	1	1
Ep.97	1	1	1	1	1	1
Ep.98	1	1	1	1	1	1
Ep.99	1	1	1	2	1	1
Ep.100	1	1	1	2	1	1
Ep.101	1	1	1	1	1	1
Ep.102	1	1	1	1	1	1
Ep.103	3	3	1	1	1	1
Ep.104	3	1	1	1	1	1
Ep.105	3	3	1	1	1	1
Ep.106	1	1	1	2	2	2
Ep.107	1	1	1	1	1	1
Ep.108	3	3	2	2	2	2
Ep.109	1	1	1	1	2	1
Ep.110	1	1	1	2	2	1
Ep.111	1	1	1	1	1	1
Ep.112	1	1	1	2	2	1
Ep.113	2	2	1	1	1	1
Ep.114	2	1	1	1	1	2
Ep.115	2	1	1	1	1	2
Ep.116	1	1	1	1	1	1
Ep.117	1	1	2	2	2	1
Ep.118	2	1	1	1	1	1
Ep.119	1	1	2	1	2	1
Ep.120	3	3	1	1	1	1
Ep.121	1	1	1	1	1	1
Ep.122	1	1	1	1	1	1
Ep.123	3	3	1	1	1	1
Ep.124	3	3	1	1	1	1
Ep.125	2	1	1	1	1	1
Ep.126	1	1	1	1	1	1
Ep.127	1	1	1	1	1	1
Ep.128	1	1	1	1	1	1
Ep.129	1	1	1	1	1	1
Ep.130	2	1	1	1	1	1
Ep.131	1	1	1	1	1	1
Ep.132	1	1	1	1	1	1

Ep.133	1	1	1	2	1	1
Ep.134	1	1	1	2	1	1
Ep.135	1	1	1	1	1	1
Ep.136	1	1	1	1	1	1
Ep.137	3	3	1	1	1	1
Ep.138	3	1	1	1	1	1
Ep.139	3	3	1	1	1	1
Ep.140	1	1	1	2	2	2
Ep.141	1	1	1	1	1	1
Ep.142	3	3	2	2	2	2
Ep.143	1	1	1	1	2	1
Ep.144	1	1	1	2	2	1
Ep.145	1	1	1	1	1	1
Ep.146	1	1	1	2	2	1
Ep.147	2	2	1	1	1	1
Ep.148	2	1	1	1	1	2
Ep.149	2	1	1	1	1	2
Ep.150	1	1	1	1	1	1
Ep.151	1	1	2	2	2	1
Ep.152	2	1	1	1	1	1
Ep.153	1	1	2	1	2	1
Ep.154	3	3	1	1	1	1
Ep.155	1	1	1	1	1	1
Ep.156	1	1	1	1	1	1
Ep.157	3	3	1	1	1	1
Ep.158	3	3	1	1	1	1
Ep.159	2	1	1	1	1	1
Ep.160	1	1	1	1	1	1
Ep.161	1	1	1	1	1	1
Ep.162	1	1	1	1	1	1
Ep.163	1	1	1	1	1	1
Ep.164	2	1	1	1	1	1
Ep.165	1	1	1	1	1	1
Ep.166	1	1	1	1	1	1
Ep.167	1	1	1	2	1	1
Ep.168	1	1	1	2	1	1
Ep.169	1	1	1	1	1	1
Ep.170	1	1	1	1	1	1

	Οικονομική ενίσχυση	Καλύτερη διαχείριση	Συνεταιριστικό χαρακτήρα	Σχέσεις ΕΑΣ	με	Μέσα για κτηνοτρόφους	Τιμές	Αδιαφορεί για τοπική κοινότητα
Ερ.1	1	1	2	1	2	2	1	
Ερ.2	1	1	2	1	2	2	1	
Ερ.3	1	1	2	1	2	2	1	
Ερ.4	1	1	2	1	2	2	1	
Ερ.5	1	1	2	1	2	2	1	
Ερ.6	2	2	2	2	2	2	2	
Ερ.7	1	1	2	2	2	2	2	
Ερ.8	1	1	2	1	1	2	1	
Ερ.9	1	1	1	1	1	1	2	
Ερ.10	1	1	2	2	1	2	1	
Ερ.11	1	1	2	1	2	1	1	
Ερ.12	1	1	2	1	1	2	1	
Ερ.13	1	1	2	1	1	2	1	
Ερ.14	1	1	2	1	2	2	2	
Ερ.15	1	1	1	2	1	1	2	
Ερ.16	1	1	2	1	1	2	2	
Ερ.17	1	1	2	1	1	2	1	
Ερ.18	1	1	2	2	2	2	1	

Ep.19	1	1	2	1	1	2	1
Ep.20	1	1	2	1	2	2	1
Ep.21	1	1	2	1	2	2	1
Ep.22	1	1	2	1	1	2	1
Ep.23	1	1	1	1	1	2	2
Ep.24	1	1	1	1	1	2	1
Ep.25	1	1	2	1	2	2	2
Ep.26	1	1	1	1	2	2	1
Ep.27	1	1	1	1	1	1	2
Ep.28	1	1	1	1	1	2	1
Ep.29	1	1	1	1	1	2	1
Ep.30	1	1	1	1	2	2	2
Ep.31	1	1	1	2	1	1	2
Ep.32	1	1	1	1	1	1	2
Ep.33	1	1	2	1	2	2	1
Ep.34	1	1	1	1	2	2	2
Ep.35	1	1	2	1	2	2	1
Ep.36	1	1	2	1	2	2	1
Ep.37	1	1	2	1	2	2	1
Ep.38	1	1	2	1	2	2	1
Ep.39	1	1	2	1	2	2	1
Ep.40	2	2	2	2	2	2	2
Ep.41	1	1	2	2	2	2	2
Ep.42	1	1	2	1	1	2	1
Ep.43	1	1	1	1	1	1	2
Ep.44	1	1	2	2	1	2	1
Ep.45	1	1	2	1	2	1	1
Ep.46	1	1	2	1	1	2	1
Ep.47	1	1	2	1	1	2	1
Ep.48	1	1	2	1	2	2	2
Ep.49	1	1	1	2	1	1	2
Ep.50	1	1	2	1	1	2	2
Ep.51	1	1	2	1	1	2	1
Ep.52	1	1	2	2	2	2	1
Ep.53	1	1	2	1	1	2	1
Ep.54	1	1	2	1	2	2	1
Ep.55	1	1	2	1	2	2	1
Ep.56	1	1	2	1	1	2	1
Ep.57	1	1	1	1	1	2	2
Ep.58	1	1	1	1	1	2	1
Ep.59	1	1	2	1	2	2	2
Ep.60	1	1	1	1	2	2	1
Ep.61	1	1	1	1	1	1	2
Ep.62	1	1	1	1	1	2	1
Ep.63	1	1	1	1	1	2	1
Ep.64	1	1	1	1	2	2	2
Ep.65	1	1	1	2	1	1	2
Ep.66	1	1	1	1	1	1	2
Ep.67	1	1	2	1	2	2	1
Ep.68	1	1	1	1	2	2	2
Ep.69	1	1	2	1	2	2	1
Ep.70	1	1	2	1	2	2	1
Ep.71	1	1	2	1	2	2	1
Ep.72	1	1	2	1	2	2	1
Ep.73	1	1	2	1	2	2	1
Ep.74	2	2	2	2	2	2	2
Ep.75	1	1	2	2	2	2	2
Ep.76	1	1	2	1	1	2	1
Ep.77	1	1	1	1	1	1	2

Ep.78	1	1	2	2	1	2	1
Ep.79	1	1	2	1	2	1	1
Ep.80	1	1	2	1	1	2	1
Ep.81	1	1	2	1	1	2	1
Ep.82	1	1	2	1	2	2	2
Ep.83	1	1	1	2	1	1	2
Ep.84	1	1	2	1	1	2	2
Ep.85	1	1	2	1	1	2	1
Ep.86	1	1	2	2	2	2	1
Ep.87	1	1	2	1	1	2	1
Ep.88	1	1	2	1	2	2	1
Ep.89	1	1	2	1	2	2	1
Ep.90	1	1	2	1	1	2	1
Ep.91	1	1	1	1	1	2	2
Ep.92	1	1	1	1	1	2	1
Ep.93	1	1	2	1	2	2	2
Ep.94	1	1	1	1	2	2	1
Ep.95	1	1	1	1	1	1	2
Ep.96	1	1	1	1	1	2	1
Ep.97	1	1	1	1	1	2	1
Ep.98	1	1	1	1	2	2	2
Ep.99	1	1	1	2	1	1	2
Ep.100	1	1	1	1	1	1	2
Ep.101	1	1	2	1	2	2	1
Ep.102	1	1	1	1	2	2	2
Ep.103	1	1	2	1	2	2	1
Ep.104	1	1	2	1	2	2	1
Ep.105	1	1	2	1	2	2	1
Ep.106	1	1	2	1	2	2	1
Ep.107	1	1	2	1	2	2	1
Ep.108	2	2	2	2	2	2	2
Ep.109	1	1	2	2	2	2	2
Ep.110	1	1	2	1	1	2	1
Ep.111	1	1	1	1	1	1	2
Ep.112	1	1	2	2	1	2	1
Ep.113	1	1	2	1	2	1	1
Ep.114	1	1	2	1	1	2	1
Ep.115	1	1	2	1	1	2	1
Ep.116	1	1	2	1	2	2	2
Ep.117	1	1	1	2	1	1	2
Ep.118	1	1	2	1	1	2	2
Ep.119	1	1	2	1	1	2	1
Ep.120	1	1	2	2	2	2	1
Ep.121	1	1	2	1	1	2	1
Ep.122	1	1	2	1	2	2	1
Ep.123	1	1	2	1	2	2	1
Ep.124	1	1	2	1	1	2	1
Ep.125	1	1	1	1	1	2	2
Ep.126	1	1	1	1	1	2	1
Ep.127	1	1	2	1	2	2	2
Ep.128	1	1	1	1	2	2	1
Ep.129	1	1	1	1	1	1	2
Ep.130	1	1	1	1	1	2	1
Ep.131	1	1	1	1	1	2	1
Ep.132	1	1	1	1	2	2	2
Ep.133	1	1	1	2	1	1	2
Ep.134	1	1	1	1	1	1	2
Ep.135	1	1	2	1	2	2	1
Ep.136	1	1	1	1	2	2	2

Ep.137	1	1	2	1	2	2	1
Ep.138	1	1	2	1	2	2	1
Ep.139	1	1	2	1	2	2	1
Ep.140	1	1	2	1	2	2	1
Ep.141	1	1	2	1	2	2	1
Ep.142	2	2	2	2	2	2	2
Ep.143	1	1	2	2	2	2	2
Ep.144	1	1	2	1	1	2	1
Ep.145	1	1	1	1	1	1	2
Ep.146	1	1	2	2	1	2	1
Ep.147	1	1	2	1	2	1	1
Ep.148	1	1	2	1	1	2	1
Ep.149	1	1	2	1	1	2	1
Ep.150	1	1	2	1	2	2	2
Ep.151	1	1	1	2	1	1	2
Ep.152	1	1	2	1	1	2	2
Ep.153	1	1	2	1	1	2	1
Ep.154	1	1	2	2	2	2	1
Ep.155	1	1	2	1	1	2	1
Ep.156	1	1	2	1	2	2	1
Ep.157	1	1	2	1	2	2	1
Ep.158	1	1	2	1	1	2	1
Ep.159	1	1	1	1	1	2	2
Ep.160	1	1	1	1	1	2	1
Ep.161	1	1	2	1	2	2	2
Ep.162	1	1	1	1	2	2	1
Ep.163	1	1	1	1	1	1	2
Ep.164	1	1	1	1	1	2	1
Ep.165	1	1	1	1	1	2	1
Ep.166	1	1	1	1	2	2	2
Ep.167	1	1	1	2	1	1	2
Ep.168	1	1	1	1	1	1	2
Ep.169	1	1	2	1	2	2	1
Ep.170	1	1	1	1	2	2	2

	Κερδοφόρα εταιρεία χάρη στο συνεργατικό χαρακτήρα της	Αγροτική Τράπεζα	Επιστημονικό προσωπικό	Συστήματα διασφάλισης ποιότητας	Βοηθά στο εισόδημα	19. Δωδώνη	20. Μέλλον
Ep.1	2	1	2	2	2	3	2
Ep.2	2	1	2	1	2	3	1
Ep.3	2	1	1	1	2	3	1
Ep.4	2	1	2	1	2	3	1
Ep.5	1	2	2	1	1	1	1
Ep.6	2	2	2	2	2	3	3
Ep.7	1	2	2	1	1	3	1
Ep.8	1	1	2	1	2	3	1
Ep.9	1	1	2	1	1	1	1
Ep.10	1	2	2	1	2	3	1
Ep.11	1	2	1	1	2	1	1
Ep.12	1	1	1	1	2	3	2
Ep.13	1	1	2	1	2	3	1
Ep.14	1	1	2	2	1	3	1
Ep.15	1	2	1	1	1	2	1
Ep.16	1	1	1	1	2	3	2
Ep.17	1	1	2	1	1	3	3
Ep.18	2	1	2	1	2	3	3
Ep.19	2	1	2	1	2	1	1
Ep.20	1	1	2	1	2	3	2
Ep.21	2	1	2	1	2	3	1
Ep.22	1	2	2	1	2	3	3
Ep.23	1	2	1	1	1	2	2
Ep.24	1	1	2	1	1	3	1

Ep.25	1	2	2	1	2	3	2
Ep.26	1	2	2	1	1	1	1
Ep.27	1	1	1	1	1	1	1
Ep.28	1	2	1	1	1	2	1
Ep.29	1	2	1	1	1	2	1
Ep.30	1	2	2	1	1	2	1
Ep.31	1	2	2	1	1	1	1
Ep.32	1	2	2	1	1	1	1
Ep.33	2	1	1	1	2	3	2
Ep.34	1	1	2	1	1	1	1
Ep.35	2	1	2	2	2	3	2
Ep.36	2	1	2	1	2	3	1
Ep.37	2	1	1	1	2	3	1
Ep.38	2	1	2	1	2	3	1
Ep.39	1	2	2	1	1	1	1
Ep.40	2	2	2	2	2	3	3
Ep.41	1	2	2	1	1	3	1
Ep.42	1	1	2	1	2	3	1
Ep.43	1	1	2	1	1	1	1
Ep.44	1	2	2	1	2	3	1
Ep.45	1	2	1	1	2	1	1
Ep.46	1	1	1	1	2	3	2
Ep.47	1	1	2	1	2	3	1
Ep.48	1	1	2	2	1	3	1
Ep.49	1	2	1	1	1	2	1
Ep.50	1	1	1	1	2	3	2
Ep.51	1	1	2	1	1	3	3
Ep.52	2	1	2	1	2	3	3
Ep.53	2	1	2	1	2	1	1
Ep.54	1	1	2	1	2	3	2
Ep.55	2	1	2	1	2	3	1
Ep.56	1	2	2	1	2	3	3
Ep.57	1	2	1	1	1	2	2
Ep.58	1	1	2	1	1	3	1
Ep.59	1	2	2	1	2	3	2
Ep.60	1	2	2	1	1	1	1
Ep.61	1	1	1	1	1	1	1
Ep.62	1	2	1	1	1	2	1
Ep.63	1	2	1	1	1	2	1
Ep.64	1	2	2	1	1	2	1
Ep.65	1	2	2	1	1	1	1
Ep.66	1	2	2	1	1	1	1
Ep.67	2	1	1	1	2	3	2
Ep.68	1	1	2	1	1	1	1
Ep.69	2	1	2	2	2	3	2
Ep.70	2	1	2	1	2	3	1
Ep.71	2	1	1	1	2	3	1
Ep.72	2	1	2	1	2	3	1
Ep.73	1	2	2	1	1	1	1
Ep.74	2	2	2	2	2	3	3
Ep.75	1	2	2	1	1	3	1
Ep.76	1	1	2	1	2	3	1
Ep.77	1	1	2	1	1	1	1
Ep.78	1	2	2	1	2	3	1
Ep.79	1	2	1	1	2	1	1
Ep.80	1	1	1	1	2	3	2
Ep.81	1	1	2	1	2	3	1
Ep.82	1	1	2	2	1	3	1
Ep.83	1	2	1	1	1	2	1
Ep.84	1	1	1	1	2	3	2
Ep.85	1	1	2	1	1	3	3
Ep.86	2	1	2	1	2	3	3
Ep.87	2	1	2	1	2	1	1
Ep.88	1	1	2	1	2	3	2
Ep.89	2	1	2	1	2	3	1
Ep.90	1	2	2	1	2	3	3
Ep.91	1	2	1	1	1	2	2
Ep.92	1	1	2	1	1	3	1
Ep.93	1	2	2	1	2	3	2
Ep.94	1	2	2	1	1	1	1

Ep.95	1	1	1	1	1	1	1
Ep.96	1	2	1	1	1	2	1
Ep.97	1	2	1	1	1	2	1
Ep.98	1	2	2	1	1	2	1
Ep.99	1	2	2	1	1	1	1
Ep.100	1	2	2	1	1	1	1
Ep.101	2	1	1	1	2	3	2
Ep.102	1	1	2	1	1	1	1
Ep.103	2	1	2	2	2	3	2
Ep.104	2	1	2	1	2	3	1
Ep.105	2	1	1	1	2	3	1
Ep.106	2	1	2	1	2	3	1
Ep.107	1	2	2	1	1	1	1
Ep.108	2	2	2	2	2	3	3
Ep.109	1	2	2	1	1	3	1
Ep.110	1	1	2	1	2	3	1
Ep.111	1	1	2	1	1	1	1
Ep.112	1	2	2	1	2	3	1
Ep.113	1	2	1	1	2	1	1
Ep.114	1	1	1	1	2	3	2
Ep.115	1	1	2	1	2	3	1
Ep.116	1	1	2	2	1	3	1
Ep.117	1	2	1	1	1	2	1
Ep.118	1	1	1	1	2	3	2
Ep.119	1	1	2	1	1	3	3
Ep.120	2	1	2	1	2	3	3
Ep.121	2	1	2	1	2	1	1
Ep.122	1	1	2	1	2	3	2
Ep.123	2	1	2	1	2	3	1
Ep.124	1	2	2	1	2	3	3
Ep.125	1	2	1	1	1	2	2
Ep.126	1	1	2	1	1	3	1
Ep.127	1	2	2	1	2	3	2
Ep.128	1	2	2	1	1	1	1
Ep.129	1	1	1	1	1	1	1
Ep.130	1	2	1	1	1	2	1
Ep.131	1	2	1	1	1	2	1
Ep.132	1	2	2	1	1	2	1
Ep.133	1	2	2	1	1	1	1
Ep.134	1	2	2	1	1	1	1
Ep.135	2	1	1	1	2	3	2
Ep.136	1	1	2	1	1	1	1
Ep.137	2	1	2	2	2	3	2
Ep.138	2	1	2	1	2	3	1
Ep.139	2	1	1	1	2	3	1
Ep.140	2	1	2	1	2	3	1
Ep.141	1	2	2	1	1	1	1
Ep.142	2	2	2	2	2	3	3
Ep.143	1	2	2	1	1	3	1
Ep.144	1	1	2	1	2	3	1
Ep.145	1	1	2	1	1	1	1
Ep.146	1	2	2	1	2	3	1
Ep.147	1	2	1	1	2	1	1
Ep.148	1	1	1	1	2	3	2
Ep.149	1	1	2	1	2	3	1
Ep.150	1	1	2	2	1	3	1
Ep.151	1	2	1	1	1	2	1
Ep.152	1	1	1	1	2	3	2
Ep.153	1	1	2	1	1	3	3
Ep.154	2	1	2	1	2	3	3
Ep.155	2	1	2	1	2	1	1
Ep.156	1	1	2	1	2	3	2
Ep.157	2	1	2	1	2	3	1
Ep.158	1	2	2	1	2	3	3
Ep.159	1	2	1	1	1	2	2
Ep.160	1	1	2	1	1	3	1
Ep.161	1	2	2	1	2	3	2
Ep.162	1	2	2	1	1	1	1
Ep.163	1	1	1	1	1	1	1
Ep.164	1	2	1	1	1	2	1

Ερ.165	1	2	1	1	2	1
Ερ.166	1	2	2	1	1	2
Ερ.167	1	2	2	1	1	1
Ερ.168	1	2	2	1	1	1
Ερ.169	2	1	1	1	2	3
Ερ.170	1	1	2	1	1	1

	Βοηθήσει τους κτηνοτρόφους να παραμείνουν	Βοηθήσει τη συμμετοχή νέων	Βοηθήσει την τοπική κοινότητα	Βοηθήσει στην ανάπτυξη της τεχνολογίας και της εκπαίδευσης	Βελτιώσει το εισόδημα των κτηνοτρόφων	Προκαλέσει προβλήματα στους κτηνοτρόφους	Προκαλέσει προβλήματα στην κοινότητα	22. Η ΔΩΔΩΝΗ	23. Χωρίς τη ΔΩΔΩΝΗ
Ερ.1	2	1	1	2	1	2	2	1	2
Ερ.2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.3	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.4	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.5	1	1	1	2	2	1	2	2	1
Ερ.6	2	2	2	2	2	1	1	2	1
Ερ.7	1	2	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.8	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.9	1	2	2	2	1	2	2	2	1
Ερ.10	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.11	1	2	1	1	2	2	2	2	1
Ερ.12	1	1	1	2	2	2	2	2	1
Ερ.13	1	2	2	2	2	1	2	2	1
Ερ.14	1	1	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.15	1	1	2	2	1	2	2	2	1
Ερ.16	1	2	1	2	1	2	2	2	1
Ερ.17	1	1	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.18	1	2	2	2	2	1	1	2	2
Ερ.19	1	1	2	2	1	2	2	2	1
Ερ.20	2	2	1	2	2	1	1	1	1
Ερ.21	2	2	2	2	2	1	1	1	1
Ερ.22	1	2	1	2	1	1	1	1	1
Ερ.23	1	1	1	1	1	2	2	2	1
Ερ.24	1	1	1	1	1	2	2	2	1
Ερ.25	1	1	2	2	1	2	2	2	1
Ερ.26	1	1	1	1	1	2	2	2	1
Ερ.27	1	1	1	1	1	2	2	2	1
Ερ.28	1	1	2	2	1	2	2	2	1
Ερ.29	1	1	2	2	1	2	2	2	1
Ερ.30	1	1	1	1	1	2	2	2	1
Ερ.31	1	1	1	1	1	2	2	2	1
Ερ.32	1	2	1	1	1	2	2	2	1
Ερ.33	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.34	1	2	2	2	2	1	2	2	1
Ερ.35	2	1	1	2	1	2	2	2	1
Ερ.36	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.37	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.38	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.39	1	1	1	2	1	2	2	2	1
Ερ.40	2	2	2	2	2	1	1	2	1
Ερ.41	1	2	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.42	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.43	1	2	2	2	1	2	2	2	1
Ερ.44	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.45	1	2	1	1	2	2	2	2	1
Ερ.46	1	1	1	2	2	2	2	2	1
Ερ.47	1	2	2	2	2	1	2	2	1
Ερ.48	1	1	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.49	1	1	2	2	1	2	2	2	1
Ερ.50	1	2	1	2	1	2	2	2	1
Ερ.51	1	1	2	2	2	2	2	2	1
Ερ.52	1	2	2	2	2	1	1	2	2
Ερ.53	1	1	2	2	1	2	2	2	1
Ερ.54	2	2	1	2	2	1	1	1	1
Ερ.55	2	2	2	2	2	1	1	1	1
Ερ.56	1	2	1	2	1	1	1	1	1

Ep.57	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.58	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.59	1	1	2	2	1	2	2	1	1
Ep.60	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.61	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.62	1	1	2	2	1	2	2	1	2
Ep.63	1	1	2	2	1	2	2	1	2
Ep.64	1	1	1	1	1	2	2	1	2
Ep.65	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.66	1	2	1	1	1	2	2	1	1
Ep.67	2	2	2	2	2	2	2	1	2
Ep.68	1	2	2	2	1	2	2	1	1
Ep.69	2	1	1	2	1	2	2	1	2
Ep.70	2	2	2	2	2	2	2	1	2
Ep.71	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Ep.72	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Ep.73	1	1	1	2	1	2	2	1	2
Ep.74	2	2	2	2	2	1	1	2	1
Ep.75	1	2	2	2	2	2	2	1	1
Ep.76	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Ep.77	1	2	2	2	1	2	2	1	2
Ep.78	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Ep.79	1	2	1	1	2	2	2	1	1
Ep.80	1	1	1	2	2	2	2	1	1
Ep.81	1	2	2	2	2	1	2	1	1
Ep.82	1	1	2	2	2	2	2	1	1
Ep.83	1	1	2	2	1	2	2	2	1
Ep.84	1	2	1	2	1	2	2	1	1
Ep.85	1	1	2	2	2	2	2	1	1
Ep.86	1	2	2	2	2	1	1	2	2
Ep.87	1	1	2	2	1	2	2	1	2
Ep.88	2	2	1	2	2	1	1	1	1
Ep.89	2	2	2	2	2	1	1	1	1
Ep.90	1	2	1	2	1	1	1	1	1
Ep.91	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.92	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.93	1	1	2	2	1	2	2	1	1
Ep.94	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.95	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.96	1	1	2	2	1	2	2	1	2
Ep.97	1	1	2	2	1	2	2	1	2
Ep.98	1	1	1	1	1	2	2	1	2
Ep.99	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.100	1	2	1	1	1	2	2	1	1
Ep.101	2	2	2	2	2	2	2	1	2
Ep.102	1	2	2	2	1	2	2	1	1
Ep.103	2	1	1	2	1	2	2	1	2
Ep.104	2	2	2	2	2	2	2	1	2
Ep.105	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Ep.106	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Ep.107	1	1	1	2	1	2	2	1	2
Ep.108	2	2	2	2	2	1	1	2	1
Ep.109	1	2	2	2	2	2	2	1	1
Ep.110	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Ep.111	1	2	2	2	1	2	2	1	2
Ep.112	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Ep.113	1	2	1	1	2	2	2	1	1
Ep.114	1	1	1	2	2	2	2	1	1
Ep.115	1	2	2	2	2	1	2	1	1
Ep.116	1	1	2	2	2	2	2	1	1
Ep.117	1	1	2	2	1	2	2	2	1
Ep.118	1	2	1	2	1	2	2	1	1
Ep.119	1	1	2	2	2	2	2	1	1
Ep.120	1	2	2	2	2	1	1	2	2
Ep.121	1	1	2	2	1	2	2	1	2
Ep.122	2	2	1	2	2	1	1	1	1
Ep.123	2	2	2	2	2	1	1	1	1
Ep.124	1	2	1	2	1	1	1	1	1
Ep.125	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.126	1	1	1	1	1	2	2	1	1

Ep.127	1	1	2	2	1	2	2	1	1
Ep.128	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.129	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.130	1	1	2	2	1	2	2	1	2
Ep.131	1	1	2	2	1	2	2	1	2
Ep.132	1	1	1	1	1	2	2	1	2
Ep.133	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.134	1	2	1	1	1	2	2	1	1
Ep.135	2	2	2	2	2	2	2	1	2
Ep.136	1	2	2	2	1	2	2	1	1
Ep.137	2	1	1	2	1	2	2	1	2
Ep.138	2	2	2	2	2	2	2	1	2
Ep.139	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Ep.140	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Ep.141	1	1	1	2	1	2	2	1	2
Ep.142	2	2	2	2	2	1	1	2	1
Ep.143	1	2	2	2	2	2	2	1	1
Ep.144	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Ep.145	1	2	2	2	1	2	2	1	2
Ep.146	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Ep.147	1	2	1	1	2	2	2	1	1
Ep.148	1	1	1	2	2	2	2	1	1
Ep.149	1	2	2	2	2	1	2	1	1
Ep.150	1	1	2	2	2	2	2	1	1
Ep.151	1	1	2	2	1	2	2	2	1
Ep.152	1	2	1	2	1	2	2	1	1
Ep.153	1	1	2	2	2	2	2	1	1
Ep.154	1	2	2	2	2	1	1	2	2
Ep.155	1	1	2	2	1	2	2	1	2
Ep.156	2	2	1	2	2	1	1	1	1
Ep.157	2	2	2	2	2	1	1	1	1
Ep.158	1	2	1	2	1	1	1	1	1
Ep.159	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.160	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.161	1	1	2	2	1	2	2	1	1
Ep.162	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.163	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.164	1	1	2	2	1	2	2	1	2
Ep.165	1	1	2	2	1	2	2	1	2
Ep.166	1	1	1	1	1	2	2	1	2
Ep.167	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Ep.168	1	2	1	1	1	2	2	1	1
Ep.169	2	2	2	2	2	2	2	1	2
Ep.170	1	2	2	2	1	2	2	1	1